5

Paiṅga(?)

Leaf - A02
Size - 10 X 14

जेवकोरै काजदेउअ
ीबभाइजीउपरम
छिउसु टणवगामिदे
अंगले लिषणउसका
नामध्यलिषणउग्रष
जंघोने

उ वासकी

क कृ पा कु

८	१	६	३	५
१	७	१५	२	८
३०	७	२	३	७
६	८	६	८	२
७	७	२	८	६

SKM 118/90

ॐनमोभगवतेवासुदेवाय॥ ॐअस्यश्रीभगवद्गीता
मालामंत्रस्य॥ श्रीभगवान्वेदव्यासऋषिः॥ अनुष्टुप्
छंदः॥ श्रीकृष्णःपरमात्मादेवता॥ अशोच्यान
न्वशोचस्त्वंप्रज्ञावादांश्चभाषसेतिबीजं॥ सर्वध
र्मान्परित्यज्यमामेकंशरणंव्रजेतिशक्तिः॥ अहं
त्वासर्वपापेभ्योमोक्षयिष्यामिमाशुच॥ इति
कीलकं॥ नैनंछिंदंतिशस्त्राणिनैनंदहतिपा

ज्य ३

वक॥ इत्यंगुष्ठाभ्यांनमः॥ नचैनंक्लेदयंत्यापोनशो
षयतिमारुत॥ इतितर्जनीभ्यांनमः॥ अछेद्योयम
दाह्योयमक्लेद्योशोष्यएवचेतिमध्यमाभ्यांनमः
नित्यःसर्वगतःस्थाणुरचलोयंसनातन॥ इत्य
नामिकाभ्यांनमः॥ पश्यमेपार्थरूपाणिशत
शोथसहस्रशः॥ इतिकनिष्ठिकाभ्यांनमः॥ ना
नाविधानिदिव्यानिनानावर्णाकृतीनिचेतिक

रतलकरपृष्ठाभ्यांनमः ।। नैनंछिंदंतिशस्त्राणी
तिहृदयायनमः ।। नचैनंक्लेदयंत्यापइतिशिरसे
स्वाहा ।। अच्छेद्योयमदाह्योयमितिशिखायैवष
ट् ।। नित्यःसर्वगतःस्थाणुरितिकवचायहुं ।। प
श्यमेपार्थरूपाणीतिनेत्रत्रयायवौषट् ।। नाना
विधानिदिव्यानीत्यस्त्रायफट् ।। श्रीकृष्णप्रीत्यर्थे
जपेविनियोगः ।। अथध्यानम् ।। ॐपार्थाय

प्रतिबोधितांभगवतानारायणेनस्वयं॥ व्यासे
नग्रथितांपुराणमुनिनामध्येमहाभारते॥ अ
द्वैतामृतवर्षिणींभगवतीमष्टादशाध्यायि
नी॥ अंबत्वामनुसंदधामिभगवद्गीतेभवद्वे
षिणीं॥ २॥ नमोस्तुतेव्यासविशालबुद्धेफुल्ला
रविंदायतपत्रनेत्र॥ येनत्वयाभारततैलपू
र्णः प्रज्वालितोज्ञानमयः प्रदीपः॥ ३॥ प्रपन्न

पारिजातायतोत्रवेत्रैकपाणये॥ ज्ञानमुद्रायकृ
ष्णायगीतामृतदुहेनमः॥३॥ सर्वोपनिषदोगा-
वोदोग्धागोपालनंदनः॥ पार्थोवत्सःसुधीर्भो
क्तादुग्धंगीतामृतंमहत्॥४॥ वसुदेवसुतंदेवंकं
सचाणूरमर्दनं॥ देवकीपरमानंदंकृष्णंवंदेज
गद्गुरुं॥५॥ भीष्मद्रोणतटाजयद्रथजलागां-
धारनीलोत्पलाशल्यग्राहवतीकृपेणवहिनी

कर्णेनवेलाकुला॥ अश्वत्थामविकर्णघोरमक
रादुर्योधनावर्तिनी॥ सोत्तीर्णाखलुपांडवैःर
णनदीकैवर्तकःकेशवः॥६॥ पाराशर्यवचःस
रोजममलंगीतार्थगंधोत्कटं॥ नानाख्यानककेस
रंहरिकथासंबोधनाबोधितं॥ लोकेसज्जन
षट्पदैरहरहःपेपीयमानंमुदा॥ भूयाद्भार
तपंकजंकलिमलप्रध्वंसिनःश्रेयसे॥७॥ मू

कंकरोतिवाचालंपंगुंलंघयतेगिरिं ॥ यत्कृपातम
हंवंदेपरमानंदमाधवं ॥ ८ ॥ यंब्रह्मावरुणेंद्ररुद्रम
रुतः स्तुन्वंतिदिव्यैः स्तवै ॥ वेदैःसांगपदक्रमोप
निषदैर्गायंतियंसामगाः ॥ ध्यानावस्थिततद्गतेन
मनसापश्यंतियंयोगिनो ॥ यस्यांतंनविदुःसुरा
सुरगणादेवायतस्मैनमः ॥ ९ ॥ इति ध्यानं ॥ धृ
त रा ष्ट्र उ वा च ॥ ॐ धर्मक्षेत्रेकुरुक्षेत्रेसमवेतायु

युत्सवः ॥ मामकाः पांडवाश्चैव किमकुर्वत संजय
१ ॥ संजय उवाच ॥ दृष्ट्वा तु पांडवानीकं व्यूढं दुर्योध
नस्तदा ॥ आचार्यमुपसंगम्य राजा वचनमब्र
वीत ॥ २ ॥ पश्यैतां पांडुपुत्राणामाचार्य महतीं च
मूं ॥ व्यूढां द्रुपदपुत्रेण तव शिष्येण धीमता ॥ ३ ॥ अ
त्र शूरा महेष्वासा भीमार्जुनसमा युधि ॥ युयुधा
नो विराटश्च द्रुपदश्च महारथः ॥ ४ ॥ धृष्टकेतुश्चे

कितानः काशिराजश्च वीर्यवान् ॥ पुरुजित्कुंति
भोजश्च शैब्यश्च नरपुंगवः ॥५॥ युधामन्युश्च
विक्रांत उत्तमौजाश्च वीर्यवान् ॥ सौभद्रो द्रौप
देयाश्च सर्व एव महारथाः ॥६॥ अस्माकं तु वि
शिष्टा ये तान्निबोध द्विजोत्तम ॥ नायका मम
सैन्यस्य संज्ञार्थं तान्ब्रवीमि ते ॥७॥ भवान्भी
ष्मश्च कर्णश्च कृपश्च समितिंजयः ॥ अश्वत्थामा

श्री

श्री
गी
६

विकर्णश्चसौमदत्तिस्तथैवच॥८॥अन्येचबहु-
वःशूरामदर्थेत्यक्तजीविताः॥नानाशस्त्रप्र-
हरणाःसर्वेयुद्धविशारदाः॥९॥अपर्या-
प्तंतदस्माकंबलंभीष्माभिरक्षितं॥पर्याप्तं-
त्विदमेतेषांबलंभीमाभिरक्षितं॥१०॥अ-
यनेषुचसर्वेषुयथाभागमवस्थिताः॥भी-
ष्ममेवाभिरक्षंतुभवंतःसर्वएवहि॥११॥त

स्य संजनयन्हर्षं कुरुवृद्धः पितामहः॥ सिंह
नादं विनद्योच्चैः शंखं दध्मौ प्रतापवान्॥ १२
ततः शंखाश्च भेर्यश्च पणवानकगोमुखाः
सहसैवाभ्यहन्यंत स शब्दस्तुमुलोऽभवत्॥
१३॥ ततः श्वेतैर्हयैर्युक्ते महति स्यंदने स्थितौ
माधवः पांडवश्चैव दिव्यौ शंखौ प्रदध्मतुः॥
१४॥ पांचजन्यं हृषीकेशो देवदत्तं धनंजयः॥ पौं

श्री॰
गी॰
७

ड्रंदध्मौमहाशंखंभीमकर्मावृकोदरः॥१५॥अ
नंतविजयंराजाकुंतीपुत्रोयुधिष्ठिरः॥नकुलः
सहदेवश्चसुघोषमणिपुष्पकौ॥१६॥का
श्यश्चपरमेष्वासःशिखंडीचमहारथः॥धृ
ष्टद्युम्नोविराटश्चसात्यकिश्चापराजितः॥१७॥
द्रुपदोद्रौपदेयाश्चसर्वशःपृथिवीपते॥सौ
भद्रश्चमहाबाहुःशंखान्दध्मुःपृथक्पृथ

कुः॥१८॥ स घोषो धार्तराष्ट्राणां हृदयानि व्यदार
यत्॥ नभश्च पृथिवीं चैव तुमुलो व्यनुनादयन्॥
१९॥ अथ व्यवस्थितान्दृष्ट्वा धार्तराष्ट्रान्कपि
ध्वजः॥ प्रवृत्ते शस्त्रसंपाते धनुरुद्यम्य पांडवः॥२०
हृषीकेशं तदा वाक्यमिदमाह महीपते॥ सेन
योरुभयोर्मध्ये रथं स्थापय मेऽच्युत॥२१॥ यावदे
तान्निरीक्षेऽहं योद्धुकामानवस्थितान्॥ कैर्मयास

हयोद्धव्यमस्मिनरणसमुद्यमे ॥२२॥ योत्स्यमा
नानवेक्षेहंयएतेत्रसमागताः ॥ धार्तराष्ट्रस्य द
र्बुद्धेर्युद्धेप्रियचिकीर्षव ॥२३॥ संजय उवाच ॥
एवमुक्तोहृषीकेशोगुडाकेशेनभारत ॥ सेन
योरुभयोर्मध्येस्थापयित्वारथोत्तमं ॥२४॥ भी
ष्मद्रोणप्रमुखतः सर्वेषांचमहीक्षितां ॥ उवा
चपार्थपश्यैतान्समवेतान्कुरूनिति ॥२५॥ न

त्रापश्यत्स्थितान्पार्थः पितॄनथपितामहान्
आचार्यान्मातुलान्भ्रातॄन्पुत्रान्पौत्रान्सखींस्त
थथा ॥२६॥ श्वशुरान्सुहृदश्चैव सेनयोरुभयो
रपि ॥ तान्समीक्ष्य स कौंतेयः सर्वान्बंधूनव
स्थितान् ॥२७॥ कृपया परयाविष्टो विषीदन्नि
दमब्रवीत् ॥ अर्जुन उवाच ॥ दृष्ट्वेमं स्वजनं कृष्ण
युयुत्सुं समुपस्थितं ॥२८॥ सीदंति मम गात्रा

श्री॰
गी॰
८

णि मुखंचपरिशुष्यति॥ वेपथुश्चशरीरेमेरो
महर्षश्चजायते॥२९॥ गांडीवंस्रंसतेहस्तात्त्व
क्चैवपरिदह्यते॥ नचशक्नोम्यवस्थातुंभ्रम
तीवचमेमनः॥३०॥ निमित्तानिचपश्यामि
विपरीतानिकेशव॥ नचश्रेयोनुपश्यामि
हत्वास्वजनमाहवे॥३१॥ नकांक्षेविजयंकृ
ष्णनचराज्यंसुखानिच॥ किंनोराज्येनगो २

विंदकिंभोगैर्जीवितेनवा ॥ ३२ ॥ येषामर्थेकां
क्षितंनोराज्यंभोगाःसुखानिच ॥ तइमेवस्थि
तायुद्धेप्राणांस्त्यक्त्वाधनानिच ॥ ३३ ॥ आचा
र्याःपितरःपुत्रास्तथैवचपितामहाः ॥ मातुलाः
श्वशुराःपौत्राःस्यालाःसंबंधिनस्तथा ॥ ३४ ॥
एतान्नहंतुमिच्छामिघ्नतोपिमधुसूदन ॥ अ
पित्रैलोक्यराज्यस्यहेतोःकिंनुमहीकृते ॥ ३५ ॥

श्री·
गी·
१०

निहत्यधार्त्तराष्ट्रान्नःकाप्रीतिःस्याज्जनार्दन॥
पापमेवाश्रयेदस्मान्हत्वैतानाततायिनः
॥३६॥ तस्मान्नार्हावयंहंतुंधार्त्तराष्ट्रान्स्वबां
धवान्॥ स्वजनंहिकथंहत्वासुखिनःस्याममा
धव॥३७॥ यद्यप्येतेनपश्यंतिलोभोपहतचे
तसः॥ कुलक्षयकृतंदोषंमित्रद्रोहेचपात
कं॥३८॥ कथंनज्ञेयमस्माभिःपापादस्मान्नि

वर्जितं ॥ कुलक्षयकृतंदोषंप्रपश्यद्भिर्जनार्द-
न ॥ ३९ ॥ कुलक्षयेप्रणश्यंतिकुलधर्माःसनात-
नाः ॥ धर्मेनष्टेकुलंकृत्स्नमधर्मोभिभवत्यु-
त ॥ ४० ॥ अधर्माभिभवात्कृष्णप्रदुष्यंतिकुल-
स्त्रियः ॥ स्त्रीषुदुष्टासुवार्ष्णेयजायतेवर्णसं-
करः ॥ ४१ ॥ संकरोनरकायैवकुलघ्नानांकु-
लस्यच ॥ पतंतिपितरोह्येषांलुप्तपिंडोदक-

श्री॰
गी॰
२२

क्रियाः॥४२॥दोषैरेतैःकुलघ्नानांवर्णसंकरका
रकैः॥उत्साद्यंतेजातिधर्माःकुलधर्माश्चशाश्व
ताः॥४३॥उत्सन्नकुलधर्माणांमनुष्याणांजना
र्दन॥नरकेनियतंवासोभवतीत्यनुशुश्रुम
४४॥अहोवतमहत्पापंकर्तुंव्यवसितावयं
यद्राज्यसुखलोभेनहंतुंस्वजनमुद्यताः॥४५
यदिमामप्रतीकारमशस्त्रंशस्त्रपाणयः॥

धार्त्तराष्ट्रारणेहन्युस्तन्मेक्षेमतरंभवेत् ॥४६॥
संजयउवाच ॥ एवमुक्त्वार्जुनःसंख्येरथोपस्थ
उपाविशत् ॥ विसृज्यसशरंचापंशोकसं
विग्नमानसः ॥४७॥ इतिश्रीभगवद्गीतासूपनि
षत्सुब्रह्मविद्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवा
दे अर्जुनविषादोनामप्रथमोध्यायः ॥१॥ सं
जयउवाच ॥ तंतथाकृपयाविष्टमश्रुपूर्णा

श्री. गी. १२

ऊलेक्षणं ।। विषीदंतमिदं वाक्यमुवाच मधुसूदनः
१ ।। श्रीभगवानुवाच ।। कुतस्त्वा कश्मलमिदं विष
मे समुपस्थितं ।। अनार्यजुष्टमस्वर्ग्यमकीर्ति
करमर्जुन ।। २ ।। क्लैब्यं मास्मगमः पार्थ नैतत्त्व
य्युपपद्यते ।। क्षुद्रं हृदयदौर्बल्यं त्यक्त्वोत्तिष्ठ परं
तप ।। ३ ।। अर्जुन उवाच ।। कथं भीष्ममहं संख्ये
द्रोणं च मधुसूदन ।। इषुभिः प्रतियोत्स्यामि पू

जार्हावरिसूदन ॥ ४ ॥ गुरूनहत्वाहिमहानुभा
वान्श्रेयोभोक्तुंभैक्ष्यमपीहलोके ॥ हत्वार्थका
मांस्तुगुरूनिहैवभुंजीयभोगान्रुधिरप्रदिग्धा
न् ॥ ५ ॥ नचैतद्विद्मः कतरन्नोगरीयो ॥ यद्वाज
येमयदिवानोजयेयुः ॥ यानेवहत्वानजिजी
विषामस्तेवस्थिताः प्रमुखेधार्तराष्ट्राः ॥ ६ ॥ का
र्पण्यदोषोपहतस्वभावः पृच्छामित्वांधर्मसं

मूढचेताः॥ यच्छ्रेयःस्यान्निश्चितंब्रूहितन्मे॥ शि
ष्यस्तेहंशाधिमांत्वांप्रपन्नं॥७॥ नहिप्रपश्यामि
ममापनुद्या॥ यच्छोकमुच्छोषणमिंद्रियाणां
अवाप्यभूमावसपत्नमृद्धं॥ राज्यंसुराणामपि
चाधिपत्यं॥८॥ संजय उवाच॥ एवमुक्त्वाहृषीके
शंगुडाकेशःपरंतप॥ नयोत्स्यइतिगोविंदमु
क्त्वातूष्णींबभूवह॥९॥ तमुवाचहृषीकेशःप्र

हसन्निवभारत ॥ सेनयोरुभयोर्मध्येविषीदंतमि
दंवचः ॥१०॥ श्रीभग॰ वा॰ उ॰ वा॰ ॥ अशोच्या
नन्वशोचस्त्वंप्रज्ञावादांश्चभाषसे ॥ गतासूनग॰
तासूंश्चनानुशोचंतिपंडिताः ॥११॥ नत्वेवाहं
जातुनासंनत्वंनेमेजनाधिपाः ॥ नचैवनभवि
ष्यामःसर्वेवयमतःपरं ॥१२॥ देहिनोस्मिन्य॰
थादेहेकौमारंयौवनंजरा ॥ तथादेहांतरप्रा

श्री.
गी.
२५

प्तिर्द्धीरस्तत्रनमुह्यति ॥२३॥ मात्रास्पर्शास्तुकौं-
तेयशीतोष्णसुखदुःखदाः ॥ आगमापायि-
नोनित्यास्तांस्तितिक्षस्वभारत ॥२४॥ यंहि-
व्यथयंत्येतेपुरुषंपुरुषर्षभ ॥ समदुःखसु-
खंधीरंसोमृतत्वायकल्पते ॥२५॥ नासतोसं-
तोंविद्यतेभावोनाभावोविद्यतेसतः ॥ उभयोर-
पिदृष्टोंतस्त्वनयोस्तत्त्वदर्शिभिः ॥२६॥ अवि-

न ५

नाशितुतद्विद्धियेनसर्वमिदंततं॥ विनाशम
व्ययस्यास्यनकश्चित्कर्तुमर्हसि॥१७॥ अंतवं
तइमेदेहानित्यस्योक्ताःशरीरिणः॥ अनाशि
नोप्रमेयस्यतस्माद्युध्यस्वभारत॥१८॥ यएनं
वेत्तिहंतारंयश्चैनंमन्यतेहतं॥ उभौतौनविजा
नीतौनायंहंतिनहन्यते॥१९॥ नजायतेम्रि
यतेवाकदाचिन्नायंभूत्वाभवितावानभूयः॥

श्री॰
गी॰
१५

अजोनित्यःशाश्वतोयंपुराणोनहन्यतेहन्य
मानेशरीरे॥२०॥वेदाविनाशिनंनित्यंयएन
मजमव्ययं॥कथंसपुरुषःपार्थकंघातयति
हंतिकं॥२१॥वासांसिजीर्णानियथाविहाय
नवानिगृह्णातिनरोपराणि॥तथाशरीराणि
विहायजीर्णा॥न्यन्यानिसंयातिनवानिदेही
२२॥नैनंछिंदंतिशस्त्राणिनैनंदहतिपावकः

नचैनंक्लेदयंत्यापोनशोषयतिमारुतः॥ अछे
द्योयमदाह्योयमक्लेद्योशोष्यएवच॥ नित्यः
सर्वगतःस्थाणुरचलोयंसनातनः॥२४॥ अ
व्यक्तोयमचिंत्योयमविकार्योयमुच्यते॥ त
स्मादेवंविदित्वैनंनानुशोचितुमर्हसि॥२५॥
अथचैनंनित्यजातंनित्यंवामन्यसेमृतं॥ त
थापित्वंमहाबाहोनैवंशोचितुमर्हसि॥२६॥

श्री गी २६

जातस्य हि ध्रुवो मृत्युर्ध्रुवं जन्म मृतस्य च ॥ तस्मा
दपरिहार्येर्थे न त्वं शोचितुमर्हसि ॥ २७ ॥ अ
व्यक्तादीनि भूतानि व्यक्तमध्यानि भारत ॥ अ
व्यक्तनिधनान्येव तत्र का परिदेवना ॥ २८ ॥ आ
श्चर्यवत्पश्यति कश्चिदेनमाश्चर्यवद्वदति तथै
व चान्यः ॥ आश्चर्यवच्चैनमन्यः शृणोति श्रुत्वा
प्येनं वेद न चैव कश्चित् ॥ २९ ॥ देही नित्यमव

ध्योयंदेहेसर्वस्यभारत ॥ तस्मात्सर्वाणिभूतानि
नत्वंशोचितुमर्हसि ॥ ३० ॥ स्वधर्ममपिचावेक्ष्य
नविकंपितुमर्हसि ॥ धर्म्याद्धियुद्धाच्छ्रेयोन्यत्क्ष
त्रियस्यनविद्यते ॥ ३१ ॥ यदृच्छयाचोपपन्नंस्व
र्गद्वारमपावृतं ॥ सुखिनःक्षत्रियाःपार्थलभं
तेयुद्धमीदृशं ॥ ३२ ॥ अथचेत्त्वमिमंधर्मसंग्रा
मंनकरिष्यसि ॥ ततःस्वधर्मंकीर्तिंचहित्वापा

पमवाप्स्यसि ॥३३॥ अकीर्त्तिं चापि भूतानि कथ
यिष्यंति तेव्ययां ॥ संभावितस्य चाकीर्त्तिर्मरणा
दतिरिच्यते ॥३४॥ भयाद्रणादुपरतं मंस्यंते त्वां
महारथाः ॥ येषां च त्वं बहुमतो भूत्वा यास्यसि
लाघवं ॥३५॥ अवाच्यवादांश्च बहून्वदि
ष्यंति तवाहिताः ॥ निंदंतस्तव सामर्थ्यं ततो दुःख
तरं नु किं ॥३६॥ हतो वा प्राप्स्यसि स्वर्गं जि

त्वावाभोक्ष्यसेमहीं॥तस्मादुत्तिष्ठकौंतेययुद्धायकृ
तनिश्चय॥३७॥सुखदुःखेसमेकृत्वालाभालाभौज
याजयौ॥ततोयुद्धाययुज्यस्वनैवंपापमवाप्स्यसि॥
३८॥एषातेभिहितासांख्येबुद्धिर्योगेत्विमांशृणु॥
बुद्ध्यायुक्तोययापार्थकर्मबंधंप्रहास्यसि॥३९॥ने
हाभिक्रमनाशोस्तिप्रत्यवायोनविद्यते॥स्वल्पम
प्यस्यधर्मस्यत्रायतेमहतोभयात्॥४०॥व्यवसा

यात्मिकाबुद्धिरेकेहकुरुनंदन ॥ बहुशाखाह्यनंता
श्चबुद्धयोव्यवसायिनां ॥४१॥ यामिमांपुष्पितांवा
चंप्रवदंत्यविपश्चितः ॥ वेदवादरताःपार्थनान्यद
स्तीतिवादिनः ॥४२॥ कामात्मानःस्वर्गपराजन्म
कर्मफलप्रदां ॥ क्रियाविशेषबहुलांभोगैश्वर्यग
तिंप्रति ॥४३॥ भोगैश्वर्यप्रसक्तानांतयापहृत
चेतसां ॥ व्यवसायात्मिकाबुद्धिःसमाधौनविधी

धीयते ॥४४॥ त्रैगुण्यविषयावेदानिस्त्रैगुण्यो
भवार्जुन ॥ निर्द्वन्द्वोनित्यसत्त्वस्थोनिर्योगक्षेम
आत्मवान् ॥४५॥ यावानर्थउदपानेसर्वतःसं
प्लुतोदके ॥ तावान्सर्वेषुवेदेषुब्राह्मणस्यविजा
नतः ॥४६॥ कर्मण्येवाधिकारस्तेमाफलेषुक
दाचन ॥ माकर्मफलहेतुर्भूर्मातेसंगोस्त्वक
र्मणि ॥४७॥ योगस्थःकुरुकर्माणिसंगंत्य

न्याधनंजय ॥ सिद्ध्यसिद्ध्योः समो भूत्वा समत्वं यो
ग उच्यते ॥४८॥ यस्य सर्वे समारंभा निराशाबंध
नास्त्विह ॥ त्यागे यस्य हुतं सर्वं स त्यागी स च बुद्धि
मान् ॥४८॥ दूरेण ह्यवरं कर्म बुद्धियोगाद्धनं
जय ॥ बुद्धौ शरणमन्विच्छ कृपणाः फलहेत
वः ॥४९॥ बुद्धियुक्तो जहातीह उभे सुकृतदुः
कृते ॥ तस्माद्योगाय युज्यस्व योगः कर्मसु कौ

शलं ॥५१॥ कर्मजंबुद्धियुक्ताहिफलंत्यक्त्वाम
नीषिणः ॥ जन्मबंधविनिर्मुक्ताःपदंगच्छंत्यना
मयं ॥५२॥ यदातेमोहकलिलंबुद्धिर्व्यतितरि
ष्यति ॥ तदागंतासिनिर्वेदंश्रोतव्यस्यश्रुत
स्यच ॥५२॥ श्रुतिविप्रतिपन्नातेयदास्थास्य
तिनिश्चला ॥ समाधावचलाबुद्धिस्तदायो
गमवाप्स्यसि ॥५३॥ अर्जुन उवाच ॥ स्थितप्र

श्री.
गी.
२०

प्रज्ञस्यकाभाषासमाधिस्थस्यकेशव॥ स्थित
धीः किंप्रभाषेतकिमासीतव्रजेतकिं॥५४॥श्री
भगवानुवाच॥ प्रजहातियदाकामान्सर्वान्पा
र्थमनोगतान्॥ आत्मन्येवात्मनातुष्टः स्थित२
नप्रज्ञस्तदोच्यते॥५५॥ दुःखेष्वनुद्विग्नमनाः
सुखेषुविगतस्पृहः॥ वीतरागभयक्रोधः२
स्थितधीर्मुनिरुच्यते॥५६॥ यः सर्वत्रानभिस्ने

स्तत्तत्प्राप्यशुभाशुभं ॥ नाभिनंदतिनद्वेष्टित
स्यप्रज्ञाप्रतिष्ठिता ॥५७॥ यदासंहरतेचायंकू
र्मोंगानीवसर्वशः ॥ इंद्रियाणींद्रियार्थेभ्यस्त
स्यप्रज्ञाप्रतिष्ठिता ॥५८॥ विषयाविनिवर्तंते
निराहारस्यदेहिनः ॥ रसवर्जंरसोप्यस्यपरंदृ
ष्ट्वानिवर्तते ॥५९॥ यततोह्यपिकौंतेयपुरुष
स्यविपश्चितः ॥ इंद्रियाणिप्रमाथीनिहरंतिप्र

श्री॰
गी॰
२१

प्रसभंमनः ॥६०॥ तानिसर्वाणिसंयम्ययुक्तआ
सीतमत्परः ॥ वशेहियस्येंद्रियाणितस्यप्रज्ञाप्र
तिष्ठिता ॥६१॥ ध्यायतोविषयान्पुंसः संगस्तेषू
पजायते ॥ संगात्संजायतेकामः कामात्क्रोधो
भिजायते ॥६२॥ क्रोधाद्भवतिसंमोहः संमोहा
त्स्मृतिविभ्रमः ॥ स्मृतिभ्रंशाद्बुद्धिनाशोबुद्धि
नाशात्प्रणश्यति ॥६३॥ रागद्वेषवियुक्तैस्तुवि

षयानींद्रियैश्चरन् ॥ आत्मवश्यैर्विधेयात्मा प्र
सादमधिगच्छति ॥ ६४ ॥ प्रसादे सर्वदुःखानां हा
निरस्योपजायते ॥ प्रसन्नचेतसो ह्याशु बुद्धिः प
र्यवतिष्ठते ॥ ६५ ॥ नास्ति बुद्धिरयुक्तस्य न चायु
क्तस्य भावना ॥ न चाभावयतः शांतिरशांत
स्य कुतः सुखं ॥ ६६ ॥ इंद्रियाणां हि चरतां यन्म
नोनुविधीयते ॥ तदस्य हरति प्रज्ञां वायुर्नावमि

वांभसि ॥६७॥ तस्माद्यस्य महाबाहो निग्रहीता
नि सर्वशः ॥ इंद्रियाणींद्रियार्थेभ्यस्तस्य प्रज्ञा
प्रतिष्ठिता ॥६८॥ या निशा सर्वभूतानां तस्यां
जागर्ति संयमी ॥ यस्यां जाग्रति भूतानि सा नि
शा पश्यतो मुनेः ॥६९॥ आपूर्यमाणमचलं
प्रतिष्ठं ॥ समुद्रमापः प्रविशंति यद्वत् ॥ तद्व
त्कामा यं प्रविशंति सर्वे ॥ स शांतिमाप्नोति न

कामकामी ॥७०॥ विहायकामान्यः सर्वान्पु

मांश्चरतिनिःस्पृहः ॥ निर्ममोनिरहंकारः स

शांतिमधिगच्छति ॥७१॥ एषाब्राह्मीस्थितिः

पार्थनैनंप्राप्यविमुह्यति ॥ स्थित्वास्यामंत

कालेपिब्रह्मनिर्वाणमृच्छति ॥७२॥ इति श्रीभग

वद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायांयोगशास्त्रे

श्रीकृष्णार्जुनसंवादे सांख्ययोगोनामद्विती

श्री· गी· २३

योमायः ॥ अर्जुन उवाच ॥ ज्यायसी चेत्कर्मणस्ते मता बुद्धिर्जनार्दन ॥ तत्किं कर्मणि घोरे मां नियोजयसि केशव ॥१॥ व्यामिश्रेणेव वाक्येन बुद्धिं मोहयसीव मे ॥ तदेकं वद निश्चित्य येन श्रेयोहमाप्नुयात ॥२॥ श्रीभगवानुवाच ॥ लोकेस्मिन्द्विविधा निष्ठा पुरा प्रोक्ता मयानघ ॥ ज्ञानयोगेन सांख्यानां कर्मयोगेन योगिनां ॥

नकर्मणामनारंभान्नैष्कर्म्यंपुरुषोश्नुते॥ नचसं
न्यसनादेवसिद्धिंसमधिगच्छति॥४॥ नहिकश्चि
त्क्षणमपिजातुतिष्ठत्यकर्मकृत॥ कार्यतेह्यवशः
कर्मसर्वैःप्रकृतिजैर्गुणैः॥५॥ कर्मेंद्रियाणिसंय
म्ययआस्तेमनसास्मरन्॥ इंद्रियार्थान्विमूढा
त्मामिथ्याचारःसउच्यते॥६॥ यस्त्विंद्रियाणि
मनसानियम्यारभतेर्जुन॥ कर्मेंद्रियैःकर्मयोग

श्री· गी· २४

रसमुद्भवं ॥ तस्मात्सर्वगतं ब्रह्म नित्यं यज्ञे प्रतिष्ठितं
१५ ॥ एवं प्रवर्तितं चक्रं नानुवर्तयतीह यः ॥ अघायु
रिंद्रियारामो मोघं पार्थ स जीवति ॥ १६ ॥ यस्त्वात्म
रतिरेव स्यादात्मतृप्तश्च मानवः ॥ आत्मन्येव च सं
तुष्टस्तस्य कार्यं न विद्यते ॥ १७ ॥ नैव तस्य कृतेनार्
थो नाकृतेनेह कश्चन ॥ न चास्य सर्वभूतेषु क
श्चिदर्थव्यपाश्रयः ॥ १८ ॥ तस्मादसक्तः सततं कार्यं

कर्मसमाचर॥ असक्तोह्याचरन्कर्मपरमाप्नो
तिपूरुषः॥ १९॥ कर्मणैवहिसंसिद्धिमास्थि
ताजनकादयः॥ लोकसंग्रहमेवापिसंपश्य
न्कर्तुमर्हसि॥ २०॥ यद्यदाचरतिश्रेष्ठस्तत्तदेवे
तरोजनः॥ सयत्प्रमाणंकुरुतेलोकस्तदनु
वर्तते॥ २१॥ नमेपार्थास्तिकर्तव्यंत्रिषुलोके
षुकिंचन॥ नानवाप्तमवाप्तव्यंवर्तएवचक

श्री॰
गी॰
२६

र्मणि॥२२॥यदिह्यहंनवर्तेयंजातुकर्मण्यतंद्रि
तः॥ममवर्त्मानुवर्तंतेमनुष्याःपार्थसर्वशः॥
२३॥उत्सीदेयुरिमेलोकानकुर्यांकर्मचेदहं॥
संकरस्यचकर्तास्यामुपहन्यामिमाःप्रजाः॥
२४॥सक्ताःकर्मण्यविद्वांसोयथाकुर्वंतिभा
रत॥कुर्याद्विद्वांस्तथासक्तश्चिकीर्षुर्लोकसं
ग्रहं॥२५॥नबुद्धिभेदंजनयेदज्ञानांकर्मसंगि

नां ॥ जोषयेत्सर्वकर्माणि विद्वान्युक्तः समाचर
न् ॥२६॥ प्रकृतेः क्रियमाणानि गुणैः कर्माणि
सर्वशः ॥ अहंकारविमूढात्मा कर्ताहमिति म
न्यते ॥२७॥ तत्त्ववित्तु महाबाहो गुणकर्मविभा
गयोः ॥ गुणा गुणेषु वर्तंत इति मत्वा न सज्जते
॥२८॥ प्रकृतेर्गुणसंमूढाः सज्जंते गुणकर्मसु ॥
तानकृत्स्नविदो मंदान्कृत्स्नविन्न विचालयेत् ॥ २९

श्री. गी. २

मयिसर्वाणिकर्माणिसंन्यस्याध्यात्मचेतसा ॥
निराशीर्निर्ममोभूत्वायुध्यस्वविगतज्वरः ॥३०॥
येमेमतमिदंनित्यमनुतिष्ठंतिमानवाः ॥ श्रद्धा-
वंतोनसूयंतोमुच्यंतेतेपिकर्मभिः ॥३१॥ येत्वे-
तदभ्यसूयंतोनानुतिष्ठंतिमेमतं ॥ सर्वज्ञान-
विमूढांस्तान्विद्धिनष्टानचेतसः ॥३२॥ सदृशं
चेष्टतेस्वस्याःप्रकृतेर्ज्ञानवानपि ॥ प्रकृतिंयां

ति भूतानि निग्रहः किं करिष्यति ॥३३॥ इंद्रिय
स्येंद्रियस्यार्थे रागद्वेषौ व्यवस्थितौ ॥ तयोर्नवश
मागच्छेत्तौ ह्यस्य परिपंथिनौ ॥३४॥ श्रेयान्स्व
धर्मो विगुणः परधर्मात्स्वनुष्ठितात ॥ स्वधर्मे नि
धनं श्रेयः परधर्मो भयावहः ॥३५॥ अर्जुन उवा
च ॥ अथ केन प्रयुक्तोयं पापं चरति पूरुषः ॥ अ
निच्छन्नपि वार्ष्णेय बलादिव नियोजितः ॥३६॥

श्री·
गी·
२८

श्रीभगवानुवाच॥ कामएषक्रोधएषरजोगुणसमु
द्भवः॥ महाशनोमहापाप्माविद्ध्येनमिहवैरि
णं॥ ३७॥ धूमेनाव्रियतेवह्निर्यथादर्शोमले
नच॥ यथोल्बेनावृतोगर्भस्तथातेनेदमावृतं॥
३८॥ आवृतंज्ञानमेतेनज्ञानिनोनित्यवैरिणा
कामरूपेणकौंतेयदुःपूरेणानलेनच॥ ३९॥
इंद्रियाणिमनोबुद्धिरस्याधिष्ठानमुच्यते॥ ए

तैर्विमोहयत्येषज्ञानमावृत्यदेहिनं॥४०॥तस्मा
त्वमिंद्रियाण्यादौनियम्यभरतर्षभ॥पाप्मानं
प्रजहिह्येनंज्ञानविज्ञाननाशनं॥४१॥इंद्रिया
णिपराण्याहुरिंद्रियेभ्यःपरंमनः॥मनसस्तु
पराबुद्धिर्योबुद्धेःपरतस्तुसः॥४२॥एवंबुद्धेःप
रंबुद्ध्वासंस्तभ्यात्मानमात्मना॥जहिशत्रुंम
हाबाहोकामरूपंदुरासदं॥४३॥इतिश्रीभगव

द्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णा
र्जुनसंवादेकर्मयोगोनामतृतीयोध्यायः॥३॥श्री
भगवानुवाच॥ इमंविवस्वतेयोगंप्रोक्तवानहम
व्ययं॥ विवस्वान्मनवेप्राहमनुरिक्ष्वाकवेब्रवी
त्॥१॥एवंपरंपराप्राप्तमिमंराजर्षयोविदुः॥सका
लेनेहमहतायोगोनष्टःपरंतप॥२॥सएवायंम
यातेद्ययोगःप्रोक्तःपुरातनः॥भक्तोसिमेसखा

चेति रहस्यं ह्येतदुत्तमं ॥ ३ ॥ अर्जुन उवाच ॥ अ
परं भवतो जन्म परं जन्म विवस्वतः ॥ कथमेत
द्विजानीयां त्वमादौ प्रोक्तवानिति ॥ ४ ॥ श्रीभ
गवानुवाच ॥ बहूनि मे व्यतीतानि जन्मानि त
व चार्जुन ॥ तान्यहं वेद सर्वाणि न त्वं वेत्थ परंत
प ॥ ५ ॥ अजोपि सन्नव्ययात्मा भूतानामीश्वरो
पि सन् ॥ प्रकृतिं स्वामधिष्ठाय संभवाम्यात्म

मायया॥६॥यदायदाहिधर्मस्यग्लानिर्भवतिभारत॥
अभ्युत्थानमधर्मस्यतदात्मानंसृजाम्यहं॥७॥परि
त्राणायसाधूनांविनाशायचदुष्कृतां॥धर्मसंस्था
पनार्थायसंभवामियुगेयुगे॥८॥जन्मकर्मचमे
दिव्यमेवंयोवेत्तितत्वतः॥त्यक्त्वादेहंपुनर्जन्मने
तिमामेतिसोर्जुन॥९॥वीतरागभयक्रोधामन्म
यामामुपाश्रिताः॥बहवोज्ञानतपसापूतामद्

द्भावमागताः॥१०॥ येयथामांप्रपद्यंतेतांस्तथै
वभजाम्यहं॥ ममवर्त्मानुवर्तंतेमनुष्याःपार्थस
र्वशः॥११॥ कांक्षंतःकर्मणांसिद्धिंयजंतइह
देवताः॥ क्षिप्रंहिमानुषेलोकेसिद्धिर्भवतिक
र्मजा॥१२॥ चातुर्वर्ण्यंमयासृष्टंगुणकर्मवि
भागशः॥ तस्यकर्तारमपिमांविद्ध्यकर्तारम
व्ययं॥१३॥ नमांकर्माणिलिंपंतिनमेकर्मफ

श्री॰
गी॰
३१

लेस्पृहा ॥ इतिमांयोभिजानातिकर्मभिर्नसब
ध्यते ॥ १४ ॥ एवंज्ञात्वाकृतंकर्मपूर्वैरपिमुमुक्षु
भिः ॥ कुरुकर्मैवतस्मात्त्वंपूर्वैःपूर्वतरंकृतं ॥ १५
किंकर्मकिमकर्मेतिकवयोप्यत्रमोहिता ॥ त
त्तेकर्मप्रवक्ष्यामियज्ज्ञात्वामोक्ष्यसेशुभात् ॥ १६
कर्मणोह्यपिबोद्धव्यंबोद्धव्यंचविकर्मणः ॥ अ
कर्मणश्चबोद्धव्यंगहनाकर्मणोगतिः ॥ १७ ॥

कर्मण्यकर्मयःपश्येदकर्मणिचकर्मयः॥सबु
द्धिमान्मनुष्येषुसयुक्तःकृत्स्नकर्मकृत॥१८॥य
स्यसर्वेसमारंभाःकामसंकल्पवर्जिताः॥ज्ञाना
ग्निदग्धकर्माणंतमाहुःपंडितंबुधाः॥१९॥त्य
क्त्वाकर्मफलासंगंनित्यतृप्तोनिराश्रयः॥क
र्मण्यभिप्रवृत्तोपिनैवकिंचित्करोतिसः॥२०॥
निराशीर्यतचित्तात्मात्यक्तसर्वपरिग्रहः॥शारी

श्री॰
गी॰
३२

रं केवलं कर्म कुर्वन्नाप्नोति किल्बिषं ॥२१॥ यदृच्छा
लाभसंतुष्टो द्वंद्वातीतो विमत्सरः ॥ समः सिद्धा
वसिद्धौ च कृत्वापि न निबध्यते ॥२२॥ गतसंगस्य
मुक्तस्य ज्ञानावस्थितचेतसः ॥ यज्ञायाचरतः क
र्म समग्रं प्रविलीयते ॥२३॥ ब्रह्मार्पणं ब्रह्म हवि
र्ब्रह्माग्नौ ब्रह्मणा हुतं ॥ ब्रह्मैव तेन गंतव्यं ब्रह्म
कर्मसमाधिना ॥२४॥ दैवमेवापरे यज्ञं योगिनः

पर्युपासते

र्वानेवंज्ञात्वाविमोक्ष्यसे॥३२॥श्रेयान्द्रव्यमयाद्य
ज्ञाज्ज्ञानयज्ञःपरंतप॥सर्वंकर्माखिलंपार्थज्ञाने
परिसमाप्यते॥३३॥तद्विद्धिप्रणिपातेनपरिप्र
श्नेनसेवया॥उपदेक्ष्यंतितेज्ञानंज्ञानिनस्तत्वदर्
शिनः॥३४॥यज्ज्ञात्वानपुनर्मोहमेवंयास्यसिपा
ण्डव॥येनभूतान्यशेषेणद्रक्ष्यस्यात्मन्यथोमयि॥३५
अपिचेदसिपापेभ्यःसर्वेभ्यःपापकृत्तमः॥सर्वंज्ञा

श्री०
गी०
३०

नप्लवेनैववृजिनंसंतरिष्यसि ॥३६॥ यथैधांसिसमि
द्धोग्निर्भस्मसात्कुरुतेर्जुन ॥ ज्ञानाग्निःसर्वकर्मा
णिभस्मसात्कुरुतेतथा ॥३७॥ नहिज्ञानेनसदृशं
पवित्रमिहविद्यते ॥ तत्स्वयंयोगसंसिद्धःकालेना
त्मनिविंदति ॥३८॥ श्रद्धावांल्लभतेज्ञानंतत्परःसं
यतेंद्रियः ॥ ज्ञानंलब्ध्वापरांशांतिमचिरेणाधिगच्छ
ति ॥३९॥ अज्ञश्चाश्रद्दधानश्चसंशयात्माविनश्य

ति ॥ नायं लोकोस्ति न परो न सुखं संशयात्मनः ॥ ४० ॥
योगसंन्यस्तकर्माणं ज्ञानसंछिन्नसंशयं ॥ आत्मवंतं
न कर्माणि निबध्नंति धनंजय ॥ ४१ ॥ तस्मादज्ञानसंभू
तं हृत्स्थं ज्ञानासिनात्मनः ॥ छित्वैनं संशयं योगमाति
ष्ठोत्तिष्ठ भारत ॥ ४२ ॥ इति श्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्र
ह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे कर्मसं
न्यासयोगो नाम चतुर्थोध्यायः ॥ ४ ॥ अर्जुन उवाच ॥

संन्यासं कर्मणां कृष्ण पुनर्योगं च शंससि ॥ यच्छ्रेय ए-
तयोरेकं तन्मे ब्रूहि सुनिश्चितं ॥१॥ श्रीभगवानुवाच
संन्यासः कर्मयोगश्च निःश्रेयसकरावुभौ ॥ तयो-
स्तु कर्मसंन्यासात्कर्मयोगो विशिष्यते ॥२॥ ज्ञेयः स
स नित्यसंन्यासी यो न द्वेष्टि न कांक्षति ॥ निर्द्वंद्वो हि
महाबाहो सुखं बंधात्प्रमुच्यते ॥३॥ सांख्ययोगौ पृ-
थग्बालाः प्रवदंति न पंडिताः ॥ एकमप्यास्थितः स-

म्यगुभयोर्विंदतेफलं ॥४॥ यत्सांख्यैःप्राप्यतेस्थानंत
द्योगैरपिगम्यते ॥ एकंसांख्यंचयोगंचयःपश्यतिसप
श्यति ॥५॥ संन्यासस्तुमहाबाहोदुःखमाप्तुमयोगतः
योगयुक्तोमुनिर्ब्रह्मनचिरेणाधिगच्छति ॥६॥ योगयु
क्तोविशुद्धात्माविजितात्माजितेंद्रियः ॥ सर्वभूतात्म
भूतात्माकुर्वन्नपिनलिप्यते ॥७॥ नैवकिंचित्करोमी
तियुक्तोमन्येततत्ववित् ॥ पश्यन्शृण्वन्स्पृशञ्जि

श्री॰
गी॰
३६

शृण्वन्स्पृशन्जिघ्रन्नश्नन्गच्छन्स्वपन्श्वसन् ॥८॥ प्रलपन्विसृजन्गृ-
ह्णन्नुन्मिषन्निमिषन्नपि ॥ इंद्रियाणींद्रियार्थेषुवर्तंत
इतिधारयन् ॥९॥ ब्रह्मण्याधायकर्माणिसंगंत्यक्त्वा
करोतियः ॥ लिप्यतेनसपापेनपद्मपत्रमिवांभसा ॥
१०॥ कायेनमनसाबुद्ध्याकेवलैरिंद्रियैरपि ॥ योगि-
नः कर्मकुर्वंतिसंगंत्यक्त्वात्मशुद्धये ॥११॥ युक्तः कर्मफ
लंत्यक्त्वाशांतिमाप्नोतिनैष्ठिकीं ॥ अयुक्तः कामका

रेणफलेसक्तोनिबध्यते॥१२॥सर्वकर्माणिमनसा
संन्यस्यास्तेसुखंवशी॥नवद्वारेपुरेदेहीनैवकुर्वन्न
कारयन्॥१३॥नकर्तृत्वंनकर्माणिलोकस्यसृजति
प्रभुः॥नकर्मफलसंयोगंस्वभावस्तुप्रवर्तते॥१४॥
नादत्तेकस्यचित्पापंनचैवसुकृतंविभुः॥अज्ञानेना
वृतंज्ञानंतेनमुह्यंतिजंतवः॥१५॥ज्ञानेनतुतदज्ञा
नंयेषांनाशितमात्मनः॥तेषामादित्यवज्ज्ञानंप्रका

श्री· गी· ३८

शयति तत्परं ॥ १६ ॥ तद्बुद्धयस्तदात्मानस्तन्निष्ठास्तत्प
रायणाः ॥ गच्छंत्यपुनरावृत्तिं ज्ञाननिर्धूतकल्मषाः ॥
१७ ॥ विद्याविनयसंपन्ने ब्राह्मणे गवि हस्तिनि ॥ शुनि
चैव श्वपाके च पंडिताः समदर्शिनः ॥ १८ ॥ इहैव तै
र्जितः सर्गो येषां साम्ये स्थितं मनः ॥ निर्दोषं हि समं
ब्रह्म तस्माद्ब्रह्मणि ते स्थिताः ॥ १९ ॥ न प्रहृष्येत्प्रियं
प्राप्य नोद्विजेत्प्राप्य चाप्रियं ॥ स्थिरबुद्धिरसंमूढो ब्र

ब्रह्मविद्ब्रह्मणिस्थितः २

पर्युपासते ॥ ब्रह्माग्नावपरे यज्ञं यज्ञेनैवोपजुह्वति
२५ ॥ श्रोत्रादीनींद्रियाण्यन्ये संयमाग्निषु जुह्वति ॥
शब्दादीन्विषयानन्य इंद्रियाग्निषु जुह्वति ॥ २६ ॥
सर्वाणींद्रियकर्माणि प्राणकर्माणि चापरे ॥ २
आत्मसंयमयोगाग्नौ जुह्वति ज्ञानदीपिते ॥ २७ ॥
द्रव्ययज्ञास्तपोयज्ञा योगयज्ञास्तथापरे ॥ स्वाध्या
यज्ञानयज्ञाश्च यतयः संशितव्रताः ॥ २८ ॥ अपरे

नेजुह्वतिप्राणंप्राणेपानंतथापरे॥ प्राणापानग
तीरुद्ध्वाप्राणायामपरायणाः॥२९॥ अपरेनिय
ताहाराःप्राणान्प्राणेषुजुह्वति॥ सर्वेप्येतेयज्ञ
विदोयज्ञक्षपितकल्मषाः॥३०॥ यज्ञशिष्टामृ
तभुजोयांतिब्रह्मसनातनं॥ नायंलोकोस्त्यय
ज्ञस्यकुतोन्यःकुरुसत्तम॥३१॥ एवंबहुविधा
यज्ञावितताब्रह्मणोमुखे॥ कर्मजान्विद्धितान्स

ब्रह्मविद्ब्रह्मणि स्थितः ॥२०॥ बाह्यस्पर्शेष्वसक्ता
त्मा विंदत्यात्मनि यत्सुखं ॥ स ब्रह्मयोगयुक्ता
त्मा सुखमक्षयमश्नुते ॥२१॥ ये हि संस्पर्शजा भो
गा दुःखयोनय एव ते ॥ आद्यंतवंतः कौंतेय न ते
षु रमते बुधः ॥२२॥ शक्नोतीहैव यः सोढुं प्राक्शरी
रविमोक्षणात ॥ कामक्रोधोद्भवं वेगं स युक्तः
स सुखी नरः ॥२३॥ योंतःसुखोंतरारामस्तथांत

श्री
गी
३८

र्ज्योतिरेवयः॥सयोगीब्रह्मनिर्वाणंब्रह्मभूतो॰
धिगछति॥२४॥लभंतेब्रह्मनिर्वाणमृषयःक्षी
णकल्मषाः॥छिन्नद्वैधायतात्मानःसर्वभूत
हितेरताः॥२५॥कामक्रोधवियुक्तानांयतीनां
यतचेतसां॥अभितोब्रह्मनिर्वाणंवर्त्ततेविदि॰
तात्मनां॥२६॥स्पर्शान्कृत्वाबहिर्बाह्यांश्चक्षु॰
श्चैवांतरेभ्रुवोः॥प्राणापानौसमौकृत्वानासाभ्यं

तरचारिणौ ॥२७॥ यतेंद्रियमनोबुद्धिर्मुनिर्मो
क्षपरायणः ॥ विगतेच्छाभयक्रोधो यः सदामु
क्त एव सः ॥२८॥ भोक्तारं यज्ञतपसां सर्वलोकम
हेश्वरं ॥ सुहृदं सर्वभूतानां ज्ञात्वा मां शांतिमृच्छ
ति ॥२९॥ इति श्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्या
यां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे संन्यासयो
गो नाम पंचमोऽध्यायः ॥५॥ श्रीभगवानुवाच ॥

श्री
गी
३९

अनाश्रितःकर्मफलंकार्यंकर्मकरोतियः॥सस
न्यासीचयोगीचननिरग्निर्नचाक्रियः॥१॥यंसं
न्यासमितिप्राहुर्योगंतंविद्धिपांडव॥नह्यसंन्य
स्तसंकल्पोयोगीभवतिकश्चन॥२॥आरुरुक्षो
र्मुनेर्योगंकर्मकारणमुच्यते॥योगारूढस्यत
स्यैवशमःकारणमुच्यते॥३॥यदाहिनेंद्रियार्थे
षुनकर्मस्वनुषज्जते॥सर्वसंकल्पसंन्यासीयो

गारूढस्तदोच्यते ॥ ४ ॥ उद्धरेदात्मनात्मानं नात्मा
नमवसादयेत् ॥ आत्मैव ह्यात्मनो बंधुरात्मैव रि
पुरात्मनः ॥ ५ ॥ बंधुरात्मात्मनस्तस्य येनात्मैवात्म
नाजितः ॥ अनात्मनस्तु शत्रुत्वे वर्तेतात्मैव शत्रु
वत् ॥ ६ ॥ जितात्मनः प्रशांतस्य परमात्मा समाहि
तः ॥ शीतोष्णसुखदुःखेषु तथा मानापमानयोः
७ ॥ ज्ञानविज्ञानतृप्तात्मा कूटस्थो विजितेंद्रियः ॥

श्री॰
गी॰
४०

युक्तइत्युच्यतेयोगीसमलोष्टाश्मकांचनः॥८॥सु
हृन्मित्रार्युदासीनमध्यस्थद्वेष्यबंधुषु॥साधुष्व
पिचपापेषुसमबुद्धिर्विशिष्यते॥९॥योगीयुं
जीतसततमात्मानंरहसिस्थितः॥एकाकीयत
चित्तात्मानिराशीरपरिग्रहः॥१०॥शुचौदेशेप्र
तिष्ठाप्यस्थिरमासनमात्मनः॥नात्युच्छ्रितंना
तिनीचंचैलाजिनकुशोत्तरं॥११॥नत्रैकाग्रंम

नःकृत्वायतचित्तेंद्रियक्रियः ॥ उपविश्यासने
युंज्याद्योगमात्मविशुद्धये ॥ १२ ॥ समंकायशिरो
ग्रीवंधारयन्नचलंस्थिरः ॥ संप्रेक्ष्यनासिकाग्रंस्वं
दिशश्चानवलोकयन् ॥ १३ ॥ प्रशांतात्माविग
तभीर्ब्रह्मचारिव्रतेस्थितः ॥ मनःसंयम्यमच्चित्तो
युक्तआसीतमत्परः ॥ १४ ॥ युंजन्नेवंसदात्मानं
योगीनियतमानसः ॥ शांतिंनिर्वाणपरमांमत्सं

स्थामधिगच्छति ॥१५॥ नात्यश्नतस्तु योगोस्ति न चै
कांतमनश्नतः ॥ न चातिस्वप्नशीलस्य जाग्रतो नै
व चार्जुन ॥१६॥ युक्ताहारविहारस्य युक्तचेष्टस्य
कर्मसु ॥ युक्तस्वप्नावबोधस्य योगो भवति दुःख
हा ॥१७॥ यदा विनियतं चित्तमात्मन्येवावतिष्टते
निःस्पृहः सर्वकामेभ्यो युक्त इत्युच्यते तदा ॥१८॥
यथा दीपो निवातस्थो नेंगते सोपमा स्मृता ॥ यो

गिनोयतचित्तस्ययुंजतोयोगमात्मनः॥१९॥य
त्रोपरमतेचित्तंनिरुद्धंयोगसेवया॥यत्रचैवा
त्मनात्मानंपश्यन्नात्मनितुष्यति॥२०॥सुखमा
त्यंतिकंयत्तद्बुद्धिग्राह्यमतींद्रियं॥वेत्तियत्रनचै
वायंस्थितश्चलतितत्त्वतः॥२१॥यंलब्ध्वाचापरं
लाभंमन्यतेनाधिकंततः॥यस्मिन्स्थितोनदुः
खेनगुरुणापिविचाल्यते॥२२॥तंविद्याद्दुःखसं

श्री गी० ४२

योगंवियोगंयोगसंज्ञितं ॥ सनिश्चयेनयोक्तव्यो
योगोनिर्विण्णचेतसा ॥ २३ ॥ संकल्पप्रभवान्
कामांस्त्यक्त्वासर्वानशेषतः ॥ मनसैवेंद्रिय
ग्रामंविनियम्यसमंततः ॥ २४ ॥ शनैःशनैरुप
रमेद्बुद्ध्याधृतिगृहीतया ॥ आत्मसंस्थंमनःकृ
त्वानकिंचिदपिचिंतयेत् ॥ २५ ॥ यतोयतोनि
श्चरतिमनश्चंचलमस्थिरं ॥ ततस्ततोनियम्यै

व

तदात्मन्येववशंनयेत्॥२६॥प्रशांतमनसंह्येनं
योगिनंसुखमुत्तमं॥उपैतिशांतरजसंब्रह्मभू
तमकल्मषं॥२७॥युंजन्नेवंसदात्मानंयोगीवि
गकल्मषः॥सुखेनब्रह्मसंस्पर्शमत्यंतंसुखम
श्नुते॥२८॥सर्वभूतस्थमात्मानंसर्वभूतानिचा
त्मनि॥ईक्षतेयोगयुक्तात्मासर्वत्रसमदर्शनः॥
२९॥योमांपश्यतिसर्वत्रसर्वंचमयिपश्यति॥त

स्याहंनप्रणश्यामिसचमेनप्रणश्यति ॥३०॥ स
र्वभूतस्थितंयोमांभजत्येकत्वमास्थितः ॥ सर्व
थावर्तमानोपिसयोगीमयिवर्तते ॥३१॥ आ
त्मौपम्येनसर्वत्रसमंपश्यतियोर्जुन ॥ सुखंवा
यदिवादुःखंसयोगीपरमोमतः ॥३२॥ अर्जुन
उवाच ॥ योयंयोगस्त्वयाप्रोक्तःसाम्येनमधुसू
दन ॥ एतस्याहंनपश्यामिचंचलत्वात्स्थितिं

स्थिरां ॥३३॥ चंचलं हि मनः कृष्ण प्रमाथि बल
वद्दृढं ॥ तस्याहं निग्रहं मन्ये वायोरिव सुदुष्करं
॥३४॥ श्रीभगवानुवाच ॥ असंशयं महाबाहो म
नो दुर्निग्रहं चलं ॥ अभ्यासेन तु कौंतेय वैराग्ये
ण च गृह्यते ॥३५॥ असंयतात्मनो योगो दुःप्राप
इति मे मतिः ॥ वश्यात्मना तु यतता शक्योवाप्तु
मुपायतः ॥३६॥ अर्जुन उवाच ॥ अयतिः श्रद्धयो

पेतोयोगाच्चलितमानसः॥ अप्राप्ययोगसंसिद्धिं
कांगतिंकृष्णगच्छति॥३७॥ कच्चिन्नोभयविभ्रष्टः
छिन्नाभ्रमिवनश्यति॥ अप्रतिष्ठोमहाबाहोवि
मूढोब्रह्मणःपथि॥३८॥ एतन्मेसंशयंकृष्णछे
त्तुमर्हस्यशेषतः॥ त्वदन्यःसंशयस्यास्यछेत्तान
ह्युपपद्यते॥३९॥ श्रीभगवानुवाच॥ पार्थनैवे
हनामुत्रविनाशस्तस्यविद्यते॥ नहिकल्या

णकृत्कश्चिद्दुर्गतिंतातगच्छति ॥४०॥ प्राप्यपु
ण्यकृतांलोकानुषित्वाशाश्वतीःसमाः ॥ शु
चीनांश्रीमतांगेहेयोगभ्रष्टोभिजायते ॥४१॥ अ
थवायोगिनामेवकुलेभवतिधीमतां ॥ एतद्धि
दुर्लभतरंलोकेजन्मयदीदृशं ॥४२॥ तत्रतंबुद्धि
संयोगंलभतेपौर्वदेहिकं ॥ यततेचततोभूयः
संसिद्धौकुरुनंदन ॥४३॥ पूर्वाभ्यासेनतेनैव

श्री॰
गी॰
४५

क्रियते ह्यवशोपि सः ॥ जिज्ञासुरपि योगस्य शब्द
ब्रह्मातिवर्त्तते ॥ ४४ ॥ प्रयत्नाद्यतमानस्तु योगी
संशुद्धकिल्बिषः ॥ अनेकजन्मसंसिद्धस्ततो
याति परां गतिं ॥ ४५ ॥ तपस्विभ्योधिको योगी
ज्ञानिभ्योपि मतोधिकः ॥ कर्मिभ्यश्चाधिको
योगी तस्माद्योगी भवार्जुन ॥ ४६ ॥ योगिनाम
पि सर्वेषां मद्गतेनांतरात्मना ॥ श्रद्धावान्भज

नेयो मां स मे युक्ततमो मतः ॥४७॥ इति श्रीभगव
द्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्री
कृष्णार्जुनसंवादे ध्यानसंयमयोगो नाम षष्ठो
ध्यायः ॥६॥ श्रीभगवानुवाच ॥ मय्यासक्तमनाः
पार्थ योगं युंजन्मदाश्रयः ॥ असंशयं समग्रं मां
यथा ज्ञास्यसि तच्छृणु ॥१॥ ज्ञानं तेऽहं सविज्ञा
नमिदं वक्ष्याम्यशेषतः ॥ यज्ज्ञात्वा नेह भूयोन्य

ज्ञातव्यमवशिष्यते॥ २॥ मनुष्याणांसहस्रेषुक
श्चिद्यततिसिद्धये॥ यततामपिसिद्धानांकश्चि
न्मांवेत्तितत्वतः॥ ३॥ भूमिरापोनलोवायुःखं
मनोबुद्धिरेवच॥ अहंकारइतीयंमेभिन्नाप्रकृ
तिरष्टधा॥ ४॥ अपरेयमितस्त्वन्यांप्रकृतिंवि
द्धिमेपरां॥ जीवभूतांमहाबाहोययेदंधार्यतेज
गत॥ ५॥ एतद्योनीनिभूतानिसर्वाणीत्युपधा

रय॥ अहंकृत्स्नस्यजगतःप्रभवःप्रलयस्त
था॥६॥ मत्तःपरतरंनान्यत्किंचिदस्तिधनंजय
मयिसर्वमिदंप्रोक्तंसूत्रेमणिगणाइव॥७॥ र
सोहमप्सुकौंतेयप्रभास्मिशशिसूर्ययोः॥ प्र
णवःसर्ववेदेषुशब्दःखेपौरुषंनृषु॥८॥ पुण्यो
गंधःपृथिव्यांचतेजश्चास्मिविभावसौ॥ जीव
नंसर्वभूतेषुतपश्चास्मितपस्विषु॥९॥ बीजंमां

श्री. गी. ४०

सर्वभूतानांविद्धिपार्थसनातनं॥बुद्धिर्बुद्धिमता
मस्मितेजस्तेजस्विनामहं॥१०॥बलंबलवता
चाहंकामरागविवर्जितं॥धर्माविरुद्धोभूतेषु
कामोस्मिभरतर्षभ॥११॥येचैवसात्विकाभा
वाराजसास्तामसाश्चये॥मत्तएवेतितान्विद्धि
नत्वहंतेषुतेमयि॥१२॥त्रिभिर्गुणमयैर्भावैरे
भिःसर्वमिदंजगत॥मोहितंनाभिजानाति

मामेभ्यःपरमव्ययं॥१३॥दैवीह्येषागुणम
यीमममायादुरत्यया॥ मामेवयेप्रपद्यंते
मायामेतांतरंतिते॥१४॥नमांदुःकृतिनो
मूढाःप्रपद्यंतेनराधमाः॥ माययापहृतज्ञा
नाआसुरंभावमाश्रिताः॥१५॥चतुर्विधाभ
जंतेमांजनाःसुकृतिनोर्जुन॥ आर्तोजिज्ञासु
रर्थार्थीज्ञानीचभरतर्षभ॥१६॥ तेषांज्ञानी

श्री॰
गी॰
४८

नित्ययुक्तएकभक्तिर्विशिष्यते॥ प्रियोहिज्ञानिनो
ऽत्यर्थमहंसचममप्रियः॥१७॥ उदाराःसर्वएवै
तेज्ञानीत्वात्मैवमेमतं॥ आस्थितःसहियुक्ता
त्मामामेवानुत्तमांगतिं॥१८॥ बहूनांजन्मना
मंतेज्ञानवान्मांप्रपद्यते॥ वासुदेवःसर्वमिति
सममहात्मासुदुर्लभः॥१९॥ कामैस्तैस्तै
र्हृतज्ञानाःप्रपद्यंतेन्यदेवताः॥ तंतंनियममा

स्थायप्रकृत्यानियताःस्वयाः॥२०॥योयोयांयां
तनुंभक्तःश्रद्धयार्चितुमिछति॥ तस्यतस्याचलां
श्रद्धांतामेवविदधाम्यहं॥२१॥सतयाश्रद्धयायु
क्तस्तस्याराधनमीहते॥ लभतेचततःकामान्मयै
वविहितान्हितान्॥२२॥ अंतवंतुफलंतेषांतद्भ
वत्यल्पमेधसां॥ देवान्देवयजोयांतिमद्भक्तायां
तिमामपि॥२३॥ अव्यक्तंव्यक्तिमापन्नंमन्यंतेमा

श्री. गी. ४९

मबुद्धय: ॥ परं भावमजानंतो ममाव्ययमनुत्तमं
२४ ॥ नाहं प्रकाश: सर्वस्य योगमायासमावृत:
मूढोयं नाभिजानाति लोको मामजमव्ययं ॥
२५ ॥ वेदाहं समतीतानि वर्तमानानि चार्जुन ॥ भ
विष्याणि च भूतानि मां तु वेद न कश्चन ॥ २६ ॥ इच्छा
द्वेषसमुत्थेन द्वंद्वमोहेन भारत ॥ सर्वभूतानि सं
मोहं सर्गे यांति परंतप ॥ २७ ॥ येषां त्वंतगतं पापं

जनानांपुण्यकर्मणां ।। तेद्वंद्वमोहनिर्मुक्ताभजं
तेमांदृढव्रता: ।।२८।। जरामरणमोक्षायमामाश्रि
त्ययतंतिये ।। तेब्रह्मतद्विदु:कृत्स्नमध्यात्मंकर्म
चाखिलं ।।२९।। साधिभूताधिदैवंमांसाधियज्ञंच
येविदु: ।। प्रयाणकालेपिचमांतेविदुर्युक्तचेत
स: ।। ३० ।। इतिश्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्म
विद्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवादेज्ञानविज्ञा

श्री गी. ५०

ने योगोनामसप्तमोध्यायः ॥७॥ अर्जुन उवाच ॥
किंतद्ब्रह्मकिमध्यात्मंकिंकर्मपुरुषोत्तम ॥ अधि
भूतंचकिंप्रोक्तमधिदैवंकिमुच्यते ॥१॥ अधियज्ञः
कथंकोत्रदेहेस्मिन्मधुसूदन ॥ प्रयाणकालेच
कथंज्ञेयोसिनियतात्मभिः ॥२॥ श्रीभगवानुवा
च ॥ अक्षरंब्रह्मपरमंस्वभावोध्यात्ममुच्यते ॥ भू
तभावोद्भवकरोविसर्गःकर्मसंज्ञितः ॥३॥ अधि

भूतंक्षरोभाव:पुरुषश्चाधिदैवतं॥ अधियज्ञोह
मेवात्रदेहेदेहभृतांवर॥४॥ अंतकालेचमामे
वस्मरन्मुक्त्वाकलेवरं॥ य:प्रयातिसमद्भावं
यातिनास्त्यत्रसंशय:॥५॥ यंयंवापिस्मरन्भा
वंत्यजत्यंतेकलेवरं॥ तंतमेवैतिकौंतेयसदा
तद्भावभावित:॥६॥ तस्मात्सर्वेषुकालेषु
मामनुस्मरयुध्यच॥ मय्यर्पितमनोबुद्धिर्मामे

वैष्यस्यसंशयः ॥७॥ अभ्यासयोगयुक्तेन चेतसा
नान्यगामिना ॥ परमं पुरुषं दिव्यं याति पार्थानु
चिंतयन् ॥८॥ कविं पुराणमनुशासितारं ॥ म
णोरणीयांसमनुस्मरेद्यः ॥ सर्वस्य धातारमचिंत्य
रूप ॥ मादित्यवर्णं तमसः परस्तात् ॥९॥ प्रया
णकाले मनसाचलेन ॥ भक्त्यायुक्तो योगब
लेन चैव ॥ भ्रुवोर्मध्ये प्राणमावेश्य सम्यक् ॥ स

तंपरंपुरुषमुपैतिदिव्यं ॥१०॥ यदक्षरंवेदविदोवदंति
विशंतियद्यतयोवीतरागाः ॥ यदिच्छंतोब्रह्मच
र्यंचरंतितत्तेपदंसंग्रहेणप्रवक्ष्ये ॥११॥ सर्वद्वाराणि
संयम्यमनोहृदिनिरुध्यच ॥ मूर्ध्न्याधायात्मनःप्रा
णमास्थितोयोगधारणां ॥१२॥ ओमित्येकाक्षरंब्र
ह्मव्याहरन्मामनुस्मरन् ॥ यःप्रयातित्यजन्देहंस
यातिपरमांगतिं ॥१३॥ अनन्यचेताःसततंयोमां

श्री
गी
५२

स्मरति नित्यशः ॥ तस्याहं सुलभः पार्थ नित्ययुक्तस्य
योगिनः ॥१४॥ मामुपेत्य पुनर्जन्म दुःखालयमशा
श्वतं ॥ नाप्नुवंति महात्मानः संसिद्धिं परमां गताः
१५॥ आब्रह्मभुवनाल्लोकाः पुनरावर्तिनोऽर्जुन ॥
मामुपेत्य तु कौंतेय पुनर्जन्म न विद्यते ॥१६॥ सह
स्रयुगपर्यंतमहर्यद्ब्रह्मणो विदुः ॥ रात्रिं युगस
हस्रांतां तेऽहोरात्रविदो जनाः ॥१७॥ अव्यक्ताद्

क्तयः सर्वाः प्रभवंत्यहरागमे ॥ रात्र्यागमे प्रलीयंते
तत्रैवाव्यक्तसंज्ञके ॥ १८ ॥ भूतग्रामः स एवायं भूत्वा
भूत्वा प्रलीयते ॥ रात्र्यागमेवशः पार्थ प्रभवंत्यह
रागमे ॥ १९ ॥ परस्तस्मात्तु भावोन्योव्यक्तोव्यक्ता
त्सनातनः ॥ यः स सर्वेषु भूतेषु नश्यत्सु न विनश्य
ति ॥ २० ॥ अव्यक्तोक्षर इत्युक्तस्तमाहुः परमां ग
तिं ॥ यं प्राप्य न निवर्तंते तद्धाम परमं मम ॥ २१ ॥ पुरु

षःसपरःपार्थभक्त्यालभ्यस्त्वनन्यया॥यस्यांतःस्था
निभूतानियेनसर्वमिदंततं॥२२॥यत्रकालेत्वना
वृत्तिमावृत्तिंचैवयोगिनः॥प्रयातायांतितंकालं
वक्ष्यामिभरतर्षभ॥२३॥अग्निर्ज्योतिरहःशुक्लः
षण्मासाउत्तरायणं॥तत्रप्रयातागच्छंतिब्रह्मब्र
ह्मविदोजनाः॥२४॥धूमोरात्रिस्तथाकृष्णःषण्मा
सादक्षिणायनं॥तत्रचांद्रमसंज्योतिर्योगीप्राप्य

निवर्त्तते ॥२५॥ शुक्लकृष्णे गती ह्येते जगतः शाश्व
ते मते ॥ एकया यात्यनावृत्तिमन्ययावर्त्तते पु
नः ॥२६॥ नैते सृती पार्थ जानन्योगी मुह्यति क
श्चन ॥ तस्मात्सर्वेषु कालेषु योगयुक्तो भवार्जु
न ॥२७॥ वेदेषु यज्ञेषु तपःसु चैव दानेषु यत्पुण्य
फलं प्रदिष्टं ॥ अत्येति तत्सर्वमिदं विदित्वा यो
गी परं स्थानमुपैति चाद्यं ॥२८॥ इति श्रीभगवद्गी

श्री॰
गी॰
५८

तासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णा
र्जुनसंवादेअक्षरब्रह्मयोगोनामाष्टमोऽध्यायः॥८
श्रीभगवानुवाच॥ इदंतुतेगुह्यतमंप्रवक्ष्याम्य
नसूयवे॥ ज्ञानंविज्ञानसहितंयज्ज्ञात्वामोक्ष्यसे
ऽशुभात्॥१॥ राजविद्याराजगुह्यंपवित्रमिदमु
त्तमं॥ प्रत्यक्षावगमंधर्म्यंसुसुखंकर्तुमव्ययं॥
२॥ अश्रद्दधानाःपुरुषाधर्मस्यास्यपरंतप॥ अप्र

प्राप्य मां निवर्तंते मृत्युसंसारवर्त्मनि ॥३॥ मया
ततमिदं सर्वं जगदव्यक्तमूर्तिना ॥ मत्स्थानि
सर्वभूतानि न चाहं तेष्ववस्थितः ॥४॥ न च मत्स्था
नि भूतानि पश्य मे योगमैश्वरं ॥ भूतभृन्न च भूत
स्थो ममात्मा भूतभावनः ॥५॥ यथाकाशस्थि
तो नित्यं वायुः सर्वत्रगो महान् ॥ तथा सर्वाणि
भूतानि मत्स्थानीत्युपधारय ॥६॥ सर्वभूतानि

कौंतेयप्रकृतिंयांतिमामिकां॥ कल्पक्षयेपुन
स्तानिकल्पादौविसृजाम्यहं॥ प्रकृतिंस्वाम
वष्टभ्यविसृजामिपुनःपुनः॥ भूतग्राममिमं
कृत्स्नमवशंप्रकृतेर्वशात॥८॥ नचमांतानि
कर्माणिनिबध्नंतिधनंजय॥ उदासीनवदा
सीनमसक्तंतेषुकर्मसु॥९॥ मयाध्यक्षेण
प्रकृतिःसूयतेसचराचरं॥ हेतुनानेनकौंते

यनजगद्विपरिवर्त्तते ॥१०॥ अवजानंतिमांमूढामा
नुषींतनुमाश्रितं ॥ परंभावमजानंतोममभूतम
हेश्वरं ॥११॥ मोघाशामोघकर्माणोमोघज्ञाना
विचेतसः ॥ राक्षसीमासुरींचैवप्रकृतिंमोहि
नींश्रिताः ॥१२॥ महात्मानस्तुमांपार्थदैवींप्र
कृतिमाश्रिताः ॥ भजंत्यनन्यमनसोज्ञात्वा
भूतादिमव्ययं ॥१३॥ सततंकीर्त्तयंतोमांयतं

नश्चदृढव्रताः॥नमस्यंतश्चमांभक्त्यानित्ययुक्ता
उपासते॥१४॥ज्ञानयज्ञेनचाप्यन्येयजंतोमा
मुपासते॥एकत्वेनपृथक्त्वेनबहुधाविश्वतो
मुखं॥१५॥अहंक्रतुरहंयज्ञःस्वधाहमहमौ
षधं॥मंत्रोहमहमेवाज्यमहमग्निरहंहुतं॥१६॥
पितामहस्यजगतोमाताधातापितामहः॥वे
द्यंपवित्रमोंकारऋक्सामयजुरेवच॥१७॥ग

तिर्भर्ता प्रभुः साक्षी निवासः शरणं सुहृत ॥ प्र
भवः प्रलयः स्थानं निधानं बीजमव्ययं ॥ १८ ॥ त
पाम्यहमहं वर्षं निगृह्णाम्युत्सृजामि च ॥ अमृ
तं चैव मृत्युश्च सदसच्चाहमर्जुन ॥ १९ ॥ त्रैविद्या
मां सोमपाः पूतपापा ॥ यज्ञैरिष्ट्वा स्वर्गतिं प्रार्थ
यंते ॥ ते पुण्यमासाद्य सुरेंद्रलोकं ॥ मश्नंति दि
व्यान्दिवि देवभोगान् ॥ २० ॥ ते तं भुक्त्वा स्वर्गलो

श्री·
गी·
५०

केविशालं ॥ क्षीणेपुण्येमर्त्यलोकंविशंति ॥ ए
वंत्रयीधर्ममनुप्रपन्नागतागतंकामकामालभं
ते ॥ २१ ॥ अनन्याश्चिंतयंतोमांयेजनाःपर्युपा
सते ॥ तेषांनित्याभियुक्तानांयोगक्षेमंवहा १
म्यहं ॥ २२ ॥ येप्यन्यदेवताभक्तायजंतेश्रद्धया १
न्विताः ॥ तेपिमामेवकौंतेययजंत्यविधिपू १
र्वकं ॥ २३ ॥ अहंहिसर्वयज्ञानांभोक्ताचप्रभुरे १

व च नतुमामभिजानंतितत्वेनातश्चवंतिते ॥ २४ ॥
यांतिदेवव्रतादेवान्पितृन्यांतिपितृव्रताः ॥ भूता-
नियांतिभूतेज्यायांतिमद्याजिनोपिमां ॥ २५ ॥ प
त्रंपुष्पंफलंतोयंयोमेभक्त्याप्रयच्छति ॥ तदहंभ
क्त्युपहृतमश्नामिप्रयतात्मनः ॥ २६ ॥ यत्करोषि
यदश्नासियज्जुहोषिददासियत् ॥ यत्तपस्य-
सिकौंतेयतत्कुरुष्वमदर्पणं ॥ २७ ॥ शुभाशु

श्री॰
गी॰
२८

भफलैरेवंमोक्ष्यसेकर्मबंधनैः॥संन्यासयोग
युक्तात्माविमुक्तोमामुपैष्यसि॥२८॥समोहंस
र्वभूतेषुनमेद्वेष्योस्तिनप्रियः॥येभजंतितु
मांभक्त्यामयितेतेषुचाप्यहं॥२९॥अपिचे
त्सुदुराचारोभजतेमामनन्यभाक्॥साधुरेवस
मंतव्यःसम्यग्व्यवसितोहिसः॥३०॥क्षिप्रं
भवतिधर्मात्माशश्वच्छांतिंनिगच्छति॥कौंते

यप्रतिजानीहिनमेभक्तःप्रणश्यति॥३१॥मांहि
पार्थव्यपाश्रित्ययेपिस्युःपापयोनयः॥स्त्रियोवै
श्यास्तथाशूद्रास्तेपियांतिपरांगतिं॥३२॥किं
पुनर्ब्राह्मणाःपुण्याभक्ताराजर्षयस्तथा॥अ
नित्यमसुखंलोकमिमंप्राप्यभजस्वमां॥३३॥म
न्मनाभवमद्भक्तोमद्याजीमांनमस्कुरु॥मामेवै
ष्यसियुक्त्वैवमात्मानंमत्परायणः॥३४॥श्री

श्री. गी. ५५

भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशा
स्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे राजविद्याराजगुह्ययोगो
नाम नवमोऽध्यायः ॥ ९ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥
भूय एव महाबाहो शृणु मे परमं वचः ॥ यत्तेऽहं
प्रीयमाणाय वक्ष्यामि हितकाम्यया ॥ १ ॥ न मे वि
दुः सुरगणाः प्रभवं न महर्षयः ॥ अहमादिर्हि दे
वानां महर्षीणां च सर्वशः ॥ २ ॥ यो मामजमना

दिंचवेत्तिलोकमहेश्वरं॥ असंमूढःसमर्त्येषुसर्व
पापैःप्रमुच्यते॥३॥ बुद्धिर्ज्ञानमसंमोहःक्षमा
सत्यंदमःशमः॥ सुखंदुःखंभवोभावोभयंचा
भयमेवच॥४॥ अहिंसासमतातुष्टिस्तपोदानं
यशोयशः॥ भवंतिभावाभूतानांमत्तएवपृ
थग्विधाः॥५॥ महर्षयःसप्तपूर्वेचत्वारोमन
वस्तथा॥ मद्भावामानसाजातायेषांलोकइ

श्री
गी
१०

मात्मना॥६॥ एतां विभूतियोगं च मम यो वेत्ति तत्व
तः॥ सो विकंपेन योगेन युज्यते नात्र संशयः॥७॥
अहं सर्वस्य प्रभवो मत्तः सर्वं प्रवर्तते॥ इति मत्
त्वा भजंते मां बुधा भावसमन्विताः॥८॥ मच्चि
त्ता मद्गतप्राणा बोधयंतः परस्परं॥ कथयंतश्च
मां नित्यं तुष्यंति च रमंति च॥९॥ तेषां सततयु
क्तानां भजतां प्रीतिपूर्वकं॥ ददामि बुद्धियोगं

तंयेनमामुपयांतिते ॥१०॥ तेषामेवानुकंपार्थ
महमज्ञानजंतमः । नाशयाम्यात्मभावस्थोज्ञा
नदीपेनभास्वता ॥११॥ अर्जुन उवाच ॥ परंब्रह्म
परंधामपवित्रंपरमंभवान् । पुरुषंशाश्वतंदि
व्यमादिदेवमजंविभुं ॥१२॥ आहुस्त्वामृषयःसर्वे
देवर्षिर्नारदस्तथा । असितोदेवलोव्यासःस्व
यंचैवब्रवीषिमे ॥१३॥ सर्वमेतदृतंमन्येयन्मांव

दसिकेशव॥ नहितेभगवान्व्यक्तिंविदुर्देवान
दानवाः॥१४॥ स्वयमेवात्मनात्मानंवेत्थत्वंपुरु
षोत्तम॥ भूतभावनभूतेशदेवदेवजगत्पते॥१५॥
वक्तुमर्हस्यशेषेणदिव्याह्यात्मविभूतयः॥ या
भिर्विभूतिभिर्लोकानिमांस्त्वंव्याप्यतिष्ठसि॥
१६॥ कथंविद्यामहंयोगिंस्त्वांसदापरिचिंतय
न्॥ केषुकेषुचभावेषुचिंत्योसिभगवन्मया॥१७॥ वि

मया

स्तरेणात्मनो योगिं विभूतिं च जनार्दन ॥ भूयः क-
थय तृप्तिर्हि शृण्वतो नास्ति मे मृतं ॥ १८ ॥ श्री
भगवानुवाच ॥ हंत ते कथयिष्यामि दिव्या ह्या-
त्मविभूतयः ॥ प्राधान्यतः कुरुश्रेष्ठ नास्त्यंतो
विस्तरस्य मे ॥ १९ ॥ अहमात्मा गुडाकेश सर्व-
भूताशयस्थितः ॥ अहमादिश्च मध्यं च भूता-
नामंत एव च ॥ २० ॥ आदित्यानामहं विष्णुर्ज्यो-

तिषांरविरंशुमान् ॥ मरीचिर्मरुतामस्मिनक्षत्रा
णामहंशशी ॥ २१ ॥ वेदानांसामवेदोस्मिदेवाना
मस्मिवासवः ॥ इंद्रियाणांमनश्चास्मिभूताना
मस्मिचेतना ॥ २२ ॥ रुद्राणांशंकरश्चास्मिवि
त्तेशोयक्षरक्षसां ॥ वसूनांपावकश्चास्मिमेरुः
शिखरिणामहं ॥ २३ ॥ पुरोधसांचमुख्यंमांवि
द्धिपार्थबृहस्पतिं ॥ सेनानीनामहंस्कंदःस

रसामस्मिसागरः॥२४॥ महर्षीणांभृगुरहंगि
रामस्म्येकमक्षरं॥ यज्ञानांजपयज्ञोस्मिस्थाव
राणांहिमालयः॥२५॥ अश्वत्थःसर्ववृक्षाणां
देवर्षीणांचनारदः॥ गंधर्वाणांचित्ररथःसिद्धा
नांकपिलोमुनिः॥२६॥ उच्चैःश्रवसमश्वानांवि
द्धिमामम्रुतोद्भवं॥ ऐरावतंगजेंद्राणांनराणांच
नराधिपः॥२७॥ आयुधानामहंवज्रंधेनूनाम

स्मिकामधुक॥ प्रजनश्चास्मिकंदर्पःसर्पाणाम
स्मिवासुकिः॥२८॥ अनंतश्चास्मिनागानांवरु
णोयादसामहं॥ पितॄणामर्यमाचास्मियमः
संयमतामहं॥२९॥ प्रह्लादश्चास्मिदैत्यानांका
लःकलयतामहं॥ मृगाणांचमृगेंद्रोहंवैनते
यश्चपक्षिणां॥३०॥ पवनःपवतामस्मिरामःश
स्त्रभृतामहं॥ झषाणांमकरश्चास्मिस्रोतसाम

स्मिजान्हवी ॥३१॥ सर्गाणामादिरंतश्चमध्यंचैवा
हमर्जुन ॥ अध्यात्मविद्याविद्यानांवादःप्रवदता
महं ॥३२॥ अक्षराणामकारोस्मिद्वंद्वःसामासि
कस्यच ॥ अहमेवाक्षयःकालोधाताहंविश्वतो
मुखः ॥३३॥ मृत्युःसर्वहरश्चाहमुद्भवश्चभविष्य
तां ॥ कीर्तिःश्रीर्वाक्चनारीणांस्मृतिर्मेधाधृतिः
क्षमा ॥३४॥ बृहत्सामतथासाम्नांगायत्रीछं

द्रसामहं ॥ मासानांमार्गशीर्षोहमृतूनांकुसुमा
करः ॥३५॥ द्यूतंछलयतामस्मितेजस्तेजस्विना
महं ॥ जयोस्मिव्यवसायोस्मिसत्वंसत्ववताम
हं ॥३६॥ वृष्णीनांवासुदेवोस्मिपांडवानांधनंज
यः ॥ मुनीनामप्यहंव्यासः कवीनामुशनाकवि
ः ॥३७॥ दंडोदमयतामस्मिनीतिरस्मिजिगीषतां
मौनंचैवास्मिगुह्यानांज्ञानंज्ञानवतामहं ॥३८॥

यच्चापिसर्वभूतानांबीजंतदहमर्जुन॥ नतद
स्तिविनायत्स्यान्मयाभूतंचराचरं॥३९॥ नांतो
स्तिममदिव्यानांविभूतीनांपरंतप॥ एषतूद्देश
तःप्रोक्तोविभूतेर्विस्तरोमया॥४०॥ यद्यद्विभू
तिमत्सत्वंश्रीमदूर्जितमेववा॥ तत्तदेवावगच्छ
त्वंममतेजोंशसंभवं॥४१॥ अथवाबहुनैतेन
किंज्ञातेनतवार्जुन॥ विष्टभ्याहमिदंकृत्स्नमे

श्री॰
गी॰
६८

कांशेन स्थितो जगत् ॥४२॥ इति श्रीभगवद्गीतासू
पनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसं
वादे विभूतियोगो नाम दशमोऽध्यायः ॥१०॥ अर्जुन
उवाच ॥ मदनुग्रहाय परमं गुह्यमध्यात्मसंज्ञितं
यत्त्वयोक्तं वचस्तेन मोहोऽयं विगतो मम ॥१॥
भवाप्ययौ हि भूतानां श्रुतौ विस्तरशो मया ॥
त्वत्तः कमलपत्राक्ष माहात्म्यमपि चाव्ययं ॥२॥

एवमेतद्यथात्थत्वमात्मानंपरमेश्वरं॥द्रष्टुमि
च्छामितेरूपमैश्वरंपुरुषोत्तम॥३॥मन्यसेयदित
च्छक्यंमयाद्रष्टुमितिप्रभो॥योगेश्वरततोमेत्वं
दर्शयात्मानमव्ययं॥४॥श्रीभगवानुवाच॥
पश्यमेपार्थरूपाणिशतशोथसहस्रशः॥ना
नाविधानिदिव्यानिनानावर्णाकृतीनिच॥५
पश्यादित्यान्वसून्रुद्रानश्विनौमरुतस्तथा

श्री॰
गी॰
६५

बहून्यदृष्टपूर्वाणि पश्याश्चर्याणि भारत ॥ ६ ॥ इ
हैकस्थं जगत्कृत्स्नं पश्याद्य सचराचरं ॥ मम दे
हे गुडाकेश यच्चान्यद्द्रष्टुमिच्छसि ॥ ७ ॥ न तु मां
शक्यसे द्रष्टुमनेनैव स्वचक्षुषा ॥ दिव्यं ददामि ते
चक्षुः पश्य मे योगमैश्वरं ॥ ८ ॥ संजय उवाच ॥ ए
वमुक्त्वा ततो राजन्महायोगेश्वरो हरिः ॥ दर्शया
मास पार्थाय परमं रूपमैश्वरं ॥ ९ ॥ अनेक

वक्त्रनयनमनेकाद्भुतदर्शनं ॥ अनेकदिव्या-
भरणंदिव्यानेकोद्यतायुधं ॥१०॥ दिव्यमाल्यां-
बरधरंदिव्यगंधानुलेपनं ॥ सर्वाश्चर्यमयंदेव-
मनंतंविश्वतोमुखं ॥११॥ दिविसूर्यसहस्रस्य
भवेद्युगपदुत्थिता ॥ यदिभाःसदृशीसास्या-
द्भासस्तस्यमहात्मनः ॥१२॥ तत्रैकस्थंजगत्कृ-
त्स्नंप्रविभक्तमनेकधा ॥ अपश्यद्देवदेवस्यश-

श्री·
गी·
९९

रीरेपांडवस्तदा॥१३॥ ततःसविस्मयाविष्टो
हृष्टरोमाधनंजय॥ प्रणम्यशिरसादेवंकृतां
जलिरभाषत॥१४॥ अर्जुनउवाच॥ पश्यामि
देवांस्तवदेवदेहे सर्वांस्तथाभूतविशेषसंघा
न्॥ ब्रह्माणमीशंकमलासनस्थमृषींश्चसर्वा
नुरगांश्चदिव्यान॥१५॥ अनेकबाहूदरवक्त्रने
त्रंपश्यामित्वांसर्वतोनंतरूपं॥ नांतंनमध्यंन

पुनस्तवादिं पश्यामि विश्वेश्वर विश्वरूपं॥ १६॥
किरीटिनं गदिनं चक्रिणं च तेजोराशिं सर्वतो
दीप्तमंतं॥ पश्यामि त्वां दुर्निरीक्ष्यं समंताद्दी
प्तानलार्कद्युतिमप्रमेयं॥ १७॥ त्वमक्षरं पर
मं वेदितव्यं त्वमस्य विश्वस्य परं निधानं॥ त्व
मव्ययः शाश्वतधर्मगोप्ता सनातनस्त्वं पुरुषो म
तो मे॥ १८॥ अनादिमध्यांतमनंतवीर्यमनं

श्री॰
गी॰
६०

नंतबाहुं शशिसूर्यनेत्रं ॥ पश्यामि त्वां दीप्तहु
ताशवक्त्रं स्वतेजसा विश्वमिदं तपंतं ॥१९॥ द्या
वापृथिव्योरिदमंतरं हि व्याप्तं त्वयैकेन दि
शश्च सर्वाः ॥ दृष्ट्वाद्भुतं रूपमुग्रं तवेदं लो
कत्रयं प्रव्यथितं महात्मन् ॥२०॥ अमी हि
त्वां सुरसंघा विशंति केचिद्भीता प्रांजलयो
गृणंति ॥ स्वस्तीत्युक्त्वा महर्षिसिद्धसंघाः स्तु

वंतित्वांस्तुतिभिःपुष्कलाभिः॥२१॥रुद्रादि
त्यावसवोयेचसाध्याविश्वेश्विनौमरुतश्चोष्म
पाश्च॥गंधर्वयक्षासुरसिद्धसंघावीक्षंतेत्वां
विस्मिताश्चैवसर्वे॥२२॥रूपंमहत्तेबहुवक्त्रने
त्रंमहाबाहोबहुबाहूरुपादं॥बहूदरंबहु
दंष्ट्राकरालंदृष्ट्वालोकाःप्रव्यथितास्तथाहं
२३॥नभःस्पृशंदीप्तमनेकवर्णंव्यात्ताननं

श्री·
गी·
६८

दीप्तविशालनेत्रं ॥ दृष्ट्वा हि त्वां प्रव्यथितांत
रात्मा धृतिं न विंदामि शमं च विष्णो ॥ २४ ॥ दं
ष्ट्राकरालानि च ते मुखानि दृष्ट्वैव कालानलसं
निभानि ॥ दिशो न जाने न लभे च शर्म प्रसी
द देवेश जगन्निवास ॥ २५ ॥ अमी च त्वां धृत
राष्ट्रस्य पुत्राः सर्वे सहैवावनिपालसंघैः ॥ भी
ष्मो द्रोणः सूतपुत्रस्तथासौ सहास्मदीयैर

पियोधमुख्यैः॥२६॥ वक्त्राणितेत्वरमाणाविशंति
दंष्ट्राकरालानिभयानकानि॥ केचिद्विलग्नाद
शनांतरेषुसंदृश्यंतेचूर्णितैरुत्तमांगैः॥२७॥
यथानदीनांबहवोंबुवेगाःसमुद्रमेवाभिमु
खाद्रवंति॥ तथातवामीनरलोकवीराविशं
तिवक्त्राण्यभिविज्वलंति॥२८॥ यथाप्रदीप्तं
ज्वलनंपतंगाविशंतिनाशायसमृद्धवेगाः

श्री. गी. ६८

थैवनाशायविशंतिलोकास्तवापिवक्त्राणिस
मृद्धवेगाः॥२९॥लेलिह्यसेग्रसमानःसमंताल्लो
कान्समग्रान्वदनैर्ज्वलद्भिः॥तेजोभिरापूर्यज
गत्समग्रंभासस्तवोग्राःप्रतपंतिविष्णो॥३०॥
आख्याहिमेकोभवानुग्ररूपोनमोस्तुतेदेवव
रप्रसीद॥विज्ञातुमिच्छामिभवंतमाद्यं नहि
प्रजानामितवप्रवृत्तिं॥३१॥श्रीभगवानुवाच॥

कालोस्मिलोकक्षयकृत्प्रवृद्धोलोकान्समाहृ
र्तुमिहप्रवृत्तः॥ ऋतेपित्वांनभविष्यंतिसर्वे
येवस्थिताःप्रत्यनीकेषुयोधाः॥३२॥ तस्मा
त्वमुत्तिष्ठयशोलभस्वजित्वाशत्रून्भुंक्ष्वरा
ज्यंसमृद्धं॥ मयैवैतेनिहताःपूर्वमेवनिमि
त्तमात्रंभवसव्यसाचिन्॥३३॥ द्रोणंचभी
ष्मंचजयद्रथंचकर्णंतथान्यानपियोधवीरा

श्री. गी. ८०

न॥ मयाहतांस्त्वंजहिमाव्यथिष्ठायुध्यस्वजेतासि
रणेसपत्नान्॥३४॥ संजय उवाच॥ एतच्छ्रुत्वाव-
चनंकेशवस्यकृतांजलिर्वेपमानःकिरीटी॥ न-
मस्कृत्वाभूयएवाहकृष्णंसगद्गदंभीतभीतः-
प्रणम्य॥३५॥ अर्जुन उवाच॥ स्थानेहृषीकेश
तवप्रकीर्त्याजगत्प्रहृष्यत्यनुरज्यतेच॥ रक्षां-
सिभीतानिदिशोद्रवंतिसर्वेनमस्यंतिचसि-

द्धसंघा॥३६॥ कस्माच्चतेननमेरन्महात्मनगरी-
यसेब्रह्मणोप्यादिकर्त्रे॥ अनंतदेवेशजगन्नि-
वासत्वमक्षरंसदसत्तत्परंयत्॥३७॥त्वमादिदे-
वःपुरुषःपुराणस्त्वमस्यविश्वस्यपरंनिधानं॥
वेत्तासिवेद्यंचपरंचधामत्वयाततंविश्वमनंत-
रूप॥३८॥वायुर्यमोग्निर्वरुणःशशांकःप्रजाप-
तिस्त्वंप्रपितामहश्च॥ नमोनमस्तेस्तुसहस्रकृ-

श्रीः
गीः
७२

त्वः पुनश्चभूयोपिनमोनमस्ते ॥३९॥ नमः पुरस्ता
दथपृष्ठतस्तेनमोस्तुतेसर्वतएवसर्व ॥ अनंतं
वीर्यामितविक्रमस्त्वंसर्वंसमाप्नोषि[illegible]
ततोसिसर्वः ॥४०॥ सखेतिमत्वाप्रसभंयदुक्तं
हेकृष्णहेयादवहेसखेति ॥ अजानतामहिमा
नंतवेदंमयाप्रमादात्प्रणयेनवापि ॥४१॥ यच्चा
वहासार्थमसत्कृतोसिविहारशय्यासनभो

नेषु॥ एकोथवाप्यच्युततत्समक्षंतत्क्षा
मयेत्वामहमप्रमेयं॥४२॥ पितासिलोकस्य
चराचरस्यत्वमस्यपूज्यश्चगुरुर्गरीयान्॥ न
त्वत्समोस्त्यभ्यधिकः कुतोन्यो लोकत्रयेप्यप्र
तिमप्रभावः॥४३॥ तस्मात्प्रणम्यप्रणिधाय
कायंप्रसादयेत्वामहमीशमीड्यं॥ पितेवपु
त्रस्यसखेवसख्युः प्रियाप्रियायार्हसिदेवसो

श्री· गी· ७२

हं ॥४४॥ अदृष्टपूर्वं हृषितोस्मि दृष्ट्वा भयेन च
प्रव्यथितं मनो मे ॥ तदेव मे दर्शय देवरूपं प्र
सीद देवेश जगन्निवास ॥४५॥ किरीटिनं गदि
नं चक्रहस्तमिच्छामि त्वां द्रष्टुमहं तथैव ॥ ते
नैव रूपेण चतुर्भुजेन सहस्रबाहो भव विश्व
मूर्ते ॥४६॥ श्रीभगवानुवाच ॥ मया प्रसन्नेन
तवार्जुनेदं रूपं परं दर्शितमात्मयोगात् ॥ तेजो

मयंविश्वमनंतमाद्यंयन्मेत्वदन्येननदृष्टपूर्वं॥
४७॥ नवेदयज्ञाध्ययनैर्नदानैर्नचक्रियाभिर्न
तपोभिरुग्रैः॥ एवंरूपःशक्यअहंनृलोकेद्रष्टुं
त्वदन्येनकुरुप्रवीर॥४८॥ मातेव्यथामाचवि
मूढभावोदृष्ट्वारूपंघोरमीदृङ्ममेदं॥ व्यपेतभी
प्रीतमनाःपुनस्त्वंतदेवमेरूपमिदंप्रपश्य॥
४९॥ संजयउवाच॥ इत्यर्जुनंवासुदेवस्तथोक्त्वा

श्री. गी. ७२

स्वकंरूपंदर्शयामासभूयः॥ आश्वासयामास चभीतमेनंभूत्वापुनःसौम्यवपुर्महात्मा॥५०॥ अर्जुनउवाच॥ दृष्ट्वेदंमानुषंरूपंतवसौम्यंजनार्दन॥ इदानीमस्मिसंवृत्तःसचेताःप्रकृतिंगतः॥५१॥ श्रीभगवानुवाच॥ सुदुर्दर्शमिदंरूपंदृष्टवानसियन्मम॥ देवाअप्यस्यरूपस्यनित्यंदर्शनकांक्षिणः॥५२॥ नाहंवेदैर्नतपसा

रू५२

न दानेन न चेज्यया ॥ शक्य एवंविधो द्रष्टुं दृष्टवा-
नसि मां यथा ॥ ५३ ॥ भक्त्या त्वनन्यया शक्य अह-
मेवंविधोऽर्जुन ॥ ज्ञातुं द्रष्टुं च तत्त्वेन प्रवेष्टुं च परं-
तप ॥ ५४ ॥ मत्कर्मकृन्मत्परमो मद्भक्तः संगवर्जि-
तः ॥ निर्वैरः सर्वभूतेषु यः स मामेति पाण्डव ॥
५५ ॥ इति श्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां
योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे विश्वरूपद-

श्री गी. ७४

र्शनयोगोनामैकादशोध्यायः॥११॥ अर्जुनउवाच॥ एवंसततयुक्तायेभक्तास्त्वांपर्युपासते॥ येचाप्यक्षरमव्यक्तंतेषांकेयोगवित्तमाः॥१॥ श्रीभगवानुवाच॥ मय्यावेश्यमनोयेमांनित्ययुक्ताउपासते॥ श्रद्धयापरयोपेतास्तेमेयुक्ततमामताः॥२॥ येत्वक्षरमनिर्देश्यमव्यक्तंपर्युपासते॥ सर्वत्रगमचिंत्यंचकूटस्थमचलं

ध्रुवं ॥ ३ ॥ संनियम्येंद्रियग्रामं सर्वत्र समबुद्ध
यः ॥ ते प्राप्नुवंति मामेव सर्वभूतहिते रताः ॥
क्लेशोधिकतरस्तेषामव्यक्तासक्तचेतसां
अव्यक्ता हि गतिर्दुःखं देहवद्भिरवाप्यते ॥ ५ ॥
ये तु सर्वाणि कर्माणि मयि संन्यस्य मत्पराः
अनन्येनैव योगेन मां ध्यायंत उपासते ॥ ६ ॥ ते
षामहं समुद्धर्त्ता मृत्युसंसारसागरात् ॥ भवा

मिनचिरात्पार्थमय्यावेशितचेतसां ॥७॥ मय्ये
वमनआधत्स्वमयिबुद्धिंनिवेशय ॥ निवसि
ष्यसिमय्येवअतऊर्ध्वंनसंशयः ॥८॥ अथचि
त्तंसमाधातुंनशक्नोषिमयिस्थिरं ॥ अभ्यास
योगेनततोमामिच्छाप्तुंधनंजय ॥९॥ अभ्यासे
प्यसमर्थोसिमत्कर्मपरमोभव ॥ मदर्थम
पिकर्माणिकुर्वन्सिद्धिमवाप्स्यसि ॥१०॥ अथै

थैतदप्यसक्तोसिकर्तुंमद्योगमाश्रितः॥ स
र्वकर्मफलत्यागंततःकुरुयतात्मवान्॥११॥ श्रे
योहिज्ञानमभ्यासाज्ज्ञानाद्ध्यानंविशिष्यते
ध्यानात्कर्मफलत्यागस्त्यागाच्छांतिरनंतरं
॥१२॥ अद्वेष्टासर्वभूतानांमैत्रःकरुणएवच॥ नि
र्ममोनिरहंकारःसमदुःखसुखःक्षमी॥१३॥
संतुष्टःसततंयोगीयतात्मादृढनिश्चयः॥ म

श्री॰
गी॰
७८

य्यर्पितमनोबुद्धिर्योमद्भक्तःसमेप्रियः ॥१४॥ य
स्मान्नोद्विजतेलोकोलोकान्नोद्विजतेचयः ॥ ह
र्षामर्षभयोद्वेगैर्मुक्तोयःसचमेप्रियः ॥१५॥ अ
नपेक्षःशुचिर्दक्षउदासीनोगतव्यथः ॥ सर्वा
रंभपरित्यागीयोमद्भक्तःसमेप्रियः ॥१६॥ यो
नहृष्यतिनद्वेष्टिनशोचतिनकांक्षति ॥ शुभा
शुभपरित्यागीभक्तिमान्यःसमेप्रियः ॥१७॥ सम

मः शत्रौचमित्रेचतथामानापमानयोः।शी
तोष्णसुखदुःखेषुसमःसंगविवर्जितः॥१८॥
तुल्यनिंदास्तुतिर्मौनीसंतुष्टोयेनकेनचित्॥
अनिकेतःस्थिरमतिर्भक्तिमान्मेप्रियोनरः
१९॥ येतुधर्मामृतमिदंयथोक्तंपर्युपासते॥
श्रद्दधानामत्परमाभक्तास्तेतीवमेप्रियः॥२०
इतिश्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायां

श्री· गी· ७७

योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे भक्तियोगोना
म द्वादशोध्यायः ॥१२॥ अर्जुन उवाच ॥ प्रकृ
तिं पुरुषं चैव क्षेत्रं क्षेत्रज्ञमेव च ॥ एतद्वेदितुमि
च्छामि ज्ञानं ज्ञेयं च केशव ॥१॥ श्रीभगवानुवा
च इदं शरीरं कौंतेय क्षेत्रमित्यभिधीयते ॥ एतद्यो
वेत्ति तं प्राहुः क्षेत्रज्ञ इति तद्विदः ॥२॥ क्षेत्रज्ञं चा
पि मां विद्धि सर्वक्षेत्रेषु भारत ॥ क्षेत्रक्षेत्रज्ञयो

र्ज्ञानं यत्तज्ज्ञानं मतं मम ॥ ३ ॥ तत्क्षेत्रं यच्च यादृ ८
क्च यद्विकारि यतश्च यत् ॥ स च यो यत्प्रभावश्च
तत्समासेन मे शृणु ॥ ४ ॥ ऋषिभिर्बहुधा गी
तं छंदोभिर्विविधैः पृथक् ॥ ब्रह्मसूत्रपदैश्चैव
हेतुमद्भिर्विनिश्चितैः ॥ ५ ॥ महाभूतान्यहंका
रो बुद्धिरव्यक्तमेव च ॥ इंद्रियाणि दशैकं च पं
च चेंद्रियगोचराः ॥ ६ ॥ इच्छा द्वेषः सुखं दुःखं सं

श्री· गी·
७१

ताश्चेतनाधृतिः॥ एतत्क्षेत्रंसमासेनसविकार
मुदाहृतं॥७॥ अमानित्वमदंभित्वमहिंसाक्षां
तिरार्जवं॥ आचार्योपासनंशौचंस्थैर्यमा
त्मविनिग्रहः॥८॥ इंद्रियार्थेषुवैराग्यमनहंका
रमेवच॥ जन्ममृत्युजराव्याधिदुःखदोषानुद
र्शनं॥९॥ असक्तिरनभिष्वंगःपुत्रदारगृहादि
षु॥ नित्यंचसमचित्तत्वमिष्टानिष्टोपपत्तिषु

मयिचानन्ययोगेनभक्तिरव्यभिचारिणी ॥ १
विविक्तदेशसेवित्वमरतिर्जनसंसदि ॥ ११ ॥
अध्यात्मज्ञाननित्यत्वंतत्वज्ञानार्थदर्शनं ॥ ए
तज्ज्ञानमितिप्रोक्तमज्ञानंयदतोन्यथा ॥ १२ ॥
ज्ञेयंयत्तत्प्रवक्ष्यामियज्ज्ञात्वामृतमश्नुते ॥ अ
नादिमत्परंब्रह्मनसत्तन्नासदुच्यते ॥ १३ ॥ स
र्वतःपाणिपादंतत्सर्वतोक्षिशिरोमुखं ॥ स

श्री
गी
७५

र्वतः श्रुतिमल्लोके सर्वमावृत्य तिष्ठति ॥ १४ ॥ स
र्वेंद्रियगुणाभासं सर्वेंद्रियविवर्जितं ॥ असक्तं
सर्वभृच्चैव निर्गुणं गुणभोक्तृ च ॥ १५ ॥ बहिरंत
श्च भूतानामचरं चरमेव च ॥ सूक्ष्मत्वात्तदवि
ज्ञेयं दूरस्थं चांतिके च तत् ॥ १६ ॥ अविभक्तं च
भूतेषु विभक्तमिव च स्थितं ॥ भूतभर्तृ च तज्ज्ञे
यं ग्रसिष्णु प्रभविष्णु च ॥ १७ ॥ ज्योतिषामपि त

ज्योतिस्तमसः परमुच्यते॥ ज्ञानंज्ञेयंज्ञानग
म्यंहृदिसर्वस्यधिष्टितं॥१८॥ इतिक्षेत्रंतथा
ज्ञानंज्ञेयंचोक्तंसमासतः॥ मद्भक्तएतद्विज्ञा
यमद्भावायोपपद्यते॥१९॥ प्रकृतिंपुरुषं
चैवविद्ध्यनादीउभावपि॥ विकारांश्चगुणां
श्चैवविद्धिप्रकृतिसंभवान्॥२०॥ कार्यका
रणकर्तृत्वेहेतुःप्रकृतिरुच्यते॥ पुरुषः

त:२

श्री
गी.
८०

सुखदुःखानांभोक्तृत्वेहेतुरुच्यते ।।२१।। पुरुषः
प्रकृतिस्थोहिभुंक्तेप्रकृतिजानगुणान ।। कार
णंगुणसंगोस्यसदसद्योनिजन्मसु ।।२२।। उप
द्रष्टानुमंताचभर्त्ताभोक्तामहेश्वरः ।। परमा
त्मेतिचाप्युक्तोदेहेस्मिन्पुरुषःपरः ।।२३।। यएवं
वेत्तिपुरुषंप्रकृतिंचगुणैःसह ।। सर्वथावर्त्त
मानोपिनसभूयोभिजायते ।।२४।। ध्यानेना

त्मनि पश्यंति केचिदात्मानमात्मना ॥ अन्ये
सांख्येन योगेन कर्मयोगेन चापरे ॥ २५ ॥ अ
न्येत्वेवमजानंतः श्रुत्वान्येभ्य उपासते ॥ तेपि
चातितरंत्येव मृत्युं श्रुतिपरायणाः ॥ २६ ॥ या
वत्संजायते किंचित्सत्वं स्थावरजंगमं ॥ क्षेत्रक्षे
त्रज्ञसंयोगात्तद्विद्धि भरतर्षभ ॥ २७ ॥ समं स
र्वेषु भूतेषु तिष्ठंतं परमेश्वरं ॥ विनश्यत्स्व

२

विनश्यंतंयःपश्यतिसपश्यति ॥२७॥ समंप
श्यंहिसर्वत्रसमवस्थितमीश्वरं ॥ नहिनस्त्या
त्मनात्मानंततोयातिपरांगतिं ॥२८॥ प्रकृत्यै
वचकर्माणिक्रियमाणानिसर्वशः ॥ यःप
श्यतितथात्मानमकर्त्तारंसपश्यति ॥२९॥ यदाभू
तपृथग्भावमेकस्थमनुपश्यति ॥ ततए
वचविस्तारंब्रह्मसंपद्यतेतदा ॥३०॥ अनादि

त्वान्निर्गुणत्वात्परमात्मायमव्ययं॥ शरीरस्थो
पिकौंतेयनकरोतिनलिप्यते॥३२॥ यथासर्व
गतंसौक्ष्म्यादाकाशंनोपलिप्यते॥ सर्वत्राव
स्थितोदेहेतथात्मानोपलिप्यते॥३३॥ य
थाप्रकाशयत्येकः कृत्स्नंलोकमिमंरविः॥
क्षेत्रंक्षेत्रीतथाकृत्स्नंप्रकाशयतिभारत॥३४
क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोरेवमंतरंज्ञानचक्षुषा॥ भूतप्र

श्री०
गी०
८२

कृतिमोक्षं च ये विदुर्यांति ते परं ॥३४॥ इति श्रीभ
गवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे
श्रीकृष्णार्जुनसंवादे क्षेत्रक्षेत्रज्ञदेयोगो नाम
त्रयोदशोऽध्यायः ॥१३॥ श्रीभगवानुवाच ॥ परं भू
यः प्रवक्ष्यामि ज्ञानानां ज्ञानमुत्तमं ॥ यज्ज्ञात्वा मु
नयः सर्वे परां सिद्धिमितो गता ॥१॥ इदं ज्ञानमु
पाश्रित्य मम साधर्म्यमागता ॥ सर्गेपि नोपजा

सि योगो

यंते प्रलयेनव्यथंतिच ॥२॥ ममयोनिर्महद्ब्रह्म
तस्मिन्गर्भंदधाम्यहं ॥ संभवःसर्वभूतानांततोभ
वतिभारत ॥३॥ सर्वयोनिषुकौंतेयमूर्तयःसंभ
वंतियाः ॥ तासांब्रह्ममहद्योनिरहंबीजप्रदः
पिता ॥४॥ सत्वंरजस्तमइतिगुणाःप्रकृतिसंभ
वः ॥ निबध्नंतिमहाबाहोदेहेदेहिनमव्ययं ॥५
तत्रसत्वंनिर्मलत्वात्प्रकाशकमनामयं ॥ सुख

श्री. गी. १३

संगेन बध्नाति ज्ञानसंगेन चानघ ॥६॥ रजो रागात्म
कं विद्धि तृष्णासंगसमुद्भवं ॥ तन्निबध्नाति कौंते
य कर्मसंगेन देहिनां ॥७॥ तमस्त्वज्ञानजं विद्धि
मोहनं सर्वदेहिनां ॥ प्रमादालस्यनिद्राभिस्त
न्निबध्नाति भारत ॥८॥ सत्वं सुखे संजयति रजः
कर्मणि भारत ॥ ज्ञानमावृत्य तु तमः प्रमादे
संजयत्युत ॥९॥ रजस्तमश्चाभिभूय सत्वं भवति

भारत॥रजःसत्वंतमश्चैवतमःसत्वंरजस्तथा
१०॥सर्वद्वारेषुदेहेस्मिनप्रकाशउपजायते॥
ज्ञानंयदातदाविद्याद्विवृद्धंसत्वमित्युत॥११॥
लोभःप्रवृत्तिरारंभःकर्मणामशमःस्पृहा
रजस्येतानिजायंतेविवृद्धेभरतर्षभ॥१२॥
अप्रकाशोप्रवृत्तिश्चप्रमादोमोहएवच॥त
मस्येतानिजायंतेविवृद्धेकुरुनंदन॥१३॥य

श्री॰
गी॰
८७

दासत्वे प्रवृद्धेतुप्रलयंयातिदेहभृत॥तदोत्तम
विदांल्लोकानमलान्प्रतिपद्यते॥१४॥रजसि
प्रलयंगत्वाकर्मसंगिषुजायते॥तथाप्रली
नस्तमसिमूढयोनिषुजायते॥१५॥कर्मणः
सुकृतस्याहुःसात्विकंनिर्मलंफलं॥रजस
स्तुफलंदुःखमज्ञानंतमसःफलं॥१६॥स
त्वात्संजायतेज्ञानंरजसोलोभएवच॥प्रमा

दमोहौतमसोभवतोज्ञानमेवच॥१६॥ ऊर्ध्वं
गच्छंतिसत्वस्थामध्येतिष्ठंतिराजसाः॥ जघ
न्यगुणवृत्तिस्थाअधोगच्छंतितामसाः॥१७॥
नान्यंगुणेभ्यःकर्त्तारंयदाद्रष्टानुपश्यति॥
गुणेभ्यश्चपरंवेत्तिमद्भावंसोधिगच्छति॥१८॥
गुणानेतानतीत्यत्रीन्देहीदेहसमुद्भवा
न्॥ जन्ममृत्युजरादुःखैर्विमुक्तोमृतमश्नु

श्री॰
गी॰
८५

ते॥ २०॥ अर्जुन उवाच॥ कैर्लिंगैस्त्रीन्गुणाने-
तानतीतो भवति प्रभो॥ किमाचारः कथं चैतां-
स्त्रीन्गुणानतिवर्तते॥ २१॥ श्रीभगवानुवा-
च॥ प्रकाशं च प्रवृत्तिं च मोहमेव च पांडव॥
न द्वेष्टि संप्रवृत्तानि न निवृत्तानि कांक्षति॥ २२
उदासीनवदासीनो गुणैर्यो न विचाल्यते॥
गुणा वर्तंत इत्येव योवतिष्ठति नेंगते॥ २३॥

समदुःखसुखःस्वस्थःसमलोष्टाश्मकांच
नः॥ तुल्यप्रियाप्रियोधीरस्तुल्यनिंदात्मसं
स्तुतिः॥२३॥ मानापमानयोस्तुल्यस्तुल्यो
मित्रारिपक्षयोः॥ सर्वारंभपरित्यागीगुणा
तीतःसउच्यते॥२४॥ मांचयोऽव्यभिचारेण
भक्तियोगेनसेवते॥ सगुणान्समतीत्यै
तान्ब्रह्मभूयायकल्पते॥२५॥ ब्राह्मणोहि

श्री॰
गी॰
८५

प्रतिष्ठाहममृतस्याव्ययस्य च॥ शाश्वतस्य च
धर्मस्य सुखस्यैकांतिकस्य च॥२७॥ इति श्रीभ
गवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योग
शास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे गुणत्रयविभा
गयोगो नाम चतुर्दशोऽध्यायः॥१४॥ श्रीभग
वानुवाच॥ ऊर्ध्वमूलमधःशाखमश्वत्थं प्रा
हुरव्ययं॥ छंदांसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स

वेदवित॥१॥ अधश्चोर्ध्वंप्रसृतास्तस्यशाखागु
णप्रवृद्धाविषयप्रवाला॥ अधश्चमूलान्यनु
संततानिकर्मानुबंधीनिमनुष्यलोके॥२॥
नरूपमस्येहतथोपलभ्यतेनांतोनचादिर्न
चसंप्रतिष्ठा॥ अश्वत्थमेनंसुविरूढमूलम
संगशस्त्रेणदृढेनछित्वा॥३॥ ततःपदंतत्प
रिमार्गितव्यंयस्मिन्गतानानिवर्त्तंतिभूयः

श्री. गी. ८६

तमेवचाद्यंपुरुषंप्रपद्येयतः प्रवृत्तिः प्रसृतापुरा
णी॥४॥ निर्मानमोहाजितसंगदोषा अध्या
त्मनित्याविनिवृत्तकामा॥ द्वंद्वैर्विमुक्ताः सु
खदुःखसंज्ञैर्गच्छंत्यमूढाः पदमव्ययंतत्॥
५॥ नतद्भासयतेसूर्योनशशांकोनपावकः
यद्गत्वाननिवर्तंतेतद्धामपरमंमम॥६॥ममै
वांशोजीवलोकेजीवभूतः सनातनः॥ मनः

षष्ठानींद्रियाणि प्रकृतिस्थानि कर्षति ॥७॥
शरीरं यदवाप्नोति यच्चाप्युत्क्रामतीश्वरः ॥ गृ
हीत्वैतानि संयाति वायुर्गंधानिवाशयात् ॥
८॥ श्रोत्रं चक्षुः स्पर्शनं च रसनं घ्राणमेव च
अधिष्ठाय मनश्चायं विषयानुपसेवते ॥९॥ उ
त्क्रामंतं स्थितं वापि भुंजानं वा गुणान्वितं ॥१०
विमूढा नानुपश्यंति पश्यंति ज्ञानचक्षुषा

श्री.
गी.
१६

यतंतोयोगिनश्चैनंपश्यंत्यात्मन्यवस्थितं॥य
तंतोप्यकृतात्मानोनैनंपश्यंत्यचेतसः॥११
यदादित्यगतंतेजोजगद्भासयतेखिलं॥य
च्चंद्रमसियच्चाग्नौतत्तेजोविद्धिमामकं॥१२॥
गामाविश्यचभूतानिधारयाम्यहमोजसा
पुष्णामिचौषधीःसर्वाःसोमोभूत्वारसात्म
कः॥१३॥अहंवैश्वानरोभूत्वाप्राणिनांदे

हमाश्रिताः॥ प्राणापानसमायुक्तः पचा
म्यन्नं चतुर्विधं॥१४॥ सर्वस्य चाहं हृदि संनि
विष्टो मत्तः स्मृतिर्ज्ञानमपोहनं च॥ वेदैश्च
सर्वैरहमेव वेद्यो वेदांतकृद्वेदविदेव चाहं
॥१५॥ द्वाविमौ पुरुषौ लोके क्षरश्चाक्षर एव च॥
क्षरः सर्वाणि भूतानि कूटस्थोऽक्षर उच्यते॥
१६॥ उत्तमः पुरुषस्त्वन्यः परमात्मेत्युदाहृतः

श्री·
गी·
८८

योलोकत्रयमाविश्यबिभर्त्यव्ययईश्वरः॥१७
यस्मात्क्षरमतीतोहमक्षरादपिचोत्तमः॥अ
तोस्मिलोकेवेदेचप्रथितःपुरुषोत्तमः॥
१८॥योमामेवमसंमूढोजानातिपुरुषोत्त
म॥सस्सर्वविद्भजतिमांसर्वभावेनभारत॥
१९॥इतिगुह्यतमंशास्त्रमिदमुक्तंमयानघ
एतद्बुद्ध्वाबुद्धिमान्स्यात्कृतकृत्यश्चभारत॥२०

१ इति श्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्या
यां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे पुरुषो
त्तमयोगो नाम पंचदशोध्यायः ॥१५॥ श्रीभ
गवानुवाच ॥ अभयं सत्त्वसंशुद्धिर्ज्ञानयो
गव्यवस्थितिः ॥ दानं दमश्च यज्ञश्च स्वाध्याय
स्तप आर्जवं ॥१॥ अहिंसा सत्यमक्रोधस्त्या
गः शांतिरपैशुनं ॥ दया भूतेष्वलोलुत्वं मा

श्री गी॰ ९९

र्दवंह्रीरचापलं ॥२॥ तेजः क्षमाधृतिः शौचमद्रो
होनातिमानिता ॥ भवंतिसंपदंदैवीमभिजा
तस्यभारत ॥३॥ दंभोदर्पोभिमानश्चक्रोधः
पारुष्यमेवच ॥ अज्ञानंचाभिजातस्यपार्थ
संपदमासुरीं ॥४॥ दैवीसंपद्विमोक्षायनि
बंधायासुरीमता ॥ माशुचः संपदंदैवीमभि
जातोसिपांडव ॥५॥ द्वौभूतसर्गौलोकेस्मि

नैदेव आसुर एव च ॥ दैवो विस्तरशः प्रोक्त आसु
रं पार्थ मे शृणु ॥६॥ प्रवृत्तिं च निवृत्तिं च जना न
विदुरासुरा ॥ न शौचं नापि चाचारो न सत्यं ते
षु विद्यते ॥७॥ असत्यमप्रतिष्ठं ते जगदाहुरनी
श्वरं ॥ अपरस्परसंभूतं किमन्यत्कामहैतुकं ॥८
एतां दृष्टिमवष्टभ्य नष्टात्मानोल्पबुद्धयः ॥ प्रभ
वंत्युग्रकर्माणः क्षयाय जगतोहिताः ॥९॥ का

श्री॰ गी॰ अ॰

ममाश्रित्यदुःपूरंदंभमानमदान्विताः॥मोहाद्गृही
त्वासद्ग्राहान्प्रवर्त्तंतेशुचिव्रताः॥१०॥चिंतामप
रिमेयांचप्रलयांतामुपाश्रिताः॥कामोपभोगपर
माएतावदितिनिश्चिताः॥११॥आशापाशशतैर्ब
द्धाःकामक्रोधपरायणाः॥ईहंतेकामभोगार्थ
मन्यायेनार्थसंचयान्॥१२॥इदमद्यमयालब्ध
मिदंप्राप्स्येमनोरथं॥इदमस्तीदमपिमेभवि

ष्यतिपुनर्द्धनं ॥१३॥ असौमयाहतःशत्रुर्हनिष्ये
चापरानपि॥ ईश्वरोहमहंभोगीसिद्धोहंबलवा
न्सुखी॥१४॥ आढ्योभिजनवानस्मिकोन्योस्ति
सदृशोमया॥ यक्ष्येदास्यामिमोदिष्यइत्यज्ञान
विमोहिताः॥१५॥ अनेकचित्तविभ्रांतामोहजा
लसमावृताः॥ प्रसक्ताःकामभोगेषुपतंतिनर
केशुचौ॥१६॥ आत्मसंभाविताःस्तब्धाधनमान

मदान्विताः॥ यजंतेनामयज्ञैस्तेदंभेनाविधिपूर्वकं
॥१७॥ अहंकारंबलंदर्पंकामंक्रोधंचसंश्रिताः॥
मामात्मपरदेहेषुप्रद्विषंतोभ्यसूयकः॥१८॥ ता
नहंद्विषतःक्रूरान्संसारेषुनराधमान्॥ क्षिपाम्य
जस्रमशुभानासुरीष्वेवयोनिषु॥१९॥ आसुरीं
योनिमापन्नामूढाजन्मनिजन्मनि॥ मामप्राप्यै
वकौंतेयततोयांत्यधमांगतिं॥२०॥ त्रिविधंनर

कस्येदं द्वारं नाशनमात्मनः॥ कामक्रोधस्तथा
लोभस्तस्मादेतत्त्रयं त्यजेत्॥२१॥ एतैर्विमुक्तः कौं
तेय तमोद्वारैस्त्रिभिर्नरैः॥ आचरत्यात्मनः श्रेय
स्ततो यानि परां गतिं॥२२॥ यः शास्त्रविधिमुत्सृ
ज्य वर्तते कामकारतः॥ न स सिद्धिमवाप्नोति न
सुखं न परां गतिं॥२३॥ तस्माच्छास्त्रं प्रमाणं ते का
र्याकार्यव्यवस्थितौ॥ ज्ञात्वा शास्त्रविधानोक्तं क

मेकर्त्तुमिहार्हसि ॥२४॥ इति श्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे दैवासुरसंपवियोगोनाम षोडशोऽध्यायः ॥१६॥ अर्जुन उवाच ॥ ये शास्त्रविधिमुत्सृज्य यजंते श्रद्धयान्विता ॥ तेषां निष्ठा तु का कृष्ण सत्त्वमाहो रजस्तमः ॥१॥ श्रीभगवानुवाच ॥ त्रिविधा भवति श्रद्धा देहिनां सा स्वभावजा ॥ सात्विकी राजसी चैव ताम

सोचेतितांशृणु॥२॥सत्वानुरूपासर्वस्यश्रद्धाभ
वतिभारत॥श्रद्धामयोयंपुरुषोयोयच्छ्रद्धःसए
वसः॥३॥यजंतेसात्विकादेवान्यक्षरक्षांसिराज
साः॥प्रेतान्भूतगणांश्चान्येयजंतेतामसाजना
ः॥४॥अशास्त्रविहितंघोरंतप्यंतेयेतपोजनाः॥दं
भहंकारसंयुक्ताःकामरागबलान्विताः॥५॥
कर्षयंतःशरीरस्थंभूतग्राममचेतसः॥मांचै

श्री॰
गी॰
८२

वांतःशरीरस्थंतान्विद्ध्यासुरनिश्चयान् ॥६॥ आहा
रस्त्वपिसर्वस्यत्रिविधोभवतिप्रियः ॥ यज्ञस्तपस्त
थादानंतेषांभेदमिमंशृणु ॥७॥ आयुःसत्वब
लारोग्यसुखप्रीतिविवर्द्धनाः ॥ रस्याःस्निग्धाः
स्थिराहृद्याआहाराःसात्विकप्रियाः ॥८॥ कट्वम्ल
लवणात्युष्णतीक्ष्णरूक्षविदाहिनः ॥ आहारारा
जसस्येष्टादुःखशोकामयप्रदाः ॥९॥ यातयामं

रा

गतरसंपूतिपर्युषितंचयत॥ उच्छिष्टमपिचा
मेध्यंभोजनंतामसप्रियं॥१०॥अफलाकांक्षि
भिर्यज्ञोविधिदृष्टोयइज्यते॥यष्टव्यमेवेतिम
नःसमाधायससात्विकः॥११॥अभिसंधाय
तुफलंदंभार्थमपिचैवयत॥इज्यतेभरतश्रेष्ठ
तंयज्ञंविद्धिराजसं॥१२॥विधिहीनमसृष्टान्नंमं
त्रहीनमदक्षिणं॥श्रद्धाविरहितंयज्ञंतामसं

परिचक्षते ॥१३॥ देवद्विजगुरुप्राज्ञपूजनं शौचमा
र्जवं ॥ ब्रह्मचर्यमहिंसा च शारीरं तप उच्यते ॥१४॥
अनुद्वेगकरं वाक्यं सत्यं प्रियहितं च यत् ॥ स्वा
ध्यायाभ्यसनं चैव वाङ्मयं तप उच्यते ॥१५॥ म
नःप्रसादः सौम्यत्वं मौनमात्मविनिग्रहः ॥
भावसंशुद्धिरित्येतत्तपो मानसमुच्यते ॥१६॥
श्रद्धया परया तप्तं तपस्तत्त्रिविधं नरैः ॥ अफला

कांक्षिभिर्युक्तैःसात्विकंपरिचक्षते ॥१७॥ सत्का
रमानपूजार्थंतपोदंभेनचैवयत् ॥ क्रियतेत
दिहंप्रोक्तंराजसंचलमध्रुवं ॥१८॥ मूढग्राहे
णात्मनोयत्पीडयाक्रियतेतपः ॥ परस्योत्सा
दनार्थंवातत्तामसमुदाहृतं ॥१९॥ दातव्यमि
तियद्दानंदीयतेनुपकारिणे ॥ देशेकालेच
पात्रेचतद्दानंसात्विकंस्मृतं ॥२०॥ यत्तुप्रत्यु

पकारार्थंफलमुद्दिश्यवापुनः ॥ दीयतेचपरि-
क्लिष्टंतद्दानंराजसंस्मृतं ॥२१॥ अदेशकालेय
द्दानमपात्रेभ्यश्चदीयते ॥ असत्कृतमवज्ञातं
तत्तामसमुदाहृतं ॥२२॥ ॐतत्सदितिनिर्देशो
ब्रह्मणस्त्रिविधःस्मृतः ॥ ब्राह्मणास्तेनवेदा
श्चयज्ञाश्चविहिताःपुरा ॥२३॥ तस्मादोमित्यु
दाहृत्ययज्ञदानतपःक्रियाः ॥ प्रवर्त्तन्तेविधा

नोक्ताः सततंब्रह्मवादिनां ॥२४॥ तदित्यनभिसं
धायफलंयज्ञतपःक्रियः। दानक्रियाश्चविवि
धाः क्रियंतेमोक्षकांक्षिभिः ॥२५॥ सद्भावेसा
धुभावेचसदित्येतत्प्रयुज्यते॥ प्रशस्तेकर्मणि
तथासच्छब्दःपार्थयुज्यते॥२६॥ यज्ञेतपसिदा
नेचस्थितिःसदितिचोच्यते॥ कर्मचैवतदर्थी
यंसदित्येवाभिधीयते॥२७॥ अश्रद्धयाहुतंद

श्री॰
गी॰
९८

तं तपस्तप्तं कृतं च यत ॥ असदित्युच्यते पार्थ न च
तत्प्रेत्य नो इह ॥२८॥ इति श्रीभगवद्गीतासूपनिष
त्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवा
दे श्रद्धात्रयविभागयोगो नाम सप्तदशोऽध्या
यः ॥१७॥ अर्जुन उवाच ॥ संन्यासस्य महाबा
हो तत्त्वमिच्छामि वेदितुं ॥ त्यागस्य च हृषीकेश
पृथक्केशिनिषूदन ॥१॥ श्रीभगवानुवाच ॥

काम्यानांकर्मणांन्यासंसंन्यासंकवयोविदुः॥
सर्वकर्मफलत्यागंप्राहुस्त्यागंविचक्षणाः॥२
त्याज्यंदोषवदित्येकेकर्मप्राहुर्मनीषिणः॥यज्ञ
दानतपःकर्मनत्याज्यमितिचापरे॥३॥निश्चयं
शृणुमेतत्रत्यागेभरतसत्तमः॥त्यागोहिपुरु
षव्याघ्रत्रिविधःसंप्रकीर्तितः॥४॥यज्ञदान
तपःकर्मनत्याज्यंकार्यमेवतत्॥यज्ञोदानंत

पःकर्मनत्याज्यंकार्यमेवतत् ॥ यज्ञोदानंतपश्चैव । पावनानिमनीषिणां ॥ ५ ॥ एतान्यपितुकर्माणि संगंत्यक्त्वाफलानिच ॥ कर्त्तव्यानीतिमेपार्थ । निश्चितंमतमुत्तमं ॥ ६ ॥ नियतस्यतुसंन्यासः कर्मणोनोपपद्यते ॥ मोहात्तस्यपरित्यागस्ता मसःपरिकीर्त्तितः ॥ ७ ॥ दुःखमित्येवयत्कर्म । कायक्लेशभयंत्यजेत् ॥ सकृत्वाराजसंत्यागं

नैवत्यागफलंलभेत ॥८॥ कार्यमित्येवयत्कर्म
नियतंक्रियतेर्जुन ॥ संगंत्यक्त्वाफलंचैवसत्या
गःसात्त्विकोमतः ॥९॥ नद्वेष्ट्यकुशलंकर्मकु
शलेनानुषज्जते ॥ त्यागीसत्त्वसमाविष्टोमेधा
वीछिन्नसंशयः ॥१०॥ नहिदेहभृताशक्यंत्य
क्तुंकर्माण्यशेषतः ॥ यस्तुकर्मफलत्यागीस
त्यागीत्यभिधीयते ॥११॥ अनिष्टमिष्टंमिश्रंच

श्री
गी.
९८

त्रिविधंकर्मणःफलं भवत्यत्यागिनांप्रेत्यनतुसं
न्यासिनांक्वचित ॥१२॥ पंचैतानिमहावाहोका
रणानिनिबोधमे॥ सांख्येकृतांतेप्रोक्तानिसि
द्धयेसर्वकर्मणां॥१३॥ अधिष्टानंतथाकर्ता
करणंचपृथग्विधं॥ विविधाश्चपृथक्चेष्टा
दैवंचैवात्रपंचमं॥१४॥ शरीरवाङ्मनोभिर्य
त्कर्मप्रारभतेनरः॥ न्याय्यंवाविपरीतंवापं

चैतेनस्यहेतवः॥१५॥तत्रैवंसतिकर्तारंमात्मानंके
वलंतुयः॥पश्यत्यकृतबुद्धित्वान्नसपश्यतिदु
र्मति॥१६॥यस्यनाहंकृतोभावोबुद्धिर्यस्यन
लिप्यते॥हत्वापिसइमांल्लोकान्नहंतिननिब
ध्यते॥१७॥ज्ञानंज्ञेयंपरिज्ञातात्रिविधाकर्मचो
दना॥कारणंकर्मकर्त्रेतित्रिविधाकर्मसंग्रहा
१८॥ज्ञानंकर्मचकर्त्ताचत्रिधैवगुणभेदतः॥प्रो

श्री॰ गी॰ ९६

च्यतेगुणसंख्यानेयथावछृणुतान्यपि॥१९॥सर्व
भूतेषुयेनैकंभावमव्ययमीक्षते॥अविभक्तंवि
भक्तेषुतज्ज्ञानंविद्धिसात्विकं॥२०॥पृथक्त्वेनतु
यज्ज्ञानंनानाभावान्पृथग्विधान्॥वेत्तिसर्वेषु
तज्ज्ञानंविद्धिराजसं॥२१॥यत्तुकृत्स्नवदेकस्मि
न्कार्येसक्तमहैतुकं॥अतत्वार्थवदल्पंचतत्ता
मसमुदाहृतं॥२२॥नियतंसंगरहितंमरागद्वे

भूतेषु२

षतःकृतं॥ अफलप्रेप्सुनाकर्मयत्तत्सात्विकमु
च्यते॥२३॥ यत्तुकामेप्सुनाकर्मसाहंकारेणवा
पुनः॥ क्रियतेबहुलायासंतद्राजसमुदाहृतं॥
२४॥ अनुबंधंक्षयंहिंसामनपेक्ष्यचपौरुषं॥ मो
हादारभ्यतेकर्मयत्तत्तामसमुच्यते॥२५॥ मुक्त
संगोनहंवादीधृत्युत्साहसमन्वितः॥ सिद्ध्यसि
द्ध्योर्निर्विकारःकर्त्तासात्विकउच्यते॥२६॥ रागी

श्री·
गी·
१००

कर्मफलप्रेप्सुर्लुब्धो हिंसात्मकोऽशुचिः ॥ हर्षशो
कान्वितः कर्त्ता राजसः परिकीर्त्तितः ॥२७॥ अ
युक्तः प्राकृतः स्तब्धः शठो नैष्कृतिकोऽलसः ॥
विषादी दीर्घसूत्री च कर्त्ता तामस उच्यते ॥२८॥
बुद्धेर्भेदं धृतेश्चैव गुणतस्त्रिविधं शृणु ॥ प्रोच्य
मानमशेषेण पृथक्त्वेन धनंजय ॥२९॥ प्रवृ
त्तिं च निवृत्तिं च कार्याकार्ये भयाभये ॥ बंधं मो

त्तंबधयोवेत्तिबुद्धिःसापार्थसात्विकी ॥३०॥ यया
धर्ममधर्मंचकार्यंचाकार्यमेवच ॥ अयथावप्र
जानातिबुद्धिःसापार्थराजसी ॥३१॥ अधर्मंध
र्ममितियामन्यतेतामसावृता ॥ सर्वार्थान्वि
परीतांश्चबुद्धिःसापार्थतामसी ॥३२॥ धृत्यायया
धारयतेमनःप्राणेंद्रियक्रिया ॥ योगेनाव्यभि
चारिण्याधृतिःसापार्थसात्विकी ॥३३॥ ययातु

श्री·
गी·
२·२

धर्मकामार्थान्धृत्याधारयतेर्जुन॥ प्रसंगेनफला
कांक्षीधृतिःसापार्थराजसी॥३४॥ ययास्वप्नं
भयंशोकंविषादंमदमेवच॥ नविमुंचतिदु
र्मेधाधृतिःपार्थतामसी॥३५॥ सुखंत्विदानीं
त्रिविधंशृणुमेभरतर्षभ॥ अभ्यासाद्रमतेयत्र
दुःखांतंचनिगछति॥३६॥ यत्तदग्रेविषमिव
परिणामेमृतोपमं॥ तत्सुखंसात्विकंप्रोक्तं

मात्मबुद्धिप्रसादजं ॥३७॥ विषयेंद्रियसंयोगा
द्यत्तदग्रेमृतोपमं ॥ परिणामेविषमिवतत्सुखं
राजसंस्मृतं ॥३८॥ यदग्रेचानुबंधेचसुखंमोह
नमात्मनः ॥ निद्रालस्यप्रमादोत्थंतत्तामस
मुदाहृतं ॥३९॥ नतदस्तिपृथिव्यांवादिविदे
वेषुवापुनः ॥ सत्वंप्रकृतिजैर्मुक्तंयदेभिःस्या
त्त्रिभिर्गुणैः ॥४०॥ ब्राह्मणक्षत्रियविशांशूद्रा

णांचपरंतप॥ कर्माणिप्रविभक्तानिस्वभावप्र
भवैर्गुणैः॥४१॥शमोदमस्तपःशौचंक्षांतिरा
र्जवमेवच॥ज्ञानंविज्ञानमास्तिक्यंब्रह्मक
र्मस्वभावजं॥४२॥शौर्यंतेजोधृतिर्दाक्ष्यंयुद्धे
चाप्यपलायनं॥दानमीश्वरभावश्चक्षात्रंक
र्मस्वभावजं॥४३॥कृषिगोरक्ष्यवाणिज्यंवैश्य
कर्मस्वभावजं॥परिचर्यात्मकंकर्मशूद्रस्यापि

पिस्वभावजं॥४४॥ स्वेस्वेकर्मण्यभिरतःसंसिद्धिं
लभतेनरः॥ स्वकर्मनिरतःसिद्धिंयथाविंदति
तच्छृणु॥४५॥ यतःप्रवृत्तिर्भूतानांयेनसर्वमि
दंततं॥ स्वकर्मणातमभ्यर्च्यसिद्धिंविंदतिमान
वः॥४६॥ श्रेयान्स्वधर्मोविगुणःपरधर्मात्स्वनु
ष्ठितात्॥ स्वभावनियतंकर्मकुर्वन्नाप्नोतिकि
ल्बिषं॥४७॥ सहजंकर्मकौंतेयसदोषमपिन

श्री·
गी·
९२

मपेन॥ सर्वारंभाहिदोषेणधूमेनाग्निरिवावृता
॥४८॥ असक्तबुद्धिःसर्वत्रजितात्माविगतस्पृहः॥
नैष्कर्म्यसिद्धिंपरमांसंन्यासेनाधिगच्छति॥४९॥
सिद्धिंप्राप्तोयथाब्रह्मतथाप्नोतिनिबोधमे
समासेनैवकौंतेयनिष्ठाज्ञानस्ययापरा॥५०॥
बुद्ध्याविशुद्धयायुक्तोधृत्यात्मानंनियम्यच॥
शब्दादीन्विषयांस्त्यक्त्वारागद्वेषौव्युदस्यच॥५१

विविक्तसेवीलघ्वाशीजितवाक्कायमानसः॥
ध्यानयोगपरोनित्यंवैराग्यंसमुपाश्रितः॥५२
अहंकारंबलंदर्पंकामंक्रोधंपरिग्रहं॥ विमु
च्यनिर्ममःशांतोब्रह्मभूयायकल्पते॥५३
ब्रह्मभूतःप्रसन्नात्मानशोचतिनकांक्षति
समःसर्वेषुभूतेषुमद्भक्तिंलभतेपरां॥५४
भक्त्यामामभिजानातियावान्यश्चास्मितत्त्व

श्री॰
गी॰
१०८

मः॥ ततोमांतत्त्वतोज्ञात्वाविशतेतदनंतरं॥ ५५॥
सर्वकर्माण्यपिसदाकुर्वाणोमद्व्यपाश्रयः॥ मत्प्र
सादादवाप्नोतिशाश्वतंपदमव्ययं॥ ५६॥ चेतसा
सर्वकर्माणिमयिसंन्यस्यमत्परः॥ बुद्धियोगमु
पाश्रित्यमच्चित्तःसततंभव॥ ५७॥ मच्चित्तःस
र्वदुर्गाणिमत्प्रसादात्तरिष्यसि॥ अथचेत्त्वमहं
कारान्नश्रोष्यसिविनंक्ष्यसि॥ ५८॥ यदहंकार

रा

माश्रित्यनयोत्स्यइतिमन्यसे॥ मिथ्यैषव्यवसाय
स्तेप्रकृतिस्त्वांनियोक्ष्यति॥५९॥ स्वभावजेनकौं
तेयनिबद्धःस्वेनकर्मणा॥ कर्तुंनेच्छसियन्मोहा
त्करिष्यस्यवशोपितत्॥६०॥ ईश्वरःसर्वभूता
नांहृद्देशेर्जुनतिष्ठति॥ भ्रामयन्सर्वभूतानियं
त्रारूढानिमायया॥६१॥ तमेवशरणंगच्छसर्व
भावेनभारत॥ तत्प्रसादात्परांशांतिंस्थानंप्रा

प्स्यसिशाश्वतं॥६२॥इतितेज्ञानमाख्यातंगुह्याद्गु
ह्यतरंमया॥विमृश्यैतदशेषेणयथेच्छसितथा
कुरु॥६३॥सर्वगुह्यतमंभूयः शृणुमेपरमंवचः॥
इष्टोसिमेदृढमितिततोवक्ष्यामितेहितं॥६४॥
मन्मनाभवमद्भक्तोमद्याजीमांनमस्कुरु॥मामे
वैष्यसिसत्यंतेप्रतिजानेप्रियोसिमे॥६५॥सर्व
धर्मान्परित्यज्यमामेकंशरणंव्रज॥अहंत्वांस

र्वपापेभ्योमोक्षयिष्यामिमाशुच॥६६॥इदंतेनातपस्का
यनाभक्तायकदाचन॥नचाशुश्रूषवेवाच्यंन
चमांयोभ्यसूयति॥६७॥यइदंपरमंगुह्यंमद्भक्ते
ष्वभिधास्यति॥भक्तिंमयिपरांकृत्वामामेवैष्य
त्यसंशयः॥६८॥नचतस्मान्मनुष्येषुकश्चिन्मे
प्रियकृत्तमः॥भवितानचमेतस्मादन्यःप्रिय
तरोभुवि॥६९॥अध्येष्यतेचयइमंधर्म्यंवादमा

सं१

वया॥ ज्ञानयज्ञेनतेनाहमिष्टःस्यामितिमेमति
७०॥ श्रद्धावाननसूयश्चशृणुयादपियोनरः॥
सोपिमुक्तःशुभाल्लोकान्प्राप्नुयात्पुण्यकर्मणा॥
७१॥ कच्चिदेतच्छ्रुतंपार्थत्वयैकाग्रेणचेतसा॥
कच्चिदज्ञानसंमोहःप्रनष्टस्तेधनंजय॥ ७२॥ अ
र्जुन उवाच॥ नष्टोमोहःस्मृतिर्लब्धात्वत्प्रसा
दान्मयाच्युत॥ स्थितोस्मिगतसंदेहःकरिष्ये

वचनंतव ॥७३॥ संजय उवाच ॥ इत्यहंवासुदेव
स्यपार्थस्यचमहात्मनः ॥ संवादमिममश्रौषमद्भु
तंरोमहर्षणं ॥७४॥ व्यासप्रसादाच्छ्रुतवानेतद्गु
ह्यमहंपरं ॥ योगंयोगेश्वरात्कृष्णात्साक्षात्कथय
तःस्वयं ॥७५॥ राजन्संस्मृत्यसंस्मृत्यसंवादमि
ममद्भुतं ॥ केशवार्जुनयोःपुण्यंहृष्यामिचमु
हुर्मुहुः ॥७६॥ तच्चसंस्मृत्यसंस्मृत्यरूपमत्यद्भु

भ १

कृ.स्ना ४

श्री.
गी.
१८७

नंहरे॥ विस्मयो मे महान्राजन्हृष्यामि च पुनः पुनः
७७॥ यत्र योगेश्वरः कृष्णो यत्र पार्थो धनुर्धरः॥ त
त्र श्रीर्विजयो भूतिर्ध्रुवा नीतिर्मतिर्मम॥ ७८॥ इ
ति श्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां यो
गशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे मोक्षसंन्यासयोगो
नामाष्टादशोऽध्यायः॥१८॥ शुभमस्तु शुभं

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ विघ्नहर्त्तिलतल्लप
मधुगलेदंनादात्सूत्रेभे ॥ वामेमोदकपूर्ण
पात्रपुरुषोनाग्रोपविश्रीशिहकु ॥ श्रीमांस्मिंह
मुगासिनाधातिफणेगणांवोवहन्मोलिमा
नरिपणदीप्तवक्त्रमयुक्तगवालंबोधराघण
मेनः ॥ १ ॥ स्वर्णाकांवरधरंविघ्नपाधिवंशीचवक्रे
विघ्नोपशांतये ॥ २ ॥
नं ॥ प्रसन्नवदनंध्यायेत्सर्व

ग॰
स्तो॰
२

सिंदूरकुंकुमरुक्तलोचनविद्रुमार्करक्तांबुदाडिम
निभायचतुर्भुजाय॥ हेरंबभैरवगणेश्वरपाल
यकाय॥ सर्वार्थसिद्धिफलदायनमःशिवाय
चिरचिन्मयंगंभीरंगमागमपदोक्तितं॥ गह
नाकाशसंकाशंवंदेदेवंगणेश्वरं॥ ७॥ श्रीस
नत्कुमारउवाच॥ पांकराद्वलक्षणाप्रांसंपद्य
योनिममप्रभो॥ नदहंकौलिनिधिष्यामिस्तोत्रं

परमदुर्लभं ॥५॥ चक्रध्वजाब्जपद्मस्थां चतुर्भुजां
चभक्तिनः ॥ एतयेत्तगणाध्यतं श्रद्धाभक्तिस
मन्वितः ॥६॥ अर्घैः पुष्पैस्तथा धूपैर्दीपैर्माल्यै
श्चचामरैः ॥ वस्त्रैः कुंडलकेयूरैर्मौलिभिश्च
वितानकैः ॥७॥ भक्तैर्भोज्यैरपूपैश्च मत्स्यैर्मां
सैश्च मोदकैः ॥ पानकैफलमूलैश्च होमैर्मंत्रा
रिभिस्तथा ॥८॥ गंगाहृदयतुगांगेयंश्रीपे

लेन्नगणेश्वरम॥ वातागणस्पांयवद्दामृक्रोगयाया
टंकधारिणं॥ प्रयागेलगणाध्यक्षंकेदारेवि
दाननं॥ लंबोदरंकुरुक्षेत्रेनैमिषेचमदोत्कट
म्॥ जंबुकंदंडकारण्येलोकेशंहिमवद्गिरौ॥
विघ्नांतकंचविंध्याद्रौमालयेहेमकुंभकं॥ ना
यकंपुष्करद्वीपेविघ्नेशंकल्मलोस्थितं॥ ६॥
लावंतेविघ्नरूपंहविविर्षमदोत्कटं॥ त्रिनेत्रंसिं

ग॰
स्तो॰
३

हलाहलीपेश्वनदीपेत्रवामनं॥ उज्जयिन्याचलंवो
हंमालवेस्थूपेकलंकं॥ सौराष्ट्रेवरदंनित्यंका
पर्मीरेभीमरूपिणं॥ सिंधुसागरयोर्मध्येवि
हेयंमंचनायकं॥ हर्यंत्तंयत्रभवनेकेलसेपर
श्वरं॥ महायोगंमहेंद्रेचसहसेवाराहरूपिणं
महोधरंचलंपायांचंपायंफितिविवाहनं॥ पा
पाहलंत्रिकूटेचपूजयेत्सर्वसिद्धिदं॥ बलम

त्रिउत्सायांचपाटलेसिंहवाहनं॥पौंड्रेरौद्रमुखंवा
पिकलापिग्रामकेजयं॥मेरुपृष्ठेकामरूपंनंदनं
नंदनेवने॥विजयंवैगंधर्वेनेदेवदारुवनेगलं॥ग्रा
ह्राणंविग्रहस्पं॥गंगामारसंगमेमहापथिवि
रूपांतंचित्रमेनंतुपुष्करंदुर्मेथेपुमुनानीरेलभवं
गंधमादने॥अंबरेपंभद्रवटेमोहनंहस्तिनापु
रे॥किष्किंधायांमृग्रमला लंकायांतुविभीषं।

ग.
स्तो.
४

लं ॥ कलिंगेवहलं चैव विंध्यापादेमहोत्कटम् ॥
स्वच्छन्यंचवनहरिकेषुचीनेप्राज्ञुनयावहं ॥ वज्रहलंको
सलेषुरत्तिल्गाख्रोवरोहितं ॥ श्लोघतकरंचै
वमध्यदेशेप्रकीर्तितं ॥ एकदंतंपश्चिमाद्रौ एवं
देशेपराजितं ॥ उत्तरेवाहवक्रंचवरिष्ठंत्रिपुरेषुच
हिरण्यकंवचंचैवगिरिसंश्लिष्टसंस्थितं ॥ स्वर्ग
त्वंचकलिंगेषुनर्मदायांवनर्भजं ॥ महाण्णप

मस्तमाथं भद्रकालि ह्रदे शिवं ॥ गोकर्णे गण
कन्यऊझे वगाननं ॥ पद्मासनं कामरूपं श्रीमु
खं सर्वतः स्थितं ॥ वेदवेदांगशास्त्रेषु चिंतये
गणनायकं ॥ अष्टाषष्टिस्तनामानि ना
म्नां मङ्गलकर्मणि ॥ नित्यं प्रभातकाले तु
चिंतयेत्सर्वसिद्धिदं ॥ एतत्स्तोत्रं पवित्रं च
मंगलं पापनाशनं ॥ यस्त्वद्धद्वेनालो

यत्रतत्रोभयापहम॥ चौरादिकनयव्याघ्र
व्यादिदुर्गेनिनाशनं॥ कृत्यादिमायाप्रमनं
सर्वपापविमर्दनम॥ त्रिसंध्यंयः पठेदेतत्स
लभेत्सर्वसिद्धिदं॥ गणेश्वरप्रसादेनल
भतेवांछितंपदं॥ इतिश्रीगणेश्वरस्तोत्रंसंपूर्ण
समाप्तं॥ शुभमस्तु शुभमस्तु शुभमस्तु

हरि ताल १ मो सका कुप. २ २ तोला सि
[illegible] दनउ के मरध [illegible] दे दुध
पारा २ त [illegible]
माल घ [illegible]
स मा वसदे [illegible]

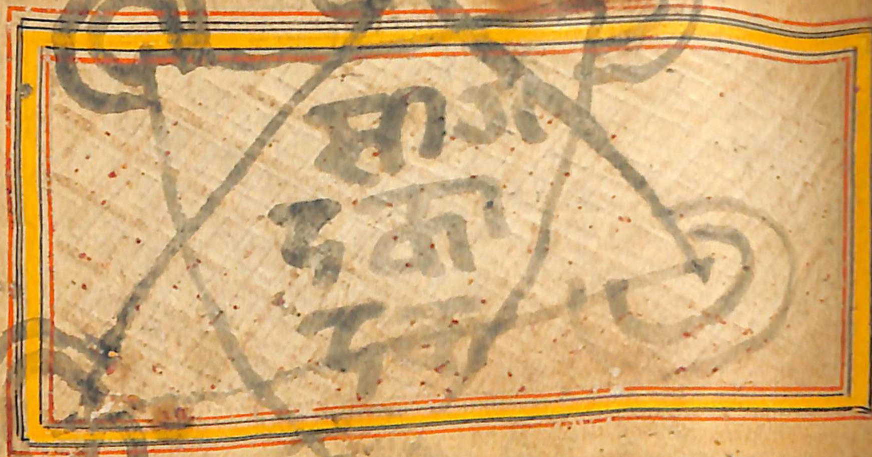
अथ वांविगायत्री मंत्रः। ॐ भूः
ॐ भुवः ॐ स्वः ॐ वासुदेवा
य विद्महे [illegible] नारायणा
य धीमहि तन्नो विष्णुः प्रचो
दयात् ॥ १ ॥

अथ वैष्णव गायत्री ॐ विरूपाय विद्महे [illegible]
[illegible] धीमहि तन्नो [illegible]

घातः॥ २ ॥ अथ षष्ठ दुर्गा पत्रि मंत्रः ॐ जि
सं ते पुंडरीकाद नमस्ते विश्व भावन
नमस्ते स्तु पीकेश महा पुरुष पूर्व

जा॥ ३ ॥
अथ श्री गा
यत्री॥ ॐ न
रायणाय
विद्महे वा
सुदेवाय धीमहि तन्नो विष्णुः प्रचोदयात्॥
४

दनीएउंत्ररर दे जुलाभानीला
घोजानीलाघोजानीलालान
नीलापत्ताननीलां दनीलाधु
धाना इतिश्रीविदेवके कारराम
श्रीमनेराम वेदलो
घोशिरमारघोशिर रावबे इतपिं
उवदेनीलेकेंदेवरपदेः

धो वा की मउली वड़े गुरू जो
र रव नाथ की ग्रा तो म ले ग्र
धी नि र ध कु ट म रे म ही
म ग गु रू दी प्रा ग त कु रो
प्र दु र ष वा चा कु रो ॥ ॐ

ॐ नमः श्री दे प्रा गु रू को प्रा देश
का ली मै वा ले क्षे त्र पा

स्पे जिनजा घाकालाव
कावह्रुंग्रंदरकालजाक
जा घटेंसरवघेफुरोम

मे
स
२

(अ)नमाभग
वा॥ गेश्वक
वक्रमध्यस्तु
प्रुपिवंनीकं
नोरुरिनम्र
कान्याघयं
गतिर्दृगीश्री

वनमाभरण
लजालपतंत
यंनी॥ मधुराम
ठकान्मदयं
पहुरंनीसाध
नी॥ नयनि
संसुदरीक्रीडयं
श्री

ॐचतुर्भुजामेकवक्त्रांपूर्णेंदुवदनप्रभां॥ खड्गपाशांकुशध
रांदेवींवरदाभयपाणिकां॥ ३॥ प्रेतसंस्थांमहारौद्रींभु
जंगेनोपवीतिनीं॥ भवानीकालसंहारवंदनाविभू
षितां॥ ४॥ जगत्स्थितिकरींब्रह्मविष्णुरुद्रादिभिःस्तु
तः॥ स्तुतानांपरमेशानींनौम्यहंविघ्नहारिणीं॥ ५॥
कैलासशिखरेरम्येदेवदेवंमहेश्वरं॥ ध्यानेनास्यरमा
सीनंप्रसन्नमुखपंकजं॥ ६॥ हारासरपिणारत्नसंनिनां

त्रियुगं धर्मं शूलम्याशिरसानंदीवद्धांजलिरभाषत
७॥ श्रीनंदिकेश्वरउवाच॥ देवदेवजगन्नाथसंशयोस्ति
महान्मम॥ रहस्यमेकमिच्छामि प्रष्टुं त्वां भक्तवत्सल
८॥ देवनाथा त्वयाकस्याः स्तोत्रमेवदिवानिशं॥ पठ
नेविरचितानाथत्वनःकिमपरात्परं॥ ९॥ इति पृष्टस्तदादे
वोनंदिकेनजगद्गुरुः॥ प्रोवाचभगवान्नीकोविकस
न्नेत्रपंकजः॥ १०॥ श्रीभगवानुवाच॥ साधुसाधुगणश्रे

भ॰
स॰
२

एएष्टवानस्मिमांचयत ॥ स्कंदस्यापिवयक्रोपंरहस्यं
वाच्यामितत ॥ ११ ॥ पुराकल्पात्तयोलोकान्सिसृक्षुर्मेढ
वेतनः ॥ गुणत्रयमयी शक्तिर्मोकाप्या लिंग्पनस्युषी
२२ ॥ हेतुसंकल्पजालस्य मनोधिष्ठायनीशुभाः ॥ इच्छे
तिपरमाशक्तिरुन्मिमीलनतः परं ॥ २३ ॥ ततोवांगिति
विख्याताशक्तिः शाद्बमयीपुरा ॥ प्रादुरासीज्जगन्माता
वेदमातासरस्वती ॥ २४ ॥ ब्राह्मीचवैस्नवीरौद्रीकौमारी

भ॰
स॰
१

पार्वती शिवा ॥ सिद्धिदा बुद्धिदा शुद्धा सर्वमंगलदा
यिनी ॥ २५ ॥ नयेन सृज्यते विश्वं मना धार्यं च धार्यते
नयेन पाल्यते सर्वं तस्यामेव प्रलीयते ॥ २६ ॥ स्मर्चिता
प्रणता ध्याता सर्वभावविनिश्चितैः ॥ स्माराधिता स्त
तासैव सर्वसिद्धिप्रदायिनी ॥ २७ ॥ तस्याः प्रसन्न ग्रहारे
वतामेव स्नानवानहं ॥ सहस्रेनामभिर्दिव्यैः स्तैलोक्य
प्राणिपूजितैः ॥ २८ ॥ स्तवेनानेन संतुष्टामामेव प्रिवि

वेशासा ॥ नरारभ्य मयाप्राप्तमैश्वर्यमिदमुत्तमं ॥ १९ ॥ न
त्वभावान्मयास्रष्टुं जगदेतच्चराचरं ॥ मत्तस्तान्सुरगंधर्वा
यक्षराक्षसमानवं ॥ २० ॥ सपन्नगं सपाशुदं सशैलवनका
ननं ॥ मयग्रहाणापि न तत्त्वं पंचभूतगुणान्वितं ॥ २१ ॥ नेरि
नोमसहस्रेणस्तवेनानेन सर्वदा ॥ स्तौमि परां परा
क्तिं ममानुग्रहकारिणीं ॥ २२ ॥ इत्युक्तो परतं देवं वराच
रगुरुं विभुं ॥ प्रणम्यापि रमानंदी प्रोवाच परमेश्वरं ॥ २३ ॥

श्रीनंदिकेश्वरउवाच॥ भगवंदेवदेवेशलोकनाथजगत्प
ते॥ भक्तोस्मितवदासोस्मिप्रसादःक्रियतांमयि॥२४॥दे
व्याःस्तवमिमंपुण्यंदुर्लभंचसुरैरपि॥ श्रोतुमिच्छाम्य
हंदेवंप्रभावमपिचास्यतु॥२५॥ श्रीभगवानुवाच॥
शृणुनंदिन्महाभागस्तवराजमिमंशुभं॥ सहस्रैर्ना
मभिर्दिव्यैःसिद्धिदंसुखमोक्षदं॥२६॥ शुचिभिःप्रातरु
त्थायपठितव्यंसमाहितैः॥ त्रिकालंश्रद्धयायुक्तैःना

भ॰ स॰ ४

नः परतरः स्तवः ॥२०॥ ॐ अस्य श्रीभवानीनामसहस्र
स्तवराजस्य ॥ श्रीमहादेवऋषिः ॥ आद्याशक्तिः ॥ भ
गवतीभवानीदेवता ॥ अनुष्टुप्छंदः ॥ श्रीमहादे
वीप्रीत्यर्थे सर्वकामनाप्राप्त्यर्थे जपे विनियोगः ॥ ॐ
बालार्कमंडलाभासं चतुर्बाहुं त्रिलोचनं ॥ पाशां
कुशशरांश्चापं धारयंतीं शिवां भजे ॥२१॥ अर्धेंदुमौ
लिममलाममराभिवंद्यां ॥ अंभोजपाशांकुशलिव

करकपालहस्ता॥ रक्तांगरागारक्तनाभरणीत्रिनेत्रा॥
ध्यायेपिकवस्नवनितांमदविह्वलांगीं॥ ईश्वर३वा
च॥ ॐमहाविद्याजगन्मातामहालक्ष्मीःशिवप्रि
या॥ विष्णुमायाशुभाशांतासिद्धासिद्धसरस्वती
१॥ क्षमाकांतिप्रभाज्योत्स्नापार्वतीसर्वमंगला॥ हिंगु
लाचंडिकादांतापद्मालक्ष्मीहरिप्रिया॥२॥ त्रिपुरा
नंदिनीनंदासुनंदासुरवंदिता॥ यज्ञविद्यामहामा

म॰
स॰
५

यावेदमातामुघाधृतिः॥३॥ प्रीतिःप्रियाप्रसिद्धाव
मृडानीविंध्यवासिनी॥ सिद्धविद्यामहाशक्तिः
पृथ्वीनारदसेविता॥४॥ पुरहूतप्रियाकांताकामि
नीपद्मलोचना॥ प्रह्लादिनीमहामातादुर्गादुर्गति
नाशिनी॥५॥ ज्वालामुखीसुगोत्राचज्योतिःकुमुद
हासिनी॥ दुर्गमादुर्लभाविद्यास्वर्गतिपुरवासि
नी॥६॥ अपर्णाशांबरीमायामदिरामृदुहासिनी

भ॰
स॰
६

ग्लवागीश्वरी निद्या निस्वह्निन्ना कृशोदरी ॥ ७ ॥ कामे
श्वरी च नीला च भोरुंडा वह्निवासिनी ॥ लंबोधरी महा
काली विद्या विद्येश्वरी तथा ॥ नरेश्वरी च सत्या च सर्व
सौभाग्यवर्धिनी ॥ संकर्षिणी नारसिंही वैष्णवी च
महोदरी ॥ कात्यायनी च चंपा च सर्वसंपत्तिकारिणी
नारायणी महानिद्रा योगनिद्रा प्रभावती ॥ प्रज्ञापा
रमिता प्रज्ञा तारा मधुमती मधु ॥ क्षीरार्णवसुधाहा

राकालिका सिंहवाहना ॥ ॐकारवस्तुधाकाराचेतना
कोपनाकृतिः ॥ अर्धबिंदुधराधारा विश्वमाताकला
वती ॥ पद्मावती स्ववस्त्राचप्रबुद्धाचसरस्वती ॥ ॐडास
नाजगद्धात्रीउद्धमाताजिनेश्वरी ॥ जिनमाताजिनेंद्रा
चशारदाहंसहवाहना ॥ राज्यलक्ष्मीर्वषट्कारासुधा
कारासुधात्मिका ॥ राजनीतिस्त्रयीवर्तादंडनीतिःक्रि
यावती ॥ सद्भूतिस्तारिणीश्रद्धासद्गतिसत्परायणा

सिंधुमेसाकिनीगंगायमुनाचसरस्वती॥गोदावरीवि
पाशाचकावेरीचशतद्रुका॥सरयूश्चंद्रभागाचकौ
शिकीगंडकीशुचा॥नर्मदाकर्मनाशाचचर्मण्वत्य
श्चवेदिका॥वेत्रवतीवितस्ताचवरदानरवाहना॥स
तीपतिव्रतासाध्वीसुचक्षुःकुंडवासिनी॥एकचक्षुः
सहस्राक्षीसुश्रोणिर्भगमालिनी॥सेनाश्रोणि
पताकाचसव्यूहायुद्धकांक्षिणी॥पताकिनीदया

भै स ७

रंभाविपंचीपंचमप्रिया॥ परापरकलाकान्तात्रिश
क्तिर्मोक्षदायिनी॥ ऐंद्रीमाहेश्वरीश्रीब्राह्मीकौमा
रीजलवासिनी॥ इच्छाभगवती॥ क्रि: कामधेनुःकृ
पावनी॥ वज्रायुधावज्रहस्ताचंडीचंडपराक्रमा॥ गौरी
गौरीसुवर्णवर्णा च स्थितिसंहारकारिणी॥ एकाने
कामहेस्या च पातवाह्नेमहाभुजा॥ भुजंगभूषणा
भूषाषट्चक्रक्रमवासिनी॥ षट्चक्रभेदिनीष्या

माकायस्याकायवर्जिता ॥ सूक्ष्मिना सूक्ष्मलीता
मामूलप्रकृतिरीश्वरी ॥ अजावयवऊवर्णाच पुरु
षार्थप्रवर्तिनी ॥ रक्तानीलासिताषपामाकल्मापी
नाचकर्त्रेराण ॥ सूधान्नमाजरातृष्णानहस्मीकल
लालया ॥ कलाकाष्ठामुहूर्तोचनिमिषाकाल
रूपिणी ॥ सुवर्णरसनानासाचक्षुस्पर्शवतीरसा
गंधप्रियासुगंधाचसुस्पर्शाचमनोगतिः ॥ म

गनाभिमेगासी च कर्पूरामोदधारिणी ॥ पद्मयो
निःसुकेशी च सुलिंगाभगरूपिणी ॥ योनिमुद्रा
महामुद्रा खेचरी खगगामिनी ॥ मधुश्रीर्माधवी
वल्ली मधुमात्ता मदोद्धता ॥ मातंगी शुकहस्ता च
पुष्पबाणेक्षुचापिनी ॥ रक्तांबरधराक्षीवारक्ता
पुष्पवतंसिनी ॥ शुभ्रांबरधराधीरा महाश्वेता
वसुप्रिया ॥ सुवेणी पद्महस्ता च मुक्ताहारविभू

घण्णा ॥ कर्पूरामोदनिश्वासा स्वापद्मिपद्ममंदिरा ॥ खड्गि
नी चक्रहस्ता च भुशुंडी परिघायुधा ॥ चापिनी पा
शहस्ता च त्रिशूलवरधारिणी ॥ सुभाग्या शंखि
हस्ता च मयूरवरवाहना ॥ वरायुधा घटावीरावी
र पानमदोत्कटा ॥ वसुधा वसुधारा च जयायाके
वरीशिवा ॥ विजया च जयंती च सुमस्तनी पाउ
नाशिनी ॥ अंबेनवेल्ली वेदमा...वेरदावरधारि

णी पूतनलाचस्वपूतिलाचबालग्रहविनाशिनी उन्मादी
चस्वपर्वीचकामाख्याकामवादिना जालंधरधरानंता
कामरूपनिवासिनी कामबीजवनीसत्यासत्यधर्मप
रायणा स्थूलमार्गस्थिता सूक्ष्मासूक्ष्मबुद्धिप्रबोधिनी
षट्कोणाचत्रिकोणात्रिनेत्रात्रिपुरसुंदरी वृषप्रिया
वृषारूढामहिषासुरघातिनी सुंभदर्पहरादीप्ता
दीप्तपावकसन्निभा कपालभूषणाकालीकपाल

मालधारिणी कपालकुंडला ह्रीं चों ध्रिवह्नि तिद्युत
धुनिः सिद्धिदा बुद्धिदा नित्या सत्यमार्गप्रबोधि
नी कंबुग्रीवा वसुमती छत्रच्छाया कृतालय
या ॥

नगकुंभीकुंडलिनी भुजंगाकारशायिनी॥ मोक्ष
सत्कप्रपमाचनाभिनालमृणालिनी॥ मला
सारा निराकारा वह्निकुंडकृतालया॥ वायुकुंड
सुखासीना निराधारा निराश्रया॥ श्वासोच्छ्
सगनिर्जीवा ग्राहिणी चक्रसंश्रया॥ वलीतंत्र
सम्यग्यानां षट्सारस्वादलोलुभां॥ नपस्विनी
नपसिद्धिस्वपरः सिद्धदायिनी॥ नपोनिष्ठा

पाण्डुकान्तापसीचतपःप्रिया ॥ मम्मथानमयीम्म

निर्मम्मथात्वंनराश्रया ॥ देहवृष्टिमेनवृष्टिरन्नवृ

ष्टिर्वेलोऽनना ॥ ओषधिर्वैद्यमानाचद्रव्यप्राप्तिश्र

बोधिनी ॥ वैद्यावैद्यचिकित्साचसुपथ्यारोगना

शिनी ॥ मृगयामृगमांसादामृगत्वंमृगलोच

ना ॥ वागुराबंधरूपाचवधरूपावधोद्यता ॥ वंदी

वंदिस्तुताकाराकाराबंधविमोचिनी ॥ शृंखला

भ॰ स॰

खलहाविद्याहृद्बंधविमोचिनी॥ अंबिकाबालि
कांबावाखला साधुजनार्चिता॥ कौलिकीकुल
विद्याधरकुलाकुलपूजिता॥ कालचक्रभ्रमि
धौंताविभ्रमाभ्रमनाशिनी॥ वामालीमेघमाला
सद्गुणैःसस्यवर्धिनी॥ अकाराद्यहकारांवउका
रेकाररूपिणी॥ ह्रींकारीबीजरूपा च क्लींकारां
चरवासिनी॥ सर्वाक्षरमयीमूर्तिरक्षरावर्णमा

भ॰
स॰
११

लिनी ॥ सिंहगा हलवक्त्रा च सिंहगा तिलकप्रि
या ॥ वषणा च वषपवीज्ञा च लोकवषणविभावि
नी ॥ नृपवषणा नृपसेव्या नृपवषणकवीप्रिया
महिषीनृपमान्या च नृमान्या नृपनंदिनी ॥ नृ
पधर्ममयी पन्याधनधान्यविवर्धिनी ॥ चतुर्वे
मयीमूर्त्तिश्चतुर्वेदांश्चपूजिता ॥ सर्वधर्ममयी
सिद्धिश्चतुराश्रमवासिनी ॥ ब्राह्मणी क्षत्रियां

वैष्णवाशूद्राचारवर्णगा ॥ वेदमार्गरतायज्ञा
वेदविश्वविभाविनी ॥ ऋग्वपासाममयीविद्याव
रासास्त्रधारिणी ॥ सुमेधासत्यमेधावभद्र
काल्यपराजिता ॥ गायत्रीसत्कृतिःसंध्यासावि
त्रीत्रिपदाश्रया ॥ त्रिसंध्यात्रिपदीधात्रीसुपर्वासा
मगायना ॥ पंचालीबालिकाबालाबालक्री
डासनातनी ॥ गर्भाधारधराशून्यागर्भाशयापर

निवासिनी ॥ स्तुताविद्यानिनीहृस्यासतनाव
तिलोत्तमा ॥ लज्जा रसवनीनंदा भवानी पा
नाशिनी ॥ पराम्बरधरागी निस्वगी निर्मान
लोचना ॥ सप्तस्वरमयी तंत्री षड्ज मध्यमदेवता
मूर्छनाग्रामसंस्थाना स्वरस्था स्वस्थानवासि
नी ॥ अट्टाट्टहासिनी प्रेता प्रेतासनविवासि
नी ॥ गीतनृत्यप्रियाकामा तुष्टिदा पुष्टिदा

भ० स०
२३

या ॥ निद्रासमस्तप्रिया भद्रालोकेशी च स्वरोमेमा
सविषाज्वालिनीज्वालाविषमोहार्त्तिनाशि
नी ॥ विषारिर्नागदमनी कुहूकुहूलामृतोद्भ
वा ॥ भुजभीतिहरा रक्तभूतावेशविनाशिनी
रक्षोघ्नी रात्रया त्रिशी चैव निद्रादिवागति ॥ चंद्रि
का चंद्रिकांतिश्च सूर्यकांतिर्निशाचरी ॥ डाकि
नी षूणकिनी शिष्या हाकिनी चक्रवाकिनी ॥ सि

भ॰
स॰
१८

नासिनप्रियास्वांगास्त्रकल्पावनदेवता ॥ गुरुरू
पधरागुर्वीमरत्नमोरीविभ्रमरदा ॥ महामार्ती
विनिंचतंत्रामरत्नविनीपिनी ५ चंद्रमंडलसं
काशचंद्रमंडलवासिनी ॥ अणिमादिगुणो
पेतास्वस्पृहाकामरूपिणी ॥ अष्टसिद्धिप्र
दाभोदाडुष्टदानवघातिनी ॥ अमादिनिधना
ध्रुविश्वकर्वीजास्वतनभैरवी ॥ वनःसमस्यय

नाचतुर्वर्गफलप्रदा॥ कामपुष्पवतीकामपामसंकें
वल्लोचना॥ भूतभव्याभविष्याचपौलजापौल
वासिनी॥ वाममार्गरतावामामापिववामांगवा
मिनी॥ वामाचारप्रियावृष्टालोपामुद्राप्रबो
धिनी॥ भूतात्मापरमात्माचभूतभावविभा
विनी॥ मंगलाचरणीलाचपरमार्थप्रबोधि
नी॥ दक्षिणादक्षिणामूर्तिः सुदक्षिणाहरिप्रि

भ॰
स॰
१५

या॥ योगिनी योगमुद्रा च योगांगा ध्यानशालि-
नी॥ योगपट्टधरा मुक्ता मुक्तानां परमागतिः॥ ना-
रसिंही सुजन्मा च त्रिवर्गफलदायिनी॥ धर्मदा
धनदा चैव का कामदा मोक्षदा द्युतिः॥ साक्षिणी-
क्षणदा दक्षा दृतिज्ञा कोटिरूपिणी॥ क्रतुः कात्या-
यनी स्वच्छा स्वच्छंदा च कविप्रिया॥ सत्याग-
मा बहिःस्था च काव्यशक्तिः कवित्वदा॥ मेना

पुत्री सती माता मैनाकभगिनी तडित् ॥ सौधामि
मिनी स्वधामा सुधामा धामशालिनी ॥ सौभा
ग्यदायिनी द्यौश्च सुभगा द्युतिवर्धिनी ॥ श्रीः कृ
त्तिवसना चैव चंडिका कलिनाशिनी ॥ रक्तबी
जवधोः हृष्टा सन्तानबीजसंतति ॥ जगज्जीवाज्ज
गद्धीना जगत्त्रयहितैषिणी ॥ चामीकररुचिं
चांद्री साक्षाद्या षोडशीकला ॥ यत्तत्पदानुबंधा

वयक्तिणीधनदार्चिता ॥ चित्रिणीचित्रमायाचवि
चित्राभुवनेश्वरी ॥ चामुंडामुंडहस्ताचचंडमुंडव
धोद्धुरा ॥ अष्टमेवमदघूर्णीघूर्णानवमीघमदेघणी ॥
अमाकलपाहस्ताचघूर्णोंभधराधरा ॥ अभीरु
भैरवीभीरभीमात्रिपुरभैरवी ॥ महारुंडाचघोरी
चमहाभैरवपूजिता ॥ निर्मुंडाहस्तिनीचंडाक
रालदशनानना ॥ करालाविकरालाचघोरा

भै॰
स॰
२२

दुरनाशिनी॥ रक्तदंतोः पंकेषणी च वंधूककुसुमा
हलगा॥ कादंबरी परा पूगा च कापमीरी ऊँ ऊमभि
या॥ सांतिवि ऋ स्ववर्णा चर तिवेऊ स्ववर्णदा॥ मा
तंगिनी वरारोहा मत्तमातंगगामिनी॥ हिंसाहं
सगतिर्हंसी हंसोज्वलशिरोरुहा॥ पूर्णचंद्रमु
खी श्यामा स्मितास्या मऊँडला॥ मणीचलेख
नीलेखा खलेखालेखकप्रिया॥ शंखिनीपं

त्वहस्ता चनलस्या जलरेचना ॥ अहल्तेश्वा वनिःका
शीमथुरा कांच्यवंतिका ॥ अयोध्या द्वारिका माया
तीर्था तीर्थकरप्रिया ॥ त्रिपुष्करा प्रमेया च कोश
स्था कोशवासिनी ॥ कौशिकी केन्ह अपणा वतीं को
शांबी कोशवर्धिनी ॥ कोशदा पद्मकोशाक्षी अ
ह्मा ऊह्मप्रिया ॥ तोतला च तुला कोटिः कू
टस्था कोटराश्रया ॥ स्वयंभूश्च सुरूपा च स्वरूपा

भ॰
स॰
२७

रूपवर्धिनी॥ तेजस्विनी स्वभिख्या चपलदाय
लदायिनी॥ महाकोपी महाबलोद्धि:सरस
दात्मिका॥ महाग्रहहरा सौम्या विपक्षकाघो
कनाशिनी॥ सात्विकी सत्वसंस्था च राजसी च
रजोवृता॥ तामसी च तमोयुक्ता गुणत्रयविभा
विनी॥ अव्यक्ताव्यक्तरूपा च वेदविद्या च शांभ
वी॥ शंकरा कल्पिनी कल्पा मनःसंकल्पसंत

ति:॥ सर्वलोकवशीकृतिः सर्वश्रवणगोचरा
सर्वज्ञानवतीवांछा सर्वतत्वावबोधिनी॥ जाग्र
तीच सुषुप्तिश्च स्वप्नावस्था तुरीयका॥ त्वरामं
दगतिर्मदा मदिरामोदधारिणी॥ पानभूमिः
पानपात्रा पानदानकरोद्यता॥ आघूर्णारुण
नेत्रा च किंचिदव्यक्तभाषिणी॥ आशापूरा च
दीक्षा च दक्षा दीक्षितपूजिता॥ नागवल्ली नाग

भ॰
स॰
२८

ति

वंन्या भोगिनी भोगवल्लभा ॥ सर्वशास्त्रवनी विद्या
सुसर्वधर्मवाधिनी ॥ श्रुतिः स्मृतिधराज्येष्ठा श्रेष्ठापा
तालवासिनी ॥ मीमांसातर्कविद्या च सुभक्तिर्भ
क्तवत्सला ॥ सुनाभिर्यातनाजातिः गंभीराभाव
वर्जिता ॥ नागपाशधरा मूर्तिरगाधानागकुंड
ला ॥ सुचक्रा चक्रमध्यस्था चक्रकोणनिवासि
नी ॥ सर्वमंत्रमयी विद्यासर्वमंत्राक्षरावलिः ॥ म

भ॰
स॰
२९

ध्रुवकाष्ठवंशीच भ्रामरी भ्रमरालका ॥ मार्तंडमं-
लमध्यस्था मार्तंडमंडलवासिनी ॥ ऊमावजननी-
क्रूराग्रहग्रहाज्वरनाशिनी ॥ अनीलाविघमाना
चभाविनी प्रीतिमंजरी ॥ सर्वसौख्यजनी श्रुति
राहारपथिगामिनी ॥ निदानंप्रचभूतानांभवस-
गरतारिणी ॥ अकृपाचग्रहवनी विग्रहाग्रहवर्जि-
ता ॥ रोहिणी भूमिगर्भा च कालभूः कालवर्ति-

नी॥कलंकरहितानारीचन्द्रःषष्ठमिधावती॥
जीर्णाचजीर्णवृद्धाचनूतनानववल्लभा॥अर
जाश्चरतिःप्रीतीरतिरागविवर्धिनी॥पंचवातग
तिर्भिन्नापंचश्लेष्मागणाधरा॥पंचपित्तवतीपु
क्तिःपंचस्थानविविर्धिनी॥कफवतीकामवती
बहिःप्रस्रवविणीस्पृहा॥रजःशुक्रधराशक्तिःज
रायुगर्भधारिणी॥त्रिकालज्ञात्रिलिंगाचत्रिमू

भ॰
स॰
२०

त्रिंपुरवासिनी ॥ अगाणामिवनत्वाचकंमनत्वाङ्गरा
गिनी ॥ प्राच्यवाचीप्रतीचीदृषदीचीदिग्विदिग्दि
धणा ॥ अहंकृतिरहंकारावालमायावलिप्रिया
स्मकृत्स्ववामामधेनीस्वश्वश्रूश्वश्रूदेवना ॥ माता
मातामहीनप्त्रिःपितृमातापितामही ॥ स्नुषा
दौहित्रिल्लीपुत्रीपौत्रीनप्त्रीपितृष्वप्रिया ॥ स्तन
दास्तनधाराचविश्वयोनिःस्तनंधयी ॥ पिप्श

संगधरादोलादोलाक्रीडाभिनंदिनी ॥ उर्वशी
कदलीकेकाविशिखाशिखिवर्तिनी ॥ खड्ग
धारिणीखड्गबाणपुंखानुवर्तिनी ॥ ल
क्ष्यप्राप्तिःकरालस्यालस्याचश्रुभलक्षण ॥
वर्तिनीस्वपथाचारापरिखाचखनिर्वृतिः ॥
प्राकारवलयावेलामर्यादाचमहोदधी ॥ पो
षणीपोषणीशक्तिःदीर्घकेशीसुलोमश

ललितांमांसलातन्वीवेदवेदांगपारिणी ॥ नरा
सकानमन्नाचनरमुंडास्थिभीषणा ॥ श्राहि
क्रीडारतिःप्रमरीप्रमरिकाम्बुकभाषिणी ॥ पा
खरीगाहडीविद्यावाहल्गीवहल्गविंना ॥ वा
राहीनंडस्रलाचदंष्ट्रोड्नवमुंदरा ॥ मीनस्मृति
धरामस्तोवदन्याप्रतिमाश्रया ॥ स्वमूर्तानि
धिरूपाचमालियामपिलाश्रुचिः ॥ स्मृतिः

भं
सं
२१

संस्काररूपा च सुसंस्काराद्य संस्कृतिः॥ प्राकृ
तादेशभाषा च गाथागीतिः प्रहेलिका॥ इडा च
पिंगला पिंगा सुषुम्णा सूर्यवाहिनी॥ शशि
स्रवा च ताल्वस्था काकिनी मृतजीविनी॥ अण
रूपा बृहद्रूपा लघुरूपा गुरुः स्थिरा॥ स्थावरा जंग
मा देवी कृतकर्मफलप्रदा॥ विषयाक्रांतदेहा
च निर्विशेषा जितेंद्रिया॥ विश्वरूपा चिदानंदा

परंब्रह्मप्रबोधिनी ॥ निर्विकारा च निर्वैरा विरतिः स-
न्यवर्धिनी ॥ उरुषाज्ञा च भिज्ञा च तांनिःश्रेयस्पदा-
यिनी ॥ विविक्तसेविनी प्रज्ञाजननी चिद्वीवर्ज्ञानि
निरीहा च समस्तैका सर्वलोकैकसेविता ॥ सेव
सेवाप्रिया सेव्या सेवाफलविवर्धिनी ॥ कलौ
कल्किप्रिया कालीदुष्टम्लेच्छविनाशिनी ॥ प्र
त्यंचा च धनुर्वेदेषिः खड्गधारा दुरानतिः ॥ अश्व

भ॰
स॰
२२

निःश्चवेलाचरत्तिसम्मत्रयारण्णा ॥ वीरस्तवी
रमालाचवीरस्तवीरनंदिनी ॥ जयश्रीजयदीक्षा
वज्रयस्याजयवर्धिनी ॥ सौभाग्यसुभगाकारा
सर्वसौभाग्यवर्धिनी ॥ क्षेमंकरीसिद्धिरूपास
त्कीर्तिःपथिदेवता ॥ सर्वतीर्थमयीमूर्तिःसर्व
देवमयीप्रभः ॥ सर्वसिद्धिप्रदाशक्तिःसर्वमंग
लमंगला ॥ १००० ॥ पुण्यंसहस्रनामेदमंबा

याशिवभाषितम्॥ यः पठेत्प्रातरुत्थाय शुचिर्भू
त्वासमाहितः॥ यश्चापिश्रृणुयान्नित्यंनरोनिश्च
लमानसः॥ एककालंद्विकालंवात्रिकालंश्र
द्धयान्वितः॥ सर्वदुःखविनिर्मुक्तोधनधान्यस
मन्वितः॥ तेजस्वीबलवान्शूराः शोकरोगवि
वर्जितः॥ यशस्वीकीर्तिमानधन्यः सुभगोलो
कपूजितः॥ रूपवान्गुणसंपन्नः प्रभावीर्यसम

भ॰
स॰
२३

न्वितः॥ श्रेयांसि लभते नित्यं निश्चलां च शुभा
श्रियं॥ सर्वपापविनिर्मुक्तो लोभक्रोधविवर्जि
ता॥ नित्यं बंधुसुतनाधारा पुत्रपौत्रमहोत्सवैः॥
नं रिनस्मे विनोभृत्यैर्वैकुभिशुचिमानसैः॥वि
घ्यानां पारगो विप्रः सात्त्विको विजयेरणे॥ वैषण
त्वधनलाभाढ्यः शूद्रः सुखमवाप्नुयात्॥ उ
थार्थे लभते पुत्रान्नार्थी विपुलं धनं॥ इपका

भ॰
स॰
२४

कामंनमार्थीधर्मार्थीधर्ममेवचरेयं ॥ कन्यार्थील
भतेकन्यांरूपशीलगुणान्वितां ॥ तत्रैवचवऊ
मस्यंस्याम्नावस्त्वेवऋडुत्यदा ॥ नास्तुभेनापर
स्मस्यनभयंन्नपथ्युद्भवः ॥ जायतेनास्तुभात्तुडि
लभतेअलडुर्पनं ॥ नचाधर्मेग्रहला स्मस्पन
रत्तांसिनपन्नगाः ॥ नपिशाचानडाकिन्यो
भूतावेतनरांडुकाः ॥ बालग्रहाअभिभूतानां

वालानां मृत्युनिवारकं ॥ द्वंद्वानां प्रनिभेदे च मैत्री
करणमुत्तमं ॥ लोहपाशै दृढंबद्धो वंदिवेश्म
नि दुर्गमे ॥ तिष्ठंश्रवणात्पठनान्मोक्षमुच्यते नात्र सं
शयः ॥ न दाराणां न पुत्राणां न बंधूनां न मित्रज
म् ॥ प्रपश्यंति न हि ते शोकं वियोगं चिरजीविनः
मंधत्वलभमे दृष्टिवत्तु रोगैर्न वाध्यते ॥ बधिरः
श्रुतिमाप्नोति मूको वाचं शुभां नरः ॥ पनकू

भोच यान्तारी स्थिरगर्भा प्रजायते ॥ स्नाविलीश्च

द्गर्भाच स्वमेव प्रसूयते ॥ कुष्ठिनः नीरोदेह

हयेगतकेणनत्वन्वच ॥ पठनाच्छ्रवणाद्धा

पिरिक्वका याभवन्ति ॥ येपठंति सदा मर्त्या

अविष्मजो जितेंद्रिया ॥ अपुत्रा प्राप्नुयःपुत्रा

श्रणुतो पिनसंशय ॥ महाव्याधि परिग्रस्ता

लभायेविविधैर्नरैः ॥ भक्ताभिषडू संज्ञाने

म॰ स॰ २९

मान्त्रिकमनीयकैः॥ अमेश्वरा हलोरोगैः पी
डमानाश्च मानवाः॥ गतबाधाः प्रजायंतेनैके
मानाश्च संग्रामः॥ श्रुतग्रंथधरोबालो दिव्यवा
दीकवीश्वरः॥ पठनाच्छ्रवणाद्वापि भवत्येवन
संशयः॥ अष्टम्यां वा चतुर्दश्यां नवम्यां चैवकार्ये
नराः॥ येपठंतिसदामर्त्या गतेवदुःखभाजनाः
नवरात्रं जिताहारो दृढभक्तिर्जितेंद्रियः॥ वं

ठिकायननेविद्वांशुचिष्मान्मनिसंनिधौ॥ एकाकी
ह्यमनावर्तेपठन्धीरश्चनिर्भयः॥ सासाङ्गवती
नेम्मेघयक्षेसीप्सितंफलं॥ सिद्धपीठेगिरौरम्ये
सिद्धक्षेत्रेसुरालये॥ पठनात्साधकस्याशुसि
द्धिर्भवतिवांछिता॥ दशमावर्तेपठेद्यस्तुभूमि
शायीनरःशुचि॥ स्वप्नेमूर्तिमतींदेवींवरदांसो
पिपश्यति॥ ग्यावर्तेनसहस्रैर्येपठंतिद्रुहषो

भ
स॰
२६

त्मा ॥ नेमिद्रा: सिद्धिदा लोकप्रणपानुग्रह
योत्तमा: ॥ कवित्वे संस्कृते नेषां प्रणम्या एण
व्याकृतौ स्वतः ॥ प्राज्ञि: प्रोन्मीलयते सांने नची
तै प्रपि भावती ॥ नखरागपिरोरत्न हिगुणी
कृतरोचिष: ॥ प्रयच्छन्तु समर्थं संसेवते लाभ
हेश्वरा: ॥ रोचना लिखितं धत्ते ॐ ॐ मेनम्रु
भेदिने ॥ धारयेद्यंत्रिमं देवप्रसन्न यंत्रा ॐ मारि

भ॰
स॰
२७

का॥ विप्रांश्च वरनारीश्च पूपैः अन्नमचंदनै॥ वीर
त्वं उज्यभोज्यं श्च भोजयित्वा सुभूषिताः॥ यथे
नि ये महारसां बालानां च विशेषतः॥ भवंति
नृपपापास्ते कीर्तिभाजो यशस्विनः॥ याव
तो न भयं ते षां दुर्जनेभ्यो न राजतः॥ न च दारा
भिचारेभ्यो न दारिद्र्यान्न दुर्गते॥ महार्णवे
महाघोरे पोतस्थे पिन भेद्भाचित॥ रणे हतेपि

वारेच विजयं ग्राम्यवंनिते ॥ न्रपाश्चवयमनांयां
तिन्रपमान्याश्चयेनरा: ॥ सर्वेत्रप्रमितालोके
वक्रमानपुरस्मरन् ॥ रतिरागाविरूढाश्चविक्र
मारकमपीडिता: ॥ यौवनाक्रांतदेहास्याश्च
यैनेवासमलोचना: ॥ लिखितं मर्पिकंठेवाधार
येघारसेगुचि: ॥ समप्रधाउज्ञमानंतंप्रतियो
हानपपपनि ॥ केनवौडंडुभायेषांतिष्ठेहलि

रिवितं रणे॥ मायासैन्यपरिग्रस्तान्कांदिशीका
हतोजनः॥ विचेतनान्विमूढांश्च पापबद्धकृपा
विवर्जितान्॥ निर्जितप्राणसंचारांल्लभते
विजयं ध्रुवं॥ नाभिचारो न पापघ्नबालवीरा
दिकीलनम्॥ डाकिनीपूतनाकृत्यमहामा
रीविपाकिनी॥ भूताप्रेतापिशाचाश्चरक्षां
सिव्यंतरादयः॥ नविशन्ति गृहे देहे लिखितं

भै॰
सं॰
२८

पद्मनिरुत्ति ॥ नपापानलतो योगाङ्गयंतस्योप
माघते ॥ दुर्द्दैवानां च पापानां बलहानिकरं
परं ॥ मंदुराकरिपूणलाहृगवांगोहेसम्यगहि
ता: ॥ पठेन्नरो षषणाम्यथैकूटपाकलनाख्यं
यमहूतानपदर्पतिनतेनिरयपातनं ॥ सर्वथा
धासहेयाराहसर्वदुःखनिवारणं ॥ सर्वमंगल
कन्हवंपपदिनवंसमाहिते: ॥ श्रोतव्यंचस

हामन्त्रोपरंसत्त्वमयनंमहत्॥ सहस्रनामकंपुण्यं
मंत्राद्याहृद्भाषितम्॥ चतुर्वर्गप्रदंसम्यंनंदिके
नप्रकाशितं॥ नानापरतरोमंत्रोनानापरतरः
स्तवः॥ नानापरतराविद्यानतीर्थंनानापरंपदं।
नैधन्याकृतपुण्यानांस्तेनपव्वधविप्रज्ञिनाः॥ ए
कभावंसुरानित्यंयेचर्चयंतिमहेश्वरी॥ देवता
नोदेवतायाश्रस्तासैर्याचपूजिना॥ भूयात्सा

भ॰
स॰
२९

वरदालोकेसाधकानांविष्णुमंगला ॥ एतामेवपु
राराध्यविद्यांत्रिपुरभैरवी ॥ त्रिलोक्यमोहनं
रूपंमाकाक्षोभगवान्महेश्वर ॥ इतिश्री रुद्रया
मलेतंत्रे नंदिकेश्वरसंवाद भवानीनामसहस्र
नवरात्नःसमाप्तः जप्रपापहरंअनंतबलकरं
संपज्जिनंश्रीकरं ॥ ध्यानंमानकरंस्तुतंपद
करंसभाषितंसिद्धिदं ॥ गोतंसंहरितंक्रि

नंघनतुलेनेपादपद्मद्वयं॥ भक्तानांभवभीतिभंज
नकरंसिद्धप्रदंपातुमाम्॥ ३ शुभमस्तु ३ भं
श्री गणेसाय नमः संवत १९१८ ६॰ आनव
टिं हू का विकाइं थि लि बतजा गा फा
गन कोटु दवेदि लिके [illegible] धं ॥ ॥

भं सं ३०

जवेसिंहं : ५

स्त्रुचमंत्र ॐ नमो भगवते

मातृ लां वुधि संमनं कुरु

कुरु स्वाहा मात्रशोक नर १०८

मंत्र जपे सिद्धिः ९० ॐ नमो

भघंकराय वज धारिणी मे

मातृ सैन्य पलाय मकुरु कुरु

स्वाहा ॥ इ शत्रुक नरम मंत्र

ॐ नमः चंडिकायै ॥ ॐजातवेदसेति मंत्रः ॥ जातवेशिखा-
यां ॥ वेदसे ललाटे ॥ सुनवाम कर्णयोः ॥ सोमं नासि-
कायां ॥ अराति चक्षुषोः ॥ यतनोष्ठयोः ॥ निदं दंतेषु ॥ द-
हाति ताल्लुनिः ॥ वेद जिह्वायां ॥ स ग्रीवायां ॥ नावा-
ह्वोः ॥ पर्षत् हृदि ॥ अति स्तनयोः ॥ दुः ऊदरो ॥ गानि ना-
भौ ॥ विश्वा पृष्ठे ॥ नावि पार्श्वा ॥ यक्षयोः ॥ सिंधुं शि-
श्ने ॥ दुः कट्यां ॥ इत ऊर्वोः ॥ अति जंघयोः ॥ अग्निः पादयोः

श्रीमन्नारास्त्ररारान्नूवरण्यां भोहहृदयी ॥ चराचरजगद्धा१
त्रीचंडिकां प्रणमाम्यहं ॥ १ ॥ शिरोरक्षतुब्रह्माणीमुखे
माहेश्वरीतथा ॥ कौमारीहृदयंरक्षेदुदरेवैस्नवीपरा
२ ॥ वाराहीचकट्यंगुल्फेमेंद्रेचोरूसदामम ॥ चामुंडाना
नेरेथांनपादोरक्षतुचंडिका ॥ ३ ॥ कंकटिकांभुजौपृष्ठे
दशपादभुजाननना ॥ अंगप्रत्यंगसंधीचसदारक्षतुमा
रः ॥ ४ ॥ नमोमंडलजांदेवींचंडिकानाममीश्वरीं ॥ अ१

ण्मममयसंयुक्तं पूजयेत विचक्षणः ॥ ४ ॥ सप्तमंडलगां
देवीं चंडिकानाममनोच्चरी ॥ गुहप्रणवसंयुक्तां देवीए
ज्ञां तत्कारयेत ॥ ६ ॥ पूजायेत्पूजन वैव्हैवतनत सन्निमित्तुनय
यं ॥ प्रथमं पूजयेत्कूटं पूजयेद्रूनिकाष्टकं ॥ ७ ॥ पूज्या
श्वाष्टौ च दिक्पालाः पूजातेषस्य मंडले ॥ वाहनं पूजये
द्व्यानं तं येन चराचरं ॥ ८ ॥ पंचप्रणवसंयुक्तां तामसी
वेव पूजयेत ॥ ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं ब्राह्म्यां नमः ॥ ॐ ह्रीं नर्मनी

ॐह्रूं मध्यमाभ्यां नमः ॥ ॐह्रैं अना ॥ ॐह्रौ कनि ॥ ॐह्रः
करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥ इति करन्यासः ॥ एवं षडंगन्या
मः ॥ ॐह्रां ग्लां ग्लीं गणपतये नमः ॥ ॐह्रीं क्षौं क्षौं क्षेत्रपाला
यनमः ॥ ॐह्रीं नीलाय कृष्णाय महिषाय नमः ॥ ॐह्रीं व
नस्पतिपुत्राय सिंहासनाय नमः ॥ इति द्वारपालाः ॥ ॐ
ह्रीं ब्रह्मणे नमः ॥ ॐह्रीं ब्राह्मण्यै नमः ॥ ॐह्रीं विष्णवे न
मः ॥ ॐह्रीं वैष्णव्यै नमः ॥ ॐह्रीं रुद्राय नमः ॥ ॐह्रीं रुद्रा

स्यैनमः॥ इतिमिथुनत्रयंदेवीपूजनः॥ ॐ ह्रीं कौमार्यै
नमः॥ ॐ ह्रीं वाराह्यैनमः॥ ॐ ह्रीं माहेश्वर्यैनमः॥ इतिर
त्रिणे॥ ॐ ह्रीं चंडिकायैनमः॥ ॐ ह्रीं चामुंडायैनमः॥ ॐ
ह्रीं महालक्ष्म्यैनमः॥ इतिदेवताचितयंपूजनः॥ ॐ नमः
पिनाकिनिकिनि॥ २॥ त्रिशूलंखड्गहस्तेनपाहि॥ २॥ श्म
गकागक्कएजोरहस्रु॥ २॥ सर्वसिद्धिंकुरु॥ २॥ ॐ ह्रीं चंडि
कायैनमः इष्याह्वानं॥ ॐ ह्रीं चामुंडायनमः॥ ॐ ह्रीं चा

दु॰ ए॰ ३

मुंडस्कंनेनमः॥ ॐ ह्रीं सः महागौरिचंडिकात्यायनिनमः॥
इति मूलमंत्रः॥ ॐ ह्रीं विंध्यवासिन्यैनमः॥ ॐ ह्रीं रक्तदं
तिकायैनमः॥ ॐ ह्रीं शताक्ष्यैनमः॥ ॐ ह्रीं शाकंभर्यै
नमः॥ ॐ ह्रीं भ्रामर्यैनमः॥ इति पूजा॥ ॐ ह्रीं चंडिके दी
पं गृह्ण॥२॥ स्वाहा धूपं गृह्ण॥२॥ समालभनमर्घ्यं नैवेद्यं
इति पूजांते॥ ॐ ह्रीं चंडिके चामुंडे गणपति क्षेत्रपाल स
हित पूजां गृह्ण॥२॥ स्वाहा॥ अनेन विधिना यस्तु पूज

यित्वा यथा वाचयेत ॥ न तस्मै देव्याः प्रत्यक्षं नित्यं निवि तरं निमहद्ध
नं ॥ अनेन विधिना यत्न विहीनं पुस्तकं पठेत ॥ न तस्य त
ष्यं भवेत्तत्र यथेमरणेन हधितं यथा ॥ ददाति विपुलां सिद्धिं
ददाति विपुलं धनं ॥ यो यत्नयेत्तस्य द्विः स्यात्ते मं प्राप्नोति
यत्नयतं ॥ पुस्तकं सम्प्रथानिकमनेन विधिनार्चयेत ॥ स
र्वान्कामानवाप्नोति हस्य वचनं यथा ॥ इति सप्तश
तिकास्तनाविधिं समाप्तं ॥ शुभं ॥ शुभमस्तु ॥ ॥ ॥

पु॰
१॰
४

ॐ श्रीमार्कंडेयउवाच ॥ श्रीमत्सुरासुराराध्यचरणांभो

रुहद्वयी ॥ चराचरंजगद्धात्रीं चंडिकांप्रणमाम्यहं ॥१॥ ना

रदउवाच ॥ यद्गुह्यंपरमंलोकेसर्वरक्षाकरंनृणां ॥ यन्न

कस्यचिदाख्यातंतन्मेब्रूहिपितामह ॥२॥ श्रीब्रह्मोवाच

अस्तिगुह्यतमंविप्रसर्वभूतोपकारकं ॥ देव्यास्तुकव

चंपुण्यंतच्छृणुष्वमहामुने ॥३॥ प्रथमंशैलपुत्रीति च

द्वितीयंब्रह्मचारिणी ॥ तृतीयंचंद्रघंटेतिकूष्मांडेतिच

तुर्थकं ॥४॥ पंचमंस्कंदमातेति षष्ठंकात्यायनीतिच ॥ स
प्तमंकालरात्रीति महागौरीतिचाष्टमं ॥५॥ नवमंसिद्धि
धात्रीच नवदुर्गाः प्रकीर्तिताः ॥ उक्तान्येतानि नामानि
ब्रह्मणैव महात्मने ॥६॥ अग्निनादह्यमानस्तु शत्रु
मध्यगतोरणे ॥ विषमेदुर्गमेचैव भयार्ताः शरणंग
ताः ॥७॥ नतेषांजायतेकिंचिदशुभंरणसंकटे ॥ नाप
दंतस्यपश्यंति शोकदुःखभयंकरी ॥८॥ यैस्तुभक्त्या

स्मनान्तनांतेषांहृदिःप्रजायते॥ येनसंस्थानतचाम्येरा
वाराहीमहिषासना॥२०॥ ऐंद्रीगजसमारूढावैसवी
गरुडासना॥ माहेश्वरीवृषारूढाकौमारीशिखिवाह
ना॥२१॥ लक्ष्मीपद्मासनादेवीपद्महस्ताहरिप्रिया॥
श्वेतरूपाधरादेवीईश्वरीवृषवाहना॥२२॥ ब्राह्मीहंस
समारूढासर्वाभरणभूषिता॥ नानाभरणशोभाढ्या
नानारत्नोपशोभितं॥२३॥ दृश्यंतेरथमारूढादेव्या

क्रोधसमाकुला ॥ पांचजन्यं गदां पद्मं किहलं च मुसलायु
धं ॥ २३ ॥ खेटकं तोमरं चैव परशुं पाशमेव च ॥ कुंतायुधं
त्रिशूलं च शार्ङ्गमायुधमुत्तमं ॥ २४ ॥ दैत्यानां देहनाश
य भक्तानामभयाय च ॥ धारयंत्यायुधानि[illegible]देवाना
मपि दुर्लभं ॥ २५ ॥ नमस्तेस्तु महारौद्री महाघोर
पराक्रमे ॥ महाबले महोत्साहे महाभयविनाशि
नी ॥ २६ ॥ त्राहि मां देवि दुःप्रेक्ष्ये शत्रूणां भयवर्द्धिनि ॥

माचांरक्तकमामैंडीमाग्नेयामग्निदेवता॥२७॥रक्तलो

रक्तवाराहीनेन्द्रत्वांरक्तकुधाविणी॥ ऊर्ध्वब्र[illegible]

ोद्धायचांमयवाहिनी॥२८॥डरीचांरक्तकौमारीई१

यान्यांस्थलधाविणी॥ ऊर्ध्वब्रह्माणिमेरक्षेदधस्ता

द्वैस्रवीनघा॥२९॥एवंदशदिशोरक्षेसामुंडाशववा

हना॥ जयामेचाग्रतःस्यातविजयास्यात्तुपृष्ठतः

॥ अजितावामपार्श्वेतुदक्षिणेचापराजिता॥ शि

३०॥

मनीचांवारुणी

खामुद्योतिनीरक्षेदुमामूर्ध्निव्यवस्थिता॥२१॥मालाधरी
ललाटेचभ्रुवौरक्षेद्यशस्विनी॥त्रिनेत्राचभ्रुवोर्मध्येयम
घंटाचनासिके॥२२॥शंखिनीचक्षुषोर्मध्येश्रोत्रयोर्द्वा
रवासिनी॥कपोलौकालिकारक्षेत्कर्णमूलेचशंकरी
२३॥नासिकायांसुगंधाचउत्तरोष्ठेनचर्चिका॥अधरेचा
मृतकलाजिह्वायांचसरस्वती॥२४॥दंतान्रक्षतुकौमा
रीकंठमध्येतुचंडिका॥घंटिकांचित्रघंटाचमहामाया

वत्सलके॥२५॥कामाता चिबुकं रक्षेत्कंठाच मे सर्वमंगला
ग्रीवायां भद्रकाली च पृष्ठं पातु धनुर्धरी॥२६॥नीलग्री
वा वह्निः कंठे नालिकां नलकूबरी॥ स्कंधयोः खड्गिनी
रक्षेद्वाहू मे वज्रधारिणी॥२७॥हस्तयोर्दंडिनी रक्षेदंबि
का चांगुलीस्तथा॥ नखान् शूलेश्वरी रक्षेत्कक्षौ रक्षे
न्नलेश्वरी॥२८॥स्तनौ रक्षेन्महादेवी मनःशोकविनाशि
नी॥ हृदये ललितादेवी उदरी शूलधारिणी॥२९॥ना

मौ॥ कामिनीरक्षेज्ज्ञानेनी विंघवासिनी॥ जंघेमहाबले रक्षेत्सर्वकामप्रदायिनी॥२०॥ गुल्फयोर्नारसिंहीच पादपृष्टेचतेजसी॥ पादांगुलीश्रीधरेरक्षेत्पादाधस्थ लवासिनी॥२१॥ दंष्ट्राकरालिनीरक्षेत्केशांश्चैवोर्द्धके शिनी॥ रोमकूपेषुकौमारीत्वचंवागीश्वरीतथा॥२२ रक्तमज्जावसामांसान्यस्थिमेधांसिपार्वती॥ अंत्रा णिकालरात्रीचपित्तंचमुकुटेश्वरी॥२३॥ पद्मावतीपर

१९

श्री
कं
८

मकोशोकाफेसदामलिरलया॥ज्वालामुखीनखाज्वा
लामभेद्यासर्वसंधिषु॥३४॥शुक्रंब्रह्माणिमेरक्षेच्छा
यंछत्रेश्वरीतथा॥अहंकारंमनोबुद्धिंरक्षमेसर्वधारि
णी॥३५॥प्राणापानौतथाव्यानंउदानंचसमानकं
वज्रहस्ताचमेरक्षेत्प्राणांकल्यंचशोभने॥३६॥रसेरू
पंचगंधंचशाद्बस्पर्शश्चयोगिनी॥सत्वंरजस्तमश्चैव
रक्षेन्नारायणीसदा॥३७॥आयुर्मेरक्षवाराहीधर्मंर

दु॰ श॰ ८

त्वं वैष्णवी॥ यशः कीर्त्तिं च लक्ष्मीं च धनं विद्यां च चक्रिणी
३८॥ गोत्रमिंद्राणि मे रक्षेत्पशून्मे रक्ष चंडिके॥ पुत्रान्रक्षेन्म
हादेवी भार्यां रक्षतु भैरवी॥ ३९॥ पंथानं सुपथा रक्षेन्मार्गे
क्षेमंकरी तथा॥ राजद्वारे महालक्ष्मी विजयः सर्वतः स्थि
ता॥ ४०॥ रक्षाहीनं तु यत्स्थानं वर्जितं कवचेन तु॥ तत्स
र्वं रक्ष मे देवी जयंती पापनाशिनी॥ ४१॥ पदमेकं न गच्छे
त्तु यदीच्छेच्छुभमात्मनः॥ कवचेनावृतो नित्यं यत्र यत्रै

वगच्छति॥४२॥नज्वलज्ज्वायेलाभश्चविज्ञयस्सर्वेकामि
का॥ यंयंचिंतयतेकामंतंतंमाप्नोतिनिश्चितं॥४३॥
परमैश्वर्यमतुलंप्राप्नोतिविपुलांश्रमान्॥ निर्भयो
जायतेमर्त्यःसंग्रामेष्वपराजितः॥४४॥त्रैलोक्येचभ
वेत्पूज्यःकवचेनावृत्ताःश्रमान्॥ इदंतुदेव्याःकवचंदे
वानामपिदुर्लभं॥४५॥यःपठेत्प्रयतोनित्यंत्रिसंध्यंश्र
द्धयान्वितं॥ दैवीकलाभवेत्तस्यत्रैलोक्येष्वपराजिताः

नीवेदूर्षणानंसाग्रमपम्हमुविवर्जितः॥न यंपंनिव्याध
यः सर्वेलूताविस्फोटकादयः॥४७॥स्थावरंजंगमं
वापिकृत्रिमंवापियद्विषं॥अभिचाराणिसर्वाणिमं
त्रयंत्राणिभूतले॥४८॥भूचराखेचराश्चैवजलजाश्चोप
देशिकाः॥सहजाजलमालाडाकिनीशाकिनीतथा
४९॥अंतरिक्षचराघोराडिंभाश्चमहाबलाः॥ग्रहभूत
पिशाचाश्चयक्षगंधर्वराक्षसाः॥५०॥ब्रह्मराक्षसवेताला

पुं॰ सं॰ १०

कूष्मांडभैरवादयः॥ नपश्यंतिदृशोनान्नस्यकवचेहरिसंस्थि
ते॥५१॥ मानोन्नतिर्भवेद्राज्यंतेजोवृद्धिकरंपरं॥ यथासाव
ईतेसोपिकीर्त्तिमंडितभूतले॥५२॥ नपीत्वमप्रांतीचंडीरु
ल्लावत्कवचंपुरा॥ यावद्भूमंडलंधत्तेसशैलवनकाननं॥५३
नावन्निष्ठतिमेदिन्यांसंततिःपुत्रपौत्रकी॥ देहांतेपरमंस्था
नंयत्सुरैरपिदुर्लभं॥५४॥ प्राप्नोतिपुरुषोनित्यंमहामाया
प्रकृतः॥५५॥ इतिश्रीब्रह्माहरिहरविरचितेरेवाखंडेवपंसं

अर्गला॥ ॐ नमः चंडिकायै॥ ऋषिरुवाच॥ ॐ जयंतीमं
गलाकालीभद्रकालीकपालिनी॥दुर्गाक्षमाशिवाधा
त्रीस्वाहास्वधानमोस्तुते॥१॥मधुकैटभविद्राविविधा
तृवरदेनमः॥रूपंदेहिजयंदेहियशोदेहिद्विषोजहि॥
२॥महिषासुरनिर्नाशिविधात्रसुरवरदेनमः॥रूपंदेहि
जयंदेहियशोदेहिद्विषोजहि॥३॥रक्तबीजवधेदेविचं
डमुंडविनाशिनी॥रूपं०॥४॥शुंभस्यैवनिशुंभस्यधूम्रा

दु॰ अ॰ १

सद्दैमर्दिनी ॥ रूपं ॥ ५ ॥ अचिंत्यरूपचरिते सर्वशत्रुवि
नाशिनी ॥ रूपं ॥ ६ ॥ वंदितांघ्रियुगे देवि देवि सौभाग्य
दायिनि ॥ रूपं ॥ ७ ॥ नतेभ्यः सर्वदा भक्त्या चंडिके दुरिता
पहे ॥ रूपं ॥ ८ ॥ स्तुवद्भ्यो भक्तिपूर्वं त्वां चंडिके व्याधि
नाशिनी ॥ रूपं ॥ ९ ॥ चंडिके सततं ये त्वामर्चयंतीह भ
क्तितः ॥ रूपं ॥ विधेहि देवि कल्याणं विधेहि विपुलां श्रि
यं ॥ रूपं ॥ ११ ॥ विधेहि द्विषतां नाशं विधेहि बलमुच्चकैः

हूपं·॥१२॥ प्रचंडदैत्यदर्पघ्ने चंडिके प्राणनायके ॥ हूपं
१३॥ सुरासुरशिरोरत्ननिर्घृष्टचरणेंबिके ॥ हूपं·॥१४
विद्यावंतं यशस्वंतं लक्ष्मीवंतं जनं कुरु ॥ हूपं·॥१५॥ देहि
सौभाग्यमारोग्यं देहि देहि देवि परं सुखं ॥ हूपं॥१६॥ रूपमे
नसंस्तुताहे देवि शत्रुवर्गभयापहे सदांबिके ॥ हूपं॥१७॥ हिमा
चलसुतानाथसंस्तुते परमेश्वरि ॥ हूपं॥१८॥ इंद्राणीप
तिसद्भावसुजिते परमेश्वरि ॥ हूपं·॥१९॥ देविप्रचंडदो

दु·
ष·
२२

ईऽदैमारपविनाशिनी ॥ रूपं ॥ २० ॥ देविभक्तजनोद्दाम
दत्तानंदोदयेंविके ॥ रूपं ॥ २१ ॥ पत्नीमनोरमांदेविमनो
वृत्तानुसारिणीं ॥ तारिणींदुर्गसंसारसागरस्यकुलो
द्भवां ॥ २२ ॥ इदंस्तोत्रंपठित्वातुमहास्तोत्रंपठेन्नरः ॥ स
प्तशतींसमाराध्यवरमाप्नोतिसंपदः ॥ २२ ॥ इतिश्रीअ
र्गलास्तुतिः ॥ ॐनमःचंडिकायै ॥ विशुद्धज्ञानदेहाय
त्रिवेदीदिव्यचक्षुषे ॥ श्रेयःप्राप्तिनिमित्तायनमःसो

माहेश्वरिले॥१॥सर्वमेतद्द्विनायस्त्वमंत्राण्णामपिकी
लकं॥सोपिविद्येमसवाप्नोतिसततंजप्यतन्मरः॥२॥
सिद्धांत्वस्यारनादीनिवस्तूनिसकलान्यपि॥एतेन
स्तवतांनित्यंस्तोत्रहृदयेनसिध्यति॥३॥नमंत्रमोषधं
तत्रनकिंचिदवशिष्यते॥विनाजाप्येनसिद्धेनसर्व
वेमुच्चाटनादिकं॥४॥समग्राण्यपिसिद्धानिलोकशं
कामिमांहर॥कृत्वानिमंत्रयामासमसर्वमेवमिदंशु

मं ॥५॥ स्तोत्रं वै चंडिकायास्तु तच्च गुप्तं चकार सः ॥ समा
प्तो यं स पुण्येन तां यथावन्निमंत्रणां ॥६॥ सोपि क्षेम
मवाप्नोति सततं जाप्यतत्परः ॥ कृष्णायां वा चतुर्द
श्यामष्टम्यां वा समाहितः ॥७॥ ददाति प्रतिगृह्णाति
नान्यथैषा प्रसीदति ॥ इत्थं रूपेण कीलेन महादेवे
न कीलितं ॥८॥ यो निःकीलां विधायैनां नित्यं जपति
संस्फुटं ॥ स सिद्धः सगणः सोपि गंधर्वो जायते वने ॥

नचैवापाद्यतेतस्यभयंक्वापिनतायते॥ नाल्पमप्युपशं
यातिस्त्रोमोहमवाप्नुयात॥२०॥ ज्ञात्वाप्यारभ्यकवी
नस्यकुर्वीत्योविनश्यति॥ ततोज्ञात्वैवसंपन्नमिदंप्रार
भ्यतेबुधैः॥२१॥ सौभाग्यादिचयत्किंचितदृश्यतेलर
लनाननैः॥ तत्सर्वंत्वप्रसादेनतेनजाप्यमिदंशुभं॥२२
ध्यानेस्तुजाप्यमानेस्मिंस्तोत्रेसंपत्तिरुच्चकैः॥ भवत्ये
वसमग्रापितनः प्रारभ्यमेवतत॥२३॥ ऐश्वर्येणत्वमसा

दु॰
की॰
१८

देनसौभाग्यारोगसंपदं॥ शत्रुहानिपरोमोक्षः स्तू
यतेसानकिंजनैः॥ १४॥ इतिभगवत्याःकीलकंसमा
प्तम्॥ शुभं॥

२२	३४	११	१
६	३	१८	३:
३३	२८	७	३२
२	५	२२	१५

ॐ ह्रीं यंत्रस्य

गंधेनैलीषणजालेदा
मधणदिववका

म	ङ	७	२	
क्त	५	७	६	
५	७	७	श्री	

ॐ नमः सरस्वत्यै ॥ नमः चंडिकायै ॥ तपस्विनं
महात्मानं मार्कंडेयं महामुनिं ॥ व्यासशिष्यो म
हातेजा जैमुनिं परिपृछति ॥ १ ॥ श्रीमार्कंडेय उ
वाच ॥ सावर्णिः सूर्यतनयो यो मनुः कथ्यतेष्ट
म ॥ निशामय तदुत्पत्तिं विस्तराद्गदतो मम ॥ २ ॥
महामायानुभावेन यथा मन्वंतराधिपः ॥ स ब
भूव महाभागः सावर्णिं तनयो रवेः ॥ ३ ॥ स्वारो

चिषेंतरे पूर्वं चैत्रवंशसमुद्भवः॥ सुरथोनामराजाभू
त्समस्तेक्षितिमंडले॥४॥तस्यपालयतः सम्यक्प्रजा
पुत्रानिवौरसान्॥ बभूवुः शत्रवोभूपाःकोलावि
ध्वंसिनस्तदा॥५॥तस्यैरभवद्युद्धमतिप्रबलदंडि
नः॥न्यूनैरपिसतैर्युद्धेकोलाविध्वंसिभिर्जितः॥
ततःस्वपुरमायातोनिजदेशाधिपोभवत्॥आक्रां
तःसमहाभागस्तैस्तदाप्रबलारिभिः॥७॥अमात्यै

श्री
दु.
२

र्बलिभिर्दुष्टैर्दुर्बलस्यदुरात्मभिः॥ कोशोबलंचापह
तंतत्रापिस्वपुरेततः॥८॥ ततोमृगयाव्याजेनहृत-
स्वाम्यःसभूपतिः॥ एकाकीहयमारुह्यजगामग
हनंवनं॥९॥ सतत्राश्रममद्राक्षीद्द्विजवर्यस्यमेध
सः॥ प्रशांतश्वापदाकीर्णंमुनिशिष्योपशोभितं
१०॥ तस्थौकिंचित्सकालंचमुनिनातेनसत्कृ-
तः॥ इतश्चेतश्चविचरंस्तस्मिन्मुनिवराश्रमे॥११॥

सोचिंतयन्नतदानत्र ममलोकस्य चेतसः ॥ मन्त्रैः
पालितं पूर्वैर्मयाहीनं पुरं हितन ॥ २१ ॥ मद्भृत्यैस्तैर
सद्वृत्तैः धर्म्मतः पाल्यतेनवा ॥ नजानेसप्रधानो
मेशूरहस्तीसदामदः ॥ २२ ॥ ममवैरिवशंयातः
कान्भोगानुपलप्स्यते ॥ येममानुगतानित्यं प्रसाद
धनभोजनैः ॥ २३ ॥ अनुवृत्तिं ध्रुवंतेघकुर्वन्त्यन्यम
हीभृतां ॥ असम्य ग्व्ययशीलैस्तैः कुर्वद्भिःसत

श्री
दु.
३

तं व्ययम् ॥२५॥ संचितः सोतिदुःखेन क्षयं कोषो गमि
ष्यति ॥ एतच्चान्यच्च सततं चिंतयामास पार्थिवः
॥२६॥ तत्र विप्राश्रमाभ्यासे वैश्यमेकं ददर्श सः ॥
स पृष्टस्तेन कस्त्वं भो हेतुश्चागमनेत्र कः ॥२७॥ स
शोक इव कस्मात्त्वं दुर्मना इव लक्ष्यसे ॥ इत्याकर्ण्य
वचस्तस्य भूपतेः प्रणयोदितं ॥२८॥ प्रत्युवाच स तं
वैश्यः प्रश्रयावनतो नृपं ॥ वैश्य उवाच ॥ समाधि

नामवैश्योहमुत्पन्नोधनिनांकुले ॥१९॥ पुत्रैर्दारैर्नि
रस्तश्चधनलोभादसाधुभिः ॥ विहीनस्वजनैर्दा
रैःपुत्रैरादायमेधनं ॥२०॥ वनमभ्यागतोदुःखीनि
रस्तश्चाप्तबंधुभिः ॥ सोहंनवेद्मिपुत्राणांकुश
लाकुशलात्मिकां ॥२१॥ प्रवृत्तिंस्वजनानांचदारा
णांचात्रसंस्थितः ॥ किंनुतेषांगृहेक्षेममक्षेमं
किंनुसांप्रतं ॥२२॥ कथंतेकिंनुसद्वृत्तादुर्वृत्ताःकिं

त्वमेतत्ताः॥ राजोवाच॥ येनिरस्तोभवांल्लुब्धैःस्वैर
दारादिभिर्द्धनैः॥२३॥ तेषुकिंभवतःस्नेहमनुब
ध्नातिमानसं॥ वैश्यउवाच॥ एवमेतद्यथाप्राहभ
वानस्मद्गतंवचः॥ किंकरोमिनबध्नातिममनि
ष्ठुरतांमनः॥२४॥ यैःसंत्यज्यपितृस्नेहंधनलुब्धै
र्निराकृतः॥ पतिःस्वजनहार्दंचहार्दितेष्वेवा
मेमनः॥२५॥ किमेतन्नाभिजानामिजानन्नपि

महामते ॥ यन्मे मम वरणं चित्तं विग्रलोम्नु पिवंध
षु ॥ २६ ॥ तेषां कृतेमे मेनि श्वासो दो मेन संचजा
यते ॥ करोमि किं यन्न मन्नो लेघ्रुप्रीति निश्चनि णु
रे ॥ २७ ॥ मार्कंडेय उवाच ॥ ततस्तौ समहितौ विप्र
तं मुनिं समुपस्थितौ ॥ सामाधिर्नाम वैश्योसौ
स च पार्थिवसत्तमः ॥ २८ ॥ कृत्वा तु तौ यथान्या
यं यथार्हं तेन संविदं ॥ उपविष्टौ कथाः काश्चि

श्री
द्रु
५

च्चक्रतुर्वैश्यपार्थिवौ ॥२९॥ राजोवाच ॥ भगवं
स्त्वामहं प्रष्टुमिच्छाम्येकं वदस्व तत् ॥ दुःखाय य
न्मे मनसः स्वचित्तायत्ततां विना ॥३०॥ ममत्वं गत
राज्यस्य राज्यांगेष्वखिलेष्वपि ॥ जानतोपि यथाज्ञ
स्य किमेतन्मुनिसत्तम ॥३१॥ अयं च निःकृतः पु
त्रैर्दारैर्भृत्यैस्तथोज्झितः ॥ स्वजनेन च संत्यक्तस्तेषु
हार्दी तथाप्यति ॥३२॥ एवमेष तथाहं च द्वावप्यत्यं

नदुःखितौ ॥ दृष्टदोषेपि विषये ममत्वाकृष्टमानसौ ॥ ३३ ॥ तत्किमेतन्महाभाग यन्मोहो ज्ञानिनोरपि ॥ ममास्य च भवत्येषा विवेकांधस्य मूढता ॥ ३४ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ज्ञानमस्ति समस्तस्य जंतोर्विषयगोचरे ॥ विषयश्च महाभाग याति चैवं पृथक्पृथक् ॥ ३५ ॥ दिवांधाः प्राणिनः केचिद्रात्रावंधास्तथापरे ॥ केचिद्दिवा तथा रात्रौ प्राणिनस्तुल्य

श्री. दु. ६

हृदयः॥४८॥ज्ञानिनो मनुजाः सत्यं किन्तु ते नहि
केवलं॥ यतो हि ज्ञानिनः सर्वे पशुपक्षिमृगादयः
४९॥ ज्ञानं च तन्मनुष्याणां यत्तेषां मृगपक्षिणां॥
मनुष्याणां च यत्तेषां तुल्यमन्यत्तथोभयोः॥५०
ज्ञानेपि सति पश्यैतान्पतंगान्छावचंचुषु॥ कण
मोक्षादृतान्मोहात्पीड्यमानानपि क्षुधा॥५१॥मा
नुषा मनुजव्याघ्र साभिलाषाः सुतान्प्रति॥ लोभा

तं

त्युपकारायनन्वेतान्किंनपश्यति ॥४०॥ तथापिम
मतावर्त्तेमोहगर्त्तेनिपातिताः ॥ महामायाप्रभावे
नसंसारस्थितिकारिणः ॥४१॥ तन्नात्रविस्मयःका
र्योयोगनिद्राजगत्पतेः ॥ महामायानुभावेनतया
संमोह्यतेजगत ॥४२॥ ज्ञानिनामपिचेतांसिदेवी
भगवतीहिसा ॥ बलादाकृष्यमोहायमहामाया
प्रयच्छति ॥४३॥ तयाविसृज्यतेविश्वंजगदेतच्च

श्री

राचरं ॥ सैषाप्रसन्नावरदानृणांभवतिमुक्तये ॥ ५७ ॥ सा
विद्यापरमामुक्तेर्हेतुभूतासनातनी ॥ संसारबंधहेतु
श्चसैवसर्वेश्वरेश्वरी ॥ ५८ ॥ राजोवाच ॥ भगवन्का
हिसादेवीमहामायेतियांभवान् ॥ ब्रवीतिकथमु
त्पन्नासाकर्मास्याश्चकिंद्विज ॥ ५९ ॥ यत्प्रभावाच
सादेवीयत्स्वरूपायदुद्भवा ॥ तत्सर्वंश्रोतुमिच्छा
मित्वत्तोब्रह्मविदांवर ॥ ६० ॥ ऋषिरुवाच ॥ नित्यैव

सैसाजगन्मूर्तिस्तयासर्वमिदंततं॥तथापितत्सम
त्पत्तिर्बहुधाश्रूयतांमम॥६४॥देवानांकार्यसिद्ध
र्थमाविर्भवतिसायदा॥उत्पन्नेतितदालोकेसानि
त्याप्यभिधीयते॥६५॥योगनिद्रांयदाविष्णुर्जग
त्येकार्णवीकृते॥आस्तीर्यशेषमभजत्कल्पां
तेभगवान्प्रभुः॥६६॥तदाद्वावसुरौघोरौविख्या
तौमधुकैटभौ॥विष्णुकर्णमलोद्भूतौहंतुंब्रह्मा

णमुद्यतो ॥५१॥ सनाभिकमले विष्णोस्थितो
ब्रह्माप्रजापतिः ॥ दृष्ट्वातावसुरौचोग्रौप्रसुप्तं
चजनार्दनं ॥५२॥ तुष्टावयोगनिद्रांतामेकाग्र
हृदयस्थितः ॥ विबोधनार्थायहरेर्हरिनेत्रकृ
तालयां ॥५३॥ श्रीब्रह्मोवाच ॥ विश्वेश्वरींजग
द्धात्रींस्थितिसंहारकारिणीं ॥ स्तौमिनिद्रांभग
वतींविष्णोरतुलांतेजसः ॥५४॥ त्वंस्वाहात्वंस्व

धात्वंहिवषट्कारस्वरात्मिके।।सुधात्वमक्षरेनि
त्येत्रिधामात्रात्मिकास्थिता।।५४।।अर्धमात्रास्थि
तानित्यायानुच्चार्याविशेषतः।।त्वमेवसंध्यासा
वित्रीत्वंदेवि जननीपरा।।५५।।त्वयैतद्धार्यतेवि
श्वंत्वयैतत्सृज्यतेजगत।।त्वयैतत्पाल्यतेदेवि
त्वमत्स्यंतेचसर्वदा।।५६।।विसृष्टौसृष्टिरूपात्वं
स्थितिरूपाचपालने।।तथासंहृतिरूपांतेजग

नोस्यजगन्मये॥७८॥महाविद्यामहामायामहामे
धामहास्मृतिः॥महामोहाभगवतीमहादेवीम
हेश्वरी॥७९॥प्रकृतिस्त्वंहिसर्वस्यगुणत्रयविभा
विनी॥कालरात्रिर्महारात्रिर्मोहरात्रिश्चदारुणा॥
८०॥त्वंश्रीस्त्वमीश्वरीत्वंह्रीस्त्वंबुद्धिर्बोधलक्षणा॥लज्जा
पुष्टिस्तथातुष्टिस्त्वंशान्तिःक्षान्तिरेवच॥८१॥खड्गि
नीशूलिनीघोरागदिनीचक्रिणीतथा॥शंखिनी

चापिनीबाणभुंसुंडीपरिघायुधा ॥८२॥ सौम्यासौम्य
तराशेषसौम्येभ्यस्त्वतिसुंदरी ॥ परापराणांपरमा
त्वमेवपरमेश्वरी ॥८३॥ यच्चकिंचित्क्वचिद्वस्तुसदस
द्वाखिलात्मिके ॥ तस्यसर्वस्ययाशक्तिःसात्वंकिंस्तू
यसेमया ॥८४॥ ययात्वयाजगत्स्रष्टाजगत्पात्यत्तियो
जगत् ॥ सोपिनिद्रावशंनीतःकस्त्वांस्तोतुमिहेश्वरः
८५ ॥ विष्णुःशरीरग्रहणमहमीशानएवच कारि

तास्तेयतोतस्त्वांकस्तोतुंशक्तिमान्भवेत् ॥ ८८ ॥ सा
त्वमित्थंप्रभावैःस्वैरुदारैर्देविसंस्तुता ॥ मोहयैतौ
दुराधर्षावसुरौमधुकैटभौ ॥ ८९ ॥ प्रबोधंचजगत्स्वा
मीनीयतामच्युतोलघु ॥ बोधश्चक्रियतामस्यहंतु
मेतौमहासुरौ ॥ ९० ॥ ऋषिरुवाच ॥ एवंस्तुतातदा
देवीतामसीतत्रवेधसा ॥ विष्णोःप्रबोधनार्थायनि
हंतुंमधुकैटभौ ॥ ९१ ॥ नेत्रास्यनासिकाबाहुहृदयेभ्य

दे॰
श्री
दुं॰
२२

स्तथोरसः ॥ निर्गम्य दर्शने तस्थौ ब्रह्मणोव्यक्तजन्मनः ॥ ७० ॥ उत्तस्थौ च जगन्नाथस्तया मुक्तो जनार्दनः ॥ एकार्णवेहि शयनात्ततः स ददृशे च तौ ॥ ७१ ॥ मधुकैटभौ दुरात्मानावतिवीर्यपराक्रमौ ॥ क्रोधरक्तेक्षणावत्तुं ब्रह्माणं जनितोद्यमौ ॥ ७२ ॥ समुत्थाय ततस्ताभ्यां युयुधे भगवान्हरिः ॥ पंचवर्षसहस्राणि बाहुप्रहरणो विभुः ॥ ७३ ॥ तावप्यतिबलो

तौमहामायाविमोहितौ॥उक्तवंतौवरोस्मत्तोव्रिय
तामितिकेशवं॥७४॥श्रीभगवानुवाच॥भवेताम
द्यमेतुष्टौममवध्यावुभावपि॥किमन्येनवरेणात्र
एतावद्धिवृतंमया॥७५॥ऋषिरुवाच॥वंचिता
भ्यामितितदासर्वमापोमयंजगत्॥विलोक्यता
भ्यांगदितोभगवान्कमलेक्षणः॥७६॥प्रीतौस्वस
वयुद्धेनश्लाघ्यस्त्वंमृत्युरावयोः॥आवांजहिनयत्रो

र्वीसलिलेनपरिप्लुता ॥७७॥ तथेत्युक्त्वाभगवता ।
शंखचक्रगदाभृता ॥ कृत्वाचक्रेणवैछिन्नेजघने
शीरसीतयोः ॥७८॥ एवमेषासमुत्पन्नाब्रह्मणासं
स्तुतास्वयं ॥ प्रभावमस्यादेव्यास्तुभूयःशृणुवदा
मिते ॥७९॥ इतिश्रीमार्कंडेयपुराणेसावर्णिकेम
न्वंतरेश्रीदेवीमहात्म्येमधुकैटभवधोनामप्रथमो
ध्यायः ॥१॥ ऋषिरुवाच ॥ देवासुरमभूद्युद्धंपूर्णं

श्री दु. २२

मब्दशतंपुरा॥ महिषेसुराणामधिपेदेवानांचपुरंद
रे॥१॥ तत्रासुरैर्महावीर्यैर्देवसैन्यंपराजितं॥ जित्वाच
सकलांदेवानिंद्राभून्महिषासुरः॥२॥ ततःपराजिता
सर्वेपद्मयोनिंप्रजापतिं॥ पुरस्कृत्यगतास्तत्रयत्रेशग
रुडध्वजौ॥३॥ यथावृत्तंतयोस्तद्वन्महिषासुरचे
ष्टितं॥ त्रिदशाःकथयामासुर्देवाभिभवविस्तरं॥४॥
सूर्येंद्राग्न्यनिलेंदूनांयमस्यवरुणस्यच॥ अन्येषांचाधि

धिकारात्सः स्वयमेवाधितिष्ठति ॥५॥ स्वर्गो निराकृता

सर्वे तेन देवगणा भुवि ॥ विचरंति यथा मर्त्या महिषे

ण दुरात्मना ॥६॥ एतद्वः कथितं सर्वं ममरारि विचेष्टि

तं ॥ शरणं वः प्रपन्नोस्मि वधस्तस्य विचिंत्यतां ॥७॥ ऋ

षिरुवाच ॥ इत्थं निशम्य देवानां वचांसि मधुसूदनः

चकार कोपं शंभुश्च भृकुटी कुटिलाननौ ॥८॥ ततोति

कोपपूर्णस्य चक्रिणो वदनात्ततः ॥ निश्चक्राम महा

तेजो ब्रह्मणः शंकरस्य च ॥९॥ अन्येषां चैव देवानां श

क्रादीनां शरीरतः ॥ निर्गतं सुमहत्तेजस्तच्चैक्यं समग

च्छति ॥१०॥ अतीव तेजसः कूटं ज्वलंतमिव पर्वतं ॥

ददृशुस्ते सुरास्तत्र ज्वालाव्याप्तदिगंतरं ॥११॥ अतु

लं तत्र तत्तेजः सर्वदेवशरीरजं ॥ एकस्थं तदभून्नारी

व्याप्तलोकत्रयं त्विषा ॥१२॥ यदभूच्छांभवं तेजस्तेना

जायत तन्मुखं ॥ याम्येन चाभवन्केशा बाहवो विष्णुते

श्री.
दु.
१७

जसः ॥१३॥ सौम्येन स्तनयोर्युग्मं मध्यं चैन्द्रेण चाभ
वत् ॥ वारुणेन च जंघोरू नितंबस्तेजसा भुवः ॥१४॥
ब्रह्मणस्तेजसा पादौ तदंगुल्योर्कतेजसा ॥ वसूनां
च करांगुल्यः कौवेरेण च नासिका ॥१५॥ तस्यास्तु दं
ताः संभूताः प्राजापत्येन तेजसा ॥ नयनेत्रितयंयज्ञे
तथा पावकतेजसा ॥१६॥ भ्रुवौ च संध्ययोस्तेजः श्रव
णावनिलस्य च ॥ अन्येषां चैव देवानां संभवस्तेज

सो ध्रिवा ॥ २७ ॥ ततः पराजिता देवा नेत्रोराष्ट्रिंसमक्कवां
तां विलोक्य सुदंष्ट्राग्र मराममहिषार्दिताः ॥ २८ ॥ त
तोस्वादद्भुलस्यैस्वानि स्वान्यायुधानि च ॥ ऊचुः जय
जय त्वत्स्वेजंयंतीतिजयैषणा ॥ २९ ॥ शूलं शूलाद्वि
निःकृष्य ददौ तस्यै पिनाकधृक् ॥ चक्रं च दत्तवान्कृ
ष्णः समुत्पाद्य स्वचक्रतः ॥ ३० ॥ शंखं च वरुणः श
क्तिं ददौ तस्यै हुताशनः ॥ मारुतो दत्तवांश्चापं बाण

पूर्णेतथेषुधी ॥२१॥ वज्रमिंद्रःसमुत्पाद्यकुलिशाद
मराधिपः॥ ददौतस्यैसहस्राक्षोघंटामैरावताद्गजात्॥
२२॥ कालदंडाद्यमोदंडंपाशंचांबुपतिर्ददौ॥ प्राजाप
तिश्चाक्षमालांददौब्रह्माकमंडलुं॥२३॥ समस्तरोम
कूपेषुनिजरश्मीदिवाकरः॥ कालश्चदत्तवान्ख
ड्गंतस्यैवचर्मचनिर्मलं॥ क्षीरोदश्चामलंहारंमजरे
चतथांबरे॥२४॥ चूडामणिंतथादिव्यंकुंडलेकट

कानिच॥ अर्द्धचंद्रंतथाशुभ्रंकेयूरान्सर्वबाहुषु॥२५
नूपुरौविमलौतद्वद्ग्रैवेयकमनुत्तमं॥ अंगुलीयक
रत्नानिसमस्तास्वंगुलीषुच॥२६॥ विश्वकर्माददौ
तस्यैपरशुंचातिनिर्मलं॥ अस्त्राण्यनेकरूपाणि
तथाभेद्यंचदंशनं॥२७॥ अम्लानपंकजंमालांशिर
स्युरसिचापरां॥ अददज्जलधिस्तस्यैपंकजंचाति
शोभनं॥२८॥ हिमवान्वाहनंसिंहंरत्नानिविविधानि

विविधानि च ॥ ददावशून्यं सुरया पानपात्रं धनाधिपः ॥२९॥
शेषश्च सर्वनागेशो महामणिविभूषितं ॥ नागहारं ददौ
तस्यै धत्ते यः पृथिवीमिमां ॥३०॥ अन्यैरपि सुरैर्देवी भूष
णैरायुधैस्तथा ॥ सम्मानिता ननादोच्चैः साट्टहासं मुहुर्मु
हुः ॥३१॥ तस्या नादेन घोरेण कृत्स्नमापूरितं नभः ॥ अ
मायतातिमहता प्रतिशब्दो महानभूत् ॥३२॥ चुक्षुभुः
सकला लोकाः समुद्राश्च चकंपिरे ॥ चचालुः वसुधा चे

लुः सकलाश्च महीधराः ॥३३॥ जयेति च मुदा देवास्ता
मूचुः सिंहवाहिनीं ॥ तुष्टुवुर्मुनयश्चैनां भक्तिनम्रात्म
मूर्त्तये ॥३४॥ दृष्ट्वा समस्तं संक्षुब्धं त्रैलोक्यममरारयः ॥
सन्नद्धाखिलसैन्यास्ते समुत्तस्थुरुदायुधाः ॥३५॥ आः
किमेतदिति क्रोधादाभाष्य महिषासुरः ॥ अभ्यधा
वत तं शब्दमशेषैरसुरैर्वृतः ॥३६॥ स ददर्श ततो देवीं
व्याप्तलोकत्रयां त्विषा ॥ पादाक्रांत्यानतभुवं किरीटो

श्री
दु:
१२

ल्लिखितांबरां ॥३७॥ क्षोभिताशेषपातालांधनुर्ज्या:नि
स्वनेनतां ॥ दिशोभुजसहस्रेणसमंताद्व्याप्यसंस्थितां ॥३८॥
ततःप्रववृतेयुद्धंतयादेव्यासुरद्विषां ॥ शस्त्रास्त्रैर्वहुधा
मुक्तैरादीपितदिगंतरं ॥३९॥ महिषासुरसेनानीश्चि
क्षुराख्योमहासुरः ॥ युयुधेचामरश्चान्यैश्चतुरंगबला
न्वितः ॥४०॥ अयुध्यतायुतानांचसहस्रेणमहाहनुः
पंचाशद्भिश्चनियुतैरसिलोमामहासुरः ॥४१॥ रथा

नामयुतैः षड्भिरुदग्राख्यो महासुरः॥ अयुतानां शतैः षड्भि-
र्बाष्कलो युयुधे रणे॥४२॥ गजवाजिसहस्रौघैरनेकैः प-
रिवारितः॥ वृतो रथानां कोट्या च युद्धे तस्मिन्नयुध्यत॥
४३॥ वृत्तः कालो रथानां च रणे पंचशानायुतैः॥ युयु-
धेः संयुगे तत्र तावद्भि परिवारितैः॥४४॥ विडाला-
ख्यो युतानां च पंचाशद्भिरथायुतैः॥ युयुधे संयुगे त-
त्र रथानां परिवारितः॥४५॥ अन्ये च तत्रायुतशो रथ-

नागहयैर्वृताः ॥ युयुधुः संयुगे देव्या सह तत्र महासु
राः ॥४६॥ कोटिकोटिसहस्रैस्तु रथानां दंतिनां तथा
हयानां च वृतो युद्धे तत्राभून्महिषासुरः ॥४७॥ तोम
रैर्भिंडिपालैश्च शक्तिभिर्मुसलैस्तथा ॥ युयुधुः
संयुगे देव्याः खड्गैः परशुपट्टिसैः ॥४८॥ केचिच्च चि
क्षिपुः शक्तीः केचित्पाशांस्तथापरे ॥ देवीं खड्गप्र
हारैस्तु ते तां हंतुं प्रचक्रमुः ॥४९॥ सापि देवी तत

स्तानि शस्त्राण्यस्त्राणि चंडिका ॥ लीलयैव प्रचि
च्छेद निजशस्त्रास्त्रवर्षिणी ॥ ५० ॥ अनायस्तानि
नादेवी स्तूयमाना सुरर्षिभिः ॥ मुमोचासुरदेहेषु
शस्त्राण्यस्त्राणि चेश्वरी ॥ ५१ ॥ सोपि क्रुद्धो धुतसटो
देव्यावाहनकेसरी ॥ चचारासुरसैन्येषु वनेष्विव
हुताशनः ॥ ५२ ॥ निश्वासान्मुमुचे यांश्च युध्यमा
नो रणेंबिका ॥ त एव सद्यः संभूताः गणाः शतस

मुसुधुसैपरशुभिर्भिंडिपालासिपट्टिसैः ॥ नाशयंतो सुरगणान्देवीशक्त्युपबृंहितः

हस्तथाः ॥५३॥ अवादयंत पटहान्गणाः शंखांस्तथा
परे ॥ मृदंगांश्च तथैवान्ये तस्मिन्युद्धमहोत्सवे ॥५४
ततो देवी त्रिशूलेन गदया शक्तिवृष्टिभिः खड्गा
दिभिश्च शतशो निजघान महासुरान् ॥५६॥ पात
यामास चैवान्यान्घंटास्वनविमोहितान् ॥ असुरा
न्भुवि पाशेन बध्वा चान्यानकर्षयत् ॥५७॥ केचि
द्द्विधा कृतास्तीक्ष्णैः खड्गपातैस्तथापरे ॥ विपोथि

नानिपातेन गदयाभुवि घोरने ॥८८॥ वेमुष्टकेचिद्युधि

रंमसलेन भृशं हताः ॥ केचिन्निपतिताभूमौ भिन्ना

मुसलेन वक्षसि ॥८९॥ निरंतराःश्वभौचेलकृताकेचि

द्गलान्विरे ॥ घूपेनानुकारिणः प्राणान्मुमुचुश्चिद ला

ईनाः ॥९०॥ केषांचिद्बाहवःछिन्नाछिन्नग्रीवास्तथा

परे ॥ शिरांसि पितृन्येषां मन्ये मध्ये विदारिताः ॥९१॥

विछिन्नजंघास्त्व परेपेतुरुर्व्यां महाहवाः ॥ एकदा

श्री
दु.
२०

ह्वितिचरणाः केचिद्दिव्याङ्घ्रिघातिताः ॥६२॥ छिन्नेपि
चान्येशिरसिपतितः पुनरुत्थिताः ॥ कवंधायुयुधु
र्देव्या गृहीतपरमायुधाः ॥६३॥ ननृतुश्चापरे तत्र
युद्धेतूर्य्यलयाश्रिताः ॥ कवंधाश्छिन्नशिरसः खड्ग
शक्त्यृष्टिपाणयः ॥६४॥ तिष्ठतिष्ठेति भाषंतोदेवी
मन्येमहासुराः ॥ पातितै रथनागाश्वैरसुरैश्चवसुं
धरा ॥६५॥ अगम्या साभवत्तत्रयत्राभूत्स महारणः

श्रोणिनौचामहानघः सच्चलन्नविग्रश्नुनुः॥ मध्ये
वामरसैन्यस्यवारणस्वरवाजिनां॥ ९९॥ तलेनत
महासैन्यमरवराणांतघांविका॥ नित्येत्तयंयथा
वक्षिल्ललद्दाहमहाचय॥ ९७॥ सचसिंहमहाना
दमक्तजन्युनकेसरः॥ शरीरेभ्योमरारीणाम
सनिवविचिन्वति॥ ९८॥ देव्यागणैश्चतैस्तत्रकृतं
युद्धंमहासुरैः॥ यथैनांतुतुषुर्देवाः पुष्पवृष्टिमु

वोदिवि ॥ ६९ ॥ इतिश्रीमार्कंडेयपुराणेसावर्णि-
केमन्वंतरे श्रीदेवीमहात्म्ये महिषासुरवधोनाम
द्वितीयोध्यायः ॥ २ ॥ ऋषिरुवाच ॥ निहन्यर-
मानंतत्सैन्यमवलोक्य महासुरः ॥ सेनानीश्चि-
क्षुरः कोपाद्ययौयोद्धुमथांबिकां ॥ १ ॥ सदेवीश-
रवर्षेणववर्षसमरेसुरः ॥ यथामेरुगिरेःश्टंगंतो-
यवर्षेणतोयदा ॥ २ ॥ तस्यच्छित्वाततोदेवीलीलयै

श्री
दु०
२२

वा शिरोत्कारान् ॥ जघान तुरगान्बाणैर्यन्तारं चैव वाजि
नां ॥ ३ ॥ चिच्छेद च धनुः सद्यो ध्वजं चापि समुच्छ्रितं ॥ ऽ
विव्याध चैव गात्रेषु छिन्नधन्वानमाशुगैः ॥ ४ ॥ स
छिन्नधन्वा विरथो हताश्वो हतसारथिः ॥ अभ्य
धावत्ततो देवीं खड्गचर्मधरोसुरः ॥ ५ ॥ सिंहमाह
त्य खड्गेन तीक्ष्णधारेण मूर्द्धनि ॥ आजघान भुजे
सव्ये देवीमप्यतिवेगवान् ॥ ६ ॥ तस्याः खड्गो भुजं

श्राप्यपफालनृपनंदन ॥ ततोजग्राहशूलंसकोपादरु

णलोचनः ॥७॥ चिक्षेपचततस्तत्तुभद्रकाल्यांमहा

सुरः ॥ जाज्वल्यमानंतेजोभीरविबिंबमिवांबरात् ॥८

दृष्ट्वातदापतच्छूलंदेवीशूलममुंचत ॥ तेनतच्छतधा

नीतंशूलंसचमहासुरः ॥९॥ हतेतस्मिन्महावीर्ये

महिषस्यचमूपतौ ॥ आजगामगजारूढश्चामरस्त्रिद

शार्दनः ॥१०॥ सोपिशक्तिंमुमोचाथदेव्यास्तामंबि

श्री
दु॰
२२

कात्कुलं ॥ हुंकाराभिहतां भूमौ पातयामास निष्प्रभां ॥ ११
भग्नां शक्तिं निपतितां दृष्ट्वा क्रोधसमन्वितः ॥ चिक्षेप
चामरः शूलं बाणैस्तदपि साछिनत् ॥ १२ ॥ ततः सिं
हः समुत्पत्य गजकुंभांतरे स्थितः ॥ बाहुयुद्धेन युयु
धे तेनोच्चैस्त्रिदशारिणः ॥ १३ ॥ युध्यमानौ ततस्तौ
तु तस्मान्नागान्महीं गतौ ॥ युयुधातेतिसंरब्धौ प्रहा
रैरतिदारुणैः ॥ १४ ॥ ततो वेगात्खमुत्पत्य निपत्य च

मृगारिणा ॥ करप्रहारेण शिरश्चामरस्य पृथक्कृतं ॥ २५ ॥
उदग्रश्च रणे देव्या शिलावृक्षादिभिर्हतः ॥ दंतमुष्टि
तलैश्चैव करालश्च निपातितः ॥ २६ ॥ देवी क्रुद्धा गदा
पातैश्चूर्णयामास चोद्धतं ॥ वाष्कलं भिंडिपालेन
बाणैस्ताम्रं तथांधकं ॥ २७ ॥ उग्रास्यमुग्रवीर्यं च तथै
व च महाहनुं ॥ त्रिनेत्रा च त्रिशूलेन जघान परमेश्व
री ॥ २८ ॥ बिडालस्यासिना कायात्पातयामास वै शि

श्री॰ दु॰ २३

र:॥ डइंइरंड म्हे खं चो भो घोरे निर्म्मेयमदत्तयं॥१९॥ एवं
संक्षीयमाणेतु स्वसैन्यमहिषासुर:॥ माहिषेण
स्वरूपेन त्रासयामास तान्गणान्॥२०॥ कांश्चित्तुं
डप्रहारेण खुरक्षेपैस्तथापरान्॥ लांगूलताडितां
श्चान्यान्शृंगाभ्यांच विदारितान्॥२१॥ वेगेनकां
श्चिदपरान्नादेनभ्रमणेनच॥ निश्वासपवनेना
न्यान्पातयामासभूतले॥२२॥ निपात्यप्रमथा

नीकमभ्यधावतसोसुरः॥ सिंहंहत्वंमहादेव्याःको

पंचक्रोनतोंविकां॥२३॥ सोपिकोपान्महावीर्य

खुरक्षुस्समहीतलः॥ श्रृंगाभ्यांपर्वतानुच्चैःक्षिते

पचननादच॥२७॥ वेगभ्रमणविक्षुण्णमहीतस्यव

र्णोर्ण्यत॥ लांगूलेनाहतश्चाब्धिःप्लावयामासस

र्वत॥२९॥ धुतश्रृंगविभिन्नाःचखंडंखंडंययुर्घना

श्वासानिलास्तास्तावीर्णानिपेतर्नभसोचला॥२२

श्री

दु

२७

इतिक्रोधसमाध्मातमापतंतंमहासुरं॥ दृष्ट्वासाचंडिका
कोपंतद्वधायतदाकरोत्॥२७॥ साक्षिप्तंतस्यवैपाशंतं
बबंधमहासुरं॥ तत्याजमाहिषंरूपंसोपिबद्धोमहा
मृधे॥२८॥ ततःसिंहोभवत्सद्योयावत्तस्यांबिका
शिरः॥ छिनत्तितावत्पुरुषःखड्गपाणिरदृश्यत॥
२९॥ ततएवाशुपुरुषंदेवीचिच्छेदसायकैः॥ तंखड्
गचर्मणासार्द्धंततःसोभून्महागजः॥३०॥ करेणच

श्री
दु.
२५

महासिंहंतंचकर्षजगर्जच॥कर्षतस्तुकरंदेवीखड्गे
ननिरकृंतत॥३१॥ततोमहासुरोभूयोमाहिषंवपुरा
स्थितः॥तथैवक्षोभयामासत्रैलोक्यंसचराचरं॥३२
ततःक्रुद्धाजगन्माताचंडिकापानमुत्तमं॥पपौपुनः
पुनश्चैवजहासारुणलोचना॥३३॥ननर्दचासुरः
सोपिबलवीर्यमदोद्धतः॥विषाणाभ्यांचचिक्षे
पचंडिकांप्रतिभूधरान्॥३४॥साचतान्प्रहितांस्ते

नचूर्णयंतीशरोत्करैः ॥ उवाचतंमदोद्धूतंमुखरागाकु
लाक्षरं ॥ ३५ ॥ देव्युवाच ॥ गर्जगर्जक्षणंमूढमधु
यावत्पिबाम्यहं ॥ मयात्वयाहतेत्रैवगर्जिष्यंत्याशु
देवता ॥ ३६ ॥ ऋषिरुवाच ॥ एवमुक्त्वासमुत्पत्य
सारूढातंमहासुरं ॥ पादेनाक्रम्यकंठेचशूलेनैनम
ताडयत् ॥ ३७ ॥ ततःसोपिपदाक्रांतस्तयानिजमुखा
त्ततः ॥ अर्द्धनिष्क्रांतएवासीद्देव्यावीर्येणसंहृतः ॥ ३८

श्री
दु.
२८

अर्द्धनिःक्रांतएवासौयुध्यमानोमहासुरः॥ तयामहा
सिनादेव्याशिरश्छित्वानिपातितः॥३९॥ ततोहा
हाकृतंसर्वंदैत्यसैन्यंननाशतत्॥ प्रहर्षंचपरंज
ग्मुःसकलादेवतागणाः॥४०॥ तुष्टुवुस्तांसुरादे
वींसहदिव्यैर्महर्षिभिः॥ जगुर्गंधर्वपतयोननृतु
श्चाप्सरोगणाः॥४१॥ इतिमार्कंडेयपुराणेसाव
र्णिकेमन्वंतरेश्रीदेवीमहात्म्येमहिषासुरवधो॥

नामतृतीयोध्यायः॥३॥ऋषिरुवाच॥ततःसुर
गणाःसर्वेदेव्याइंद्रपुरोगमाः॥स्तुतिमारेभिरेक
मनिहतेमहिषासुरे॥२॥शक्रादयःसुरगणानि
हतेतिवीर्य्येतस्मिन्दुरात्मनिसुरारिबलेचदेव्या
तांतुष्टुवुःप्रणतिनम्रशिरोधरांसावाग्भिःप्रहर्ष
पुलकोद्गमचारुदेहाः॥२॥देव्युवाच॥देव्याय
याततमिदंजगदात्मशक्त्यानिःशेषदेवगणशक्ति

समूहमूर्त्या ॥ तामंबिकामखिलदेवमहर्षिपूज्यां
भक्त्यानताःस्मविदधातुशुभानिसानः ॥३॥ यस्याः
प्रभावमतुलंभगवाननंतोब्रह्माहरिश्चनहिवक्तु
मलंबलंच ॥ साचंडिकाखिलजगत्परिपालना
यनाशायचाशुभभयस्यमतिंकरोतु ॥४॥ याश्रीः
स्वयंसुकृतिनांभवनेष्वलक्ष्मीःपापात्मनांकृतधि
यांहृदयेषुबुद्धिः ॥ श्रद्धासतांकुलजनप्रभवस्य

श्री
दु.
२०

लन्नांतांत्वांननामसपरिपालयदेविविश्वं॥५॥किंव
र्णयामतवरूपमचिंत्यमेतन्किंचातिवीर्यमसुर
क्षयंकारिभूरि:॥किंचाहवेषुचरितानितवाद्भुता
निसर्वेषुदेव्यसुरदेवगणादिकेषु॥६॥हेतु:समर
स्तजगतांत्रिगुणापिदेवैर्नज्ञायसेहरिहरादिभिर
प्यपारा॥सर्वाश्रयाखिलमिदंजगदंशभूतमव्या
कृताहिपरमाप्रकृतिस्त्वमाद्या ॥७॥यस्या:सम

स्तसुरतासमुदीरणेनतृप्तिंप्रयातिसकलेषुमखेषुदेवि
स्वाहासिवैपितृगणस्यचतृप्तिहेतुरुच्चार्यसेत्वमत
एवजनैःस्वधाच॥८॥यामुक्तिहेतुरविचिंत्यमहाव्र
तात्वमभ्यस्यसेसुनियतेंद्रियतत्वसारैः॥मोक्षार्थिभि
र्मुनिभिरस्तसमस्तदोषैर्विद्यासिसाभगवतीपरमा
हिदेवि॥९॥शब्दात्मिकासुविमलर्ग्यजुषांनिधा
नमुद्गीथरम्यपदपाठवतांचसाम्नां॥देवीत्रयीभ

गवतीभवभावनायवार्त्तांचसर्वंजगतांपरिमार्त्तिह
न्त्री ॥ १० ॥ मेधासिदेविविदिताखिलशास्त्रसाराऽ
र्गासिदुर्गभवसागरनौरसंगा ॥ श्रीकैटभारिहृद
यैककृताधिवासागौरीत्वमेवशशिमौलिकृतप्र
तिष्ठा ॥ ११ ॥ ईषत्सहासममलंपरिपूर्णचंद्रबिंबा
नुकारिकनकोत्तमकांतिकांतं ॥ अत्यद्भुतंप्रहृतमा
त्तरुषातथापिवक्त्रंविलोक्यसहसामहिषासुरेण ॥

श्री
दु.
२८

दृष्ट्वा तु देवि कुपितं भ्रुकुटीकरालमुद्यच्छशांकसदृशच्छ
वि यन्न सद्यः ॥ प्राणान्मुमोच महिषस्तदतीव चित्रं कै
र्जीव्यते हि कुपितांतकदर्शनेन ॥ २३ ॥ देवि प्रसीद पर
मा भवती भवाय सद्यो विनाशयसि कोपवती कुला
नि ॥ विज्ञातमेतदधुनैव यदस्तमेतन्नीतं बलं सुवि
पुलं महिषासुरस्य ॥ २४ ॥ ते संमता जनपदेषु धनानि
तेषां तेषां यशांसि न च सीदति बंधुवर्गः ॥ धन्यास्त ए

वनिभृतात्मजभृत्यदारायेषांसदाभ्युदयदाभवतीप्र
सन्ना॥१५॥धर्म्माणिदेविसकलानितथैवकर्माण्य
त्याहृतःप्रतिदिनंसुकृतीकरोति॥स्वर्गाप्रयातिच
ततोभवतीप्रसादाल्लोकत्रयेपिफलदाननुदेविते
न॥१६॥दुर्गेस्मृताहरसिभीतिमशेषजंतोःस्वस्थैस्मृ
तामतिमतीवशुभंददासि॥दारिद्र्यदुःखभयहारि
णिकात्वदन्यासर्वोपकारकरणायसदार्द्रचित्ता॥

१७॥ एभिर्हतैर्जगदुपैति सुखं तथैते कुर्वंतु नाम नरका
यचिराय पापं॥ संग्राममृत्युमधिगम्य दिवं प्रयांतु
मत्वेति नूनमहितान्विनिहंसि देवि॥१८॥ दृष्ट्वैव किंन
भवती प्रकरोति भस्म सर्वासुरानरिषु यत्प्रहिणोषि शस्त्रं॥ लोकान्प्रयांतु रिपवोपि हि शस्त्रपूता इत्थं
मतिर्भवति तेष्वहितेषु साध्वी॥१९॥ खड्गप्रभानिकर
विस्फुरणैस्तथोग्रैः शूलाग्रकांतिनिवहेन दृशोसु

श्री
दु॰
३०

राणं ॥ यन्नागता विलयमंबुमरिंदुखंडयोग्यानतंनव
विलोकय यतांनदेनत ॥२०॥ दुर्द्दत्तवृत्तशमनंतववदे
विशीलं रूपंतथैवतववचिंत्यमतल्पमन्यैः ॥ वीर्यंचहं
त्रिहृतदेवपराक्रमाणां वैरिष्वपिप्रकटितैवदयात्व
येत्थं ॥२१॥ केनोपमाभवतुतस्यपराक्रमस्यरूपंचशत्रु
भयकार्यतिहारिकुत्र ॥ चित्तेकृपासमरनिष्ठुरता
चदृष्टात्वय्येववदेविवरदेभुवनत्रयेपि ॥२२॥ त्रैलोक्य

मेतदखिलंरिपुनाशनेनत्रातंत्वयासमरमूर्द्धनिते
पिहत्वा॥नीतादिवंरिपुगणाभयमप्यपास्तम
स्माकमुन्मदसुरारिभवंनमस्ते॥२३॥शूलेनपा
हिनोदेविपाहिखड्गेनचांबिके॥घंटास्वनेननः
पाहिचापज्यानिःस्वनेनच॥२४॥प्राच्यांरक्षप्रती
च्यांचचंडिकेरक्षदक्षिणे॥भ्रामणेनात्मशूलस्य
उत्तरस्यांतथेश्वरि॥२५॥सौम्यानियानिरूपाणि

त्रैलोक्ये विचरंति ते॥ यानि चात्यंतघोराणि तै र
क्षास्मांस्तथा भुवि॥२६॥ खड्गशूलगदादीनि या
नि चास्त्राणि तेंबिके॥ करपल्लवसंगीनि तैरस्मा
न्रक्ष सर्वतः॥२७॥ ऋषिरुवाच॥ एवं स्तुता सुरैः
दिव्यैः कुसुमैर्नंदनोद्भवैः॥ अर्चिता जगतां धात्री
तथा गंधानुलेपनैः॥२८॥ भक्त्या समस्तैस्त्रिदशै
र्दिव्यैर्धूपैः सुधूपिता॥ प्राह प्रसादसुमुखी

श्री
दु.
३२

समस्तानस्मदरातीन॥२९॥देव्युवाच॥व्रियतां
त्रिदशाःसर्वेयदस्मत्तोभिवांछितं॥ददाम्यहमः
तिप्रीत्यास्तवैरेभिःसुपूजिता॥३०॥कर्त्तव्यमपरंय
च्चदुष्करंतन्निवेद्यतां॥इत्याकर्ण्यवचोदेव्याःप्रसन्नाः
स्तेदिवौकसः॥३१॥देवाऊचुः॥भगवत्याकृतं
सर्वंनकिंचिदवशिष्यते॥यदयंनिहतःशत्रुर
स्माकंमहिषासुरः॥३२॥यदिचापिवरोदेयस्त्व

यास्माकंमहेश्वरि॥संस्मृतासंस्मृतात्वन्नोहिंसीथाः
परमापदं॥३३॥यश्चमर्त्यैस्तवैरेभिस्त्वांस्तोष्यत्यम
लानने॥श्रुचिरेकमनाधूणंतोभक्त्यात्रिभुवनेश्वरी
३४॥तस्यावित्तर्द्धिविभवैर्धनदारादिसंपदं॥वृद्धये
स्मत्प्रसन्नात्वंभवेथासर्वदांबिके॥३५॥ऋषिरु
वाच॥इतिप्रसादितादेवैर्जगतोर्थेतथात्मनः॥तथे
त्युक्त्वाभद्रकालीबभूवांतर्हितानृप॥३६॥इत्येतत्क

थितंभूपसंभूतासायथापुरा॥देवीदेवशरीरेभ्यो
जगत्त्रयहितैषिणी॥३७॥पुनश्चगौरीदेहात्सास
मुद्भूतायथाभवत्॥वधायदुष्टदैत्यानांतथाशुं
भनिशुंभयोः॥३८॥रक्षणायचलोकानांदेवा
नामुपकारिणी॥तच्छृणुष्वमयाख्यातंयथाव
त्कथयामिते॥३९॥इतिश्रीमार्कंडेयपुराणे
सावर्णिकेमन्वंतरेदेवीमहात्म्येशक्रादय

स्तुतिर्नामचतुर्थोध्यायः॥४॥ ऋषिरुवाच॥ पुराशुं
भनिशुंभाभ्यामसुराभ्यांशचीपतेः॥ त्रैलोक्यंय
ज्ञभागाश्चहृतामदबलाश्रयात्॥१॥ तावेवसू
र्यतांतद्वदधिकारंतथैंदवं॥ कौबेरमथयाम्यंच
चक्रातेवरुणस्यच॥२॥ तावेवपवनर्द्धिंचचक्रतु
र्वह्निकर्मच॥ ततोदेवाविनिर्धूताभ्रष्टराज्याःप
राजिताः॥३॥ हृताधिकारास्त्रिदशास्ताभ्यांसर्वे

निराकृता: ॥ महासुराभ्यां तां देवीं संस्मरंत्यपराजितां ॥

४॥ तयास्माकं वरो दत्तो यथापत्स्वस्मृताखिला: ॥ भ

वतांनाशयिष्यामि तत्क्षणात्परमापद: ॥५॥ इति कृ

त्वा मतिं देवा हिमवंतं नगेश्वरं ॥ जग्मुस्तत्र ततो देवी

विष्णुमायां प्रतुष्टुवु: ॥६॥ देवा ऊचु: ॥ नमो देव्यै महा

देव्यै शिवायै सततं नम: ॥ नम: प्रकृत्यै भद्रायै नियता:

प्रणता: स्मतां ॥७॥ रौद्रायै नमो नित्यायै गौर्यै धात्र्यै

श्री
दु.
२४

मैनमोनमः॥ ज्योत्स्नायैचेंदुरूपिण्यैसुखायैसततंन
मः॥८॥ कल्याण्यैप्रणतांवृद्ध्यैसिद्ध्यैकूर्म्यैनमोनमः
नैरृत्यैभूभृतांलक्ष्म्यैशर्वाण्यैतेनमोनमः॥९॥ दुर्गा
यैदुर्गपारायैसारायैसर्वकारिण्यै॥ ख्यात्यैतथैवकृ
ष्णायधूम्रायैसततंनमः॥१०॥ अतिसौम्यातिरौद्राय
नमस्तस्यैनमोनमः॥ नमोजगत्प्रतिष्ठायैदेव्यैकृत्यै
नमोनमः॥११॥ यादेवीसर्वभूतेषुविष्णुमायेतिशब्दि

ता॥नमस्तस्यैनमस्तस्यैनमस्तस्यैनमोनमः॥२२॥या
देवीसर्वभूतेषुचेतनेत्यभिधीयते॥नमस्तस्यैनमस्त
स्यैनमस्तस्यैनमोनमः॥२३॥यादेवीसर्वभूतेषुबु
द्धिरूपेणसंस्थिता॥नमस्तस्यै०॥२४॥यादेवीसर्वभू
तेषुनिद्रारूपेणसंस्थिता॥नमस्तस्यै०॥२५॥यादे
वीसर्वभूतेषुक्षुधारूपेणसंस्थिता॥नमस्तस्यै०॥
२६॥यादेवीसर्वभूतेषुछायारूपेणसंस्थिता॥न

श्री
दु.
२५

मस्तस्यै०॥१७॥ यादेवीसर्वभूतेषुशक्तिरूपेणसं
स्थिता॥ नमस्तस्यै०॥१८॥ यादेवीसर्वभूतेषुतृष्णा
रूपेणसंस्थिता॥ नमस्तस्यै०॥१९॥ यादेवीसर्वभू
तेषुक्षान्तिरूपेणसंस्थिता॥ नमस्तस्यै०॥२०॥ या
देवीसर्वभूतेषुजातिरूपेणसंस्थिता॥ नमस्तस्यै०
॥२१॥ यादेवीसर्वभूतेषुलज्जारूपेणसंस्थिता॥ नम
स्तस्यै०॥२२॥ यादेवीसर्वभूतेषुशांतिरूपेणसंस्थि

ना॥ नमस्तस्यै०॥२३॥ यादेवी सर्वभूतेषु श्रद्धारूपे
ण संस्थिता॥ नमस्तस्यै०॥२४॥ यादेवी सर्वभूतेषु
कांतिरूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्यै०॥२५॥ यादेवी
सर्वभूतेषु लक्ष्मीरूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्यै०॥२६
यादेवी सर्वभूतेषु वृत्तिरूपेण संस्थिता॥ नमस्त
स्यै०॥२७॥ यादेवी सर्वभूतेषु स्मृतिरूपेण संस्थि
ता॥ नमस्तस्यै०॥२८॥ यादेवी सर्वभूतेषु दयारूपे

श्री
दु०
२८

णसंस्थिता॥ नमस्तस्यै॥ २९॥ यादेवीसर्वभूतेषु
तुष्टिरूपेणसंस्थिता॥ नमस्तस्यै॥ ३०॥ यादेवीसर्व
भूतेषुभ्रांतिरूपेणसंस्थिता॥ नमस्तस्यै॥ ३१॥ या
देवीसर्वभूतेषुमातृरूपेणसंस्थिता॥ नमस्तस्यै॥
३२॥ यादेवीसर्वभूतेषुमायारूपेणसंस्थिता॥ नम
स्तस्यै॥ ३३॥ इंद्रियाणामधिष्ठात्रीभूतानांचाखि
लेषुया॥ भूतेषुसततंतस्यव्याप्तैदेव्यैनमोनमः॥ ३४

चितिरूपेणयाकृत्स्नमेतद्व्याप्यस्थितंजगत॥ नमः
स्तस्यैनमस्तस्यैनमस्तस्यैनमोनमः॥३५॥स्तुतासु
रैःपूर्वमभीष्टसंश्रयात्तथासुरेंद्रेणदिनेषुसेविता॥
करोतुसानःशुभहेतुरीश्वरीशुभानिभद्राण्यभिहं
तुचापदः॥३६॥यासांप्रतंचोद्धतदैत्यतापितैरस्मा
भिरीशाचसुरैर्नमस्यते॥ याचस्मृतातत्क्षणमेवहं
तिनःसर्वापदोभक्तिविनम्रमूर्तिभिः॥३७॥ ऋषि

मे

रुवाच॥ एवंस्तवादियुक्तानांदेवानांतत्रपार्वती॥
स्नातुमभ्याययौतोयेजाह्नव्यानृपनंदने॥३८॥
साब्रवीत्तान्सुरान्सुभ्रूर्भवद्भिःस्तूयतेत्रका॥ शरी
रकोशतश्चास्याःसमुद्भूताब्रवीच्छिवा॥३९॥ स्तोत्रं
ममैतत्क्रियतेशुंभदैत्यनिराकृतैः॥ देवैःसमस्तैःस
मरेनिशुंभेनपराजितैः॥४०॥ शरीरकोशाद्यत्त
स्याःपार्वत्यानिःसृतांबिका॥ कौशिकीतिसमस्तेषु

श्री
दु.
२८

ततोलोकेषुगीयते ॥४१॥ तस्यांविनिर्गतायांतुकृ
ष्णाभूत्सापिपार्वती ॥ कालिकेतिसमाख्याता
हिमाचलकृताश्रया ॥४२॥ ततोंबिकांपरंरूपंबिभ्रा
णांसुमनोहरं ॥ ददर्शचंडोमुंडश्चभृत्यौशुंभनि
शुंभयोः ॥४३॥ ताभ्यांशुंभायचाख्यातात्यतीव
सुमनोहरा ॥ काप्यास्तेस्त्रीमहाराजभासयंतीहि
मावलं ॥४४॥ नैवतादृक्कचिद्रूपंदृष्टंकेनचिदुत्त

मे॥ ज्ञायतांकाप्यसौदेवीगृह्यतांचासुरेश्वर॥९५
स्त्रीरत्नमतिचार्वंगीद्योतयंतीदिशस्त्विषा।सा
तुतिष्ठतिदैत्येंद्रतांभवान्द्रष्टुमर्हसि॥९६॥या
निरत्नानिमणयोगजाश्वादीनिवैप्रभो॥त्रैलो
क्येतुसमस्तानिसांप्रतंभांतितेगृहे॥९७॥ऐरा
वतसमानीतोगजरत्नंपुरंदरात॥पारिजाततरु
श्चायंतथैवोच्चैःश्रवाहयः॥९८॥विमानंहंससं

युक्तमेतत्तिष्ठतितेंगणे ॥ रत्नभूतमिहानीतंयदा
सीद्वेधसोद्भुतं ॥ ४९ ॥ निधिरेषमहापद्मसमानीतो
धनेश्वरात् ॥ किंजल्किनींददौचाब्धिर्मालामम्ला
नपंकजां ॥ ५० ॥ छत्रंतेवारुणंगेहेकांचनस्रा
वितिष्ठति ॥ तथायंस्यंदनवरोयःपुरासीत्प्रजा
पतेः ॥ ५१ ॥ मृत्योरुत्क्रांतिदानामशक्तिरीशत्व
याहृता ॥ पाशःसलिलराजस्यभ्रातुस्तवपरिग्र

हे ॥९२॥ निशुंभस्याब्धिजाताश्चसमस्तारत्नजातयः
वह्निरपिददौतुभ्यमग्निशौचेचवाससी ॥९३॥ एवं
दैत्येंद्ररत्नानिसमस्तान्याहृतानिते ॥ स्त्रीरत्नमे
षाकल्याणीत्वयाकस्मान्नगृह्यते ॥९४॥ ऋषिरु
वाच ॥ निशम्येतिवचःशुंभःसतदाचंडमुंडयोः
प्रेषयामाससुग्रीवंदूतंदेव्यामहासुरः ॥९५॥
इतिचेतिचवक्तव्यासागत्वावचनान्मम ॥ यथा

श्री
दु
५०

चाभ्येतिसंप्रीत्यांतथाकार्य्यंत्वयालघु ॥५६॥ सतत्र
गत्वायत्रास्तेशैलोद्देशेतिशोभने ॥ तांचदेवींततः
प्राहश्लक्ष्णंमधुरयागिरा ॥५७॥ दूतउवाच ॥ दे
विदैत्येश्वरः शुंभस्त्रैलोक्येपरमेश्वरः ॥ दूतोहंप्रे
षितस्तेनत्वत्सकाशमिहागतः ॥५८॥ अव्याहता
ज्ञः सर्वासुयः सदादेवयोनिषु ॥ निर्जिताखि
लदैत्यारिः सयदाहशृणुष्वतत् ॥५९॥ ममत्रैलो

क्यमखिलं मम देवा वशानुगाः॥ यज्ञभागानहं सर्वा
नुपाश्नामि पृथक् पृथक्॥२०॥ त्रैलोक्ये वररत्नानि
मम वश्यान्यशेषतः॥ तथैव गजरत्नं च हृतं देवेंद्र
वाहनं॥२१॥ क्षीरोदमथनोद्भूतमश्वरत्नं ममामरैः
उच्चैःश्रवससंज्ञं तत्प्रणिपत्य समर्पितं॥२२॥ यानि
चान्यानि देवेषु गंधर्वेषूरगेषु च॥ रत्नभूतानि भूता
नि तानि मय्येव शोभने॥२३॥ स्त्रीरत्नभूतां त्वां देवी

श्री॰
दु॰
४१

लोकेमन्यामहेवयं॥ सात्वमस्मानुपागम्य यतोर
त्नभुजोवयं॥६४॥ मांवाममानुजंवापिनिशुंभमु
रुविक्रम॥ भजत्वंचंचलापांगिरत्नभूतासिवैयतः
॥६५॥ परमैश्वर्यमतुलंप्राप्स्यसेमत्परिग्रहात्॥ ए
तद्बुध्यासमालोच्यमत्परिग्रहतांव्रज॥६६॥ ऋषि
रुवाच॥ इत्युक्तासातदादेवीगंभीरांतःस्मिताजग
गौ॥ दुर्गाभगवतीभद्राययेदंधार्यतेजगत॥६७॥

देव्युवाच॥ सत्यमुक्तंत्वयानात्रमिथ्याकिंचित्त्वयो
दितं॥ त्रैलोक्याधिपतिःशुंभोनिशुंभश्चापिताट
शः॥६८॥ किंत्वत्रयत्प्रतिज्ञातंमिथ्यातत्क्रियतेक
थं॥ श्रूयतामल्पबुद्धित्वात्प्रतिज्ञायाकृतापुरा
६९॥ योमांजयतिसंग्रामेयोमेदर्पंव्यपोहति॥
योमेप्रतिबलोलोसमेभर्ताभविष्यति॥७०॥त
दागच्छतुशुंभोत्रनिशुंभोवामहासुरः॥ मांजि

त्वाकिंचिरेणात्रपाणिंशक्रात्वमेलत्रुः॥७१॥हतौ
वाच॥ अवलिप्तासिमैवत्वंदेविशक्तिसमाश्रतः
त्रैलोक्यैकःपुमांस्तिष्ठेदग्रेशुंभनिशुंभयोः॥७२
अन्येषामपिदैत्यानांसर्वेदेवानवैयुधि॥तिष्ठंति
संमुखंदेवीकिंपुनःस्त्रीत्वमेकिका॥७३॥इंद्रा
द्याःसकलादेवास्तस्थुर्येषांनसंयुगे॥शुंभादी
नांकथंतेषांस्त्रीयांस्यसिचसन्मुखं॥७४॥सात्वं

गछमयैवोक्तापार्श्वंसुंभनिसुंभयोः ॥ केशाकर्ष
णनिर्धूतगौरवामागमिष्यसि ॥ ७५ ॥ देव्युवा
च ॥ एवमेतद्बलीसुंभोनिसुंभश्चातिवीर्यवान् ॥
किंकरोमिप्रतिज्ञामेयदनालोचितापुरा ॥ ७६
सात्वंगछमयैवोक्तंयदेतत्सर्वमादृतः ॥ तदाच
क्ष्वासुरेंद्रायसचयुक्तंकरोतुयत् ॥ ७७ ॥ इतिश्री
मार्कंडेयपुराणेसावर्णिकेमन्वंतरे श्रीदेवीम

हात्म्येदूतसंवादोनामपंचमोध्यायः॥५॥ऋषिरु
वाच॥ इत्याकर्ण्यवचोदेव्याःसदूतोमर्षपूरितः॥ स
माचष्टसमागम्यदैत्यराजायविस्तरात्॥१॥तस्यदू
तस्यतद्वाक्यमाकर्ण्यासुरराट्ततः॥सक्रोधःप्राह
दैत्यानामधिपंधूम्रलोचनं॥२॥हेधूम्रलोचना
शुत्वंस्वसैन्यपरितः॥तामानयबलाद्दुष्टांकेशा
कर्षणविह्वलां॥३॥तत्परित्राणदःकश्चिद्यदिवो

निष्ठतेपरः ॥ सहंतव्योमरोवापियक्षगंधर्वएवच ॥
४ ॥ ऋषिरुवाच ॥ तेनाज्ञप्तस्ततः शीघ्रंसदैत्योधूम्रलो
चनः ॥ वृतः षष्ट्यासहस्राणामसुराणांद्रुतंययौ ॥
५ ॥ सदृष्ट्वातांततोदेवींतुहिनाचलसंस्थितां ॥ ज
गादोच्चैः प्रयाहीतिमूलंशुंभनिशुंभयोः ॥ ६ ॥ नचे
त्प्रीत्याद्यभगवतीमद्भर्तारमुपैष्यसि ॥ ततोबला
न्नयाम्येषकेशाकर्षणविह्वलां ॥ ७ ॥ देव्युवाच

दैत्येश्वरेणप्रहितोबलवान्बलसंवृतः॥ बलान्नय
स्यमामेवंततःकिंतेकरोम्यहं॥८॥ ऋषिरुवाच॥
इत्युक्तः सोभ्यधावत्तामसुरोधूम्रलोचनः॥ हुंका
रेणैवतंभस्मसाचकारांबिकाततः॥९॥ अथक्रु
द्धंमहासैन्यमसुराणांतथांबिका॥ ववर्षसायकै
स्तीक्ष्णैस्तथाशक्तिपरश्वधैः॥१०॥ ततोधुतसटः
कोपात्कृत्वानादंसुभैरवं॥ पपातासुरसेनायांसिं

हादेव्यास्ववाहनः॥२५॥कांश्चित्करप्रहारेणदैत्याना
स्येनचापरान्॥आक्रांत्याचतथैवान्यान्सजघानम
हासुरान्॥२६॥केषांचित्पाटयामासनखैःकोष्टा
निकेसरी॥तथातलप्रहारेणशिरांसिकृतवान्
पृथक्॥२७॥विछिन्नबाहुशिरसःकृतास्तेनतथा
परे॥पपौचरुधिरंकोष्टादन्येषांधुतकेसरः॥२८॥
क्षणेनतद्बलंसर्वंक्षयंनीतंमहात्मनः॥तेनकेसरि

एतद्देव्यावाहनेनातिकोपिना ॥ २२ ॥ श्रुत्वातमसुरं
देव्यानिहतंधूम्रलोचनं ॥ बलंचक्षयितंकृत्स्नंदे
वीकेसरिणाततः ॥ चुकोपदैत्याधिपतिःशुंभःप्र
स्फुरिताधरः ॥ आज्ञापयामासचतौचंडमुंडौम
हासुरौ ॥ २३ ॥ हेचंडहेमुंडबलैर्बहुभिःपरिवारि
तौ ॥ तत्रगच्छतगत्वाचसासमानीयतांलघुः ॥ २४
केशेष्वाकृष्यबद्ध्वावायदिवःसंशयोयुधि ॥ तदा

शेषायुधैः सवैरसुरैर्विनिहतं निन्ये ॥१९॥ तस्यां हत

नायां दुष्टायां सिंहेच विनिपातिते ॥ शीघ्रमागम्य

तां वधामहीत्वा नामयांबिकां ॥२०॥ इति श्रीमार्कं

डेयपुराणे सावर्णिके मन्वंतरे श्री देवीमहात्म्ये धू

म्रलोचनवधोनाम षष्टोध्यायः ॥६॥ ऋषिरुवाच

ज्ञाज्ञाप्तास्तेततो दैत्याश्चंडमुंडपुरोगमः ॥ चतुरंगब

लोपेतायपुरभ्युद्यतायुधा ॥२॥ ददृशुस्ते ततो देवी

मीषद्धासांव्यवस्थितां॥ सिंहस्योपरिशैलेंद्रश्रृंगेम
हतिकांचने॥१॥तेदृष्ट्वातांसमादातुमुद्यमंचक्रुरु
द्यताः॥ आकृष्टचापासिधरास्तथान्येतत्समीप
गाः॥२॥ततःकोपंचकारोच्चैरंबिकातानरीन्प्रति
कोपेनचास्यावदनंमषीवर्णमभूत्तदा॥३॥भ्रुकुटी
कुटिलात्तस्याःललाटफलकाद्रुतं॥कालीकराल
वदनाःविनिष्क्रांतासिपाशिनी॥४॥विचित्रख

श्री
३
४६

ड्वांगधानरमालाविभूषणा॥ द्वीपिचर्मपरीधाना
शुष्कमांसातिभैरवं॥५॥ अतिविस्तारवदनाजिह्वा
ललनभीषणा॥ निमग्नारक्तनयनानादापूरित
दिङ्मुखा॥६॥ सावेगेनाभिपतिताघातयंतीमहा
सुरान्॥ सैन्येतत्रसुरारीणामभक्षयततद्बलं॥७
पार्ष्णिग्राहांकुशग्राहियोद्धघंटासमन्वितान्॥ स
मादायैकहस्तेनमुखेचिक्षेपवारणान्॥८॥ तथै

वयोऽहं त्वरगैरथं सारथिना सह ॥ निवृत्तिप्रवकेरणेर
श्ववेयत्पातिभैरवं ॥२०॥ एकं जन्माहके शोभ्यश्रीवाय
मघवापरं ॥ पादेनाक्रम्य चैवान्यान्तुरसाम्यमपो
षयत् ॥२१॥ नैमेकानि चगृणस्वाम्गिमहात्स्वाणित
षामरः ॥ स्तवेन जन्माहहषादणानेमेथिन्नान्यपि ॥
२२॥ बलिनां तद्बलं सर्वे मरुराणां दुरात्मनां ॥ मम
हृभक्तयश्चान्यान्नान्यां स्वातान्ताऽयन्तरा ॥२३॥ प्रसि

श्री
४०

नानिःहताःकेचित्केचित्खड्गताडिताः॥जग्मु
र्विनाशमसुरादंताग्राभिहतास्तथा॥२४॥क्षणे
नतद्बलंसर्वमसुराणांनिपातितं॥दृष्ट्वाचंडोऽ
भिदुद्रावतांकालीमतिभीषणां॥२५॥शरवर्षै
र्महाभीमैर्भीमाक्षींतांमहासुरः॥छादयामा
सचक्रैश्चमुंडःक्षिप्तैःसहस्रशः॥२६॥तानिचक्रा
ण्यनेकानिविशमानानितन्मुखं॥बभुर्यथार्

श्री
दु.
४८

केचिंवानिहवह्नहनिचनोदरं ॥२७॥ नेतोऽट्टहासानिह
षाभीमंभैरवनादिनी ॥ कालीकरालवक्रांतर्दुर्दर्श
नोज्वला ॥२८॥ उत्थायचमहासिंहंदेवीचंडमधा
वत ॥ गृहीत्वाचास्यकेशेषुशिरस्तेनासिनाछि
नत् ॥२९॥ छिन्नेशिरसिदैत्येंद्रश्चक्रेनादंसभैरवं
तेननादेनमहताल्लाषितंभुवनत्रयं ॥३०॥ म्यपत्रं
उपधावंतांदृष्टाचंडनिपातितं ॥ नमप्यपातयद्

मोसाचक्राभिहतंरुषा ॥२१॥ हतशेषंततःसैन्यंद
ष्ट्वाचंडंनिपातितं ॥ मुंडंचसुमहावीर्यंदिशोभेजेभया
तुरं ॥२२॥ शिरश्चंडस्यकालीचगृहीत्वामुंडमेवच
प्राहप्रचंडाट्टहासमिश्रमभ्येत्यचंडिकां ॥२३॥ दे
व्युवाच ॥ मयातवात्रोपहृतौचंडमुंडौमहापशू
न् ॥ युद्धयज्ञेस्वयंशुंभंनिशुंभंचहनिष्यति ॥२४॥
ऋषिरुवाच ॥ तावानीतौततोदृष्ट्वाचंडमुंडौमहा

सुरो॥ उवाचकालींकल्याणींललितंचंडिकांवचः

२५॥ देव्युवाच॥ यस्माच्चंडंचमुंडंचगृहीत्वात्वमुपा

गता॥ चामुंडेतिततोलोकेख्यातादेवीभविष्यति॥

२६॥ इतिश्रीमार्कंडेयपुराणेसावर्णिकेमन्वंत

रेश्रीदेवीमहात्म्येचंडमुंडवधोनामसप्तमोध्या

यः॥ ७॥ ऋषिरुवाच॥ चंडेतिनिहतेदैत्येमुंडच

विनिपातिते॥ बहुलेषुचसैन्येषुक्षपितेष्वसुरेश्व

श्री

दु

५८

र:॥१॥ततःकोपपराधीनःचेताशुंभःप्रतापवान्॥
उद्योगंसर्वसैन्यानांदैत्यानामादिदेशह॥२॥अद्यस
र्वबलैर्दैत्याःषडशीतिरुदायुधाः॥कंबूनांच
तुरशीतिर्निर्यांतुस्वबलैर्वृताः॥३॥कोटिवीर्या
णिपंचाशदसुराणांकुलानिवै॥शतंकुलानिधौ
म्राणांनिर्गच्छंतुममाज्ञया॥४॥कालकादौर्हृदा
मौर्याःकालिकेयास्तथासुराः॥युद्धायसज्यानि

र्यांत्वाज्ञापयात्वरितामम ॥२॥ इत्याज्ञाप्यासुरपतिःशुं
भोभैरवशासनः ॥ निर्जगाममहासैन्यःसहस्रैर्बहुभि
र्वृतः ॥३॥ आयंतंचंडिकादृष्ट्वातत्सैन्यमतिभीषणं ॥
ज्यास्वनैःपूरयामासधरणीगगनांतरं ॥४॥ ततःसिं
होमहानादमतीवकृतवान्नृप ॥ घंटास्वनेनतन्ना
दमंबिकाचोपबृंहयत ॥५॥ धनुर्ज्यासिंहघंटानां
नादापूरितदिङ्मुखा ॥ निनादैर्भीषणैःकालीजि

श्री
दु·
४०

तेविस्मारितानना॥९॥तंनिनादमुपाकर्ण्यदैत्यसैन्यैश्च
तुर्दिशं॥देवीसिंहस्तथाकालीसरोषैःपरिवारिता:
१०॥एतस्मिन्नंतरेभूपविनाशायसुरद्विषां॥भवा
यामरसिंहानामतिवीर्यबलान्विता:॥११॥ब्रह्मेश
गुहविष्णूनांतथेंद्रस्यचशक्तय:॥शरीरेभ्योविनि
ष्क्रम्यतद्रूपैश्चंडिकांययु:॥१२॥यस्यदेवस्ययद्रूपं
यथाभूषणवाहनं॥तद्वदेवहितच्छक्तिमसुरानयो

श्री॰
दु॰
४१

डुमाययौ॥१२॥ हंसयुक्तविमानस्था साक्षसूत्रकमं
डलुः॥ आयाता ब्रह्मणः शक्तिः ब्रह्माणी साभिधीय
ते॥१३॥ माहेश्वरी वृषारूढा त्रिशूलवरधारिणी॥ म
हाहिवलया प्राप्ता चंद्ररेखाविभूषणा॥१४॥ कौमा
री शक्तिहस्ता च मयूरवरवाहना॥ योद्धुमभ्याययौ दै
त्यानंबिकागुहरूपिणी॥१५॥ तथैव वैष्णवी शक्तिर्ग
रुडोपरि संस्थिता॥ शंखचक्रगदाशार्ङ्गखड्गहस्ताभ्युपा

यथो॥१७॥ यज्ञवाराहमतुलं रूपं या बिभ्रती हरेः॥ शक्तिः साप्याययौ तत्र वाराही बिभ्रती तनुं॥१८॥ नारसिंही नृसिंहस्य बिभ्रती सदृशं वपुः॥ प्राप्ता तत्र सटाक्षेपक्षिप्तनक्षत्रसंहतिः॥१९॥ वज्रहस्ता तथैवैंद्री गजराजोपरि स्थिता॥ प्राप्ता सहस्रनयना यथा शक्रस्तथैव सा॥२०॥ ततः परिवृतस्ताभिरीशानो देवशक्तिभिः॥ हन्यंतामसुराः शीघ्रं मम प्रीत्याह चंडिकां

२१॥ततोदेवीशरीरात्तुविनिष्क्रांतातिभीषणा॥चंडि
काशक्तिरत्युग्राशिवाशतनिनादिनी॥२२॥साचा
हधूम्रजटिलमीशानमपराजिता॥दूतत्वंगच्छभ
गवान्पार्श्वंशुंभनिशुंभयोः॥२३॥ब्रूहिशुंभंनिशुं
भंचदानवावतिगर्वितौ॥येचान्येदानवास्तत्रयुद्धा
यसमुपस्थिताः॥२४॥त्रैलोक्यमिंद्रोलभतांदेवाः
संतुहविर्भुजः॥यूयंप्रयांतुपातालंयदिजीवितु॥

श्री
दु०
२२

मिच्छत ॥२५॥ बलावलेपादथचेद्भवंतो युद्धकांक्षि
णः ॥ तदागच्छततृप्यंतु मच्छिवाः पिशितेन वः ॥
२६॥ यतो नियुक्तो दौत्येन तया देव्या शिवः स्वयं ॥२
शिवदूतीति लोकेस्मिंस्ततः सा ख्यातिमागता
२७॥ तेपि श्रुत्वा वचो देव्याः सर्वाख्यातं महासुराः ॥
अमर्षापूरिता जग्मुः यत्र कात्यायनी स्थिता ॥२८॥
ततः प्रथममेवाग्रे शरशक्त्यृष्टिवृष्टिभिः ॥ ववर्षु

हृद्गमर्षोल्लांदेवीममनाशय:॥२९॥साचताननुस्मि

हितानप्यारणान्स्मूलशक्तिपरस्त्वथान्॥चिक्केर

लीलयाधमातयन्तमैतोमहेभूभि:॥३०॥नस्वाग्र

नलयाकालीस्मूलपातविदारितान्॥स्वद्वांगपो

थितांस्तारीनकर्वतीव्यचरन्नरा॥३१॥कमंडलुज

लाक्षेपहतवीर्यानहतौजस:॥ब्रह्माणीचाक

रोच्छत्रुन्येनयेनास्मधावति॥३२॥माहेश्वरीत्रिशू

श्री० दु० १२

लेनतथाचक्रेणवैष्णवी ॥ दैत्यान्जघानकौमारीत
थाशक्त्यातिकोपना: ॥३३॥ ऐंद्रीकुलिशपातेनश
तशोदैत्यदानवा: ॥ पेतुर्विदारिता: पृथ्व्यांरुधिरौघ
प्रवर्षिण: ॥३४॥ तुंडप्रहारविध्वस्तादंष्ट्राग्रक्षतवक्ष
स: ॥ वाराहमूर्त्यान्यपतंश्चक्रेणचविदारिता: ॥३५
नखैर्विदारितांश्चान्यान् ॥ भक्षयंतीमहासुरान् ॥ ना
रसिंहीचचाराजौनादापूरितदिग्भ्रमा ॥३६॥ चंडाट्ट

हासैरसुराःशिवदूत्याभिदूषिताः॥पेतुःपृथिव्यांपति
तांस्तांश्चखादाथचंडिका॥३७॥इतिमातृगणंक्रुद्धं
मर्दयंतंमहासुरान्॥दृष्ट्वाभ्युपायैर्विविधैर्नेशुर्देवा
रिसैनिकाः॥३८॥पलायनपरान्दृष्ट्वादैत्यान्मातृ
गणार्दितान्॥योद्धुमभ्याययौक्रुद्धोरक्तवीजोम
हासुरः॥३९॥रक्तविंदुर्यदाभूमौपतत्यस्यशरीरत
नः॥समुत्पततिमेदिन्यांतत्प्रमाणोमहासुराः॥४०॥

श्री
दु॰
२८

युयुधे सगदापाणिरिंद्रशक्त्या महासुरः॥ ततश्चैंद्री
स्ववज्रेण रक्तबीजमताडयत्॥४१॥ कुलिशेनाहत
स्याशु बहु सुस्राव शोणितं॥ समुत्तस्थुस्ततो यो
धास्तद्रूपास्तत्पराक्रमाः॥४२॥ यावंतः पतितास्त
स्य शरीराद्रक्तबिंदवः॥ तावंतः पुरुषा जातास्त
द्वीर्यबलविक्रमाः॥४३॥ ते चापि युयुधुस्तत्र पुरुषा
रक्तसंभवाः॥ समं मातृभिरत्युग्रशस्त्रपातातिभी

घलं ॥ ४४ ॥ उनस्त्र वज्रपातेन ततमस्य शिरो यदा ॥ व

वाहरकं पुलघास्ततो जाता: सहस्रशः ॥ ४५ ॥ वैस

वीसमरे चैनं चक्रेण भिन्न यानहा ॥ गदया ताडया

मास ऐं द्रीतमहासुरे श्वरं ॥ ४६ ॥ वैसवी चक्र भिन्नस्य

रुधिरस्रावं संभवैः ॥ सहस्रशोऽजगद्व्याप्तं तत्प्रमा

णैर्महासुरैः ॥ ४७ ॥ पाकाजघान कौमारी वारा

हीचतथासिना ॥ माहेश्वरी त्रिशूलेन रक्तबीजं म

श्री॰ दु॰ ५९

हासुरं॥४८॥सचापिगदयादैत्यःसर्वेएवाहनत्पृथ
क्॥मातॄःकोपसमाविष्टोरक्तबीजोमहासुरः॥४९
तस्याहतस्यबहुधाशक्तिशूलादिभिर्भुवि॥पपा
तयोवैरक्तौघस्तेनासंछतशोसुरः॥५०॥तैश्चासृ
क्संभूतैरसुरैसकलंजगत्॥व्याप्तमासीत्ततो
देवाभयमाजग्मुरुत्तमं॥५१॥तान्विषिण्णान्सुरान्
दृष्ट्वाचंडिकाप्राहसत्वरा॥उवाचकालींचामुंडे

विस्तीर्णवदनंकुरु॥५२॥मच्छस्त्रपातसंभूतान्रक्तविं
दून्महासुरान्॥रक्तविंदोःप्रतीच्छत्वंवक्त्रेणानेन
वेगिना॥५३॥भक्षयंत्याचररणेतदुत्पन्नान्महासु
रान्॥एवमेषःक्षयंदैत्यःक्षीणरक्तोगमिष्यति॥५४
भक्षमाणास्त्वयाचोग्रानचोत्पत्स्यंतिचापरे॥ऋ
षिरुवाच॥इत्युक्त्वातांततोदेवीशूलेनाभिजघा
नतं ५५ मुखेनकालीजगृहेरक्तबीजस्यशोणि

तं ॥ ततोसावाजघन्नाथगदयातत्रचंडिकां ॥४६॥ नचास्यावेदनांचक्रेगदापातोल्पिकामपि ॥ तस्याहतस्यदेहात्तुबहुसुस्रावशोणितं ॥७॥ यतस्ततःस्तद्वक्रेणचामुंडासंप्रतीच्छति ॥ मुखेसमुद्गतायेस्यारक्तपातान्महासुरान् ॥४८॥ तांश्चखादाथचामुंडापपौतस्यचशोणितं ॥ देवीशूलेनवज्रेणबाणैरसिभिरृष्टिभिः ॥४९॥ जघानरक्तबीजंतंचामुंडापीतशोण

णितं ॥ सपपात महीपृष्ठे शस्त्रसंघसमाहतः ॥ ६० ॥

नीरक्तश्च महीपाल रक्तबीजो महासुरः ॥ ततस्ते हर्ष

मतुलमवापुस्त्रिदशा नृप ॥ ६१ ॥ तेषां मातृगणो जा

तो ननर्तासृङ्मदोद्धतः ॥ ६२ ॥ इति श्रीमार्कंडेयपुराणे

सावर्णिके मन्वंतरे श्रीदेवीमहात्म्ये रक्तबीजवधो

नामाष्टमोध्यायः ॥ ८ ॥ ॐ राजोवाच ॥ विचित्रमि

दमाख्यातं भगवं भवता मम । देव्याश्चरितमाहात्म्यं

श्री. दु. ५०

रक्तवीजवधाश्रितं ॥१॥ भूयश्चेच्छाम्यहं श्रोतुं रक्तवी
जेनिपातिते ॥ चकार शुंभो यत्कर्म निशुंभश्चातिको
पिनः ॥२॥ ऋषिरुवाच ॥ चकार कोपमतुलं रक्तवी
जेनिपातिते ॥ शुंभासुरो निशुंभश्च हतेष्वन्येषु चाहु
वे ॥३॥ हन्यमानं महासैन्यं विलोक्यामर्षमुद्वहन्
अभ्यधावन्निशुंभोथ मुख्ययासुरसेनया ॥४॥ तस्या
ग्रतस्तथा पृष्ठे पार्श्वयोश्च महासुराः ॥ संदष्टोष्ठ

टाः क्रुद्धा हंतुं देवीमुपाययुः ॥५॥ आजगाम महावीर्य
श्शुंभोपि स्वबलैर्वृतः ॥ निहंतुं चंडिकां कोपात्कृत्वा
युद्धं तु मातृभिः ॥६॥ ततो युद्धमतीवासीद्देव्या शुं
भनिशुंभयोः ॥ शरवर्षमतीवोग्रं मेघयोरिव वर्ष
तोः ॥७॥ चिच्छेदास्ताञ्छरांस्ताभ्यां चंडिकास्वश
रोत्करैः ॥ ताडयामास चांगेषु शस्त्रौघैरसुरेश्वरौ
॥८॥ निशुंभो निशितं खड्गं चर्म चादाय सुप्रभं ॥ अता

म॰ श्री दु॰ ५८

ऽयन्मूर्द्धिसिंहंदेव्यावाहनमुत्तमं॥९॥ताडितेवाहिने
देवीक्षुरप्रेणासिमुत्तमं॥निशुंभस्याशुचिच्छेदचर्म
चाप्यष्टचंद्रकं॥१०॥छिन्नेचर्मणिखड्गेचशक्तिंचि
क्षेपसोऽसुरः॥तामप्यस्यद्विधाचक्रेचक्रेणाभिमु
खागतां॥११॥कोपाध्मातोनिशुंभोथशूलंजग्राह
दानवः॥आयांतंमुष्टिपातेनदेवीतच्चाप्यचूर्णय
त्॥१२॥आविध्याथगदांसोपिचिक्षेपचंडिकांप्र

नि॥ सापि देवी त्रिशूलेन भित्त्वा भस्मत्वमागता॥२३॥ ततः
परशुहस्तं तमायान्तं दैत्यपुंगवं॥ आहत्य देवी बाणौघै
रपातयत भूतले॥२४॥ तस्मिंनिपतिते भूमौ निशुंभे
भीमविक्रमे॥ भ्रातर्यतीव संक्रुद्धः प्रययौ हंतुमंबिका
२५॥ स रथस्थस्तथात्युच्चैः गृहीतपरमायुधैः॥ भुजै
रष्टाभिरतुलैः व्याप्याशेषं बभौ नभः॥२६॥ तमायांतं स
मालोक्य देवी शंखमवादयत्॥ ज्याशब्दं चापि धनुष

श्चकारातीवदुःसहं ॥२७॥ पूरयामासककुभोनिजघंटा
स्वनेनच ॥ समस्तदैत्यसैन्यानांतेजोवधविधायिना
२८ ॥ ततःसिंहोमहानादैस्त्याजितेभमहामदैः ॥ पूर
यामासगगनंगांतथैवदिशोदश ॥२९॥ ततःकाली
समुत्पत्यगगनंक्ष्मामताडयत् ॥ कराभ्यांतन्निनादेन
प्राक्स्वनास्तेतिरोहिताः ॥३०॥ अट्टाट्टहासमशिवं
शिवदूतीचकारह ॥ तैःशब्दैरसुरास्त्रेसुःशुंभःकोपप

श्री
दु.
२०

रंयया ॥२१॥ दुगान्सति हुतिनिहुतिव्याजहासांविकायस्रा
तसानयेसभिहिनं देवैराकाशसंस्थितैः ॥२२॥ सुंभे
नागमयाघातिमें कान्वालानिभीषणा ॥ श्वायांती
वक्त्रिकूराभासानिरस्तामहोल्कया ॥२३॥ सिंहना
देनसंभस्यव्याप्तलोकत्रयांतरं ॥ निर्घातनिस्वनोघो
रोजितवानवनीपते ॥२४॥ संभस्कानशरान्देवीशुं
भंस्समसहितान्भूरान ॥ चिच्छेदस्वशरैःहुँग्रैश्रानयपा

ग

घसहस्रशः ॥२५॥ ततः साचंडिकाक्रुद्धाशूलेनाभि
जघानतं ॥ सतदाभिहतोभूमौमूर्छितोनिपपात
ह ॥२६॥ ततोनिशुंभःसंप्राप्यचेतनामात्तकार्मुकः
आजघानशरैर्देवींकालींकेसरिणंतथा ॥२७॥ पु
नश्चकृत्वाबाहूनामयुतंदनुजेश्वरः ॥ चक्रायुधेन
दितिजश्छादयामासचंडिकां ॥२८॥ ततोभगवतीक्रु
द्धादुर्गादुर्गार्तिनाशिनी ॥ चिच्छेदतानिचक्राणि

श्री· दु· ४१

स्वशरैः सायकांस्तान् ॥२९॥ ततो निशुंभो वेगेन गदा
मादाय चंडिका ॥ अभ्यधावत वै हंतुं दैत्यसेनासमावृ
तः ॥३०॥ तस्यापतत एवाशु गदां चिच्छेद चंडिका ॥
खड्गेन शितधारेण स च शूलं समाददे ॥३१॥ शूल
हस्तं समायांतं निशुंभममरार्दनं ॥ हृदि विव्याध
शूलेन वेगाविद्धेन चंडिकां ॥३२॥ भिन्नस्यं शूलेन
हृदयानिःसृतापरः ॥ महाबलो महावीर्यस्ति

ष्ठेतिव्रुहषोवदन् ॥३३॥ तस्यानिःक्रामतोदेवीप्र
हस्यस्वनवत्ततः ॥ शिरश्छिच्छेदखड्गेनततोसावप
तद्भुवि ॥३४॥ ततःसिंहश्चखादोग्रदंष्ट्राक्षुण्णशिरो
धरान् ॥ असुरांस्तांस्तथाकालीशिवदूतीतथाप
रान् ॥३५॥ कौमारीशक्तिनिर्भिन्नाकेचिन्नेशुमहा
सुराः ॥ ब्रह्माणीमंत्रपूतेनतोयेनान्येनिराकृता ॥
३६ ॥ माहेश्वरीत्रिशूलेनभिन्नाःपेतुस्तथापरे ॥

वाराहीतुंडघातेन केचिच्चूर्णीकृता भुवि ॥३७॥ खंडखंडं
च चक्रेण वैष्णवे दानवाः कृताः ॥ वज्रेण चैंद्रीहस्ताग्रवि
मुक्तेन तथापरे ॥३८॥ केचिद्विनेशुरसुराः केचिन्नष्टा
महाहवात् ॥ भक्षिताश्चापरे कालीशिवदूतीमृ
गाधिपैः ॥३९॥ इति श्रीमार्कंडेयपुराणे सावर्णि
केमन्वंतरे श्रीदेवीमहात्म्ये शुंभनिशुंभवधोना
म नवमोध्यायः ॥९॥ ऋषिरुवाच ॥ निशुंभं

निहतेदृष्ट्वाभ्रातरंप्रणसंमितं॥ हन्यमानंवलंचै
वस्वंधः क्रुद्धोब्रवीद्वचः॥२॥ वलावलेपाद्दुष्टेत्वं
मादुर्गेगर्वमावह॥ अन्यासंवलमाश्रित्ययुद्ध्य
सेचातिमानिनी॥२॥ देव्युवाच॥ एकैवाहंजगत्य
त्रद्वितीयाकाममापरा॥ पश्यैतादुष्टमय्येवविशं
त्योमद्विभूतयः॥३॥ ऋषिरुवाच॥ ततःसमस्ता
स्तादेव्याब्रह्माणीप्रमुखालयं तस्यादेव्यास्तनौ

जग्मुरेकैवासीत्तदांबिका॥४॥ देव्युवाच॥ अहंवि
भूत्याबहुभिरिहरूपैर्यदास्थिता॥ तत्संहृतंमयै
कैवतिष्ठाम्याजौस्थिरोभव॥५॥ ऋषिरुवाच॥
ततःप्रववृतेयुद्धंदेव्याःशुंभस्यचोभयोः॥ पश्यतां
सर्वदेवानामसुराणांचदारुणं॥६॥ शरवर्षैःशि
तैःशस्त्रैस्तथास्त्रैश्चैवदारुणैः॥ तयोर्युद्धमभू
द्भूयःसर्वलोकभयंकरं॥७॥ दिव्यान्यस्त्राणिश

श्री. ३. ६३

नयोगस्तुस्तुचेयात्म्यांविका॥ भवंजनानिदेमें
इत्थमतीजातकार्नेभिः॥८॥ स्तुकानितेनयाम्वा
णिदिव्यानिपरमेश्वरी॥ वभंजलीलयेवोग्रंॐ
कारोस्वारण्णादिभि॥७॥ ततःसायस्पानेदेवीमा
कादयतसोस्तरः॥ मापिनत्कपिनादेवीपवर
श्चिक्केरचेष्ठभिः॥१०॥ क्षिनेधनषिदेसंइलया
पात्किमपाददे॥ चिक्केदेवीचक्रेणतांमप्पस

केरस्थितां ॥२१॥ ततःखड्गमुपादायश-चंद्रंच
भानुमान् ॥ अभ्यधावत्तदादेवींदैत्यानामधिपेश्व
रः ॥२२॥ तस्यापततएवाशुखड्गंचिछेदचंडिका ॥
धनुर्मुक्तैःशितैर्बाणैश्चर्मचार्ककरामलं ॥२३॥ ह
ताश्वःसतदादैत्यछिन्नधन्वाविसारथिः ॥ जग्राह
मुद्गरंघोरमंबिकानिधनोद्यतः ॥२४॥ चिछेदप
ततस्तस्यमुद्गरंनिशितैःशरैः ॥ तथापिसोभ्यधा

श्री
दु.
२४

वत्तांमुष्टिमुद्यम्यवेगवान्॥२४॥समुष्टिंपातयामास
हृदयेदैत्यपुंगवः॥देव्यास्तंचापिसादेवीतलेनोरस्यता
डयत्॥२५॥तलप्रहाराभिहतोनिपपातमहीतले॥स
दैत्यराजःसहसापुनरेवतथोत्थितः॥२६॥उत्पत्यच
प्रगृह्योच्चैर्देवींगगनमास्थितः॥तत्रापिसानिराधा
रायुयुधेतेनचंडिका॥२७॥नियुद्धंखेतदादैत्यश्चंडि
काचपरस्परं॥चक्रतुःप्रथमंयुद्धंमुनिविस्मयकार

श्री
दु
६९

कं ॥२५॥ ततो नियुद्धं सुचिरं कृत्वा तेनांबिका सह ॥ उ
त्पाद्य भ्रामयामास चिक्षेप धरणीतले ॥२६॥ स क्षिप्तो
धरणीं प्राप्य मुष्टिमुद्यम्य वेगवान् ॥ अभ्यधावत दु
ष्टात्मा चंडिकानिधनेछया ॥२७॥ तमायांतं ततो देवी
सर्वदैत्यजनेश्वरं ॥ जगत्यां पातयामास भित्वा शूले
न वक्षसि ॥२८॥ स गतासुः पपातोर्व्यां देवीशूलाग्रवि
क्षतः ॥ चालयन्सकलां पृथ्वीं साब्धिद्वीपां सपर्वतां

२३॥ ततः प्रसन्नमखिलं हतेतस्मिन्दुरात्मनि॥ जग
त्स्वास्थ्यमतीवापनिर्मलंचाभवन्नभः॥ २४॥ उत्पातमे
घाःसोल्कायेप्रागासंस्तेशमंययुः॥ सरितोमार्गवा
हिन्यास्तथासंस्तत्रपातिते॥ २५॥ ततोदेवगणाः
सर्वेहर्षनिर्भरमानसाः॥ बभूवुर्निहतेतस्मिन्गंध
र्वाललितंजगुः॥ २६॥ अवादयंस्तथैवान्येननृतु
श्चाप्सरोगणाः॥ ववुःपुण्यास्तथावाताःसुप्रभोऽभू

श्री
दु.
९९

दिवाकरः॥ जज्वलुश्चाग्नयः शांताः शांतदिग्जनितस्व
नाः॥२८॥ इतिश्रीमार्कंडेयपुराणेसावर्णिकेमन्वं
तरेश्रीदेवीमहात्म्येशुंभनिशुंभवधोनामदशमो
ध्यायः॥१०॥ ऋषिरुवाच॥ देव्याहतेतत्रमहासुरेंद्रे
सेंद्राःसुराःवह्निपुरोगमास्तां॥ कात्यायनींतुष्टुवुरि
ष्टलाभाद्विकाशिवक्त्राब्जविकाशिताशाः॥२॥ देवा
ऊचुः॥ देविप्रपन्नार्तिहरेप्रसीदप्रसीदमातर्जगतो

तोखिलस्य॥ प्रसीदविश्वेश्वरिपाहिविश्वंत्वमीश्व
रीदेविचराचरस्य॥२॥ आधारभूताजगतस्त्वमे
कामहीस्वरूपेणयतःस्थितासि॥ अपांस्वरूप
स्थितयात्वयैतदाप्यायतेकृत्स्नमलंघ्यवीर्ये॥३
त्वंवैष्णवीशक्तिरनंतवीर्याविश्वस्यबीजंपरमासि
माया॥ संमोहितंदेविसमस्तमेतत्त्वंवैप्रसन्नाभु
विमुक्तिहेतुः॥४॥ विद्यासमस्तास्तवदेविभेदाः

श्री. दु. ६०

स्त्रियः समस्ताः सकला जगत्सु ॥ त्वयैकया पूरितमंब
यैतत्का ते स्तुतिः स्तव्यपरापरोक्तिः ॥ ५ ॥ सर्वभूत
यदा देवि स्वर्गमुक्तिप्रदायिनि ॥ त्वं स्तुता स्तुतये का
वा भवंतु परमोक्तयः ॥ ६ ॥ सर्वस्य बुद्धिरूपेण जन
स्य हृदि संस्थिते ॥ स्वर्गापवर्गदे देवि नारायणि
नमोऽस्तु ते ॥ ७ ॥ कलाकाष्ठादिरूपेण परिणामप्र
दायिनि ॥ विश्वस्योपरतौ शक्ते नारायणि नमो

स्तुते ॥८॥ सर्वमंगलमंगल्येशिवेसर्वार्थसाधके
शरण्येत्र्यंबकेगौरिनारायणि० ॥९॥ सृष्टिस्थिति
विनाशानांशक्तिभूतेसनातनी ॥ गुणाश्रयेगुण
मयेनारायणि० ॥१०॥ शरणागतदीनार्तपरित्रा
णपरायणे ॥ सर्वस्यार्तिहरेदेविनारायणि० ॥११
हंसयुक्तविमानस्थेब्रह्माणीरूपधारिणि ॥ कौ
शांभःक्षरिकेदेविनारायणि० ॥१२॥ त्रिशूलचंद्रा

हिधरेमहावृषभवाहिनी॥ माहेश्वरीस्वरूपेणनारा
यणि॥१६॥ मयूरकुक्कुटवृतेमहाशक्तिधरेनघे
कौमारीरूपसंस्थानेनारायणि॥१७॥ शंखचक्र
गदाशार्ङ्गगृहीतपरमायुधे॥ प्रसीदवैष्णवीरूपे
नारायणि॥१८॥ गृहीतोग्रमहाचक्रेदंष्ट्रोधृतवसुं
धरे॥ वाराहरूपिणिशिवेनारायणि॥१९॥ नृसिंह
रूपेणोग्रेण॥ हंतुंदैत्यान्कृतोद्यमे॥ त्रैलोक्यत्राण

श्री
उ.
६८

सहितेनारायणि ॥२७॥ किरीटिनिमहावज्रे सह
स्रनयनोज्ज्वले ॥ वृत्रप्राणहरेचैंद्रिनारायणि ॥२८
शिवदूतीस्वरूपेणहतदैत्यमहाबले ॥ घोररूपेम
हारावेनारायणि ॥२९॥ दंष्ट्राकरालवदनेशिरो
मालाविभूषणे ॥ चामुंडेमुंडमथनेनारायणि ॥
३०॥ लक्ष्मिलज्जेमहाविद्येश्रद्धेपुष्टिस्वधेध्रुवे ॥ म
हारात्रिमहाविद्येनारायणि ॥३१॥ मेधेसरस्वतिव

रेभ्यस्त्वाध्वविनामसि॥ नियते त्वं प्रसीदेशे नारायणि॥
२२॥ सर्वस्वरूपे सर्वेशे सर्वशक्तिसमन्विते॥ भयेभ्यः
स्त्राहि नो देवि नारायणि॥२३॥ सर्वतः पाणिपादं
तसर्वतोक्षिशिरोमुखे॥ सर्वतः श्रवणघ्राणे नारा
यणि नमोस्तु ते॥२४॥ एतत्ते वदनं सौम्यं लोचनत्र
यभूषितं॥ पातु नः सर्वभीतिभ्यः कात्यायनि नमो
स्तु ते॥२५॥ ज्वालाकरालमत्युग्रमशेषासुरसूद

नं ॥ त्रिशूलंपातुनोभीतेर्भद्रकालिनमोस्तुते ॥२६॥
हिनस्तिदैत्यतेजांसिस्वनेनापूर्ययाजगत् ॥ साघं
टापातुनोदेविपापेभ्योनःसुतानिव ॥२७॥ असुरा
सृग्वसापंकचर्चितस्तेकरोज्वलः ॥ शुभायखड्गो
भवतुचंडिकेत्वांनतावयं ॥२८॥ रोगानशेषानपहं
सितुष्टारुष्टातुकामान्सकलानभीष्टान् ॥ त्वामा
श्रितानांनविपन्नराणांत्वामाश्रिताह्याश्रयतांप्र

यांति॥२९॥एतत्कृतंयत्कदनंत्वयाद्यधर्मद्विषांदेविम
हासुराणां॥रूपैरनेकैर्बहुधात्ममूर्त्तिंकृत्वांबिके
तत्प्रकरोतिकान्या॥३०॥विद्यासुशास्त्रेषुविवेकदी
पेष्वाद्येषुवाक्येषुचकात्वदन्या॥ममत्वगर्त्तेतिमहां
धकारेविभ्रामयत्येतदतीवविश्वं॥३१॥रक्षांसियत्रो
ग्रविषाश्चनागायत्रारयोदस्युबलानियत्र॥दावा
नलोयत्रतथाब्धिमध्येतत्रस्थितात्वंपरिपासिवि

स्व ॥३२॥ विश्वेश्वरित्वंपरिपासिविश्वंविश्वात्मिका
धारयसीतिविश्वं ॥ विश्वेशवंद्याभवतीभवंतिवि
श्वाश्रयायेत्वयिभक्तिनम्राः ॥३३॥ देविप्रसीदपरि
पालयनोरिभीतेर्नित्यंयथासुरवधादधुनैवसद्यः
पापानिसर्वजगतांप्रशमंनयाशुउत्पातपाकज
नितांश्चमहोपसर्गान् ॥३४॥ प्रणतानांप्रसीदत्वं
देविविश्वार्तिहारिणि ॥ त्रैलोक्यवासिनामीड्ये

लोकानांवरदाभव॥३५॥देव्युवाच॥वरदाहंसुरग
णावरंयन्मनसेछथ॥तंवृणुध्वंप्रयछामिजगताम
पकारकं॥३६॥देवाऊचुः॥सर्वबाधाप्रशमनंत्रै
लोक्यस्याखिलेश्वरि॥एवमेवत्वयाकार्यमस्म
द्वैरिविनाशनं॥३७॥वैवस्वतेंतरेप्राप्तेअष्टाविंश
तिमेयुगे॥शुंभोनिशुंभश्चैवान्याउत्पत्स्येतेमहा
सुरौ॥३८॥नंदगोपगृहेजातायशोदागर्भसंभवा

श्री
दु.
७२

ततस्तौ नाशयिष्यामि विंध्याचलनिवासिनी ॥३९॥
पुनरप्यतिरौद्रेण रूपेण पृथिवीतले ॥ अवतीर्य ह
निष्यामि वैप्रचित्तांस्तु दानवान् ॥४०॥ भक्षयंत्याश्च
तानुग्रान्वैप्रचित्तान्महासुरान् ॥ रक्तादंता भविष्यं
ति दाडिमीकुसुमोपमाः ॥४१॥ ततो मां देवताः स्वर्गे
मर्त्यलोके च मानवाः ॥ स्तुवंतो व्याहरिष्यंति सततं
रक्तदंतिकां ॥४२॥ भूयश्च शतवार्षिक्यामनावृष्ट्या

मनंभसि ॥ मुनिभिः संस्तुताभूमौ संभविष्याम्ययो
निजा ॥४३॥ ततः शतेन नेत्राणां निरीक्षिष्यामिय
न्मुनीन् ॥ कीर्त्तयिष्यंति मनुजा शताक्षीमिति मांत
तः ॥४४॥ ततोहमखिलंलोकमात्मदेहसमुद्भवैः ॥
भविष्यामि सुराशाकैरावृष्टेः प्राणधारकैः ॥४५॥ शा
कंभरीति विख्यातं तदा यास्याम्यहं भुवि ॥ तत्रैव च व
धिष्यामि दुर्गमाख्यं महासुरं ॥४६॥ दुर्गादेवीति

विख्यातिं तन्मे नाम भविष्यति॥ पुनश्चाहं यदा भीमं
रूपं कृत्वा हिमाचले॥४७॥ रक्षांसि भक्षयिष्यामि
मुनीनां त्राणकारणात्॥ तदा मां मुनयः सर्वे स्तोष्यं
त्यानम्रमूर्त्तयः॥४८॥ भीमादेवीति विख्यातं तन्मे
नाम भविष्यति॥ यदारुणाख्यस्त्रैलोक्ये महाबाधां क
रिष्यति॥४९॥ तदाहं भ्रामरं रूपं कृत्वासंख्येयष
ट्पदं॥ त्रैलोक्यस्य हितार्थाय वधिष्यामि महासुरं

श्री
५.
७३

भ्रामरीतिचमांलोकास्तदास्तोष्यंतिसर्वतः॥इत्थं
यदायदाबाधादानवोत्थाभविष्यति॥५१॥तदात
दावतीर्याहंकरिष्याम्यरिसंक्षयं॥५२॥इतिश्रीमा
र्कंडेयपुराणेसावर्णिकेमन्वंतरेश्रीदेवीमहात्
म्येनारायणिस्तुतिर्नामैकादशोऽध्यायः॥देव्यु
वाच॥एभिस्तवैश्चमांनित्यंस्तोष्यतेयःसमाहि
तः॥तस्याहंसकलांबाधांशमयिष्याम्यसंशयः

२॥ मधुकैटभनाशंचमहिषासुरघातनं॥ कीर्त्तयिष्यंति
येतद्वद्वधंसुंभनिसुंभयोः॥२॥ अष्टम्यांचचतुर्दश्यां
नवम्यांचैकचेतसः॥ श्रोष्यंतिचैवयेभक्त्याममम
हात्म्यमुत्तमं॥३॥ नतेषांजायतेकिंचिद्दुःकृतोत्था
नचापदः॥ भविष्यंतिनदारिद्र्यंनचैवेष्टवियोजनं
४॥ शत्रुतोनभयंतस्यदस्युतोवानराजतः॥ नशा
स्त्रानलतोयौघात्कदाचित्संभविष्यति॥५॥ तस्मान्म

चौ

मेतन्माहात्म्यंपठितव्यंसमाहितैः॥ श्रोतव्यंचसदा
भक्त्यापरंस्वस्त्ययनंमहत्॥६॥उपसर्गानशेषांस्तु
महामारीसमुद्भवान्॥ तथात्रिविधमुत्पातंमाहा
त्म्यंशमयेन्मम॥७॥यत्रैतत्पठ्यतेसम्यङ्नित्यमा
यतनेमम॥ सदानतद्विमोक्ष्यामिसान्निध्यंतत्रमेस्थि
तं॥८॥बलिप्रदानेपूजायामग्निकार्येमहोत्सवे॥
सर्वममैतच्चरितमुच्चार्यंश्राव्यमेवच॥९॥जानताऽजा

श्री
दु.
७४

नता:वापिवलिपूजांतथाकृतां॥प्रतीच्छिष्याम्यहंप्री
त्यावह्निहोमंतथाकृतं॥१०॥शरत्कालेमहापूजाक्रि
यतेयाश्चवार्षिकी॥तस्यांममैतन्माहात्म्यंश्रुत्वाभ
क्तिसमन्वितः॥११॥सर्ववाधाविनिर्मुक्तोधनधान्यसु
तान्वितः॥मनुष्योमत्प्रसादेनभविष्यतिनसंशयः॥
१२॥श्रुत्वाममैतन्माहात्म्यंतथाचोत्पत्तयःशुभाः॥
पराक्रमंचयुद्धेषुजायतेनिर्भयःपुमान्॥१३॥रिपवः

श्री
दु
७५

संक्षयं यांति कल्याणं चोपपद्यते ॥ नंदते च कुलं पुंसां
माहात्म्यं मम शृण्वतां ॥ १० ॥ शांतिकर्माणि सर्वत्र
तथा दुःस्वप्नदर्शने ॥ ग्रहपीडासु चोग्रासु माहात्म्यं
शृणुयान्मम ॥ ११ ॥ उपसर्गाः शमं यांति ग्रहपीडाश्च
दारुणाः ॥ दुःस्वप्नं च नृभिर्दृष्टं सुस्वप्नमुपजायते ॥ १२
बालग्रहाभिभूतानां बालानां शांतिकारकं ॥ संघातभे
दे च नृणां मैत्रीकरणमुत्तमं ॥ १३ ॥ दुर्वृत्तानामशेषाणां

बलहानिकरंपरं॥रक्षोभूतपिशाचानांपठनादेवनाश
नं॥८॥सर्वंममैतन्माहात्म्यंममसान्निध्यकारकं॥पशु
पुष्पार्घधूपैश्चगंधदीपैस्तथोत्तमैः॥९॥विप्राणांभो
जनैर्होमैःप्रोक्षणीयैरहर्निशं॥अन्यैश्चविविधैर्भोगैः
प्रदानैर्वत्सरेणया॥१०॥प्रीतिर्मेक्रियतेसास्मिन्सकृ
त्सुचरितेश्रुते॥श्रुतंहरतिपापानितथारोग्यंप्रयच्छ
ति॥११॥रक्षांकरोतिभूतेभ्योजन्मनांकीर्तनंमम॥

श्री रा ७८

पुंडेक्षुचरितंयन्मेदृष्टैस्तानिवर्हेलं ॥२२॥ नतस्मिन्स्वस्तनेवै
रिकृतंभयंपुंसांनजायते ॥ उभाभिस्तनयोयाश्चयाः
श्चयाश्चब्रह्मर्षिभिःकृता: ॥२३॥ ब्रह्मणावकृतारक्षा
स्वप्नयकंतच्छुभांमतिं ॥ आरण्येप्रांतरेवापिदावाग्नि
परिवारितः ॥२४॥ दस्युभिर्वाकृतःस्कन्येगृहीतोवापि
शत्रुभिः ॥ सिंहव्याघ्रानुयातोवावनेवावनहस्तिभिः
२५॥ राजाज्ञकृदेनचात्तग्रावंध्योवंधगतोपिवा ॥ समु

र्णितोवावातेनस्थितःपोतेमहार्णवे ॥२६॥ पतत्सु
चापिशस्त्रेषुसंग्रामेभृशदारुणे ॥ सर्वबाधासुघो
रासुवेदनाभ्यर्दितोपिवा ॥२७॥ स्मरन्ममैतच्चरितंन
रोमुच्येतसंकटात् ॥ ममप्रभावात्सिंहाद्यादस्यवोवैरि
णस्तथा ॥२८॥ दूरादेवपलायंतेस्मरतश्चरितंमम
ऋषिरुवाच ॥ इत्युक्त्वासाभगवतीचंडिकाचंडविक्र
मा ॥२९॥ पश्यतामेवदेवानांतत्रैवांतरधीयत ॥ तेपि

देवानिगतंकार्याधिकारान्यथापुरा॥यज्ञभागभुजः
सर्वेचक्रुर्विनिहतारयः॥दैत्याश्चदेव्यानिहतेशुंभेदेवरि
पौयुधि॥३१॥जगद्विध्वंसिनितस्मिन्महोग्रेतुलविक्र
मे॥निशुंभेचमहावीर्येशेषाःपातालमाययुः॥३२॥
एवंभगवतीदेवीसानित्यापिपुनःपुनः॥संभूयकुरुते
भूपजगतःपरिपालनं॥३३॥तयैतन्मोह्यतेविश्वं
सैवविश्वंप्रसूयते॥सायाचिताचविज्ञानंतुष्टाऋद्धिं

प्रयछति॥३४॥व्याप्तंतयैतत्सकलंब्रह्मांडंमनुजे-
श्वरं॥महाकाल्यामहाकालीमहामारीस्वरूपया
॥३५॥सैवकालीमहामारीसैवसृष्टिर्भवत्यजा॥
स्थितिंकरोतिभूतानांसैवकालीसनातनी॥३६॥
भवकालेनृणांसैवलक्ष्मीर्वृद्धिःप्रदागृहे॥सैवभा
वेतथालक्ष्मीर्विनाशायोपजायते॥३७॥स्तुतासं
पूजितापुष्पैर्धूपगंधादिभिस्तथा॥ददातिवित्तंपुत्रांश्च

मनिंधर्मेनघाम्नुभां॥२८॥इतिश्रीमार्कंडेयपुराणेसा
वर्णिकेमन्वंतरेश्रीदेवीमहात्म्येपुराणस्तुतिर्नाम
द्वादशोध्यायः॥१२॥ऋषिरुवाच॥एतत्तेकथितंभू
पदेवीमहात्म्यमुत्तमं॥एवंप्रभावसादेवीययेदंधार्य
तेजगत॥१॥विद्यातथैवक्रियतेभगवद्विष्णुमायया
तयात्वमेषवैश्यश्चतथैवान्येविवेकिनः॥२॥मोह्यंते
मोहिताश्चैवमोहमेष्यंतिचापरे॥तामुपैहिमहारा

श्री
दु.
७८

नंशरणंपरमेश्वरी ॥३॥ आराधितासैवनृणांभोग
स्वर्गापवर्गदा ॥ श्रीमार्कंडेयउवाच ॥ इतितस्यवचः
श्रुत्वासुरथःसनराधिपः ॥४॥ प्रणिपत्यमहाभाग
तमृषिंसंशितव्रतं ॥ निर्विण्णोतिममत्वेनराज्यापहर
णेनच ॥५॥ जगामसद्यस्तपसेसचवैश्योमहामुने
संदर्शनार्थमंबायानदीपुलिनसंस्थितः ॥६॥ सच
वैश्यस्तपस्तेपेदेवीसूक्तंपरंजपन् ॥ तौतस्मिन्पुलि

श्री·
दु·
७८

नेदेव्याःकृत्वामूर्त्तिंमहीमयीं ॥७॥ अर्हणंचकृतंतत्
स्याःपुष्पधूपाग्नितर्पणैः ॥ निराहारौयताहारौतन्
मनस्कौसमाहितौ ॥८॥ ददतुस्तौबलिंचैवनिजगात्रा
सृगुक्षितं ॥ एवंसमाराधयतोस्त्रिभिर्वर्षैर्यतात्मनो
ः ॥ परितुष्टाजगद्धात्रीप्रत्यक्षंप्राहचंडिका ॥ देव्युवा
च ॥ यत्प्रार्थ्यतेत्वयाभूपत्वयाचकुलनंदन ॥१०॥ सो
पिवैश्यस्ततोज्ञानंवव्रेनिर्विण्णमानसः ॥ ममेतिह

मितिमात्रसंगविच्युतकारकं ॥२२॥ देव्युवाच ॥ स्व
ल्पैरहोभिर्नृपतेस्वंराज्यंप्राप्स्यसेभवान् ॥ हत्वारिपू
नस्खलितंतवतत्रभविष्यति ॥२३॥ मृतश्चभूयःसंप्रा
प्यजन्मदेवाद्विवस्वतः ॥ सावर्णिकोमनुर्नामभवा
न्भुविभविष्यति ॥२४॥ वैश्यवर्यत्वयायश्चवरोस्म
त्तोभिवांछितः ॥ तंप्रयच्छामिसंसिद्ध्यैतवज्ञानंभवि
ष्यति ॥२५॥ श्रीमार्कंडेयउवाच ॥ इतिदत्वातयोर्दे

वीयथाभिलषितंवरं॥ वभूवांतर्हितासद्योभक्त्यातान्
भ्यामभिष्टुता॥१२॥ एवंदेव्यावरंलब्ध्वासुरथःक्षत्रिय
र्षभः॥ सूर्यजन्मसमासाद्यसावर्णिर्भवितामनुः॥१३
इतिश्रीमार्कंडेयपुराणेसावर्णिकेमन्वंतरेश्री
देवीमहात्म्येवैश्यवरंप्रदानंनामत्रयोदशोध्या
यः॥१३॥ अथदेवीसूक्तं॥ नमःसरस्वत्यै॥ अहं
रुद्रेभिःवसुभिःचरामिहमादित्यैरुतविश्वदेवैः॥ अहं

मित्रावरुणोभाविभर्म्यहमिंद्राग्नीअहमश्विनोभा॥अहं
सोममाहनसंबिभर्म्यहंत्वष्टारमुतपूषणंभगं॥अहं
दधामिद्रविणंहविष्मतेसुप्रव्येयजमानायसुन्वते॥
अहंराष्ट्रीसंगमनीवसूनांचिकितुषीप्रथमायज्ञि
यानां॥तांमादेवाव्यदधुःपुरुत्राभूरिस्थात्रांभूर्यावे
शयंती॥मयासोअन्नमत्तियोविपश्यतियःप्राणि
तियईंशृणोत्युक्तं॥अमंतवोमांतउपक्षियंतिश्रुधि

तःश्रुद्धिवंतेवदामि ॥ अहमेवस्वयमिदंवदामिजुष्टं
देवेभिःरुतमानुषेभिः ॥ यंकामयेतंतमुग्रंकृणोमितं
ब्रह्माणंतमृषिंतंसुमेधसां ॥ अहंरुद्रायधनुरातनो
मिब्रह्मद्विषेशरवेहंतवाउ ॥ अहंजनायसमदंकृणोमि
अहंद्यावापृथिवीआविवेश ॥ अहंसुवेपितरमस्य
मूर्द्धन्ममयोनिरप्स्वंतःसमुद्रे ॥ ततोवितिष्ठेभुव
नानिविश्वातामूंद्यांवर्ष्मणोपस्पृशामि ॥ अहमे

वतानरूवप्रवम्यारभमाणाभुवनानिविश्वा॥ परोदि

वापरयनएपृथिव्यैतावतीमहिमानासंवभूव॥ इति

देवीसूक्तंसमाप्तं॥ ॐनमःत्रिपुरसुंदर्यै॥ अस्यश्रील

घ्वाचार्यस्तोत्रस्य॥ सनत्कुमारऋषिः॥ त्रिष्टुपछंदः॥ श्री

त्रिपुरभैरवीदेवता॥ ऐंवीजं॥ क्लीं शक्तिः॥ सौंकीलकं

मनविंथपुरुषार्थेजपेविनियोगः॥ ॐऐंदृसेवप्राण

मनस्वरधनीमध्येललाटप्रभां॥ प्रोक्लींकांनिम

त्रस्य गौरि विषिमस्यानन्तनी सर्वतः ॥ एषा सौ त्रिपुरा
हृरिस्थानिलहृदि फतिरिवोल्लां ग्रोसदा हृस्थिता
किंर्द्धजं सहसा परैस्त्रिभिरचंज्योतिर्मयी वाङ्म
यी ॥ २ ॥ या मात्रा त्रपुसीलतानन्तलसत्तंतुस्थिति
स्पर्धिनी ॥ वाग्बीजे प्रथमे स्थितातव सदा तां मन्म
हे ते वयं ॥ शक्तिः कुंडलिनीति विश्वजननव्यापार
बद्धोद्यमा ॥ ज्ञात्वेत्थं न पुनः स्पृशंति जननीगर्भेर्भ

श्री
२
१२

कत्वंबुधः ॥४॥ दृष्ट्वासंभ्रमकारिवस्तुसहसाऐऐइति
व्याहृतं ॥ येनाकूतवशादपीहवरदेबिंदुंविनाप्यक्षरं
तस्यापिध्रुवमेवदेवितरसाजातेतवानुग्रहे ॥ वाचः
सूक्तिसुधारसद्रवमुचोनिर्यांतिवक्त्रांबुजात् ॥५॥ य
न्नित्येतवकामराजमपरंमंत्राक्षरंनिष्कलं ॥ तत्सार
स्वतमित्यवैतिविरलःकश्चिद्बुधश्चेद्भुवि ॥ आख्यानं
प्रतिपर्वसत्यतपसोयत्कीर्तयंतोद्विजाः ॥ प्रारंभेप्रण

श्री
र
१२

वास्यदमष्टयित्वांनीत्वोद्धरंनिस्फुटं ॥ ७ ॥ यत्संप्रोव
पसांप्रहन्निकरणेहृष्टप्रभावंवुधे ॥ स्वामीयंतदहंन
मामिमनसायद्वीजमिंदुप्रभं ॥ ब्रह्मोवोपिसरस्वती
मनुगतोज्ञाग्रांतुविछिन्नये ॥ गौरयाह्वोगिरिवर्नेतेसनि
यतंयोगंविनासिद्धिदः ॥ ८ ॥ एकैकंतवदेवविबीजम
नघंसव्यंजनाव्यंजनं ॥ ह्रस्वंपरदीर्घपृथक्क्रमगतं
यद्वास्थितंसुन्कमात ॥ यंयंकाममपेक्षयेनविधिना

केनापिवाचिंतितं॥ जन्मंवासफलीकरोति[illegible]मानंतस
मस्तंतत्फलं॥२॥ वामेपुस्तकधारिणीमभयदांसाक्षात्स
नंदायिनी॥ भक्तेभ्योवरदानपेशलकरांकर्पूरकुंदोज्व
लां॥ उज्जृंभांबुजपत्रकांतनयनस्निग्धप्रभालोकिनी॥
येत्वामंबनशीलयंतिमनसासाकविन्वंकृतः॥७॥ ये
त्वांपांडुरपुंडरीकपटलस्पष्टाभिराममभांसिंचंतीम
मृतद्रवैरिवशिरोध्यायंतिमूर्ध्निस्थिनां॥ आश्रांतंवि

नं तं

स्निं

करस्मृत्तरसरपदानि यांतिवक्रांतुजानेषांभारानि भारतीसु
रसरिन्कल्लोललोलोर्मिभिः ॥ ५ ॥ येसिंदूरपरागपुंज
पिहितंत्वनेनसायामि मां ॥ उवीचापिविलीनयावक
रसप्रस्तारमग्नामिव ॥ पश्यंतित्त्वलमप्यनन्यमनसस्ते
मामनंगज्वरक्रांता [illegible] ञंगपश्यवकदृश्गेवपश्याः भ
वंतिस्त्रियः ॥ ६ ॥ वंचत्कांचनकुंडलांगदधरामाबद्ध
कांचीस्रजं ॥ येत्वांचेतसितन्वतेस्तणमपिध्यायंतिकृ

न्मास्थिरं॥ तेषांवेश्मनिविभ्रमादहरहस्फारीभवंत्यश्विरं॥
माद्यत्कुंजरकर्णतालतरलाःस्थैर्यंभजंतेश्रियः॥१०॥ श्यार
भेणाशशिखंडमंडितजटाजूटांनृमुंडस्रजं॥ बंधूकप्र
सवारुणांबरधरांप्रेतासनाध्यासिनीं॥ त्वांध्यायंतिचतु
र्भुजांत्रिनयनामापीनतुंगस्तनीं॥ मध्येनिम्नवलित्रयां
कितनुंत्वद्रूपसंवित्तये॥११॥ जातोप्यल्पपरिछ्छदेक्षि
तिभुजांसामान्यमात्रेकुले॥ निःशेषावनिचक्रवर्तिपद

श्री

वीलक्ष्मा प्रतापोन्नतः ॥ यद्विद्याधरवृंदवंदितपदः श्रीवत्स
राजोभव ॥ हे विमलचरणांबुजन्मप्रणति नः सोयं प्रसादे
दय: ॥२२॥ चंडित्वच्चरणांबुजार्चनकृते बिल्वीदलोल्लुं
ठना ॥ उद्यन्कंटककोटिभिः परिचयं येषां न जग्मुः कर
रा ॥ तेदंडांकुशपाशचक्रपाशाङ्कलिप्राश्रीवत्समत्स्या
कितैर्नो यं न पृथिवीभुजाकथमिवांभोजप्रभैः पालि
भिः ॥२३॥ विप्राः शेलिभजो विपालजदितरे स्त्रीराज्यम

श्री.
२.
८५

धामसेवे:॥ त्वांदेवित्रिपुरेपरापरकलासंतर्प्यपूजाविधौ॥
यांयांप्रार्थयतेमनःस्थिरधियांतेषांतएवध्रुवं॥ तांतांसि
द्धिमवाप्नुवंतितरसाविघ्नैरविघ्नीकृता॥२४॥ शब्दानां
जननीत्वमत्रभुवनेवाग्वादिनीत्युच्यसे॥ त्वत्तःकेशव
वासवप्रभृतयोप्याविर्भवंतिस्फुटं॥ लीयंतेखलुयत्र
कल्पविरमेब्रह्मादयस्तेप्यमी॥ सात्वंकाचिदचिंत्यरूप
महिमाशक्तिःपरागीयसे॥२५॥ देवानांत्रितयंत्रयीह

नभुजां धान्त्रिमयं त्रिसृता ॥ त्रैलोक्यं त्रिपदी त्रिपुष्करमथो त्रिब्र
ह्मवर्णास्त्रियः ॥ यत्किंचिज्जगति त्रिधा नियमितं तत्सर्वमेतत्त्रि
वर्गादिकं ॥ तत्सर्वं त्रिपुरेति नाम भगवत्यन्वेति ते तत्त्वतः ॥
२६ ॥ लक्ष्मी राजकुले जयां रणमुखे क्षेमंकरीमध्वनि ॥ क्र
व्याद्द्विपसर्पभाजि शबरीं कांतारदुर्गे गिरौ ॥ भूतप्रेत
पिशाचजंभकभये स्मृत्वा महाभैरवीं ॥ व्यामोहे त्रिपुरां
तरंति विपदस्तारां च तोयप्लवे ॥ २७ ॥ मायाकुंडलिनी

श्री
२
८६

त्रियामध्यमतोकालीकलामालिनी॥ मातंगीविजया
नयाभगवतीस्वोध्शिवाशांभवी॥ शक्तिःशंकरवल्लभा
त्रिनयनेर्वाग्वादिनीभैरवी॥ ह्रींकारीत्रिपुरापरापरम
यीमाताकुमारीत्वसि॥ २४॥ आईपल्लवितैःपरस्परयु
तैःद्विधिक्रमाद्यैस्तरै॥ काद्यैःक्षांतगतैःस्वरादिभिरथ
क्षांतैश्चतैःस्वरैः॥ नामानित्रिपुरेभवंतिखलुयानि
त्यंतनगुह्यानिते॥ तेभ्योभैरवपत्निविंशतिसहस्त्रेभ्यः

परेभ्योनमः॥१९॥बोद्धव्यानिपुणानुयैस्तानिरियंकृत्वा
मनलङ्कृतं॥भारमाग्निगुरेणनन्यमनसायत्राघटूनेस्फु
टं॥एकद्वित्रिपदक्रमेणकथितस्तन्नादसंख्यातरैः॥
मंत्रोद्धारविधिर्विशेषसहसासत्संप्रदायान्वितः॥२०
सावद्यंनिरवद्यमस्तुयदिवाकिंवानयाचिंतया॥नूनं
स्तोत्रमिदंपठिष्यतिजनोयस्यास्तिभक्तिस्त्वयि॥संवि
ग्नापिलकत्वमात्मनिदृढंसंजर्नयमानंहठा॥मङ्कृला

श्री॰
२॰
८

मुखरीकृतेनरचितंयस्मान्मयापिध्रुवं ॥२२॥ मानंदोद्भ
वकंपद्मपूर्णनियतंनिशहृहासारिकं ॥ वेदव्याकरण
वगाहनकरंसौभाग्यसिद्धप्रदं ॥ पुष्पाकर्षपुरप्रवेश
कविताननर्कोक्तिमुक्तिप्रदं ॥ लक्ष्मीनाथमिसंकरोतिनिसित
मंयोगीश्वरस्यध्रुवं ॥२३॥ गौरित्र्यंबकपार्वतिसत्स्त
त्रैलोक्यमानःप्रिये ॥ पार्वत्यास्त्रिपुरेमृडानिवरदेरु
द्राणिकात्यायिनि ॥ भीमेभैरविचंडिशर्वरिकलेका

लत्तयेशूलिनि॥ त्वमादप्रणतानानन्यमनसापर्याकुलां
स्त्राहिता॥२२॥ आईमवल्लरजनीवराबिंदुनादैमेकात्त
रंपरामिदंकामिकावरंति॥ मांयाहियेनभुवनत्रयमंकि
तंसृष्टिस्थितिप्रलयहेतुमचिंत्यमेतत॥२३॥ इतिश्री
लघुस्तवः समाप्तम्॥ ॐनमोइंद्राक्षीदेव्यैनमः॥ अस्य
श्रीइंद्राक्षीस्तोत्रमंत्रस्य॥ पुरंदरऋषिः॥ अनुष्टुप्छंदः
श्रीइंद्राक्षीदेवता॥ लक्ष्मीरितिबीजं॥ भुवनेश्वरीतिश

इं.
द्रा.
८८

क्लिः॥ भवानीतिकीलकं॥ ममसर्वाभीष्टफलसिद्ध्य

र्थेजपेविनियोगः ॐ ह्रीं ब्रह्माणीअंगुष्ठाभ्यांनमः॥ ॐम

हालक्ष्मीनितर्जनीभ्यांनमः॥ ॐ माहेश्वरीनिमध्यम

भ्यांनमः॥ ऋं ब्रह्माणीमनामिकाभ्यांनमः॥ ॐ का

त्यायनीनिकनिष्ठिकाभ्यांनमः॥ ॐ कौमारीनिक

रतलकरपृष्ठाभ्यांनमः॥ इतिकर न्यासः॥ एवंहृदया

दिन्यासः॥ अथध्यानं॥ ॥ ईंद्राणीहिभुजांदेवीपी

नवस्त्रपरांशुभां ॥ वामहस्तेवज्रधरांदक्षिणेचवरप्रदां ॥
१ ॥ इंद्राक्षीचसहस्राक्षीनानालंकारभूषितां ॥ प्रसन्न
वदनांभोजंअप्सरोगणसेवितां ॥ २ ॥ अथमंत्रः ॥ ओं
ह्रींह्रींक्लींसौंसर्वतत्वप्रबोधयामिनमःस्वाहा ॥ एवं
ध्यात्वाजपेद्देवींवांछितार्थप्रदायिनी ॥ मानसोपचा
रैस्तर्च्यंसर्वदाशुभसाधकां ॥ ४ ॥ इंद्रउवाच ॥ इंद्राक्षी
नामसादेवीदैवतैःसमुदाहृता ॥ गौरीशाकंभरीदेवी

दुर्गानाम्नेतिविश्रुता ॥ ४ ॥ कात्यायनीमहालक्ष्मीचंडघं
टामहातपा ॥ सावित्रीसाचसावित्रीब्रह्माणिब्रह्मवादि
नी ॥ ५ ॥ नारायणीभद्रकालीरुद्राणीकृष्णपिंगला ॥
अग्निज्वालारौद्रमुखीकालरात्रितपस्विनी ॥ मेघायण
सहस्राक्षीविकटांगीजलोदरी ॥ महोदरीमुक्तकेशी
घोररूपामहाबला ॥ ६ ॥ अजिताभद्रनावंतिरोगहंत्रि
शिवप्रिया ॥ शिवाहतीकरालीचप्रत्यक्षपरमेश्वरी ॥

ईशाणी रुद्ररूपा च ईश्वरी शक्तिः परायणा ॥ महिषासुरह-
न्त्री च चामुंडा गर्भदेवता ॥ २० ॥ वाराही नारसिंही च भी-
मा भैरवनादिनी ॥ श्रुतिः स्मृतिः धृतिर्मेधा विद्या लक्ष्मी
सरस्वती ॥ २१ ॥ अनंता विजयाऽपर्णा मानस्तोकाऽपराजि-
ता ॥ भवानी पार्वती दुर्गा हैमवत्यंबिका शिवा ॥ २२ ॥
शिवा भवानी रुद्राणी शंकरार्धशरीरिणी ॥ एतैर्ना-
मपदैर्दिव्यैः स्तुता शक्रेण धीमता ॥ २३ ॥ प्रसन्ना सा

दुं॰ श॰ ७०

वस्तुमत्वीप्रत्यत्तंवरसंविका॥ स्मापकरोगपमैस्वयं
ज्ञानवेतंयघणोवलं॥२४॥ यानमावर्तयेघस्तमुच्यते
व्याधिविधपनांत॥ मावर्तै सहस्रे गलभतेवांछितं
फलं॥२५॥ राजवधपमवाप्नोतिमासमत्रयपठेन्नरः॥२
नानासिद्धिकरीदेवीसर्वपापयपोहति॥२६॥ इतिश्री
इंद्रक्षलस्पानिमंबादे इंद्राक्षीस्तोत्रंसंपूर्णं॥ शुभं॥

६५	१६	११	२२
६०	१७	१३	४३
८०	१७	१९	६०
१५	१२	२०	६०

यंत्र
मध्य
नाव

श्री॰
म॰
२

ञानमः॥श्रीवा याश्रयस्ता

ॐमहिम्नःपारं तेपरमविदु
षोयद्यसदृशी स्तुतिर्ब्रह्मा
दीनामपितद वसन्नास्त्वयि
गिरः॥अथावा च्यःसर्वःस्व
मतिपरिणा मावधिगृण
न्ममाप्येषस्तो त्रेहरनिरपव

ऽ:परिकरः ॥१॥ अतीतः पंथानं तव च महिमा वांगम
नसयोरतद्व्यावृत्त्यायं चकितमभिधत्ते श्रुतिरपि ॥
स कस्य स्तोतव्यः कतिविधगुणः कस्य विषयः ॥ प
देत्वर्वाचीने पतति न मनः कस्य न वचः ॥२॥ मधुस्फी
ता वाचः परमममृतं निर्मितवतस्तव ब्रह्मन्किंवा
गपि सुरगुरोर्विस्मयपदं ॥ मम त्वेतां वाणीं गुणक
थनपुण्येन भवतः पुनामीत्यर्थेस्मिन्पुरमथन बुद्धि

र्व्यवसिता ॥३॥ तवैश्वर्यंयत्तज्जगदुदयरक्षाप्रलय
कृत्त्रयीवस्तुव्यस्तंतिसृषुगुणभिन्नासुतनुषु ॥ अ
भव्यानामस्मिन्वरदरमणीयामरमणींविहंतुंव्या
क्रोशींविदधतइहैकेजडधियः ॥४॥ किमीहः किं
कायः सखलुकिमुपायस्त्रिभुवनंकिमाधारोधा
तासृजतिकिमुपादानइतिच ॥ अतर्क्यैश्वर्येत्व
य्यनवसरदुःस्थोहतधियः कुतर्कोयंकांश्चिन्मुख

तै॰ २
श्री॰
म॰
२

रयतिमोहाययज्जगतः ॥५॥ अजन्मानोलोकाःकिमव
यववंतोपिजगतामधिष्टातारंकिंभवविधिरनादृ
त्यभवति॥ अनीशोवाकुर्याद्भुवनजननेकःपरिकरो
यतोमन्दास्त्वांप्रत्यमरवरसंशेरतइमे॥६॥त्रयीसां
ख्यंयोगःपशुपतिमतंवैष्णवमितिप्रभिन्नेप्रस्था
नेपरमिदमदःपथ्यमितिच॥रुचीनांवैचित्र्यादृ
जुकुटिलनानापथजुषांनृणामेकोगम्यस्त्वमसि

नं

पयसामर्णवइव॥७॥महोक्षःखट्वांगंपरशुरजिनंभ
स्मफणिनः॥कपालंचेतीयत्तववरदतंत्रोपकर
णं॥सुरास्तांतामृद्धिंदधतितुभवद्भ्रूप्रणिहितां
नहिस्वात्मारामंविषयमृगतृष्णाभ्रमयति॥८॥
ध्रुवंकश्चित्सर्वंसकलमपरस्त्वध्रुवमिदं॥परो
ध्रौव्याध्रौव्येजगतिगदतिव्यस्तविषये॥सम
स्तेप्येतस्मिन्पुरमथनतैर्विस्मितइव॥स्तुवंजि

श्री
म.
२

ह्रेमित्वां न खलु ननु धृष्टामुखरता ॥ ९ ॥ नैश्वर्यं
यत्नाद्यदुपरिविरिंचोहरिरध: ॥ परिछेत्तुंया
तावनलमनलस्कंधवपुष: ॥ ततोभक्तिश्रद्धा
भरगुरुगृणद्भ्यांगिरिशयत्स्वयंतस्थेताभ्यांत
वकिमनुवृत्तिर्नफलति ॥ १० ॥ अयत्नादासा
द्यत्रिभुवनमवैरिव्यतिकरं ॥ दशास्योयद्बाहून
भृतरणकंडूपरवशान ॥ शिर:पद्मश्रेणीरचि

श्री॰
म॰
८

नचरणांभोरुहबलेः॥स्थिरायास्त्वद्भक्तेस्त्रिपुर
हरविस्फूर्जितमिदं॥११॥अमुष्यत्वत्सेवासमधि
गतसारंभुजवनं बलात्कैलासेपित्वदधिव
सतौविक्रमयतः॥अलभ्यापातालेप्यलसचलि
तांगुष्ठशिरसि॥प्रतिष्ठात्वय्यासीद्ध्रुवमुपचि
तोमुह्यतिखलः॥१२॥यदृद्धिंसुत्राम्णोवरदपर
मोच्चैरपिसती॥मधश्चक्रेबाणःपरिजनविधेय

त्रिभुवनः॥ननश्चिंतंतस्मिन्नविवसितरिवज्वरण
योनेकसाध्रुवम्येभवतिपिरमसव्यवनतिः॥२३
यकांडव्रत्सांऽत्तयचकिंनदेवासुरकपाविधेय
स्यासीयाखितयनविषंसंहृनवनः॥सकल्माषः
कंठेनवनऊहमेनश्रियमहोविकारोपिष्याव्याभु
वनभयभंगव्यसनिनः॥२४॥अस्तिद्वायीनेवद्धा
विरपिदेवासुरनरे॥निवर्तितेनिमंजगात्मजयनो

यस्यविक्षिप्ता:॥सपप्यपन्नीशान्वामिनरस्तुरसाधार
णमशून्यस्मर:स्मर्तव्यात्मानद्विवशिशुपय्य:परि
भव:॥२५॥महीपारयानाग्रनजिसहसासंग्लाय
परंपरंविसोर्भोम्पङ्नपरिपहगणग्रहगणम्॥
मरूद्यौदैस्यंयात्पनिभनजदानाडिननटाजगद्
ताथैत्वंनरसिनत्रवामेवविभुना॥२६॥वियद्यापी
नारानुणगणितनफेनाङ्कमहविः॥प्रवाहोवारांय:

श्री॰
भ॰
५

पृषतलघुदृष्टः शिरसि ते ॥ जगद्वीपाकारं जलधिवल
यं तेन कृतमित्यनेनैवोन्नेयं धृतमहिम दिव्यं तव वपुः
१७ ॥ रथः क्षोणी यंता शतधृतिरगेंद्रो धनुरथो रथांगे चं
द्रार्कौ रथचरणपाणिः शर इति ॥ दिधक्षोस्ते कोयं त्रि
पुरतृणमाडंबरविधिर्विधेयैः क्रीडंत्यो न खलु परतंत्राः
प्रभुधियः ॥ १८ ॥ हरिस्ते साहस्रं कमलबलिमादाय
पदयोर्यदेकोने तस्मिन्निजमुदहरन्नेत्रकमलं ॥ गतो

भक्त्यैकः परिणतिमसौ चक्रवद्भुधाय यायांगंदत्तायै
त्रिपुरहरनगार्गनिजगातां ॥१९॥ कृतौ सद्गेनाग्रमम
सिफलयोगेक्रान्तमनांक्ककर्मास्वधर्म्मफलनिष्ठहषा
रायनमृते ॥ अनन्तस्यांसंप्रोत्साक्रान्तफलदानप्रतिष्ठ
वंकृतौ प्रजांसद्धाद्दृढपरिकरः कर्मसज्जनः ॥२०॥ त्रि
यादसोदत्तः क्रान्तपतिरधीशान्लसृष्टतामृषीणामा
निंन्यंधारणादमरस्याः स्वरगण ॥ कृतन्थंधानस्तनः

श्री-
म०
६

क्रतुफलदानव्यसनिनं ध्रुवं कर्तुः श्रद्धाविधुरम
भिचारायहिमखः ॥ २१ ॥ प्रजानाथंनाथप्रसभमभि
कंस्वांदुहितरंगतंरोहिद्भूतांरिरमयिषुमृष्यस्यवपु
षा ॥ धनुष्पाणेर्यातंदिवमपिसपत्राकृतममुंत्रसन्तं
तेद्यापित्यजतिनमृगव्याधरभसः ॥ २२ ॥ स्वलावण्या
शंसाधृतधनुषमह्नायतृणवत्पुरःप्लुष्टंदृष्ट्वापुरम
थनपुष्पायुधमपि ॥ यदिस्त्रैणंदेवीयमनिरतदेहार्धे

घरनादैवैनिन्वामज्ञावनवरदमग्धाग्रुवनयः ॥२३॥ यम
पणनेष्वाक्रीडःस्मरहरपिचाश्चसहचराश्चिताभस्मा
लेपःस्त्रगपिनृकरोटीपरिकरः ॥ अमंगलंशीलंतव
भवतुनामैवमखिलंतथापिस्मर्तॄणांवरदपरमंमं
गलमसि ॥२४॥ मनःप्रत्यक्चित्तेसविधमविधायात्तम
रुतःप्रहृष्यद्रोमाणःप्रमदसलिलोत्संगितदृशः
यदालोक्याह्लादंह्रदइवनिमज्ज्यामृतमयेदधत्यन्तस्त

श्री॰
म॰
८

त्वं किमपि यमिनस्त्वं किल भवान् ॥२५॥ त्वमर्कस्त्वं सो
मस्त्वमसि पवनस्त्वं हुतवहस्त्वमापस्त्वं व्योम त्वमुध
रणिरात्मा त्वमिति च ॥ परिच्छिन्नामेवं त्वयि परिणता
बिभ्रति गिरं न विद्मस्तत्तत्त्वं वयमिह हि यत्त्वं न भवसि ॥
२६ ॥ त्रयीं तिस्रो वृत्तीस्त्रिभुवनमथो त्रीनपि सुरानकारा
द्यैर्वर्णैस्त्रिभिरभिदधत्तीर्णविकृति ॥ तुरीयं ते धाम ध्व
निभिरवरुन्धानमणुभिः ॥ समस्तं व्यस्तं त्वां शरणद गृ

एतान्वोमितिपदं ॥ २९ ॥ भवः शर्वोरुद्रः पशुपतिरघो
रः सहमहांस्तथाभीमे एतानाविमियदभिधानाष्ट
कमिदं ॥ अमुष्मिन्नेकं प्रविचरतिदेवश्रुतिरपिप्रि
यायास्मैधाम्नेप्रणिहितनमस्योस्मिभवते ॥ ३० ॥ नमो
नेदिष्टायप्रियदवदविष्टायचनमो ॥ नमः क्षोदिष्टाय
स्मरहरमहिष्टायनमः ॥ नमोवर्षिष्टायत्रिनयन
यविष्टायचनमो ॥ नमः सर्वस्मैतेतदिदमितिसर्वाय

श्री
म
८

वनमः॥२९॥बहलरजसेविश्वोत्पत्तौभवायनमोनमः
जनसुखकृतेसत्वोद्रिक्तौमृडायनमोनमः॥प्रबलत
मसेतत्संहारेहरायनमोनमः॥प्रमहसिपदेनिस्त्रै
गुण्येशिवायनमोनमः॥३०॥कृशपरिणतिचेतः
क्लेशवश्यंक्वचेदंक्वचतवगुणसीमोल्लंघिनीश
श्वदृद्धिः॥इतिचकितममंदीकृत्यमांभक्तिराधाद्व
रदचरणयोस्तेवाक्यपुष्पोपहारम्॥३१॥असितगि

श्री. म. ५८

रिसमं स्यात्कजलं सिंधुपात्रे सुरतरुवरशाखा लेखनीपत्र
मुर्वी ॥ लिखति यदि गृहीत्वा शारदा सर्वकालं तदपि तव
गुणानामीश पारं न याति ॥३२॥ असुरसुरमुनींद्रैरर्चिते
स्येंदुमौलेर्ग्रथितगुणमहिम्नो निर्गुणस्येश्वरस्य ॥ स
कलगणवरिष्टः पुष्पदंताभिधानो रुचिरमलघुवृत्तैः
स्तोत्रमेतच्चकार ॥३३॥ कुसुमदशननामा सर्वगंधर्वरा
जः ॥ शशिधरवरमौलेर्देवदेवस्य दासः ॥ स गुरुनिजम

हिम्नोभ्रष्टएवास्यरोषात्स्तवनमिदमकार्षीद्दिव्यदिव्यं
महिम्नः॥३४॥सुरवरमुनिपूज्यंस्वर्गमोक्षैकहेतुंप
ठतियदिमनुष्यःप्रांजलिर्नान्यचेताः॥व्रजतिशि
वसमीपंकिन्नरैःस्तूयमानःस्तवनमिदममोघं
पुष्पदंतप्रणीतं॥३५॥अहरहरनवद्यंधूर्जटेःस्तो
त्रमेतत्पठतिपरमभक्त्याशुद्धचित्तःपुमान्यः॥सभव
तिशिवलोकेरुद्रतुल्यःकृतात्माप्रचुरतरधनायुः

कीर्त्तिमान्पुत्रवांस्तथा॥३६॥ महेशान्नापरो देवो महि
म्नो नापरा स्तुतिः॥ अघोरान्नापरो मंत्रो नास्ति तत्त्वं
गुरोः परं॥३७॥ श्रीपुष्पदंतमुखपंकजनिर्गतेन
स्तोत्रेण किल्बिषहरेण हरप्रियेण॥ कंठस्थितेन प
ठितेन समाहितेन सुप्रीणितो भवति भूतपतिर्महे
शः॥३८॥ समाप्तोयं समेस्तोत्रं सर्वमीश्वरवर्णनं॥ अ
नोपमं मनोहारि पुण्यं गंधर्वभाषितम्॥३९॥ दी

त्तास्नानंतपस्तीर्थहोमयागादिकाः क्रियाः ॥ महि
म्नः स्तवपाठस्य कलां नार्हंति षोडशीम् ॥ ४० ॥ इति
श्रीपुष्पदंतविरचितः महिम्नःपारं स्तोत्रं संपूर्णं
समाप्तम् ॥ शुभं ॥ शुभं ॥ शुभं ॥ शुभं ॥ शुभं ॥

श्री
का.
११

ॐनमःशिवा

विष्णुविष्णुः

२॥घ्राण॥२

श्रोत्र॥२॥ना

ठसिरमापि

यणेबलं॥२

ग्रीवासर्वाव

य॥ॐआवस्तु

।वम्य॥ वाक्

वत्तवद्रः॥

भिहृदयंके

त्वायांवक्रुभं

म्यपवित्रःपवि

स्यांगतोपि १

वा॥ यः स्मरेत्पुंडरीकाक्षं सबाह्याभ्यंतरः शुचिः॥ ॐ
पुंडरीकाक्षाय नमः॥ अपसर्पंतु ते भूता ये भूता भुवि
संस्थिताः॥ ये भूताः विघ्नकर्तारस्ते नश्यंतु शिवा
ज्ञया॥१॥

॥अंगुष्ठाग्रे

गोविंदं तर्जन्यां च महीधरं॥ मध्यमायां हृषीके
शमनामिकायां त्रिविक्रमं॥४॥ कनिष्ठकायां च

सोहंसकरमध्येनमाधवं ॥ एवंयस्तुकरेन्यासंफलं
कोटिगुणंभवेत् ॥२॥ अकारनाभौ ॥ उकारहृदयः ॥
मकारमूर्ध्नि ॥ ॐभूःपादयोः ॥ ॐभुवःजान्वो ॥ ॐस्वः
उरुषु ॥ ॐमहःनाभौ ॥ ॐजनःहृदये ॥ ॐतपःकंठे
ॐसत्यंललाटे ॥ ॐभूःहृदयायनमः ॥ ॐभुवःशि
रसेस्वाहा ॥ ॐस्वःशिखायैवषट् ॥ ॐतत्सवितुर्व
रेण्यमितिकवचायहुं ॥ ॐभर्गोदेवस्यधीमहिने

श्री
का
२२

मत्रयायवषट्॥ ॐधियोयोनःप्रचोदयात्॥ इत्यःस्त्रा
यफट्॥ इतिन्यासः॥ ॐनमःशिवाय॥ ॐनमोभगव
तेरुद्राय॥ इतिशरीरंन्यसेत्॥ ॐकारंमूर्ध्निविन्यसे
त्नकारंनासिकेतथा॥ मकारेललाटेचशाका
रंमुखंन्यसेत्॥ गकारंकंठदेशेववकारंहृदयंन्य
सेत्॥ ललाटेहृदकंठेचशिवं नाभिमंडले॥ ईशा
न्यां · · · · · ज्ञानुनीशंकवंतथा॥ इतिमात्रकान्या

मः॥ ॐ प्राणायामंसकृत्॥ आत्मनोभावशुद्ध्यर्थे
विभूतिधारणमहंकरिष्ये॥ अथध्यानं॥ शुद्ध
स्फटिकसंकाशंमेकवक्त्रंचतुर्भुजं॥ मृगटंकधरां
देवीवरदाभयशोभितम्॥ सर्वकामप्रदामंत्रीस
र्वोपद्रवनाशिनीं॥ सदाशिववसंवीसांधीनिगमां
तरविहारिणि॥ ध्यात्वाचैवंविधांभूतिंधारयेत्तुल
कांचितः॥ इतिविभूतिधारणं॥ तीर्थेगत्वापादौ

श्री॰
का॰
१३

हस्तौप्रक्षाल्याचम्य॥ स्नात्वाचंदनंकृत्वा॥ ॐदिग्देवता
नमस्कारः॥ इंद्रायनमः॥ आग्नेयेनमः॥ यमायनमः॥ नै
ऋत्यायनमः॥ वारुणायनमः॥ वायव्यायनमः॥ कु
वेरायनमः॥ ईशानायनमः॥ ब्रह्मणेनमः॥ मंडूका
यनमः॥ शिवादिगृहपर्यंतंनत्वातीर्थदंडंस्थाप्य
यावत्स्नानकालेभवेत्॥ तावत्गुरुचरणांबुजंशि
रसिध्यायेत्॥ ततोहृदयकमलमध्येपरंब्रह्मध्यात्वा

अथोदके शुचिर्भूत्वा प्राणायामान् षडाचरेत् ॥ विधि
वत्समर्प्य ॥ स्नानं संध्यावंदनं कुर्यात् ॥ ततो हृदयकम
लमध्ये परं ब्रह्म ध्यात्वा ॥ ॐ मंडूकाय नमः ॥ ॐ आधा
रशक्त्यै नमः ॥ ॐ अनंताय नमः ॥ ॐ पृथिवी इति आ
सन शुद्धिं कृत्वा ॥ अस्य पृथिव्या ॥ मेरुपृष्ठ ऋषिः ॥
सुतलं छंदः ॥ कूर्मो देवता ॥ आसने जपे विनियो
गः ॥ पृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता ॥ २

श्री
का०
२४

नंचधारयमांदेवीपविनंकुरुचासनं॥ ॐआधारशक्
त्येनमः॥ ॐभूर्भुवःस्वः॥ ह्लींह्लींह्लींश्रींश्रींश्रींफ
ट्स्वाहा॥ आसनस्यपविप्रमंत्रः॥ ॐह्रांह्रींह्रूंफ
ट्स्वाहा॥ इतिजपमंत्रः॥ इतिप्रार्थयत्वा॥ आसनं
चैवदत्वा॥ प्रणवस्य॥ ब्रह्माऋषिः॥ देवीगायत्री
छंदः॥ परमात्मादेवता॥ अंबीजं॥ सोहंशक्तिः॥ मं
कीलकं॥ बिंदुनादेतिविप्रकारंन्योतिर्मयात्मामम

सर्वकर्मारंभे ॥ प्राणायामे जपे विनियोगः ॥ ॐ ईशा
नाय अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ ॐ तत्पुरुषाय तर्जनीभ्यां न
मः ॥ ॐ अघोराय मध्यमाभ्यां नमः ॥ ॐ वामदेवाय
अनामिकाभ्यां नमः ॥ ॐ सद्योजाताय कनिष्ठका
भ्यां नमः ॥ ॐ नेत्रत्रयाय वौषट् ॥ ॐ श्री कालाग्नि
रुद्राय अस्त्राय फट् ॥ इति न्यासः ॥ ॐ भूर्भुवः स्वः अ
स्य नापिप्पलादिऋषिः ॥ देवी गायत्री छंदः ॥ श्री

श्री॰
का॰
२५

कालाग्निरुद्रो देवता ॥ भस्मधारणे जपे विनियोगः
अथ ध्यानं ॥ त्रिनेत्रं त्रिशीर्षं रौद्रं त्रिहस्तं गुणवक्त्रकं
त्रिपादं वह्निनयनं भस्मांगं इति विग्रहं ॥ तांडवाड
वरं भीमं रक्तं पुष्पोपशोभितं ॥ रक्षामंत्रेश्वरं देवं ध्या
त्वा घृणातिलभेन्नरः ॥ एवं ध्यात्वा विशेषेण भस्मनो
द्धारणं जप ॥ ओं नंदिकेश्वराय नमः ॥ वंदितांघ्रिसु
रं देवेन ब्रह्मणा शंकरेण च ॥ अनंतस्त्वां पाहि नो देवी

विघ्ननिर्धृतिसदाभवेत ॥ ॐ अग्निरितिभस्म ॥ ॐ जलरितिभस्म ॥ ॐ स्थलरितिभस्म ॥ ॐ वायुरितिभस्म ॥ ॐ व्योमेतिभस्म ॥ मनःसहितानि सर्वेंद्रियाणिभस्मानि ॥ सर्वेंसत्यायनमः ॥ ॐ ईशानायनमः नतत्पुरुषायनमः ॥ अघोरायनमः ॥ वामदेवायनमः ॐ सर्वंसद्योजातायनमः ॥ अथविघ्ननिमंत्र : ॥ ॐ भूर्भुवः स्वः ॥ सोहं सद्योजातायवैनमः ॥ ॐ भ्रें भ्रें भ्रें

भस्मांगी सर्वांगी स्वरीमपि ॐ फट् स्वाहा ॥ त्र्यंबकं य
जामहे सुगंधिं पुष्टिवर्धनं ॥ उर्वारुकमिव बंधनात्
मृत्योर्मुक्षीय मामृतात् ॥ ॐ नमः शिवाय ॥ अथ
करसंपुटं कृत्वा ॥ इत्यादिभिर्मंत्रैः किंचिन्नगृहीत्वा ॥
आपोहिष्ठेत्यापः संप्रेक्ष्य ॥ वामहस्ते त्रिकोणमार
लिख्य ॥ षट्कोणं चतन्मध्ये बीजाक्षराणि लिखित्वा
द्वादशवारं चाभिमंत्र्य किंचिद्भूमौ विसृज्य ॥ अथ पांड

नाभस्माल्लोम॥ दीग्रवंशयनमः॥ अंगुष्ठेनशिरसेशद॰

क्षिणंकृत्वा॥ ॐनमोभगवतेब्रह्मणेनमः॥ अथपंच

ब्रह्मस्मृति॥ ॐईशानमंत्रस्य॥ दुर्वासाऋषिः॥ अनु

ष्टुपछंदः॥ ईशानप्रसादाः सिद्धर्थेजपेविनियो

गः॥ ईशानसर्वविद्यानामीश्वरःसर्वभूतानां॥ ब्र

ह्मादिपतिब्रह्मणोधिपति॥ ब्रह्माशिवोमेस्तुस॰

दाशिवोमिति॥ ॐनमस्तत्पुरुषमंत्रस्य॥ दुर्वासादधिच

श्री॰
का॰
२०

ऋषिः॥ ॐतत्पुरुषरुद्रोदेवता॥ देवीगायत्रीछंदः॥ त
त्पुरुषप्रसादसिद्ध्यर्थेजपेविनियोगः॥ ॐतत्पुरुषाय
विद्महे॥ महादेवायधीमहि॥ तन्नोरुद्रः प्रचोदया
त्॥ इतितत्पुरुषमध्ये॥ ॐअघोरमंत्रस्य॥ अघोरऋ
षिः॥ अघोररुद्रोदेवता॥ त्रिष्टुप्छंदः॥ अघोरप्र
सादसिद्ध्यर्थेजपेविनियोगः॥ घोरघोरमहाघोर
वज्रघोरपापघोरशिवघोर॥ ॐह्रूंफट्स्वाहा॥ ॐ

निदर्शिष

मघोरेभ्योथघोरेभ्योघोरघोरतरेभ्यः॥ सर्वेभ्यः सर्वतरेभ्यः नमस्तेस्तुरुद्ररूपेभ्यः॥ इत्युत्तरदेशे॥ वामदेवमंत्रस्य॥ वामदेवऋषिः॥ वामदेवरुद्रोदेवता॥ त्रिष्टुप्छंदः॥ वामदेवप्रसादसिद्ध्यर्थेजपेविनियोगः॥ वामदेवायनमः॥ ज्येष्ठायनमः॥ श्रेष्ठायनमः॥ रुद्रायनमः॥ कालायनमः॥ कलविकरणायनमः॥ बलायनमः॥ बलप्रमथनायनमः॥ इतिगुह्यस्था

श्री
५
११

ने॥ सद्योजातमंत्रस्य॥ सद्योजातऋषिः॥ सद्योजा
तरुद्रोदेवता॥ जगतीछंदः॥ सद्योजातप्रसादसि
द्ध्यर्थेजपेविनियोगः॥ ॐसद्योजातंप्रपद्यामिस
द्योजातायवैनमः॥ भवेभवेनातिभवेभजस्वमांभ
वोद्भवायनमः॥ इत्युत्तरमुखे॥ अवांतरेसद्योजा
तामितिवामदेवायनमः हृदये॥ अघोरायनमः॥
नाभौ॥ तत्पुरुषायनमः पादयोः॥ ईशानायनमः

मः शिरसि ॥ इति सर्वांगे स्पर्शति ॥ अस्मिन्मंत्रेण ता
नि शिवमंत्राणि पवित्राणि भस्मानि कामवर्द्ध
नान्यांगे विभूषितानि ॥ त्रिपुंड्रकाणि रचितानि
ललाटपट्टे लिंपंति ॥ दैविलिखितानि रुद्ररत्ना
णि ॥ ह्रीं श्रीं श्रीकरं च पवित्रं च ॥ रोगदोषविनाश
नं ॥ लोके वशाकरं पुण्यं भस्मैर्लोकपावनं ॥ ॐ
ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः ॥ हव्यवाहनाय नमः ॥ पुनर

श्री
का
१९

पिन्यासविधीयते॥ ॐ ह्रां अंगुष्ठाभ्यांनमः॥ ॐ ह्रीं तर्ज

नीभ्यांनमः॥ ॐ ह्रूं मध्यमाभ्यांनमः॥ ॐ ह्रैं अनामि

काभ्यांनमः॥ ह्रौं कनिष्ठिकाभ्यांनमः॥ ॐ ह्रः कर

तलकरपृष्ठाभ्यांनमः॥ ॐ ह्रां हृदयायनमः॥ ॐ

ह्रीं शिरसेस्वाहा॥ ॐ ह्रूं शिखायैवौषट्॥ ॐ ह्रैं कव

चायहुं॥ ॐ ह्रौं नेत्रत्रयायवौषट्॥ ॐ ह्रः अस्त्रायफ

ट्॥ १ निन्यास नाभौस्कंदायनमः॥ हृदयेहव्यवा

हृन्नायनमः॥ दक्षिणबाहुमूले हृद्यायनमः॥ दक्षिण
मध्ये मादित्यायनमः॥ दक्षिणबाहूग्रे वसुकेभ्यो
नमः॥ वामबाहुमूले वामदेवायनमः॥ वामबाहु
मध्ये पितृसूर्येभ्यो नमः॥ वामबाह्वग्रे प्रभंजना
यनमः॥ कंठे नीलकंठायनमः॥ कर्णद्वयो विश्वे
पाक्षायनमः॥ ललाटे ब्रह्मणेनमः॥ मूर्ध्नि परमा
त्मनेनमः॥ अपरगलेपशुपतयेनमः॥ एषेहस्त

श्री॰
का॰
२०

यनमः॥ कटिप्रदेशे श्रीकालाग्निरुद्रायनमः॥ ऊर्वो
सप्तसमुद्रायनमः॥ शिश्ने प्रजापतयेनमः॥ गुह्ये
दीप्तचंडायनमः॥ जानुनिजाङ्क्येनमः॥ हृमेचक्रे
वाराहायनमः॥ गुल्फयोर्भैरवायनमः॥ पादयोर्वा
सुकेभ्योनमः॥ पादाग्रे सर्वतीर्थेभ्योनमः॥ सर्वा
गेसदाशिवायनमः॥ भस्मधूलितसर्वांगेश्मापा
दतलमस्तके॥ रोमेरोमेभवेलिंगंस्वप्रतीरंधि(

वालयं ॥ इति विभूतिधारणं कृत्वा ॥ विभूतिं निंद
नेयो वै ब्रह्मणो अन्यजातकः ॥ पतंति नरके घोरे
यावद्ब्रह्मा चतुर्मुखं ॥ तावन्निपतितो [illegible] भौम
स्मानि परिमानवः ॥ श्राद्धे यज्ञे जपे होमे वैश्वदेवे
सुरार्चने ॥ त्रिपुंड्रं धार्यमानेन सर्वकामफलं भवे
त् ॥ मध्यमानामिकांगुष्ठेः क्रियमाणे त्रिपुंड्रकं ॥
महाघोरकृतं पापं मुच्यते नात्र संशयः ॥ त्रिपुंड्र

स्नणो विद्वान् मनसापि न लंघयेत् ॥ अन्त्याविधीयते
नित्यं भस्मत्यागी पतितो भवेत् ॥ तस्मात्सर्वविस्त्व
नेन भस्मस्नानं समाचरेत् ॥ जलस्नानाद्विभूति
स्नानं कोटिकोटिगुणाधिकं ॥ जलस्नानान्मल
त्यागो विभूतिस्नानात्सदा शुचिः ॥ मंत्रस्नानं हरे
पापं तानस्नानात्परं पदः ॥ सर्वतीर्थेषु यत्पुण्यं सर्व
तीर्थेषु यत्पुण्यं सर्वतीर्थेषु यत्फलं ॥ तत्फलं समवा

ध्रांतिभस्मस्नानात्समाचरेत् ॥ भस्मस्नानात्परं तीर्थं
गंगास्नानं दिने दिने ॥ भस्मरूपी शिवः साक्षात्भ
स्म त्रैलोक्यपावनं ॥ ॐ विष्णुः विष्णुः विष्णुः ॥ सोहं भ
स्मत्वं रदास्त्वं सर्वस्वयं ऽलटं ति भस्मत्वं पाहि स्वा
हा ॥ इति श्री मं दिवेश्वर पुराणे श्री कालाग्नि
रुद्रोपनिषत्संपूर्णं ॥ शुभं ॥ शुभमस्तु ॥ शुभं
॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्री. का. २२

श्रीगणेशायनमः ॥ कैलासशिखरेरम्येदेवदे
वंमहेश्वरं ॥ प्रणिपत्यमहादेवंपप्रच्छगिरिजा
सदा ॥ १ ॥ ब्रह्मन्केनप्रकारेणसंसारार्णवबंधन
नात् ॥ प्रणिपत्यकृतेनैवमुच्यतेनात्रसंशयः ॥
२ ॥ श्रीमहादेवउवाच ॥ शृणुदेवीप्रवक्ष्यामि
नराणांहितकाम्यया ॥ गुरुपदनतिनमस्कारं
त्रैलोकेष्वपिदुर्लभं ॥ ३ ॥ नेदंकस्यापिकथितं

गोपनीयमिदं मम ॥ गुह्याद्गुह्यतरं गोप्यं न वाच्यं कथितं प्रिये ॥ ४ ॥ पुराकृतयुगे देवि मया चार्थं कृदं शास्त्रया ॥ गुलपद्धतिमाद्येणगुह्यं नेभवबंधनात् ॥ ५ ॥ ब्रह्मब्रह्माधिविष्णुश्च पाक्तिंश्चैव परात्परः ॥ ध्यात्वा कमोड संहितो गोविंदश्च षष्ठांकारः ॥ ६ ॥ ॐ हरिहरः ॥ श्रीगुरवे नमः ॥ परमश्रीगुरवे नमः ॥ परात्पर मश्रीगुरवे नमः ॥ ॥

श्री गु॰ २४

॥ परमेष्ठि श्रीगुरुवे नमः ॥ नमस्मै श्रीगुरवे नमः ॥
नमो हरिहरहिरण्यगर्भेनमः ॥८॥ परासरसन्या
वनिहृदयकमलव्यासमुख ॥ सनकसनंदनस
नातनश्रीगुरुचरणपादकमलेभ्यो नमः ॥९॥ ऊर्ध्वा
म्नायगुरुपदेशंभवन्मांसरसिंहासनं ॥ शुद्धाचार
समस्तवेदमयनं षट्चक्रनाशतंतिति ॥१०॥ प
स्योमि द्वितस्फुरलिंगं ज्योतिनिर्मलं ॥ एलेप्र

भाषणेभिन्नंयांते श्रीमद्गुरुपादुकाभजनमनाश्रि
तत्वंचंद्रोदयं॥२१॥गुरवेसच्चिदानंदेनित्यंहृदय
प्रकाशितं॥नमोवेदांतविद्यायतस्मैश्रीगुरवेन
मः॥२२॥गुरुदेवनमस्कारंदीयतेपरमात्मनं॥ने
त्रांचरणप्रसादेनभुक्तिमुक्तिप्रदायकं॥२३॥दी
र्घदंडनमस्कारंनलज्जागुरुसन्निधौ॥अर्थयमार
णस्वरूपायतस्मैश्रीगुरवेनमः॥२४॥गुरुब्रह्मा

परंदेवं निजानंदं दाख्यमव्ययं ॥ स्वप्रकाशमयंशु
द्धं गुरुदेवं निरंजनं ॥ २५ ॥ अखंडमंडलाकारं व्या
प्तं येन चराचरं ॥ तत्पदं दर्शितं येन तस्मै श्रीगुरवेन
मः ॥ २६ ॥ स्थावरं जंगमं चैव यत्किंचित्सचराचरं
तत्पदं दर्शितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥ २७ ॥ चिन्म
यं व्यापनं सर्वं त्रैलोकासचराचरं ॥ असिपदं दर्शि
तं येन तस्मै श्रीगुरुवे नमः ॥ २८ ॥ सामीपसाहय

ह्मलोकेसायुज्यमुक्तिंलभ्यते॥ इतिचतुर्विधामु
क्तिमस्मैश्रीगुरुदेवेनमः॥ १९॥ श्रीमद्गुरुनित्यम
हंस्मरामि॥ श्रीमद्गुरुनित्यमहंभजामि॥ श्रीम
द्गुरुनित्यमहंवदामिश्रीमद्गुरुनित्यमहंभजा
मि॥ २०॥ ॐनमःशिवायगुरुदेवेनादविंदुलयात्म
ने॥ निरंजनंपदंयांतिनित्यंयत्रपरायणं॥ २१॥
गुरुर्ब्रह्मागुरुर्विष्णुगुरुर्देवमहेश्वरं॥ गुरुरेक

परंब्रह्मतस्मैश्रीगुरुवेनमः॥२२॥गुरुवनिर्गुरु
स्त्वयीगुरुस्त्वंब्रह्मसदाशिवः॥स्वर्हिस्थितिमिलर
यश्चैवगुरुलग्नंतस्यहेतवे॥२३॥गुरुर्देवकरवि
श्चैवपितृणांगुरुरूपिणे॥समस्तजगदाधारं
तस्मैश्रीगुरुवेनमः॥२४॥गुरुर्नाभोगुरुर्वायु
गुरुस्तेजस्त्वदीप्तिमान्॥गुरुरापोवह्निरूपंत
स्मैश्रीगुरुवेनमः॥२५॥ब्रह्माण्डरचितंयेनभुव

श्री
गु.
२९

नानिचक्रर्स्थाने तेनैव पालितं सर्वं तस्मै श्रीगुरवे न।
मः॥२६॥ नमोस्तु गुरवे तुभ्यं सहजानंदरूपिणी
यस्य वाक्यमृतं हंति संसारविषमोहनं॥२७॥ केव
लो निर्गुणः साक्षी चेताचित्सदाशिवा॥ धर्म।
नयति विश्वात्मा गुरुः सर्वत्र सर्वदा॥२८॥ गुरुः पि।
ता गुरुर्माता गुरुर्देव निरंजनं॥ गुरोरेकपरं नास
तस्माद्गुरुं समाश्रिये॥२९॥ पितृमातृसुहृदं।

स्वरूपाय तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥ ३७ ॥ हेतवे जगतामेव
संसारार्णवसेतवे ॥ प्रभवे सर्वविद्यानां शंभवे गुरवे
नमः ॥ ३८ ॥ गकारः सिद्धिदः प्रोक्तो रेफः पापस्य दाहकः
उकारो विष्णुरव्यक्तस्त्रितयात्मा गुरुः पदं ॥ ३९ ॥ गणे
शगाग्निनायुक्तो विष्णुनाथ समन्वितं ॥ वर्णाद्व
यात्मको मंत्रश्चतुर्वर्गफलप्रदः ॥ ४० ॥ यस्य प्रसादा
दहमेव विष्णुर्मय्येव सर्वं परिकल्पितं च ॥ इदं वि

श्री
गु
२८

न्नानीयसदात्मरूपंनस्यांघ्रिपादंप्रनतोस्मिनित्यं॥
४१॥शोषणंपापपंकस्यदीपनंज्ञानचक्षुषा॥गुरुपा
दोदकंपित्वासंसारमलनाशनं॥४२॥ध्यानमूलं
गुरुमूर्त्तिःपूजामूलंगुरुपदं॥ मंत्रमूलंगुरुर्वाक्यं
मोक्षमूलंगुरुकृपा॥४३॥आकाशपतितंतोयं
यथागच्छतिसागरे॥सर्वदेवनमस्कारंकेशवंप्रति
गच्छति॥४४॥केशवंक्लेशनाशायदुःखनाशायमा

धवः॥ हरिसर्वपापनाशाय गोविंदंमुक्तिदायकं
७५॥ मंत्रसत्यंपूजासत्यंसत्यंदेवनिरंजनं॥ गुरुर्वा
क्यसदासत्यंसत्यमेवपरंपदं॥ ७६॥ ज्ञानदीपविवे
कस्याविवेकस्यसमाहृतः॥ गुरुर्ज्ञानप्रसादेनप्राण
व्याप्तिनिरंविनश्यति॥ ७७॥ सर्वभूतिस्वरूपाय
चार्यपद्माचार्यन्नरा॥ कोरिकचार्यपृंगीऋषिपि
उड्ढाचार्य॥ ७८॥ सर्वथाधारलंनास्तित्वमेवपार

णंमम॥नस्मान्कारणभावेनरहस्यंतमहेश्वरं॥४९
कीटवारभोगवार॥अनंदवारभवारनंदसहस्रैवैन
न्यप्रकाशन॥५०॥तीर्थस्नानवनारण्यगिरिपर्वतसा
गरः॥सरस्वतीभारथीचैवपुरातनामानिवेदसः॥५१
इतिश्रीपद्मपुराणेईश्वरपार्वतीसंवादेगुरुपङ
क्ति नमस्कारंसंपूर्णंसमाप्तम्॥शुभमस्तु॥शुभं॥१
॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

ॐनमःशिवाय॥ ॐ देवं सुधाकलशसोमकरं त्रि
नेत्रं पद्मासनं च वरदाभयदं च शुभ्रं॥ कांत्याढ्यवस्त्र
वरभूषितया च देव्या वामे स्थितं शमनभंगहरं न
मामि॥१॥ ॐ शुद्धस्फटिकसंकाशं त्रिनेत्रं पंचवक्त्र
कं॥ गंगाधरं दशभुजं सर्वाभरणभूषितं॥२॥ नील
ग्रीवं शशांकांकं नागयज्ञोपवीतिनं॥ व्याघ्रचर
मोत्तरीयं च वरेण्यमभयप्रदं॥३॥ कमंडल्वक्षसू

श्री रु॰ ४१

त्राभ्यां समन्वितं शूलपाणिकं ॥ ज्वलंतं पिंगलाज
टाशिखासुद्योतकारिणं ॥ ४ ॥ अमृतेनाप्लुतं हृ
ष्टं सुमादेहार्धधारिणं ॥ दिव्यसिंहासनासीनं दि
व्यभोगसमन्वितं ॥ ५ ॥ दिग्देवतासमायुक्तं सुरा
सुरनमस्कृतं ॥ नित्यं च शाश्वतं शुद्धं ध्रुवमक्षरम
व्ययं ॥ ६ ॥ सर्वव्यापिनमीशानं रुद्रं वै विश्वरूपिणं
एवं ध्यात्वा द्विजः सम्यक्ततो यजनमारभेत् ॥ ७ ॥ म

त्वं जय महादेव पाहि मां शरणागतं ॥ जन्ममृत्यु
जरारोगैः पीडितं भवबंधनैः ॥ ८ ॥ इति विज्ञापि रे
वेशं जपेन्मंत्रं च त्र्यंबकम् ॥ ॐ ध्यात्वा वह्निं नहुरयः
सचेतसः ॥ ध्वैनेरध्वे ॥ ९ ॥ रिहके न्नमद्भिः वातात्ज
वेन बलमद्भिः ॥ मनोजवा ॥ यातं शीघ्रं ॥ ममह
शय हव्यं देवानां वक्षश्वीरणं ॥ चाहुराणं ॥ व
पूर्वजं ॥ सहस्राक्षं ॥ विरूपाक्षं ॥ महादेवं शिव

श्री
ह
८२

मावाहयाम्यहं॥ ॐतत्पुरुषायविद्महे॥ महादेवा
यधीमहि॥ तन्नोरुद्रःप्रचोदयात्॥३॥ ॐशानरुद्रि
यंदेवानां॥ रुद्रप्रामनंभवाय॥ पार्वीयस्व॥ प्रस्तुक्तो
नानुवाकोदेवर्षी॥ रुद्रदेवत्या॥ त्रिष्टुप्छंदःचये
विनियोगः॥ नमस्तेदेवारुद्रमानुष्टुभमा॥ या
गायत्रीपंचमषष्ठोपंक्त्या॥ महापंक्तिः॥ मावै
रवोपदा॥ जगमनुष्टुप्त्रिष्टुप्॥ महाबृहती॥ यव

मध्या ॥ रुद्रो देवता ॥ सर्वसिद्ध्यर्थेपाठेविनियोगः ॥
ॐनमस्तेरुद्रमन्यवेवाहुभ्यामुततेनमः ॥ उतोत
इषवेनमः ॥ यातेरुद्रशिवातनूरघोरपापकाशि
नी ॥ तयानस्तन्वाशंतमयागिरिशंताभिचाक
शीहि ॥ यामिषुंगिरिशंतहस्तेबिभर्ष्यस्तवे ॥ शि
वांगिरित्रतांकुरु ॥ माहिंसीःपुरुषंजगत ॥ शिवे
नवचसात्वागिरिशाच्छावदामसि ॥ यथानःस

श्री
रु.
५३

र्वमिज्जगदयक्ष्मंसुमनाअसत्॥ अध्यवोचद
धिवक्ता॥ प्रथमोदैव्योभिषक्॥ अहींश्चसर्वा
ञ्जंभयसर्वाश्चयातुधान्योधराचीःपरासुव॥ अ
सौयस्ताम्रोअरुणउतबभ्रुःसुमंगलः॥ येचे
मेरुद्राअभितोदिक्षुश्रिताः॥ सहस्रशोवै
षांहेडईमहे॥ असौयोवसर्पतिनीलग्रीवोवि
लोहितः॥ उतैनंगोपाअदृशन्नुतैनमुदहार्यः

उतैनंविश्वाभूतानिसदृष्टोमृडयातिनः॥नमोस्
तुनीलग्रीवायसहस्राक्षायमीढुषे॥अथोयेअ
स्यसत्वानोहंतेभ्योकारंनमः॥प्रमुंचधन्वनस्त्व
मुभयोरार्त्न्योर्ज्याम्॥याश्चतेहस्तइषवःपराताभ
गवोवपविज्यंधनुःकपर्दिनोविशल्योबाणवां
उत॥अनेशन्नस्येषवआभूरस्यनिषंगथिः॥या
तेहेतिर्मीढुष्टमहस्तेबभूवतेधनुः॥तयास्मा

श्री॰
रु॰
४४

न्विश्वतस्त्वमयक्ष्मेणपरिभुज॥ परितेधन्वनोहेतिर
स्मान्वृणक्तुविश्वतः॥ अथोयइषुधिस्तवारेअस्मि
न्निधेहितं॥ नमांसितआयुधायानाततायधृष्णवे
उभाभ्यांमुततेनमो॥ बाहुभ्यांतवधन्वने॥ अवतत्य
धनुस्त्वंसहस्राक्षशतेषुधेनिशीर्यशल्यानांमु
खंशिवोनःसुमनाभव॥ यातेरुद्रःशिवतमाशिवं
बभूवतेधनुः॥ शिवाशरव्यायातवतयानोमृडजी

श्री॰ रु॰ ४२

वसे॥ॐनमोहिरण्यबाहवेसेनान्येदिशांचपतये
नमो॥नमोवृक्षेभ्योहरिकेशेभ्यःपशूनांपतयेन
मो॥नमःशष्पिंजरायत्विषीमतेपथीनांपतयेन
मो॥नमोबभ्लुशायव्याधिनेन्नानांपतयेनमो॥न
मोहरिकेशायोपवीतिनेपुष्टानांपतयेनमो॥न
मोभवस्यहेत्यैजगतांपतयेनमो॥नमोरुद्रायात
तायिनेक्षेत्राणांपतयेनमो॥नमःसूतायाहंत्याय

वनानांपतयेनमः॥ नमोरोहितायस्थपतयेवृक्षाणांप
तयेनमो॥ नमोमंत्रिणेवाणिजायकक्षाणांपतयेन
नमो॥ नमोभुवंतयेवारिवस्कृतायौषधीनांपतयेन
मः॥ ॐनमआक्रंदयतउच्चैर्घोषायसत्वानांपतये
नमो॥ नमःकृत्स्नंवीतायधावतेपतयेनमः॥ नमः
सहमानायनिव्याधिनआव्याधिनीनांपतयेनमो॥
नमोनिषंगिणेककुभायस्तेनानांपतयेनमो॥ न

मोवंचतेपरिवंचतेस्तायूनांपतयेनमो॥नमोनिव
रायपरिचरायारण्यानांपतयेनमो॥नमोनिषंगि
णइषुधिमतेतस्कराणांपतयेनमो॥नमःसृ
कयिभ्योजिघांसद्भ्योमुष्णतांपतयेनमो॥नमः
सिमद्भ्योनक्तंचरद्भ्यप्रकृंतानांपतयेनमो॥नमः
उष्णीषिणेगिरिचरायकुलुंचानांपतयेनमो॥नमः
इषुमद्भ्योधन्वायिभ्यश्चवोनमो॥नमःइषुमद्भ्योध

श्री॰
रु॰
४६

न्वायिभ्यश्चवोनमो॥नमःआतन्वानेभ्यःप्रतिद
धानेभ्यश्चवोनमो॥नमःआयच्छद्भ्योस्यद्भ्यश्चवो
नमो॥नमोविसृजद्भ्योविध्यद्भ्यश्चवोनमो॥नमः
स्वपद्भ्योजाग्रद्भ्यश्चवोनमो॥नमःशयानेभ्यआ
सीनेभ्यश्चवोनमः॥नमःतिष्ठद्भ्योधावद्भ्यश्चवो
नमो॥नमःसभाभ्यःसभापतिभ्यश्चवोनमो॥न
मोश्वेभ्यश्वपतिभ्यश्चवोनमो॥नमआव्याधिनी

भ्यो विविध्यद्भ्यश्च वो नमो ॥ नमः उगणाभ्यः स्तृंहती
भ्यश्च वो नमो ॥ नमो व्रातेभ्यो व्रातपतिभ्यश्च वो न
मो ॥ नमो गणेभ्यो गणपतिभ्यश्च वो नमो ॥ नमः
कृच्छेभ्यः कृच्छपतिभ्यश्च वो नमो ॥ नमो विरूपेभ्यो
विश्वरूपेभ्यश्च वो नमो ॥ नमः सेनाभ्यः सेनानी
भ्यश्च वो नमो ॥ नमो रथिभ्यो वरूथिभ्यश्च वो नमो
नमो महद्भ्यो अर्भकेभ्यश्च वो नमो ॥ नमो ग्रुवभ्यश्चा

सीनेभ्यश्चवोनमो॥नमःसत्तृभ्यःसंग्रहीतृभ्यश्च
वोनमो॥नमस्तक्षभ्योरथकारेभ्यश्चवोनमो॥नमः
कुलालेभ्यःकर्मारेभ्यश्चवोनमो॥नमःपुंजिष्टेभ्यो
निषादेभ्यश्चवोनमो॥नमःश्वनिभ्योमृगयुभ्यश्च
वोनमः॥नमःश्वभ्यःश्वपतिभ्यश्चवोनमो॥२॥
ॐनमोभवायचरुद्रायच॥नमःशर्वायचपशुपत
येच॥नमोनीलग्रीवायचशितिकंठायच॥नमो

व्युप्तकेशाय च कपर्दिने च॥ नमः सहस्राक्षाय च श-
तधन्वने च॥ ॐ नमो गिरिशयाय च शिपिविष्टाय च
नमो मीढुष्टमाय च चेषुमते च॥ नमो ह्रस्वाय च वा-
मनाय च॥ नमो बृहते च वर्षीयसे च॥ नमो वृद्धाय
च सवृद्ध्वने च॥ नमोऽग्र्याय च प्रथमाय च॥ नमः आ-
शवे चाजिराय च॥ नमः शीभाय च शीघ्र्याय च॥
नम ऊर्म्याय चावस्वन्याय च॥ नमो नादेयाय च द्वी-

प्मायच ॥ नमोज्येष्ठायचकनिष्ठायच ॥ नमः पूर्व
जायचापरजायच ॥ नमोमध्यमायचापगल्भाय
च ॥ नमोउग्र्यायचजघन्यायच ॥ नमः सोभ्याय
चप्रतिसर्यायच ॥ नमश्चाशुषेण्णायचाशुरथा
यच ॥ ॐ नमोबिल्मिनेचकवचिनेच ॥ नमोव
मिलेचवरूथिनेच ॥ नमः श्रुतायचश्रुतसेनाय
च ॥ नमोयाम्यायचक्षेम्यायच ॥ नमउर्वर्यायच

श्री
रु॰
४८

खल्यायच॥नमःश्लोक्यायचावसान्यायच॥नमःश्र
वायचप्रतिश्रवायच॥नमोवन्यायचकक्ष्यायच॥
नमोदुंदुभ्यायचाहनन्यायच॥नमोधृष्णवेचप्रमृ
षायच॥नमोनिषंगिणेचेषुधिमतेच॥नमःती
क्ष्णेषवेचायुधिनेच॥नमःस्वायुधायचसुध
न्वनेच॥ॐनमःस्रुत्यायचपथ्यायच॥नमःका
ट्यायचनीप्यायच॥नमोनाद्यायचवैशंतायच

नमः कूल्यायचसरस्यायच॥नमःकूप्यायचाव
ट्यायच॥नमोवर्ष्यायचावर्ष्यायच॥नमोमेघ्या
यचविद्युत्यायच॥नमोवीध्र्यायचातप्यायच॥न
मोवात्यायचरेष्म्यायच॥नमोवास्तव्यायच
वास्तुपायच॥नमःसोमायचरुद्रायच॥नमस्ता
म्रायचारुणायच॥नमःशंगवेचपशुपतयेच॥न
मउग्रायचभीमायच
नमोहंत्रेचहनीयसेच॥

श्री रु ५

नमोग्रेवधायचदूरेवधायच॥नमोवृक्षेभ्योहरिके
शेभ्यो॥नमस्तारायनमःशंभवेचमयोभवेच॥नम
शंकरायचमयस्करायच॥ॐनमःशिवायचशिव
तरायच॥नमःकिंशिलायच॥क्षयणायच॥न
मःइरिण्यायचप्रपथ्यायच॥नमःपुलस्तिनेचक
पर्दिनेच॥नमोगोष्ठ्यायचगृह्यायच॥नमस्तल्प्या
यचगेह्यायच॥नमःपर्यायचावर्यायच॥नमस्ती

र्थ्याय च कूल्याय च ॥ नमः फेन्याय च शष्प्याय च ॥ न
मः सिकत्याय च प्रवाह्याय च ॥ नमो ह्रदय्याय च नि
वेष्प्याय च ॥ नमः काट्याय च गह्वरेष्ठाय च ॥ नमः
शुष्क्याय च हरित्याय च ॥ नमो लोप्याय चोलप्या
य च ॥ नमः पांसव्याय च रजस्याय च ॥ नमः सूर
म्याय चोर्म्याय च ॥ नमः पर्ण्याय च पर्णशदाय
च ॥ नम आखिदते च प्रखिदते च ॥ नमोभिघ्नते चा

विलोहित ॥ नमस्तेअस्तुभगवः ॥ यास्तेसहस्रं ॥ हेतयो
न्यमस्मन्निवपंतुताः ॥ सहस्रधासहस्राणिहेतयस्तव
बाह्वोः तासामीशानोभगवः पराचीनामुखाकृ
धि ॥ ॥ असंख्यातासहस्राणियेरुद्राअधिभू
म्यां ॥ तेषांसहस्रयोजनेवधंन्वानितन्मसि ॥ २ ॥ य
स्मिन्महत्यर्णवेंतरिक्षेभवाअधि ॥ तेषांसह
स्रयोजनेवधन्वानितंमसि ॥ ३ ॥ येनीलग्रीवाःशिति

श्री॰
रु॰
५२

निकंठादिवंरुद्राउपाश्रिताः॥ तेषांसहस्र०॥ येनीलग्री
वाःशितिकंठाशर्वाअधःक्षमाचराः॥ तेषांसहस्र०॥
येवृक्षेषुशष्पिंजरानीलग्रीवाविलोहिताः॥ तेषांसहस्र०
येन्नेषुविविध्यंतिपात्रेषुपिबतोजनान्॥ तेषांसहस्र०॥
येभूतानामधिपतयोविशिखासःकपर्दिनः॥ ते
षांसहस्र०॥ येपथीनांपथिरक्षयऐळबृदायव्युधः॥
तेषांसहस्र०॥ येतीर्थानिप्रचरंतिसृकावंतोनिषं

गिरशः॥ तेषांसहस्र॥ यएतावंतश्चभूयांसश्चदि
शोरुद्रावितस्थिरे॥ तेषांसहस्रयोजनेवधंन्वानितन्
मसि॥ ॐनमोस्तुरुद्रेभ्योयेदिवियेषांवर्षमिषवस्ते
भ्योदशप्राचीर्दश॥ दक्षिणादशप्रतीचीर्दशोदी
र्दशोर्ध्वाः॥ तेभ्योनमोस्तुतेनोमृडयंतु॥ तेयंद्वि
ष्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषांजंभेदध्मसि॥ ॐनमोस्तु
रुद्रेभ्यो॥ येंतरिक्षेयेषांवातइषव॥ स्तेभ्योनमो

श्री
रु
२३

र्दशप्राचीर्दशदक्षिणादशप्रतीचीर्दशोदीचीर्दशो
र्ध्वाःतेभ्योनमोअस्तुतेनमृडयंतुतेयंद्विष्मोयश्च
नोद्वेष्टितमेषांजंभेदधामि॥ ॐनमोअस्तुरुद्रे
भ्यो॥ येपृथिव्यांयेषामन्नमिषवस्तेभ्योदशप्रा
चीर्दशदक्षिणादश॥ प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वाः
तेभ्योनमोअस्तुतेनोमृडयंतुतेयंद्विष्मो॥ यश्च
नोद्वेष्टितमेषांजंभेदधामि॥३॥ ॐमध्यंपीत्वागु

रुद्रांच गत्वा स्त्रियंहत्वा ब्रह्महत्यां विधाय ॥ भ

स्मैकृत्वो भस्मशायाचयानो रुद्रंध्यायेन्मुच्यते

सर्वपापैः ॥ नित्यंरुद्रं नित्ययतोपवीती नित्यंध्या

त्वा भस्मना कर्मवंधे ॥ रुद्र रुद्राद्देवमीशान

मुग्रं पाति स्नानं तेन साकं तदीयम् ॥ अघोरः

पुरुषः ॥ सद्योजातः ॥ वामदेव ॥ बहुरूपः ॥ भ

स्मरकुलः ॥ त्र्यंबकः ॥ त्रिशूलहस्तः ॥ भस्मांग

यः ॥ वृषभवाहनः ॥ श्यानहृद्धेश्वरः ॥ सानुचरः ॥ प्री
यंतां श्रीतासंत ॥ शुभमस्तु ॥ शुभं ॥ शुभं ॥ शुभं

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ पांडव उवाच ॥ प्रह्ला
दनारदपराशरपुंडरीकव्यासांबरीषशुकशौनक
भीष्मकाद्याः ॥ रुक्मांगदार्जुनवसिष्ठविभीषणा
द्यान्पुण्यानिमान्परमभागवतान्नमामि ॥ १ ॥ लोमहर्ष
ण उवाच ॥ धर्मो विवर्द्धति युधिष्ठिरकीर्तनेन पा
पं प्रणश्यति वृकोदरकीर्तनेन ॥ शत्रुर्विनश्यति
धनंजयकीर्तनेन माद्रीसुतौ कथयतां न भवंति रो

रा॥२॥ ब्रह्मोवाच॥ ये मानवा विगतरागपरापरज्ञा
नारायणं सुरगुरुं सततं स्मरंति॥ ध्यानेन तेन हत
किल्बिषचेतनास्ते मातुः पयोधररसं न पुनः पिबं
ति॥३॥ इंद्र उवाच॥ नारायणो नाम नरो नराणां प्र
सिद्धचौरः कथितः पृथिव्यां॥ अनेकजन्मार्जितपा
पसंचितं हरत्यशेषं स्मरतां सदैव॥४॥ युधिष्ठिर उ
वाच॥ मेघश्यामं पीतकौशेयवासं श्रीवत्सांकं कौ

श्री
पा
५८

स्तुभोजासितांगं ॥ प्रणेपापेतंभुंत्रीकायनासंविष्णुं
देसर्वलोकैकनाथं ॥ ७ ॥ भीमसेनउवाच ॥ जालौघ
मग्नासचराचराधरा विषाणकोग्राखिलविश्वमू
र्तिना ॥ समुद्धृतायेनवराहरूपिणासमेस्वयंभूर्भ
गवान्प्रसीदतु ॥ ८ ॥ अर्जुनउवाच ॥ अचिंत्यमव्यक्त
मनंतमव्ययंविभुंप्रभुंभाविविश्वभावनं ॥ त्रैलोक्य
विस्तारविचारकारकंहरिंप्रपन्नोस्मिगतिंमहात्म

नां ॥ ७ ॥ नकुल उवाच ॥ यदि गमन मधस्तान्का

लपाशानुबंधो यदि च कुल विहीने जायते पक्षि

कीटे ॥ कृमि शतमपि गत्वा ध्यायते चांतरात्मा

मम भवतु हृदिस्थो केशवे भक्तिरेका ॥ ८ ॥ सहदेव उ

वाच ॥ तस्य यज्ञ शिव राहस्य विस्तारवलनेजसः ॥

प्रणाम येष जवैंनि निषाम सिन्नमा नमः ॥ ९ ॥ अं

न उवाच ॥ स कर्म फलनिर्दिष्टां यां यां योनिं व्रजा

म्यहं तस्यां तस्यां हृषीकेश त्वयि भक्तिर्दृढास्तु मे ॥ २० ॥
माद्र्युवाच ॥ कृष्णे रताः कृष्णमनुस्मरंति रात्रौ च कृ-
ष्णं पुनरुत्थिता ये ॥ ते भिन्नदेहाः प्रविशंति कृष्णं ह-
विर्यथा मंत्रहुतं हुताशे ॥ २१ ॥ द्रौपद्युवाच ॥ कीटेषु
पक्षिषु मृगेषु सरीसृपेषु रक्षःपिशाचमनुजेष्वपि यत्र य-
त्र ॥ जातस्य मे भवतु केशव त्वत्प्रसादात्त्वय्येव भक्ति-
रचलाव्यभिचारिणी च ॥ २२ ॥ सुभद्रोवाच ॥ एको

श्री पां. ५०

पिकृस्मस्यसकृत्प्रणामोदशाश्वमेधावभृथेनतुल्य:
दशाश्वमेधाःपुनरेतिजन्मकृष्णप्रणामीनपुनर्भवा
य॥२२॥ अभिमन्युरुवाच॥ गोविंदगोविंदहरेमुरारे
गोविंदगोविंदमुकुंदकृष्ण॥ गोविंदगोविंदरथांग
पाणेगोविंदगोविंदनमांत्यजेथा॥ २७॥ एकप
म्नुउवाच॥ श्रीरामनारायणवासुदेवगोविंदवैकुंठ
मुकुंदकृष्ण॥ श्रीकेशवानंतनृसिंहविष्णोमांत्राहि

पां॰
गी॰
५८

संसारभुजंगदष्टं ॥२५॥ मार्कंडेयउवाच ॥ अप्रमेयहरे
विष्णोकृष्णदामोदराच्युत । गोविंदानंतसर्वेशवासु
देवनमोस्तुते ॥२६॥ ध्रुवउवाच ॥ वासुदेवंपरित्यज्य
योन्यदेवमुपासते ॥ तृषितोजाह्नवीतीरेकूपंखन
तिदुर्मति ॥२७॥ धौम्यउवाच ॥ अपांसमीपेशयना
सनेगृहेदिवाचरात्रौचयथाधिगच्छता ॥ यद्यस्ति
किंचित्सुकृतंकृतंमयाजनार्दनस्तेनकृतेनतुष्यतु

१८॥ संजयउवाच॥ आर्त्तोविषण्णाःशिथिलाश्चभीता
घोरेषुचव्याधिषुवर्त्तमानाः॥ संकीर्त्यनारायणशब्द
मात्रंविमुक्तदुःखाःसुखिनोभवंति॥१९॥ अक्रूरउ
वाच॥ अहमस्मिनारायणदाससदासःदासस्यदास
स्यचदाससदासः॥ अन्येषुयेद्योजगतोनराणांनस्मा
दहंधन्यतरोहमस्मिलोके॥२०॥ विदुरउवाच॥ वासु
देवस्ययेभक्ताःशांतास्तद्गतमानसाः॥ तेषांदासस्य

स्मरामोहं भवे जन्मनि जन्मनि ॥२१॥ भीष्मउवाच॥
विपरीतेषु कालेषु परिक्षीणेषु बंधुषु ॥ त्राहि मां कृ
पयाकृष्ण शरणागतवत्सलः ॥२२॥ द्रोणाचार्यो
वाच॥ येयेहतास्त्वक्रधरेण दैत्याः त्रैलोक्यनाथेन
जनार्दनेन॥ तेते गताविष्णुपुरीं प्रयाताः क्रोधोपि
देवस्य वरेण तुल्यः॥२३॥ कृपाचार्योवाच॥ मज्ज
न्मनः फलमिदं मधुकैटभारे मत्प्रार्थनीयमदनुग्र

हपयरणेषु ॥ नत्वत्समभृत्यपरिचारकभृत्यभृत्यभृत्यस्यभृ
त्यइतिमांस्मरलोकनाथ ॥ २८ ॥ अश्वत्थामोवाच ॥
गोविंदकेशवजनार्दनवासुदेवविश्वेशविश्वमधु
सूदनविश्वरूप ॥ श्रीपद्मनाभपुरुषोत्तमपुष्कराक्ष
नारायणाच्युतनृसिंहनमोनमस्ते ॥ २९ ॥ कर्णउ
वाच ॥ नान्यंवदामिनस्मरामिनचिंतयामिनान्यं
स्मरामिनभजामिनचाश्रयामि ॥ भक्त्यात्वदीयच

स्तंतुसमादरेण श्रीश्रीनिवासस्तुरुषोत्तमदेहिदास्यं
२६॥ धृतराष्ट्रउवाच॥ नमोनमःकारणवामनाय
नारायणायामितविक्रमाय॥ श्रीशार्ङ्गचक्रासिग
दाधरायनमोस्तुतस्मैपुरुषोत्तमाय॥२७॥ गांधार्यु
वाच॥ त्वमेवमाताचपितात्वमेवत्वमेवबंधुश्चस
खात्वमेव॥ त्वमेवविद्याद्रविणंत्वमेवत्वमेवसर्वं
ममवासुदेव॥२८॥ द्रुपदउवाच॥ यज्ञेशनाच्युतगोविं

पां. गी. ६०

रमाधवानंतकेशव॥ कृष्णविष्णोहृषीकेशवासु
देवनमोस्तुते॥२९॥ नमःकृष्णायदेवायब्रह्मणेनं
तमूर्तये॥ योगेश्वराययोगायत्वामहंशरणंगतः
३०॥ विकर्णउवाच॥ कृष्णायवासुदेवायदेवकीनं
दनायच॥ नंदगोपकुमारायगोविंदायनमोनमः
३१॥ सोमदत्तउवाच॥ नमःपरमकल्याणनमस्ते
विश्वभावन॥ वासुदेवायशांताययदूनांपतयेनमः

पां॰
गी॰
८१

३२॥ विराटउवाच॥ नमो ब्रह्मण्यदेवाय गोब्राह्मणहि
ताय च॥ जगद्धिताय कृष्णाय गोविंदाय नमो नमः॥ ३३
शल्यउवाच॥ अतसीपुष्पसंकाशं पीतवाससमच्यु
तं॥ ये नमस्यंति गोविंदं न तेषां विद्यते भयं॥ ३४॥ वा
लरूवाच॥ कृष्ण कृष्ण कृपालुस्त्वमगतीनां गतिर्भ
व॥ संसारार्णवमग्नानां प्रसीद पुरुषोत्तम॥ ३५
श्रीकृष्णोवाच॥ कृष्ण कृष्णेति कृष्णेति यो मां स

रतिनिम्पगाः॥ नलंभिन्वायथापनं नरकाङुदराम्पहं
२८॥ सत्यंब्रवीमिमनुजाः स्वयमूर्द्धबाहुर्योमांमुकुंदनर
सिंहजनार्दनेति॥ जीवज्जपत्यदिनंमरणेरणेवा
पाषाणकाष्ठसदृशायददास्पभीएं॥ २९॥ स्मृतउया
मासह्मानारायणेत्यक्षरद्वयं॥ गं
गासकलानारायणेत्यक्षरद्वयं॥ गं
गादिसर्वतीर्थेषु स्नातोभवतिपुत्रक॥ ३०॥ स्नानंवा
तत्रैवगंगायमुनाचवेनत्रगोदावरीसिंधुसरस्वती

च॥ सर्वाणितीर्थानिवसंतितत्रयत्रमाच्युतोदारकथाप्रसं
ग॥ ३९॥ यमउवाच॥ नरकेपच्यमानस्तुयमेनपरि
भाषितं॥ किंत्वयानार्चितोदेवःकेशवःक्लेशनाशनं
४०॥ नारदउवाच॥ जन्मांतरसहस्रेषुतपोध्यानसमा
धिभिः॥ नराणांक्षीणपापानांकृष्णेभक्तिःप्रजा
यते॥ ४२॥ प्रह्लादउवाच॥ नाथयोनिसहस्रेषुयेषु
येषुव्रजाम्यहं तेषुतेष्वचलाभक्तिरच्युतास्तुसदाव

पा॰
गी॰
६७

यि ॥ ४२ ॥ या प्रीतिरविवेकानां विषयेष्वनपायिनी ॥ त्वा

मनुस्मरतः सा मे हृदयान्मापसर्पतु ॥ ४३ ॥ विश्वामि

त्र उवाच ॥ किं नस्य दानैः किं तीर्थैः किं तपोभिः किमध्व

रैः ॥ यो नित्यं ध्यायते देवं नारायणमनन्यधीः ॥ ४४ ॥ ज

मदग्निरुवाच ॥ नित्योत्सवः सदा तेषां नित्यश्रीर्नित्यमं

गलं ॥ येषां हृदिस्थो भगवान्मंगलायतनो हरिः ॥

४५ ॥ भरद्वाज उवाच ॥ लाभस्तेषां जयस्तेषां कुतस्तेषां

परात्पर: ॥ येनाभिर्दीवरपर्णामोनत्तदयस्याज्जनार्दन: ॥ ४६ ॥

गौतम उवाच ॥ गोकोटिदानं ग्रहणेषु काले प्रयागगंगा -

युतकल्पवासः ॥ यज्ञायुतं मेरुसुवर्णदानं गोविंद -

नामस्मरणेन तुल्यं ॥ ४७ ॥ अग्निरुवाच ॥ गोविंदेति

सदास्नानं गोविंदेति सदा जप: ॥ गोविंदेति सदा ध्यानं

सदा गोविंदकीर्तनं ॥ ४८ ॥ त्र्यक्षरं परं ब्रह्म गोविंदेति

त्र्यक्षरं ॥ तस्मादुःचरितं येन ब्रह्मभूयाय कल्पते ॥ ४९ ॥

पा॰
गी॰
९३

श्रीबादरायण उवाच ॥ अच्युतः कल्पवृक्षोसावनंतः का
मधेनव : ॥ चिंतामणिस्तु गोविंदो हरिनामविचिंतयेत्
१० ॥ हरिरुवाच ॥ जयत्वजयत्वदेवोदेवकीनंदनोयंजय
त्वजयत्वकृष्णो विस्नवंशः प्रदीपः ॥ जयत्वजयत्वमेघःश्यामः
मलःकोमलांगोजयत्वजयत्वपृथ्वीभारनाशोमुकुंदः
११ ॥ पिप्पलायन उवाच ॥ श्रीमन्नृसिंहविभवे गरुडध्वजा
यतापत्रयोपशमनाय भवौषधाय ॥ कृष्णाय वृश्चिकज

लाग्निधुंतंगतोगाः क्लेशाश्चाशुपायहरयेग्ररकेन मह्येन ॥ ५२ ॥
हरिविहायसउवाच ॥ कृष्णत्वदीयपदपंकजपंजरांतमद्यैव
मे विशतुमानसराजहंसः ॥ प्राणः प्रयाणसमयेक
फवातपितैः कंठावरोधनविधौस्मरणंकुतस्ते ॥ ५३ ॥
विदुरउवाच ॥ हरिर्नामैवनामैवममजीवनजीवनं
कलौनास्त्येवनास्त्येवनास्त्येवगतिरन्यथा ॥ ५४ ॥ व
सिष्टोवाच ॥ कृष्णेतिमंगलंनामयस्यवाचाप्रवर्त्त

९

॥ २५ ॥ का

न ॥ भस्मीभवन्तु तस्याशु महापातककोटयः ॥ २५ ॥ का
ने ॥ भस्मीभवन्तु तस्याशु महापातककोटयः

पूर्वं ॥ क्षत्रियोवाच ॥ कस्मात्तु स्मरणादेव पापसंघनपंजनं ॥ दुर्योधनउ
धाभेदमाश्रमोनितिशिधिर्वज्ञहतायथा ॥ २६ ॥ दुर्योधनउ
वाच ॥ जानामिधर्मं नचमेप्रवृत्तिर्जानाम्यधर्मं नच
मेनिवृत्तिः ॥ केनापिदेवेन हृदिस्थितेन यथानियुक्तो
स्मितथाकरोमि ॥ २७ ॥ यंत्रस्य रणदोषेण दम्पता
मधुसूदन ॥ अहमेवमहंहंतमममदोषोनदीयते ॥ २

भृगुरुवाच ॥ नामैवतत्वंगोविंदनामतत्वंप्रधानाधिकं ॥ द
ग्तत्त्ववारणान्त्वंकिंभवानप्लांगयोगतः ॥ ४९ ॥ लोमह
र्षाउवाच ॥ नमामिनारायणपादपंकजंकरोमिनारा
यणपूजनंसदा ॥ वदामिनारायणनामनिर्मलंस्म
रामिनारायणतत्वमव्ययं ॥ ५० ॥ शौनकौवाच ॥ स्म
रेसकलकल्याणभाजनंयत्रजायते ॥ पुरुषस्तमजं
नित्यंव्रजामिशरणंहरिं ॥ ५१ ॥ गार्गउवाच ॥ नाराय

पा॰ गी॰ ६५

लोतिमंत्रो लिवाग लिवणावर्त्तिनी॥ नयापिनरकेघोरे
पतंतीत्पलंतद्भुतं॥६३॥दाल्भ्य उवाच॥ कितस्यवक्त्र
भिर्मंत्रैर्भक्तिर्यस्यजनार्दने॥ नमोनारायणायेतिमंत्रः
सर्वार्थसाधकः॥६४॥वैशंपायन उवाच॥ यत्रयोगेश्व
रःकृष्णोयत्रपार्थोधनुर्द्धरः॥ तत्रश्रीर्विजयोभूतिर्ध्रुवानी
तिर्मतिर्मम॥६५॥ श्रीभीष्म उवाच॥ हरिर्हरतिपापानि
दुष्टचित्तैरपिस्मृतः॥ अनिच्छयापिसंस्पृष्टोदहत्येवहिपा

वक ॥ ६६ ॥ पराशर उवाच ॥ सकृदुच्चरितं येन हरिरित्यक्षर
द्वयं ॥ बद्धः परिकरस्तेन मोक्षाय गमनं प्रति ॥ ६७ ॥ पौल
स्त्य उवाच ॥ हे जिह्वे रससारज्ञे सर्वदा मधुरप्रिये ॥ नारा
यणाख्यः पीयेषं पिव जिह्वे निरंतरं ॥ ६८ ॥ व्यास उवाच ॥
हे जिह्वे कटुकस्नेहे मधुरं किं न भाषसे ॥ मधुरं वद कल्या
णी लोको हि मधुरप्रिय ॥ ६९ ॥ सत्यं सत्यं पुनः सत्यं भुज
मुत्थाप्य चोच्यते ॥ न वेदाच्च परं शास्त्रं न देवः केशवात्परं

पा॰
मी॰
६५

७० ॥ धन्वंतरउवाच ॥ अच्युतानंदगोविंदनामोच्चारणभेषज
जं ॥ नश्यंतिसकलारोगासत्यंसत्यंवदाम्यहं ॥ ७१ ॥ मार्कं
डेयउवाच ॥ साहानिस्तन्महच्छिद्रंसामोधजडमूगता ॥
यन्मुहूर्तंक्षणंवापिवासुदेवंनचिंतयेत ॥ ७२ ॥ [illegible]
वाच ॥ निमिषंनिमिषार्द्धंवाप्राणिनांविष्णुचिंतनं ॥ क
ल्पकोटिसहस्राणांध्यानमेकंविशिष्यत ॥ ७३ ॥ मनसा
कर्मणावाचायेस्मरंतिजनार्दनं ॥ नतत्रजरहतेनप्रया

मोमैमिषवनं ॥७४॥ श्रीशुक उवाच ॥ श्मालोग्रसर्वपण
स्थाणि [illegible] देवपुनः पुनः ॥ रहमेकं समस्तमयन्नं ध्येयोना-
रायणलसद ॥७५॥ श्रीमहादेव उवाच ॥ श्रावीतस्तिनवक्षि
इं व्याधिदुःखकलेवरं ॥ श्मोषधं जाह्नवीतोयं वैद्यो नारा-
यणोहरीः ॥७६॥ शौनक उवाच ॥ भोज्ञानेश्चाद्नेचित
हू थाऊर्वंतिवैस्मवा ॥ योसौ विश्वंभरादेवः सभक्तानर-
किमुपेक्षते ॥७७॥ एवं ब्रह्मादयो देवा ऋषयश्च तपोध-

ना॥ कीर्तेयं नित्यं सर्वश्रेष्ठं देवं नारायणं विभुं ॥७८॥ मन
कमार्कडुवाच॥ यस्य हस्ते गदा चक्रं गरुडो यस्य वाह
नं॥ शंखच[illegible]पाणि स मे विष्णु प्रसीदतु ॥७९॥
इदं पवित्रमायुष्यं पुण्यं पापप्रनाशनं॥ यःपठेत्प्रात
रुत्थाय वैष्णवं स्तोत्रमुत्तमं ॥८०॥ सर्वपापविनिर्मुक्तो
विष्णुसायोज्यमाप्नुयात्॥ धर्मार्थकाममोक्षार्थं पांड
वैः परिकीर्तितं ॥८१॥ इति श्रीपांडवगीतासंपूर्णसमाप्तं

ॐश्रीरामायनमः ॥ ॐनारदउवाच ॥ ॥ ॐअज्ञानांच
नरश्रेष्ठंज्ञानंकेनचलभ्यते ॥ एवंज्ञानंनजानामिपुनर्जन्म
नविद्यते ॥१॥ श्रीभगवानुवाच ॥ शरीरंसर्वविद्या
नांशरीरंसर्वदेवता ॥ शरीरंसर्वतीर्थानिगुरुभक्ति
सुलभ्यते ॥२॥ यावन्नगुरुनकर्तव्यंतावन्मुक्तिनल
भ्यते ॥ तस्माद्गुरुवकर्तव्यंविनागुरुनसिध्यते ॥३॥ वि
नादीपंयथागृहंतथानिर्गुरुमेवच ॥ अवयवगुरुक

ना॰
गी॰
२१

मेवं नदृष्टिलभ्यतेनरः॥३॥ चंद्रहीनं यथारात्रौरविः
हीनंयथादिनं॥ नृपहीनं यथाशून्यागुरुहीनंतथा
नरः॥४॥ नारदउवाच॥ जोगीजंगमसंन्यासीनचस
ब्राह्मणास्तथा॥ रिक्तायां गुरुकृत्वाचकथंच गुरु
बोमम॥५॥ श्रीभगवानुवाच॥ नजोगीजंगमसंन्या
सिनचस्याब्राह्मणस्तथा॥ सत्यंसत्यंममवाक्यंरिक्ता
गुरुचवैस्तवा॥७॥ इसकमेव्रनबंडुंविवाहंश्चाडुनी

येनं ॥ घट्स्थानेगुहविंशादित्तागुरुहचैवैसेवा ॥ ८ ॥ पाषा
नस्यकृतेनौकासारभावनधारयेत ॥ शृंहिगुरुहनकर्त्ते
व्यंननरंनिननारयेत ॥ ९ ॥ वैसेवाविनामंत्रंचदिक्षाश्र
ताविनानरः ॥ उभयोनरकेयांनिनीगुरुसिरस्मानले
१० ॥ स्काहस्यक्रियतेनौकागुरुक्रियतेवैसेवा ॥ नेमु
कीवजलंनस्यभवपारंगकाति ॥ ११ ॥ नपंकंमुच्यते
पकंक्रियतेकोरिप्राक्रमं ॥ निर्मलंजलवैसेवाको

ना॰
गी॰
६५

रिपापप्रमुच्यते ॥ २२ ॥ नव्याकर्णेविनावाणीव्यंजनं
लवणेंविना ॥ नवैस्नवांविनादस्यासत्वंसत्वंचनार
द ॥ २३ ॥ निंरनेवेदणाक्षालिवैस्नवाव्रासणनिंदते
षटवर्षसहस्त्राणिविष्टायांजायतेक्रमि ॥ २४ ॥ वैस्न
वाश्चैष्टमध्येनसंसारंमस्तनासनं ॥ दिनकोनरको
यांतोस्थानम्रूकारपुनःपुनः ॥ २५ ॥ वैस्नवाममदेही
चसत्वंसत्वंचनारद ॥ विभचारिणिसुतोनजारजात

स्य

कमम्पते॥२६॥गुरुवाक्यंक्रियतेसिष्यगुरुसौष्यमाम्मा:
दुक्तं॥ग्यक्ताभांगतक्रीपतेनरंग्मक्तिनसंशय॥२७॥
गुरुवाक्यंनक्रियतेसिष्यगुरुसिष्यननजते॥नस्य
शिष्यनर्केयांतियावन्नचंद्रोदिवाकरः॥२८॥वेदशा
स्त्रपुराणस्यदानकोटिचतीर्थकं॥गुरुगतीचही
नस्यनिफलंनस्यसर्वथा:॥२९॥दिस्याहीनंजीय
ज्ञानस्यएज्ञाविनर्थकं॥चरणोदकंस्यापानंत

ना॰
र॰
७०

लसीदलकर्परं ॥ २० ॥ पुत्रविनायथाभार्यादेवं विनादे
वस्थलं ॥ विनादेवविनाभक्तिभक्तिविनानलभ्यते
मुक्ति ॥ २१ ॥ वंशालस्यदर्शनंश्रेवस्तुभंचरविदर्शनं
यसीत्यादर्शनहीनस्यनस्तुइंस्रवएंविना ॥ २२ ॥ या
वत्कुलम्यदितपितृपिंडनलभ्यते ॥ यद्योगतिनरः
केपांतिभ्रमनिगोतरसूपा ॥ २३ ॥ नस्यपिनकदंनं
कन्याकागामांसनभक्ष्यते ॥ यदिशुरुचकानेयंपंच

एकोनत्रिंशतं ॥ २४ ॥ गृहमंत्रप्रापनेयदानदामुक्तिलभ
तेनरः ॥ रिहायागमनंकृत्वापित्रहर्षनदादिना ॥ २५
नारदउवाच ॥ प्रकृतीक्रियतेस्नानंइंद्रियाभक्तिमे
वच ॥ मन्मयंतिक्रमानित्यंयस्यमुक्तिचमेवच ॥ २६
श्रीभगवानुवाच ॥ मन्मातंगरूपेनंज्ञानग्रंथग्रपामे
वच ॥ तन्नात्मपिलवंनंचसर्वपापैप्रमुच्यते ॥ २७ ॥ ए
कब्रह्मपंचस्नानंभिन्नंभिन्नग्रामेवच ॥ पंचस्नानंनाना

मिसाधवोभुवंत्रयं ॥ २८ ॥ सत्युगेद्वादशावर्षाणित्रेतायांस
प्तमेवच ॥ द्वापरेपंचवर्षाणिकलियुगेभक्तिमेवच ॥ २९
सत्ययुगेलयलीनंत्रेतायांध्यानमेवच ॥ द्वापरेहोमय
ज्ञंचकलियुगेभक्तिमेवच ॥ ३० ॥ पुनःचित्रंपुनःवीक्षं
हृलोककर्मशुभाशुभं ॥ आत्मानंतुसमाकृत्वावनदिशो
परंमंपदं ॥ ३१ ॥ सर्वंपवित्रंसहस्रनामंहलंपवित्रंस्व
पात्रदानं ॥ शरीरंपवित्रंगंगास्नानंपिंडपवित्रंब्रह्मस्ना

ने ॥ ३२ ॥ गंगागीताचवैस्नवाकपिलाधेनुमेवच ॥ हरिनामम
यपापघ्नंवैस्नवानोकाकलियुगे ॥ ३३ ॥ नत्ववेन्नातयेग्नेषं
निःकलंकीनिर्लोभिना ॥ षट्पुणसह्नविनावैस्नवाभक्ति
चगुरुनारद ॥ ३४ ॥ शुचिशुमतिशुशीलस्यमाषणचा
रिसहायदद ॥ गुरुभक्तियांसेहीनेनकर्नेसंप्रिष्यनार
द ॥ ३५ ॥ नत्ववेनाविनानारदहिस्याइस्याविनानर ॥ उभ
योनरकेयांनिमिग्ररसिष्यप्पारनले ॥ ३६ ॥ वेदप्पाठस्ते

ना॰
र॰
७२

अज्ञानं च ममाज्ञो हीनवैर्वमात्मानं न तरंति अधमा नरः ॥ इति श्रीकृष्णनारदसंवादे नारदगीयां निघुनः पुनः ॥ २७ ॥ ॐ अस्य

नासंसर्गे ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय नमः ॥

श्रीगुरुगीतास्तोत्रमंत्रस्य ॥ परमशिव ऋषि ॥ विराट्

छंदः ॥ श्रीगुरुपरमात्मा देवता ॥ हंबीजं ॥ सं शक्तिः

क्रौं कीलकं ॥ श्रीगुरुप्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः ॥ अंगन्यास ॥ ॐ हं सां सूर्यात्मने अंगुष्ठाभ्यां नमः

ॐ हंसीं सोमात्मने तर्जनीभ्यां नमः ॥ ॐ हंहुं निरंजनात्मने
मध्यमाभ्यां नमः ॥ ॐ हंसैं निराभासात्मने अनामि-
काभ्यां नमः ॥ ॐ हंसौं अनंतज्ञानात्मने कनिष्ठिका-
भ्यां नमः ॥ ॐ हंसः [illegible]व्यक्तात्मने करतलकरपृष्ठा-
भ्यां नमः ॥ ॐ हंसां सूर्यात्मने हृदयाय नमः ॥ ॐ ह-
सीं सोमात्मने शिरसे स्वाहा ॥ ॐ हंहुं निरंजनात्म-
ने शिखायै वषट् ॥ ॐ हंसैं निराभासात्मने कवचा-

७ मी ७२

यकं॥ ॐ हूं सौं अनंतसक्त्यात्मने नेत्रत्रयाय वौषट्॥ ॐ हंसः
अव्यक्तात्मने अस्त्राय फट्॥ अथ ध्यानं॥ हंसाभ्यां परि
वृत्तपत्रकमले दिव्ये जगत्कारणे विश्वोत्कीर्णमने
कदेहनिलयं स्वछंदमात्मेछया॥ नत्रयोगपतया
सदेपिकनतंभावैकदीपांकुरं॥ प्रत्यक्षाक्षरविग्र
हं गुरुपदं ध्यायेद्विबाहुं गुरुं॥२॥ विश्वव्यापिकमादि
देवममलं निर्मयं परं निष्कलं॥ निर्मोहद्रुमहसनेत्र

उ॰ गी

७०

कमलैर्हृद्व्याह्वैरैर्मंडपे ॥ निम्नानंदमनंतमद्वैतमखिलं
नद्धस्थनित्यं स्मरेदात्मानं त्वमहं प्रविशाद्यहृदेस्वकंद
नःसद्यगः ॥ २ ॥ सैं अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ ॐ तर्जनीभ्यां नमः
हं मध्यमाभ्यां नमः ॥ वैं अनामिकाभ्यां नमः ॥ नं कनि
ष्ठिकाभ्यां नमः ॥ ॐ मः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥
एवं हृदयादिन्यासः ॥ सहृदयेन नमः ॥ ऋषिरुवाच ॥
उत्थाहत्यतराविधात्रहगीताविख्यापनः ॥ नमस्सा

शास्त्रज्ञानतत्त्वंतत्त्वंवेदब्रूहिमेसूत ॥२॥ सूतउवाच ॥ कै
लासशिखरेरम्येभक्तिसाधननायकं ॥ प्रणम्यपा
र्वतीभक्त्याशंकरंपरिपृच्छति ॥२॥ पार्वत्युवाच ॥ ॐ
नमोदेवदेवेशपारावारजगद्गुरुं ॥ सदाशिवमहादेव
गृहीत्वाप्रदेहिमे ॥३॥ केनमार्गेणभोस्वामिन्
देहिब्रह्ममयोभवेत् ॥ त्वंकृपांकुरुतेस्वामिन्नमा
मिचरनंनव ॥४॥ ईश्वरउवाच ॥ यस्माद्देवेपराभक्तिर्य

ध्यायेवेन ध्याग्रह॥ नस्येनेकथितात्पर्थ्योः प्रकाश्यंतेनम-
हात्मनः॥५॥ ममस्वरूपासिद्धेविन्वांतत्वश्रीमधुर्थवराम्य
हं॥ लोकोपकारकः प्रश्ननकेनापिकृतत्पुरा॥६॥ दु
र्लभंत्रिषुलोकेषुतत्कृपणंस्ववराम्यहं॥ किंचित्कृत
विनानान्यस्मान्नंसत्यंवराननने॥७॥ वेदशास्त्रपुरा-
णानिस्थितिहासादिकानिच॥ यंत्रमत्रादिविद्यानां
स्मृतिहृद्वाटनादिकं॥८॥ शैवशाक्तागमादीनिश्च

उ॰
गी॰
७५

न्येषु कुमतानि च ॥ अपभ्रंशसममलानि जीवानां भ्रंतिचे
तसां ॥ १९ ॥ वेदशास्त्रपुराणानि हृत्वा वे गुरुकाम्यया ॥
यत्त स्वयं लोक गुरुसाक्षाज्जायते देवतन्मवित ॥ २० ॥
व्रततपोदानं जपतीर्थं तथैव च ॥ गुरुतत्वमविज्ञाय
मूढास्ते चेतरे जना ॥ २१ ॥ गुरुबुध्यात्मनो नान्यत्सत्यं स
त्यं न संशयः ॥ तल्लाभार्थं प्रयत्नेन कर्मव्यं च मनी
षिभिः ॥ २२ ॥ गूढविद्याजगन्माया दिहमज्ञानसंभव

गु
गी
७८

हृदयंस्वप्रकाशेनगुरुरूपाह्वेनकथ्यते ॥२३॥ देहब्रह्मभ
वेनस्ययत्कृपार्थंवदाम्यहं ॥ सर्वपापविशुद्धात्मा
श्रीगुरुपादसेवनात् ॥२४॥ सर्वतीर्थावगाहस्यप्रा
प्नोतिसफलंनरः ॥ गुरुपादोदकंपीत्वाजलंशिर
सिधारयेत् ॥२५॥ शोषणंपापपंकस्यदीपनंज्ञा
नतेजसां ॥ गुरुपादोदकंसम्यकसंसारार्णवतार
कं ॥२६॥ अज्ञानमूलहरणंजन्मकर्मनिवारणं ॥

ज्ञानवैराग्यसिद्ध्यर्थं गुरुपादोदकं पिबेत् ॥२४॥ गुरुपादो-
दकं पीत्वा गुरुरुच्छिष्टभोजनं ॥ गुरुमूर्तिः सदा ध्यानं
गुरुस्तोत्रं सदा जपेत् ॥२५॥ काशीक्षेत्रे निवासो सौ जा-
ह्नवी चरणोदकं ॥ गुरुर्विश्वेश्वरः साक्षात्तारकं ब्रह्म
निश्चितं ॥२६॥ शिरः पादांकितं कृत्वा गयासौ सोऽक्ष-
यो वटः ॥ तीर्थराज प्रयागोसौ गुरुमूर्त्त्यै नमो नमः ॥२७॥
गुरुमूर्त्तिः स्मरेन्नित्यं गुरुनामं सदा जपेत् ॥ गुरोराज्ञा

प्रज्ञावीनगुरुरन्यंनभावयेत ॥२१॥ गुरुवक्त्रेस्थितंब्रह्म
प्राप्यतेतत्प्रसादतः ॥ गुरुमूर्त्तिः सदाध्यानंयथास्वै
रिनियोषितः ॥२२॥ स्वाश्रमंचस्वजातिंचस्वकीर्त्तिं
पुष्टिवर्द्धनं ॥ अन्यत्सर्वंपरित्यज्यगुरुरन्यनभावये
त ॥२३॥ अनन्याश्चिंतयंतोमांसुलभंपरमंपदं ॥ त
स्मात्सर्वप्रयत्नेनगुरुराराधनंकुरु ॥२४॥ गुरुव
क्त्रेस्थिताविद्यागुरुभक्त्यानलभ्यते ॥ त्रैलोक्यस्य

टवकारो देवाद्याः सुरपन्नगा ॥२५॥ उकारो ग्रंथकारः
स्यऊकारस्तेन उच्यते ॥ अतानया सकंब्रस्वरूपहरेवनसं
प्राय ॥२६॥ उकार प्रथमो वर्णो मायादिगुणभासक ॥ ह
कारद्वितीयं ब्रह्म मायाभ्रांतिविमोचक ॥२७॥ एवंतुह
पदस्थेहं देवानामपि दुर्लभं ॥ हाहाहूहूगणैश्चैव गं
धर्वैयैश्च प्रणम्यते ॥२८॥ एवं तेषां च सर्वेषां नालितत्वंर
गरोपदं ॥ आसनं पाद्यनं वस्त्रं वाहनं भूषणादिकं ॥ २९

साधकेन प्रदातव्यं गुरोः संतोषकारकं ॥ गुरोराराधनं का
र्यं नो वित्तं वै निवेदयेत् ॥ ३० ॥ कर्मणा मनसा वाचा स
र्वदाराधयेद्गुरुं ॥ दीर्घदंडेन मस्कृत्य निर्लज्जो गुरुसंनि
धौ ॥ ३१ ॥ शरीरमर्थं संप्राणान् पत्रपुत्रगृहादिकं ॥ स्वा
त्मादारादिकं चैव सद्गुरवे निवेदयेत् ॥ ३२ ॥ कृमि
कीटभस्मविष्टादुर्गंधमलमूत्रकं ॥ श्लेष्मारक्तत्वचा
मांसं नंदयेद्वरानने ॥ ३३ ॥ संसारवृक्षमारूढाः प

गु० गी० ७१

नंतिनरकार्णवे ॥ येनाप्तंनमिदं विश्वंतस्मैश्रीगुरुवेन
मः ॥ ३४ ॥ गुरुब्रह्मागुरुविष्णुगुरुर्देवमहेश्वरः ॥ गुरु
रेवपरंब्रह्मतस्मैश्रीगुरवेनमः ॥ ३५ ॥ अज्ञानतिमिरांध
स्यज्ञानांजनशलाकया ॥ चक्षुरुन्मिलितंयेनतस्मैश्री
३६ ॥ अखंडमंडलाकारंव्याप्तंयेनचराचरं ॥ तत्पदंदर्शि
तंयेनतस्मैश्री० ॥ ३७ ॥ स्थावरंजंगमं व्याप्तंयत्किं
चित्सचराचरं ॥ तत्पदंदर्शितंयेनतस्मैश्रीगु० ॥ ३८ ॥

चिन्मयंव्यापितंसर्वंत्रैलोक्यंसचराचरं॥ असितंदर्शि
तंयेनतस्मैश्रीगु॰॥३९॥सर्वश्रुतिशिरोरत्नविराजित
पदांबुजं॥वेदांतगर्भसूर्यायतस्मैश्रीगु॰॥४०॥य
स्यस्मरणमात्रेणज्ञानमुत्पद्यतेस्वयं॥सएवसर्वसं
पत्तिस्तस्मैश्रीगु॰॥४१॥चैतन्यंशाश्वतंशांतंव्योमाती
तंनिरंजनं॥बिंदुनादकलातीतंतस्मैश्रीगु॰॥४२॥
स्थावरंअचरंसातंजंगमंचरमेवच॥येनाव्याप्तंन

गम्यंयेनतस्मैश्रीगु॰॥४३॥ज्ञानशक्तिःसमारूढंतत्वमा
लाविभूषितं॥भुक्तिमुक्तिप्रदातारंतस्मैश्रीगु॰॥४४
अनेकजन्मसंप्राप्तकर्मबंधविदाहने॥स्वात्मज्ञान
प्रभावेनतस्मैश्रीगु॰॥४५॥शोषणंभवसिंधोश्चज्ञा
पनंज्ञानसंपदं॥गुरुपादोदकंसम्यक्तस्मैश्रीगु॰॥
४६॥नगुरोरधिकंतत्वंनगुरोरधिकंतप॥तत्वज्ञाना
त्परंतत्वंतस्मैश्रीगु॰॥४७॥मन्नाथःश्रीजगन्नाथोमद्गुरु

स्थितञ्जगत्कृह ॥ ममात्मा सर्वभूतात्मा तस्मै श्रीगु ॥ ४८
ध्यानमूलं गुरोर्मूर्ति पूजामूलं पूजामूलं गुरोपदं
मंत्रमूलं गुरोर्वाक्यं मोक्षमूलं गुरोः कृपा ॥ ४९ ॥ गु
रुरादिरनादिश्च गुरुः परमदैवतं ॥ गुरोः परतरं नास्ति
तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥ ५० ॥ सप्तसागरपर्यंतं तीर्थ
स्नानादिकं फलं ॥ गुरोरंघ्रीजलं बिंदुः सहस्रांशे
न दुर्लभं ॥ ५१ ॥ गुरुदेवं जगत्सर्वं ब्रह्मविष्णुशिवा

गु॰ गी॰ ९

त्मकं ॥ गुरोपरतरंनास्तिनस्मात्संपूजयेद्गुरु ॥५२॥
ज्ञानविनाभक्तिपरंलभतेगुरुभक्तितः ॥ गुरोपर
तरंनास्तिध्येयोसौगुरुमार्गिण ॥५३॥ नस्मात्प
रतरंनास्तिनेतिनेतीतिवैश्रुति ॥ मनसावचसा
चैवसर्वदाराधयेद्गुरु ॥५४॥ गुरुकृपाप्रसादे
नब्रह्माविष्णुसदाशिव ॥ सामर्थ्यंतत्प्रसादेनके
वलंगुरुसेवया ॥५५॥ देवकिंनरगंधर्वाः पितरो

यत्तचारनात ॥ मुनियोपिनजानंति गुरुसुश्रूष
णाविधि ॥९५॥ मदाहंकारगर्भेण विघानपव
लान्विता ॥ संसारकुहरावर्ते घटयंत्रेचघटोयथा
था ॥९६॥ नमुक्तादेवगंधर्वाः पितरोयक्षकिंन
रः ॥ ऋषयःसर्वसिद्धाश्चगुरुसेवापरांमुखा ॥९७॥
ध्यानंश्रृणुमहादेवि सर्वानंदप्रदायकं ॥ सर्वसौ
ख्यकरंनित्यंभुक्तिमुक्तिविधायकं ॥९८॥ श्रीमत्परं

ब्रह्मगुरुंनमामि श्रीमत्परंब्रह्मगुरुंस्मरामि ॥ श्रीमत्परं
ब्रह्मगुरुंवदामि श्रीमत्परंब्रह्मगुरुंभजामि ॥ ५९ ॥ आ
नंदमानंदकरंप्रसन्नंज्ञानंस्वरूपंनिजबोधयुक्तं ॥ यो
गींद्रमीड्यंभवरोगवैद्यंश्रीमद्गुरुंनित्यमहंनमामि
६० ॥ ब्रह्मानंदंपरमसुखदंकेवलंज्ञानमूर्तिं ॥ द्वंद्वा
तीतंगगनसदृशंतत्त्वमस्यादिलक्षणं ॥ ६१ ॥ एकं
नित्यंविमलमचलंसर्वदासाक्षिभूतं ॥ भावातीतं

त्रिशूलरहितं सद्गुरुं तं नमामि ॥ १२ ॥ नित्यं शुद्धं निराभा-
सं निराकारं निरंजनं ॥ नित्यं बोधचिदानंदं गुरुब्रह्म
नमाम्यहं ॥ १३ ॥ हृदंबुजे कर्णिकामध्यसंस्थसिंहा-
सने संस्थितदिव्यमूर्त्तिं ॥ ध्यायेद्गुरुं चंद्रकलाप्रका-
शं सच्चित्सुखाभीष्टवरं दधानं ॥ १४ ॥ श्वेतांबरं श्वे-
तविलेपपुष्पं मुक्ताफलाभूषितदिव्यमूर्त्तिं ॥ वामांक-
पीठस्थितदिव्यशक्तिं मंदस्मितं पूर्णकृपानिधानं ॥

१५ ॥ यस्मिन्सृष्टिस्थितिध्वंसंपिधाननिग्रहात्मकं ॥ कृ
त्यंपंचविधंसाश्वद्भासतंतंनमः शिवं ॥ १६ ॥ प्रातः शि
रसिशुक्लाब्जेद्विनेत्रंद्विभुजंगुरुं ॥ वराभयप्रदंशांतं
संस्मरेत्नामपूर्वकं ॥ १७ ॥ नगुरोरधिकंनगुरोरधिकं
नगुरोरधिकंनगुरोरधिकं ॥ शिवशासनतः शिवशा
सनतः शिवशासनतः शिवशासनतः ॥ १८ ॥ इदमे
वशिवंइदमेवशिवंइदमेवशिवंइदमेवशिवं ॥ मम

धिं

गु॰ गी॰ ८३

सासनतोममसासनतोममसासनतोममसासनतो
॥७९॥ एवंविधिं गुरुंध्यात्वाज्ञानमुत्पद्यतेस्वयं॥ तदागु
रुप्रसादेनमुक्तोहमितिभावयेत॥८०॥ गुरुनादर्शि
तेमार्गैमनःशुद्धिंचकारयेत॥ अनित्यंखंडयेत्सर्वंय
त्किंचिदात्मगोचरं॥८१॥ ज्ञेयंसर्वंप्रतीत्यंचज्ञानंचम
नउच्यते॥ ज्ञानंज्ञेयंसमंकुर्यान्नान्यःपंथाद्वितीयकं
८२॥ एवंश्रुत्वामहादेविगुरुनिंदाकरोतियः॥ सयां

निनरकं घोरं यावच्चंद्रदिवाकरौ ॥ ७३ ॥ यावद्देहं न कल्या
णि तावद्देहं वित्तहं स्मरेत ॥ अहं लोपानकं मेध्यं स्वकं दे
यदिभावयेत ॥ ७४ ॥ हंकारेणैव वक्तव्यं प्राप्ता प्रिंश्वे
वराचन ॥ अहं रम्नेन वक्तव्यं मत्तसंचकरावन ॥ ७५
अहं हं न्यन्तं कृत्वा अहं निर्मित्वादन ॥ अन्ये निर्मलेर
श्रामभवेत ब्रह्मराक्षसं ॥ ७६ ॥ मुनिभिः पन्नगैर्वापि सु
रैर्वा साापिनोद्धरिः ॥ कालमग्नभयाद्वापि गुरुरक्षति ॥

पार्वति ॥७८॥ ब्रह्मसत्काहि वरासर्वेत्यमस्मन्मनयस्स्या
गुरुमपिहना: त्रिलोकत्रयंपानिनसंशय ॥७९॥ मंत्रा
मिदंदेविगुरुरित्यक्षरंद्वयं ॥ श्रुतिवेदांतवाक्येनगुरु
स्मात्परंपदं ॥८०॥ श्रुतिस्मृतिमविज्ञायकेवलंगुरुसे
वया ॥ नैवैसन्यासिन: प्रोक्ताइतरेवेषधारिण ॥८१
नित्यंब्रह्मनिराकारंनिर्गुणंबोधयेत्परं ॥ सर्वंब्रह्म
निराभासंदीपोदीपांतरंयथा ॥८२॥ गुरुकृपाप्रसा

देन आत्मारामोऽभिलभ्यते ॥ अनेन तु हमार्गेण स्वात्मार
ज्ञानं प्रवर्तते ॥ आब्रह्मस्तम्भपर्यंतं परमात्मस्वरूपकं
१३ ॥ स्थावरं जंगमं चैव प्रणमामि जगन्मयं ॥ विदेहं स
चिदानंदं भेदातीतं महागुरुं ॥ १४ ॥ नित्यं पूर्णं निराका
रं निर्गुणं स्वात्मसंस्थितं ॥ परात्परतरं ध्येयं नित्यमा
नंदकारकं ॥ १५ ॥ हृदयाकाशमध्यस्थं शुद्धस्फटिक
संनिभं ॥ स्फटिकप्रतिमाकारं दृश्यते दर्पणे यथा ॥ १६

नथात्मानंचिदाकारंमानंदंसोहमित्युते। अंगुष्ठमात्र
मात्मरूपंध्यायतेचिन्महद्दि॥ १८ ॥ नतमस्करोतियोभा
वंश्रुत्वागंकथयाम्यहं॥ अगोचरतथात्मस्वरूपंना
मादिकाज्जितं॥ १९॥ तथानित्यस्वभावेनकर्णरंधं
मादिकं॥ यतोमदादिस्वभावेनतथाब्रह्मचर्मा स्वनं
८६॥ स्वयंसर्वमयोभूत्वास्थानमयंयत्रकुत्रचित्॥ क्री
डाभूंगोरिंदधानंदपाभवतितादृशं॥ २१॥ गुरुध्या

उ. गी.
१५

७ निमग्नंविज्ञानियान्स्वभावंब्रह्मपार्वति

व

नवद्यानिमर्द्दहिब्रह्ममयंभवेत॥ पिंडपदेनद्याहूपे

मुक्तानिनाबतप्राय:॥ श्रीपार्वत्युवाच॥ पिंडकिंन

महादेपदंकिंसमुदाहृतं॥ ६१॥ रूपंरूपानितंचैवएन

दाख्याहिशंकर॥ महाशिवउवाच॥ पिंडकुंडलिनी

शक्तिपदंहंसमुदाहृतं॥ ६२॥ रूपंबिंदुविनिद्नेयंरुद्र

पानीतंनिरंजनं॥ स्वयंसर्वमयोभूत्वापरंब्रह्मविलो

कयेत॥ ६७॥ परापरतनरंनान्यत्सर्वमेवनिरालयं॥ य

सं

गु. गी.
१६

स्पावलोकनादेव सर्वसंगविवर्जित॥ ऐकाकी निस्पृहः
शांतस्थानव्यंतप्रमादनं॥ लब्धं वापि न लब्धं वा स्वल्पं वा
बहुलं तथा॥ ७५॥ निस्कामेनैव भोक्तव्यं सदा संत
ष्टमालस॥ सर्वत्र परमित्माकृष्टे हि सर्वमयो विड
७६॥ सदानंदः सदाप्रांतिरमते यत्रजत्र चित॥ यत्रैव
तिष्ठते सोपि सदेशः पुन्यभाजन॥ ७७॥ मुक्तस्थल
सर्गं देषिनवाग्रेकथितं मया॥ उपदेशमयारेवि

गुरुः मार्गेन दर्शितं ॥ ९९ ॥ गुरुभक्तिलक्षणाध्यानं ल
कलं तत्त्वकीर्तितं ॥ अनेनैतं देवकार्यं यद्दत्तामिम
ज्ञानये ॥ १०० ॥ लोकोपकारकं देवि लौकिकं न
न भावयेत ॥ लौकिकं कर्मनो यांति ज्ञानहीना भवा
र्णवे ॥ १०१ ॥ ज्ञानिनां भावयेत्सर्वं कर्म निःकर्मसाम्य
नि ॥ इदं तु भक्तिभावेन पठ्यते शृणुते यदि ॥ १ ॥ लि
षित्वा यस्य दानं त्वं तत्सर्वं सफलं भवेत ॥ गुरुगीता

तोरैकं मंत्रराजमिदं प्रिये ॥ ३ ॥ अन्येचविविधामंत्राः
कल्पनार्हेतिषोडश ॥ अनंतफलमाप्नोतिगृहगी
ताजपेनतु ॥ ४ ॥ सर्वपापविनाशार्थं सर्वदारिद्र्यना
शनं ॥ यस्तरातसभूतानां चौरव्याघ्रभयापहं ॥ ५
महाव्याधिहरं चैवविभूतिसिद्धिदं भवेत् ॥ अथवा
मोहनेवश्ये स्वयमेवाजपेन्नरा ॥ ६ ॥ ऊसैवाह्वयेया
देविआसनेच्छभंकंवले ॥ उपविश्यततोदेविजपे

गी. त्र.
१०

रेकाग्रमानस ॥ ७ ॥ उत्तरास्येनैव यंत्रं मंत्रवश्यपरं क्वा
सर्वप्रिये ॥ अभिचारे कालवर्णपीनवर्णधनागमे
उच्चाटे सांतिजाप्यं स्याद् पूर्वमुखोदितं ॥ दक्षिणे
मारणे प्रोक्तं स्तंभने पश्चिमे मुखे ॥ ९ ॥ मोहनं सर्व
भूतानां वश्यमोहकरं परं ॥ देवराज्ञा प्रियकरं लोका
नां वशमानयेत ॥ १० ॥ मुखस्तंभकारणं सकल
नां विवर्द्धनं ॥ दुःकर्मनाशनं चैव सर्वकर्मसिद्धिदं भे

सं

येन ॥ असिद्धं सिद्धयेत्कार्यं नवग्रहभयापह ॥ दुः
स्वप्ननाशनं चैव अमृतत्वसंप्रदं प्रदर्शनं ॥ २२ ॥ सर्वशां
तिकरं नित्यं वंध्यापुत्रफलप्रदं ॥ अवैधव्यकरं स्त्री
णां सौभाग्यदायकं परं ॥ २३ ॥ आयुरारोग्यमैश्वर्यं
पुत्रपौत्रफलप्रदं ॥ निःकामतस्त्रीवारं जपेन्मोक्ष
मवाप्नुयात ॥ २४ ॥ अवधव्यसकामेन लभते वा
ञ्छजन्मनि ॥ सर्वदुःखभयं विघ्नं नाशयेत्पापहार

उ. गी. ८८

कं ॥ १५ ॥ सर्वबाधाप्रशमनं धर्मार्थकाममोक्षदं ॥ यं
यं चिंतयते कामं तं तं प्राप्नोति निश्चितं ॥ १६ ॥ कामि
तस्य कामधेनुः कल्पतरुसमद्रुमं ॥ चिंतामणिर
श्चिंतितस्य सर्वमंगलकारकं ॥ १७ ॥ मोक्षहेतुर्जपे
नित्यं मोक्षश्रियमवाप्नुयात् ॥ भोगकाम्यो जपेद्यो वै
तस्य कामफलप्रदं ॥ १८ ॥ जपेगणेशैश्च सौरैश्च गा
णपत्यैश्च वैष्णवै ॥ शैवैश्च सिद्धिदं देवि सत्यं सत्यं न

संप्रपद्यं ॥१९॥ अथ कामजपस्थानं कथयाम्यैतानने ॥ सा
गरे वा सरित्तीरे तीर्थे हरिहरालये ॥२०॥ शक्तिदेवाल
ये गोष्ठे सर्वदेवालयेषु भे ॥ वटे च धात्रिमूले वा मठे
वृंदावने तथा ॥२१॥ पवित्रे निर्जने देशे निम्नानुष्ठान
कोपिवा ॥ निर्वेदनेन मोह्येन जपेन्मंतस्समाचरेत
२२॥ यम पूर्णे भयभूमो चवरमूले निकेतथा ॥ सि
द्धं निपीतरे मूल चुनवृत्तस्य सन्निधो ॥२३॥ गुरुपु

ग्रवरोमुखेनस्नासिध्यतिनान्यथा॥ शुभकर्माणि
सर्वाणिदीक्षादीक्षादिसिद्धिदा॥२४॥ सयेवसङ्कु
रुःसाक्षात्सदसङ्गसविभ्रम॥ नस्वस्थानाग्नि
वर्णानिपविज्ञानिनसंशयः॥२५॥ सदेशःकुङ्कार
यमासौस्वभावाद्यज्ञातिष्ठति॥ तत्रदेवेगणास्सर्वे
तेत्रपीठवसंतिहि॥२६॥ आसनस्थापायनस्था
गच्छतासिष्ठतोपिवा॥ अथाङ्गुरोगज्ञोरहःस्व

शुभ्भोनायतोपिवा ॥२७॥ शुचिष्मान्वैसदाज्ञानीश
हगीताजपेनतु ॥ नस्पर्शीनमार्द्रेनपुनर्जन्मो
नविद्यते ॥२८॥ सगुद्रस्ययथातोयंतीरंतीरेज
लंजले ॥ भिंनकुंभेयथाकाशंतथात्मापरमा
त्मनि ॥२९॥ नयैवज्ञानेजीवात्मापरमात्मनिस
देहा ॥ ऐकेनरमतेज्ञानीयत्रतत्रदिवानिशं ॥३०
एवंविधोमहात्मक्तसर्वदावर्ततेस्वयं ॥ तस्मैस

वेः प्रयत्नेन भक्तिभावं करोति यः ॥ ३१ ॥ गुरोः संतोषित
ते सर्वे भक्ताः स्तेनात्र संशयः ॥ भक्तिर्भक्तिर्दृढा तेषां
जिह्वाग्रे च सरस्वती ॥ ३२ ॥ अनेन प्राणिनः सर्वे गुरु
गीताजपान्विता ॥ सर्वसिद्धिमवाप्नोति भुक्तिमु
क्तिं न संशयः ॥ ३३ ॥ सत्यं सत्यं पुनः सत्यं निजधर्मो म
योदितः ॥ गुरुगीतासमं नास्ति सत्यं वरानने ॥ गुरुए
दे ॥ ३४ ॥ गुरुर्देवो गुरुर्धर्मो गुरुनिष्ठा परं तप ॥ गुरुप

रतरं नास्ति नास्ति तत्वं गुरुपरं ॥२५॥ धन्या माता पि-
ता धन्यो धन्यो वंशः कुलं यया ॥ धन्यां च वसुधा दे-
वि गुरुभक्ति सुदुर्लभा ॥२६॥ शरीरमिंद्रियं प्राणा-
मर्थः स्वजनबांधव ॥ पितामाताकुलं देवि गुरु-
रेव न संशयः ॥२७॥ आकल्पजन्मनाकोट्यां जप-
व्रतं तपः क्रिया ॥ तत्सर्वं सफलं देवि गुरुसंतोष-
मात्रतः ॥२८॥ विद्याधनमदेनैव मंदभाग्यास्तु येन

गु. गी. ६२

रा॥ त्वमेवानंदं वेत्ति सत्त्वं सत्यं वदाम्यहं॥३९॥ ब्र
ह्माविष्णुमहेशाद्या देवर्षीपितृकिन्नरा॥ सिद्धाश्चार
यता ह्यमनुनयो ऋषयो जना॥४०॥ त्वमेवापरंनी
र्ये ग्रन्यनीर्थे निराधकं॥ सर्वेनीर्याश्रयं देवी सकु
श्वरणं तुज॥४१॥ इहंहस्यनवाच्यंनवाप्रेकाथितं
मया॥ सगोप्यंचप्रयत्नेनयोनात्मत्वंप्रजाघ्याधि
४२॥ स्वामिमन्त्रस्यगणेशादिंवैसवानांवपार्वति॥

मनसापिनवक्तव्यंममसख्यात्रिध्यकारकं ॥४२॥ आती
वचित्तस्यानस्य श्रद्धाभक्तिसमन्वित ॥ प्रवक्तव्यंमि
दंदेविममात्मास्तिसदाप्रिये ॥४३॥ अभक्तेवंचके
धूर्ते पाषंडेनास्तिकेनरे ॥ मनसापिनवक्तव्यंगुरु
गीताविधंप्रिये ॥४४॥ गुरुवोवहवः संतिशिष्य
वित्तापहारकं ॥ दुर्लभोयंगुरुर्देविशिष्यसंताप
हारकं ॥४५॥ संसारसागरसमुद्धरणेककर्मं ॥ त्र

गु॰ गी॰ ५२

ह्यारिदेवमुनि भुजितसिद्धमंत्र ॥ दारिद्र दुःखभयशो
कविनाशमंत्रं ॥ वंदे महाभयहरं गुरुराजमंत्रं ॥ ८८ ॥
इति श्रीस्कंदपुराणे उत्तरखंडे ईश्वरपार्वतीसंवादे गुरु
गीतास्तोत्रं संपूर्णं ॥ शुभं ॥ नमो भगवते वासुदेवा
य ॥

ॐ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ निष्टं नि च महाभूलायेसा
ताश्लमिपालकः ॥ भूतानाम वरोधेन ब्रह्मकर्मसमा
चरेत ॥ १ ॥ आगच्छ वरदे देवि त्र्यक्षरे ब्रह्मवादिनि गाय
त्रीछंदः सां मातां ब्रह्मयोनि नमोस्तुते ॥ २ ॥ इत्यावा
हनं ॥ ॐ अस्य श्रीवसिष्ठ शापमोचमंत्रस्य ॥ वसि
ष्ठऋषिः ॥ अनुष्टुप्छंदः ॥ श्रीविष्णुर्देवता ॥ वसिष्ठ
शापमोचनजपे विनियोगः ॥ ॐ ह्रीं महाज्ञवक्ष्ह

गा
५३

पेदिव्यासिद्धेसरस्वती ॥ अजरे अमरे चैव वसिष्ठ
शापमुक्ताभव ॥ ३ ॥ शापमोचनं ॥ ॐ वाक् ॥ २ ॥
प्राणः ॥ २ ॥ चक्षुः ॥ २ श्रोत्र ॥ २ ॥ हस्त ललाटे २ ॐ
नाभौ ॥ ॐ हृदि ॥ ॐ कंठे ॥ ॐ शिरः ॥ ॐ शिखा ॥ ॐ
कवचं ॥ ॐ भूर्भुवः स्वः ॥ ॐ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो
देवस्य धीमहि धियो यो नः प्रचोदयात् ॥ ॐ भूः अंगु
ष्ठाभ्यां नमः ॥ ॐ भुवः तर्जनीभ्यां नमः ॥ ॐ स्वः मध्य

माभ्यांनमः॥ॐतत्सवितुर्वरेण्यंअनामिकाभ्यां
नमः॥भर्गोदेवस्यधीमहिकनिष्ठिकाभ्यांनमः॥
धियोयोनःप्रचोदयात्करतलकरपृष्ठाभ्यांन
मः ॐभूःहृदयायनमः॥ॐभुवःशिरसेस्वा
हा॥ॐस्वःशिखायैवषट्॥ॐतत्सवितुर्वरेण्यं
कवचायहुं॥भर्गोदेवस्यधीमहिनेत्रत्रयायवौ
षट्॥धियोयोनःप्रचोदयदस्त्रायफट्॥इतिवा

रन्यासः ॥ नमादयो ॥ सवितुर्जानो ॥ वरेण्यंकटि
भर्गो नाभौ ॥ देवस्य हृदये ॥ धीमहि कंठे ॥ धियो
नासिकायां ॥ यो चक्षुषो ॥ नाललाटे ॥ प्रचोद
यात्शिरसि ॥ ॐ भूः ॥ ॐ भुवः ॥ ॐ स्वः ॥ ॐ महः ॐ
जनः ॥ ॐ तपः ॥ ॐ सत्यं ॥ ॐ तत्सवितुर्वरेण्यं ॥ भर्गो
देवस्य धीमहि धियो यो नः प्रचोदयात् ॥ ॐ आपोज्यो
तिरसोमृतं ब्रह्म भूर्भुवः स्वरों ॥ इति शिखामंत्रः ॥ ६

नि ब्रह्मगायत्री ॥ ॐ जलविंबाय विद्महे ॥ नील पुरुषाय धीमहि ॥ तन्नो अंबु प्रचोदयात् ॥ जलविंबाय अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ विद्महे तर्जनीभ्यां नमः ॥ नीलपुरुषाय मध्यमाभ्यां नमः ॥ धीमहि अनामिकाभ्यां नमः ॥ तन्नो अंबु कनिष्ठिकाभ्यां नमः ॥ प्रचोदयात् करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥ जलविंबाय हृदयाय नमः ॥ नीलपुरुषाय शिरसे

॥ शिखायै स्वाहा ॥

गा॰
६७५

व षट् ॥ धीमहि कवचाय हुं ॥ तन्नो ऽंतुने त्रयाय

वौषट् ॥ प्रचोदयात् अस्त्राय फट् ॥ १ तिन ल गा य मी

भास्कराय विद्महे ॥ दिवाकराय धीमहि ॥ तन्नो सू

र्यो प्रचोदयात् ॥ भास्कराय अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ वि

द्महे तर्जनीभ्यां नमः ॥ दिवाकराय मध्यमाभ्यां नमः ॥

धीमहि अनामिकाभ्यां नमः ॥ तन्नो सूर्यो कनिष्ठि

काभ्यां नमः ॥ प्रचोदयात् करतलकरपृष्ठाभ्यां न

गा. ८६

मः॥ भास्करायहृदयायनमः॥ विद्महेशिरसेस्वाहा
दिवाकरायशिखायैवषट्॥ धीमहिकवचायहुं
तन्नोसूर्यायनेत्रत्रयायवौषट्॥ प्रचोदयादस्त्राय
फट्॥ इतिसूर्यगायत्री॥ ॐपवनपुरुषायविद्महे
सहस्रमूर्तयेधीमहि॥ तन्नोवायुप्रचोदयात्
पवनपुरुषायअंगुष्ठाभ्यांनमः॥ विद्महेतर्जनीभ्यां
नमः॥ सहस्रमूर्तयेमध्यमाभ्यांनमः॥ धीम

हिमनामिताभ्यांनमः॥ ननोवायुकनिष्टिका
भ्यांनमः॥ प्रचोदयात्करतलकरपृष्ठाभ्यांनमः॥
पवनपुत्रहृदयायनमः॥ विद्महेशिरसेस्वा
हा॥ सहस्रमूर्तयेशिखायैवषट्॥ धीमहिकवचाय
हुं॥ ननोवायुनेत्रत्रयायवौषट्॥ प्रचोदयादस्त्रा
यफट्॥ इतिषडंगन्यासः॥ ॐहनुमतायेविद्महेका
मरूपिणेधीमहि॥ ननोदुर्गाप्रचोदयात्॥ ह

भगायैस्त्रंगुष्ठाभ्यांनमः॥ विग्रहेतर्जनीभ्यांनमः॥
काममालिन्यैमध्यमाभ्यांनमः॥ धीमहिस्मना-
मिकाभ्यांनमः॥ नन्नोगौरीकनिष्ठिकाभ्यांनमः
प्रचोदयात्करतलकरपृष्ठाभ्यांनमः॥ स्त्रंभगा
यैहृदयायनमः॥ विग्रहेशिरसेस्वाहा॥ कामम
लिन्यैशिखायैवषट्॥ धीमहिकवचायहुं॥ न
न्नोगौरीनेत्रत्रयायवौषट्॥ प्रचोदयादस्त्रायफ

गा॰
९०

दू॥ इति दुर्गा गायत्री ॥ ॐ तत्पुरुषाय विद्महे ॥ महा
देवाय धीमहि तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ॥ तत्पुरुषाय
अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ विद्महे तर्जनीभ्यां नमः ॥ म
हादेवाय मध्यमाभ्यां नमः ॥ धीमहि अनामिका
भ्यां नमः ॥ तन्नो रुद्रः कनिष्ठिकाभ्यां नमः ॥ प्र
चोदयात् करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥ तत्पुरु
षाय हृदयाय नमः ॥ विद्महे शिरसे स्वाहा ॥ म

ह्यदेवायधीमहिताप्नोयेवषट्॥धीमहिकवचायहुं॥नतो
रुद्रनेत्रत्रयायवौषट्॥प्रचोदयादस्त्रायफट्॥इतिहृ
गायत्री॥ॐदेवकीनंदनायविद्महे॥वासुदेवाय
धीमहि॥तन्नोकृष्णप्रचोदयात्॥देवकीनंदयअं
गुष्ठाभ्यांनमः॥विद्महेतर्जनीभ्यांनमः॥वासुदेवाय
मध्यमाभ्यांनमः॥धीमहिअनामिकाभ्यांनमः॥
तन्नोकृष्णकनिष्ठिकाभ्यांनमः॥प्रचोदयात्करतल

गा॰
३१

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ अस्य श्री विष्णु
पंजरस्तोत्रमंत्रस्य ॥ नारदऋषिः ॥ अनुष्टुप्छंदः ॥
श्रीविष्णुपंजरपरमात्मादेवता ॥ अहं बीजं ॥ सोहं
शक्तिः ॥ ॐ ह्रीं कीलकं ॥ मम सर्वदेहरक्षणार्थे ज
पे विनियोगः ॥ नारदऋषये नमः शिरसि ॥ अनु
ष्टुपछंदसे नमः मुखे ॥ श्रीविष्णुपरमात्मादेव
तायै नमः हृदये ॥ अहं बीजं इति गुह्ये ॥ सोहं शक्तये

श्री
वि
र

नमः पादयो॥ ॐ क्लीं कीलकं पादाग्रे॥ ॐ क्रां क्रीं क्रूं क्रैं क्रौं क्रः॥ इति मंत्रः॥ ॐ क्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः॥ ॐ क्रीं तर्जनीभ्यां नमः॥ ॐ क्रूं मध्यमाभ्यां नमः॥ ॐ क्रैं अनामिकाभ्यां नमः॥ ॐ क्रौं कनिष्ठिकाभ्यां नमः॥ ॐ क्रः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः॥ अथ हृदयादिन्यासः॥ ॐ क्रां हृदयाय नमः॥ ॐ क्रीं शिरसे स्वाहा॥ ॐ क्रूं शिखायै वषट्॥ ॐ क्रैं कवचाय हुं॥ ॐ क्रौं नेत्रत्र

यायवौषट् ॥ अं हृः अस्त्राय फट् ॥ इति न्यासः ॥ अहं बीजं प्राणायाम मंत्रयं ऊर्ध्वात ॥ पूरकं ॥ २२ ॥ ऊंभकं २४ ॥ रेचकं ॥ २४ ॥ मातृकं संपुटिकरणं स्वास निस्वास नौ ॥ दक्षिणनाडी बद्धा कुंभकं ॥ वामनाडी रेचयेत प्राणायाम मुच्यते ॥ अथ ध्यानं ॥ ऊँ परं परस्यात्म नेरनाद्य मेकं निर्विष्टं बहुधा गुहायां ॥ सर्वालयं सर्व चराचरस्थं नमामि हंसं परमं प्रपंचे ॥ १ ॥ नमा

वि॰
पं॰
२

मि विष्णुं जगदेकमूलं सर्वात्मकं कारणकारणं च

नारायणाख्यं भगवन्तमीश्वरं भजामि तं भक्ति

प्रदायकं हरिं ॥२॥ अथ ध्यानं विष्णुपंजरमहारि

ष्टं सर्वदुःखनिवारणं ॥ उग्रतेजो महावीर्यं स

र्वशत्रुनिकंदनं ॥१॥ त्रिपुरं दह्यमानस्य हरस्य

ब्रह्मणेरितं ॥ तदहं संप्रवक्ष्यामि आत्मरक्षा

करं परं ॥४॥ पादौ रक्षतु गोविंदो जंघे चैव त्रिवि

क्रमः ऊर्द्धमेकेशवो रक्षेत्कटिं दामोदरस्तथा ॥४
नाभंचाच्युतो रक्षेद्गुह्यो रक्षेत्तु वामनः ॥ उदरं प
द्मनाभश्च हरिः एवं वरस्तत ॥५॥ वामपार्श्वेस्थि
तो विष्णुर्दक्षिणे मधुसूदनः ॥ बाहुभ्यां वासुदे
वश्च हृदयं जनार्दनः ॥७॥ कंठं रक्षतु वाराहः
कृष्णश्च मुखमंडले ॥ माधवः कर्णमूले तु हृषी
केशश्च नासिके ॥८॥ नेत्रे नारायणो रक्षेल्लला

रेगरुडध्वजः ॥ कपोलौ केशवो रक्षेत् चक्रपाणि
शिरस्तथा ॥९॥ अग्रतः श्रीनृसिंहो मे पृष्ठतो
गोपनंदनः ॥ उभयोः पार्श्वयोश्चैव सपत्नौ राम
लक्ष्मणौ ॥१०॥ एवं तु पुंडरीकाक्षं आग्नेयाम
ग्निदेवता ॥ दक्षिणे नारसिंहश्च नैरृत्यां च दा
मोदरः ॥११॥ प्रहृषीम मवाहरूपां वायव्यां पी
तवस्त्रभृत ॥ गदाधरश्च कौबेर्यां खं ईशान्ये नो

दिशः॥१२॥आकाशेतुगदाधारस्तेपातालेतुहट
केनः॥दिवारक्षतुमांहयग्रीवोरात्रौरक्षतुवंदमः
॥१३॥जलेरक्षतुवाराहःस्थलेरक्षतुवामनः॥अ
टव्यांनारसिंहस्तुसर्वमेपातुकेशवः॥१४॥स
र्वत्रःसर्वगात्रेषुप्रविष्टोविष्णुपंजरः॥विष्णुपं
जरप्रविष्टोहंचरामिमहीतले॥१५॥राजद्वारेप
थेघोरेसंग्रामेशत्रुसंकटे॥नदीषुचरलेचैववो

रक्षाघ्नभयाभयादिषु ॥ १६ ॥ डाकिनीशाकिनेचैव
भयंनास्तिकदाचन ॥ भूतप्रेतपिशाचादिकूष्मां
ऽभैरवादय: ॥ १७ ॥ रक्तवर्णमहादेवनीलग्रीवाज
टाधर: ॥ रक्षंतुदेवता:सर्वेश्मशानेचमहारणे
१८ ॥ नश्यंतिदुष्टानास्तनहरेर्नामकीर्तिनाम् ॥
अपुत्रोलभतेपुत्रान् निर्धनोधनमाप्नुयात् ॥ १९
सर्वकामंलभेत्तस्यपठनान्नात्रसंशय: ॥ विद्या
पंनरतन्येषुसर्वत्रविजयीभवेत् ॥ २० ॥ पंचा

नंदुर्गमेरक्षेत्सर्वमेवजनार्द्दनं ॥ नचरोगविभ्रेश्चे
वब्रह्महत्यागुरुतल्पगः ॥२१॥ स्त्रीहत्याबालघा
तीचस्वरापीवृषलीपतेः ॥ विद्यार्थीलभतेवि
मोक्षार्थीलभतेगतिं ॥२२॥ आपदाहरतीनित्यं
विष्णुस्तोत्रार्थसर्वदा ॥ जलेविष्णुःस्थलेविष्णु
विष्णुःपर्वतमस्तके ॥ ज्वालामालाकुलेविष्णुः
सर्वविष्णुमयंजगत् ॥२४॥ यइदंपठतेस्तोत्रंवि

विष्णुपंजरमुत्तमं ॥ मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलो
कें स गच्छति ॥ २५ ॥ इति श्री ब्रह्मांडपुराणे इंद्रनार
द संवादे श्री विष्णुपंजरस्तोत्रं संपूर्णं ॥ शुभमस्तु ॥
ॐ श्रीगणेशाय नमः ॥ अर्जुन उवाच ॥ दया
धर्मविहीनस्य कलौ पुरुषा निवर्तते ॥ जंतेभ्रमते
द्दिग्दिग्गूणयां किम कुर्वन्ति केशव ॥ २ ॥ श्रीभगवा
नुवाच ॥ अहं पार्थ समर्थो पि जनानां केन संप्र

यः॥ व्रतीनां यत्र तिष्ठंति तिनत्र स्थापवर्तेते ॥ २ ॥ शृ

णु पार्थ महाबाहो महाधन्यपवित्रकं ॥ संन्यासं

च महाधर्म्यं सोमो प्रियेदिने दिने ॥ ३ ॥ अर्जुन उ

वाच ॥ संन्यासं च कथं देवं किं कर्माणि नियामयं ॥

किं चित्र चिंतते नित्यं किं धर्मस्य समाचरेत् ॥ ४ ॥

किं तपर्वतः केषाव: भक्ति किं नु समाचरेत् ॥ इदं

ब्रूहि मे देवस्य सदा भवन्तो प्रिये ॥ ५ ॥ श्री भगवा

श्री॰ भ॰ ६

उवाच ॥ त्वमेकं माता पिता भ्राता दारा राज्यं च त्वमेकं
लया ॥ निग्रहं इंद्रियासर्वैस्त्यकल्पंस्मारनं वहुंध
रा ॥ ६ ॥ सर्वधर्मे महाश्रेष्ठं संन्यासी न्यासकर्मण
निरंजनं ध्यायते देवं निराश्रियं धर्मसमाचरे ।
त् ॥ ७ ॥ भस्मांगहूरि धूसराणि दिग्वासा मथ ।
नोतकः ॥ हृष्यते शिवरूपेण सो भगवान्नुमम
प्रिये ॥ ८ ॥ पादाभ्यं व्रसलत्प्पतां भोजनं च ममग्रे ।

न॥ आधारं देवि पितां गंधपुष्प पितामहः॥९॥
विभूतिर्भूषणं यस्य यस्य श्रीरजटाकौस्तुवस्तं॥ भ्रमं
ते दिग्दिशा यां सो भगवान्मम प्रिये॥१०॥ दर्श
नं ईश्वरत्व पितां नमस्कारे हुके पुन्नवः॥ भगवान्
दर्शन मात्रेण हरति पीडराकृतिं॥११॥ पाणिपा
दौ श्रवणं चक्षु कृत्वा पापविनाशनं॥ त्रिवतो पि
स्मरतो भूत्वा तेषां पापं मम प्रिये॥१२॥ परमहंसम

श्री॰ ग॰ ७

गे

वेदेवंयेपश्यंतिपरात्परं॥ निरालंबंनिराश्रितंग्रा
ग्रंचपरमंपदं॥२३॥ सर्वधर्मपरित्यागीधर्मकर्म
समाचरेत॥ कर्मधर्मपरित्यागीसामुक्तोभवसा
गरं॥२४॥ निस्पृहीनचक्रोधोनिस्वादिनिर्विकार
कं॥ जिह्वाइंद्रिजितायेनसोपरमहंसपरांगर
तिं॥२५॥ अर्जुनउवाच॥ परमहंसनामानि किंकर्मा
णिसउच्यते॥ किंध्यात्मकृतोस्तधर्मस्यतारंपंच

प्रकाशायेन ॥२६॥ श्रीभगवानुवाच ॥ परंब्रह्मरता

येनयोपश्रुपतिपरात्मनं ॥ परंतत्वविज्ञानामिप

कारायनस्थलक्षनं ॥२७॥ रकारायप्रापाद्रूस्यस

मस्यवचयोधुनिः ॥ रागद्वेषपरित्यागीरकारा

यनस्थलक्षणं ॥२८॥ मायामोहविनिर्मुक्तं मनो

वाङ्भवेस्थिरं ॥ मोहममतापरित्यागीमुकारा

यनस्थलक्षणं ॥२९॥ हिंसाकामसत्यघाक्रोधंपर

श्री
ग्रं
८

निंरापरवारिकं॥ हृषेउर्मोपरित्यागोहकारायन

स्पलक्षणं॥२०॥ सदाध्यानंकृतान्जेनब्रह्मस्थानमनो

रता:॥ संसासंकापरित्यागोसकारायनस्पलक्षणं

२१॥ एतानिपंचतत्तरानिसोमोपार्थमहामते॥ एवं१

वस्याधृतान्जेन मनराभवन्तमघा॥२२॥ अर्जुनउवा

च॥ दिगांवरंकथंभक्ताश्रंवरंत्यक्तेकिंफलं॥ नरा

स्टकिंमर्थंचत्रूहिमेपरमेश्वरं॥२३॥ श्रीभगवा

नुवाच॥ दयारूपाक्षमाधारीकामक्रोधविवर्जिता
मनोविंदुदृढंकृत्वादत्तात्रायनस्थलक्षणं॥२४॥ज्ञा
नतत्वरतायेनभवबंधनमुच्यते॥ अविकारसदा
त्यागीकदत्तात्रायनस्थलक्षणं॥२५॥ब्रह्मज्ञानवशी
भूत्वायोगयुक्तिसमाचरेत्॥ सर्वमयंसर्वदेवव
दत्तात्रायनस्थलक्षणं॥२६॥बालावस्थाबुधाचारी
बंधमोक्षविवर्जितः॥बोधवासर्वलोकानांवजा

श्री॰ ग्रं॰ ९६

तायनस्यलक्षणं ॥२७॥ रागद्वेषपरित्यागीमाया
मोहविमत्सरं ॥ क्षुधात्रिषातनंचिंतारकारायन
स्यलक्षणं ॥२८॥ इदंधर्मगुडाकेशयोपालंतिम१
ह्यामति ॥ उद्धंतिसम्मगोश्चालिऊलमेकोत्रंरस
नं ॥२९॥ अर्जुनउवाच ॥ संन्यासंवंदितेलोकाना
किंकर्मान्यसउच्यते ॥ किंधर्मपालितेस्वामीसे
मोक्षहिजनार्दन ॥३०॥ श्रीभगवानुवाच ॥ सम्प१

वादित्तमाधारीष्टल्पसंमादिस्तदालयं॥ संसारपं
कापरित्यागी सकारायतनस्य लक्षणं॥ २१॥ न्यासं का
मं स्वयथाक्रोधं मोहमायाविमस्तरं॥ जीवतोपिमृ
तो भूत्वा नकारायतनस्य लक्षणं॥ २२॥ शिवध्यामि
समायुक्तो मोपप्रपंनि समागमं॥ सर्वसंगपरि
त्यागी सकारायतनस्य लक्षणं॥ २३॥ संन्यासं सर्व
धर्माणां वेदमंत्रस्य संग्रहं॥ प्राप्तं च परमं लोके ना

रहारीमहात्मनि॥३४॥ अर्जुनउवाच॥ अवधूतं
कथंवाकथंवदंतिचनरोत्तरं॥ किंधात्मकजनोस्य
धर्मसोमोह्यहिजनार्दन॥३५॥ श्रीभगवानुवा
च॥ अंतर्यामीनिराकारीनिसंगोहिनिराश्रिता
बाललीसदानंदीअकारायतस्यलक्षणं॥३६॥
ब्रह्मज्ञानरतोजैनसत्यावादीजितेंद्रियः॥ क्षमा
रूपीवर्त्तेनेनिर्मपंवकारायनस्यलक्षणं॥३७॥ धर्म

कर्मविनिर्मुक्तं धीर्यध्यानसमुसंग्रहं ॥ धंधाद्दोषाप
रित्यागोधकारायतनस्यलक्षणं ॥ २५ ॥ नरलेताव
णसमर्थोपिनत्ववादीनपीश्वरी ॥ त्रिप्नामाया
परित्यागीनकारायतनस्यलक्षणं ॥ २६ ॥ म्मवध
तंस्यहुंवाक्यंधर्मधावंतीसदानरा ॥ प्रवक्ष्यामि
गुडाकेशा भजरा भवन्तसदानरः ॥ ३० ॥ अर्जु
नउवाच ॥ किंपात्रस्यसुपात्रस्यएजाकस्यम्

श्री
ग्रं
११

भ्यागतं ॥ किं धर्मसर्वधर्मो एणं दानं किं न विशेष
नः ॥ ४१ ॥ शीलवंतो विष्णुभक्ता विप्र वेदपरायणं
संध्यागायत्रिसंयुक्ताः विप्रपात्रस्तउच्यते ॥ ४२
प्रलत्तानहृदयेयस्य येपयंति परात्परं ॥ वि
ष्णुभक्तिसमोधर्म अन्यधर्मेन पालयेत् ॥ ४३ ॥
अश्वगजरत्न्या हेमं रत्नानि विविधानि च ॥ तथा
धीमन्नदानानि पशुकेरगवानि च ॥ ४४ ॥ निस

प्रेह्लोचनिसाहीडुरष्यानीनयेश्वरी॥ अएवोग्रागतो
द्वारेनसपूज्ञाकरोतिच॥ एकसहस्त्रविप्राणांघि
वलिंगशतानिच॥ सालिग्रामसहस्त्रेषुसंत्यलो
मेदिगंवरं॥४६॥ आकाशेतारसंख्यानांहनसंख्या
महीतले॥ आवणेत्रुधसंख्यानिअतीतसंख्यान
विद्यते॥४७॥ ज्ञातिनांभोजनंद्यातसोमोपाशए
मादपि॥ नारंतिपितरःसर्वेनित्यंश्चैवपितामह॥

श्री
श्रं॰
१२

अतिथिर्यस्यभग्नाशोगृहात्प्रतिनिवर्त्तते ॥ स्मनतंडुःषिना
गत्वापुण्यमादीयगछते ॥ ४९ ॥ अतिथिर्यंद्वारेतिष्टंति
आशुभसंतियोनरा: उदकंचसुराथापार्श्वं अन्नगोमां
सभक्षते ॥ ५० ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ भक्तभोजनगृहे
नास्तिअन्नद्रव्यदरिद्रता ॥ अतिथिआगतोद्वारेकि
मजर्वेनिकेथाव ॥ ५१ ॥ सुपादुस्पनमस्कारंपादार्घ्य
सितवारणं ॥ उपकारंउपदेशंश्रद्धाउरुषविधीयः

ते ॥५२॥ अर्जुन उवाच ॥ ब्राह्मणक्षत्रियावैश्यपाश्शूद्रा
णांचचतुर्विधं ॥ वर्णाश्रमधर्माणांचमतवेदेमहा
प्रभो ॥५३॥ श्रीभगवानुवाच ॥ जयजपस्तपहोमं
श्राद्धायांपितृकर्मह ॥ अभ्यागतंह्निनेनित्यंब्राह्म
विघनेब्राह्मणं ॥५४॥ षट्कर्मयथायुक्तं विप्रावेद
परायणं ॥ विष्णुभक्तिविहिनस्यपतिताभवतिब्रा
ह्मणं ॥५५॥ जन्मनाजायतेशूद्रः संस्कारेर्द्विजउच्य

श्री म॰ २३

ने ॥ वेदभ्यासेभवेद्विप्रः ब्रह्मज्ञानान्निब्राह्मणं ॥ ५८ ॥
शिष्टस्याभ्यासितोविद्यायोवनेविषदीक्षिणं । वार्द्ध
केषुनिहर्त्तिनांयोगीनांतेनतनुमज्जेन । ५९ ॥ क्षत्रिर
यावर्णाधर्माणांषड्धर्मपरायणं ॥ स्वामिकार्यरणे
शूराःक्षत्रियाधर्मसमाचरेत् ॥ ६० ॥ हरिभक्ताश्चनि
भक्तामातापितानथैवच ॥ गुरुभक्ताभक्तासदाथा
ंस्तुधर्मप्रवर्त्तने ॥ ६१ ॥ स्नानंदानंव्रतहोमंजीवदया

परायणं वेदमंत्रविद्धनस्य श्रूद्रधर्मं समाचरेत् ॥ ९२ ॥

अर्जुन उवाच ॥ ग्रलभ्य देवदेवेश अजगन्नाथ जगत्पते ग्रत कथं पुएंप सोमोह हि जनार्दन ॥ ९३ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ मासउपासलत्तपुएंपद घालत्तं च दयापरं महाव्रतकोटिपुएंप सराहस्रमसंत्तकं ॥ ९४ ॥ एकादशीव्रतं पार्थ प्रकारं चचतुर्विधं ॥ उन्निमासमध्यगं निएयकए पकवधाम्यहं ॥ ९५ ॥ एकादशीनिरालं

श्री
ग्रं
२८

वंकृत्वापापविनाशनं॥ उद्यतेसह्मगोत्राणिविमलो
कंसमगछति॥४४॥उतिमाचनिराहारंपयाहारंचमध्य
मा॥ अधमोंचफलाहारंकंदमूलंधमाधमं॥४५॥ अ
धमाधमेहृतंचआतिथमेकंफलंचरेत॥ इंद्रियानां
जिताजेननस्वभक्तिनसंप्रायः॥४६॥ अर्चिनांचम
हारोद्रंवतंयस्यचतुर्दशी॥ श्रामंचवयोरत्नधाराड
नधनेश्वरं॥४७॥ शिवनिर्माल्यपवासंजागरंणकीमे

नेंस्तथा॥ अर्चितंचमहाहर्षैः नरोभवतिधनाधिकं॥
८०॥ विमुक्तोसर्वपापेभ्योसर्वधर्मप्रवर्त्तते॥ अक्षाद
उदरंतेजेनन्रसिंहंचचतुर्दशी॥ ८१॥ रामनौमीव्रतंप
पंरामनामयजंअपं॥ मुच्यतेसर्वपापेभ्योप्राप्नंचपर
मंपदं॥ ८२॥ जन्माष्टमीव्रतंपार्थनिराहारंकरनेस
दा॥ प्राप्नंचदेवलोकेषुदेवकन्यावरोनराः॥ ८३॥ अ
नंनचतुर्दशीव्रतंपार्थकरेकंकनवंधने॥ एकादशी

श्री॰
अ॰
२५

नसमोयुक्तोयश्चसुखसंपदा:॥७४॥नवरात्रिव्रतं
पार्थहोमदानकृतेसदा॥जयप्राप्नोतिलोकमध्येजयंती
वप्रसादत:॥७५॥एतज्जयंतिसतिचंडिवलिहजास
माचरेत्॥सप्तजन्मभवेत्सौख्यप्राप्नंचकंचनाद्वरी
७६॥सर्वव्रतमहापुण्यंव्याधिकष्टविनाशनं॥दुःख
दारिद्र्यहरंयांतिसर्वेलोकेसगच्छति॥७७॥सोमम्मं
गलव्रतंपार्थबुधशुक्रवृहस्पति॥मनसासिद्धसंग्रा

म्रंपंचवर्षेडपामितं ॥७८॥ अर्जुनउवाच ॥ ॐनमोदे

वदेवेशनमोसहस्रमूर्तये ॥ तीर्थयात्रायथाउल्प

प्रकाशितंपरमेश्वरं ॥७९॥ श्रीभगवानुवाच ॥ जगन्ना

थंमुखंदृष्ट्वापद्मनाभंजनार्दनं कोटिजन्मभवेद्वि

श्वावेरपालजनार्दनं ८० मार्कंडेयवटेकृष्णेरौहि

न्याचमहोदधि इंद्रद्युम्नसरस्नानंपुनर्जन्मनवि

द्यते ८१ स्नानंदरियात्राजेनथवकतीर्थमज्जनं

श्री· भ· ३६

र्चितो वालुकालिंगस्तु नर्जन्म न विद्यते ॥ १३ ॥ सत्य
समं पुनः सत्यं श्रीरामचंद्रसभाषितं ॥ सीतवंत निर
वासित्वं नरनारीच तज्जभेजं ॥ सीतास्थापिते वालु
कालिंगं श्रीरामचंद्रस्य पूज्यते ॥ न स्पर्शनमात्रे
ण पुनर्जन्मो न विद्यते ॥ १४ ॥ केदारं उदकं पीत्वा वा
राणस्यां मरणं ध्रुवं ॥ मलिकार्ज्जुन प्राप्तिरहस्य पु
नर्जन्म न विद्यते ॥ १५ ॥ कल्याणं तिलविक्रमं रणर

क्रोडं महेस्वरंहृष्ट्वा ॥ कल्पकोटिसहस्राणि भुंजती श्चम

राजुरी ॥ ८६ ॥ द्वारावतिपरिष्ठेव योगक्षेंतिसर्वैस्सवाः

नारं नितिउ भयोपत्तऊत्रमेकोनरसतं ॥ ८६ ॥ गोमति

समेन तीर्थं द्वारिका समो नपुरी ॥ कृत्न समोन

देवेनाभक्तिरस्ति नेन नहिंगती ॥ ८७ ॥ मरणायत्र

मांगल्यंविभूतिर्येयस्य स्वबला ॥ यस्त्वंयत्रकोलभं

सोभगवानुममप्रिये ॥ ८८ ॥ काप्रियांनपुरी चैवय

श्री

स्क

१०

रिमत्वंलोकस्यच॥ तस्यमध्येमथुराधन्याःयोयेनमे
कमृत्यस॥ ९९॥ मथुरायापश्चिमेभागेद्वितीयेयो
जनहूयं॥ तस्यांतगोवर्द्धनंचदेवतानांचदुर्लभं॥ ९०
श्रमस्तिवहत्लयोर्मध्येपंचक्रोशमहाफलं॥ श्रम
रामरत्नमोत्तंतिकाकर्ववेतया॥ ९१॥ मथुरार
याकोशमेकंगोदावरीपमेपगे॥ गंगापारजनं
यत्तमयागेग्मर्द्धयोजनं॥ ९२॥ गंगाजलयेनपिना

नङ्गावल्लीनाध्यायते॥ पठेन्नामसहस्रेणतस्यडूतोन
हृश्यते॥१४॥ नौर्थराज्ञमहाश्रेष्ठेहंपरस्यध्यानपयोनि
धि॥ स्नुमिर्लेहरतेपापंयस्नानंकिंप्रयोजनं॥१५॥
नैवंचमहास्नेनंगंगातीरेषुचिंतनं॥ श्रयोरत्नभवेत्प्राप्त
भुक्तिमोक्षप्रदायकं॥१६॥ नैमिषेनिमिषत्सेवेसर्वंप
मेप्रवर्त्तते॥ कलौकलेस्वनाष्टायांनजनंभुक्तिनसं
प्रायः॥१७॥ अलकपंथेमानसरोवरेयदापंथेपटिवा

श्री॰
गं॰
११

हमे ॥ रामपंथेसंग्रामंचनृपतिभवेत्पुनः पुनः ॥ ९८

पुष्करेजहस्तेवेचअन्नदानेषुभोजनं ॥ स्वर्गलोकेस

वेदेवंसुक्तिरेवानसंशयं ॥ ९९ ॥ विसभकाशीलवं

तोज्ञानवंतोदयापरः ॥ पुण्यपवित्रहसावंतोनरोभ

वतिधनाढ्यकं ॥ १०० ॥ श्रावणेचवनमांसेसेवितेऊ

हजंगले ॥ भ्रमतीसकलतीर्थानिमेकरात्रिएष्या

दके ॥ १०१ ॥ काशीवर्षसहस्राणित्रयोरात्रिएष्यादके

मेकदासकलं दृष्टीमेकदाऊहहंगले ॥२॥ मेकदास
कलंनीर्थं शदत्तिलंभविष्यति । विलसंनिविसुलो
केश्रनर्जेन्मनविघने ॥३॥ सदावसनेवैकुंठेसदादर्श
नकेप्रावे ॥ प्राप्नंचदेवलोकेप्रुसदाबोवोसदासुखी
५ ॥ इतिश्रीकृष्णार्जुनसंवादेअर्जुनगीतासंपूर्णं
शुभं ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥
॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्री॰
भ्र॰
२२

श्रीगणेशायनमः॥ ॐनारायणंनमस्कृत्यनरंचै
वनरोत्तमं॥देवींसरस्वतींव्यासंततोजयमुदीरयेत्॥१
ॐनारायणंजगद्वीजंपुराणंपुरुषोत्तमं॥परिपृच्छ
तिधर्मात्मापांडुपुत्रोयुधिष्ठिरः॥२॥युधिष्ठिरउवा
च॥किंजपन्पुरुषोमुच्येयमलोकैकशासनं॥तन्मे
कथयतत्त्वेनभक्तस्यनवकेशव॥३॥श्रीभगवानुवा
च॥शृणुराजन्महाबाहोधर्मात्मापांडुनंदन॥४॥१

श्री·
नं·
२०

हंनीकथयिष्यामिनरकोन्नारणंमहत् ॥४॥ ॐका
रात्मानमस्तेस्तुकर्मगुप्तस्वामहृपिणी॥ यज्ञात्मने
नमस्तेस्तुसर्वधर्मस्वात्मनेनमः॥५॥भूतभव्यजा
गन्नाथसर्वभूतजगत्पते॥नमस्तेसर्वलोकेश।
महाब्रह्मपर्वज्ञ॥६॥नमोमत्स्यायकूर्मायमल
प्रकृतयेनमः॥ नमोयज्ञवराहायनरसिंहाय
वैनमः॥त्रिविक्रमायरामायवैकुंठायनरायच॥

नमोल्क्षितिमुखायापिङ्कटस्यायातरायच ॥ ७ ॥ अनं
तायाच्युतायाप्यजामदग्न्यायवैनमः ॥ मधुकैटभना
शायशंकरायनमोनमः ॥ ८ ॥ रामायविश्वरूपाय
वासुदेवायवैनमः ॥ पीतांवरायदेवायसुगवर्णाय
वैनमः ॥ ९ ॥ स्थित्योत्पत्तिविनाशानांहेतुरूपायवै
नमः ॥ ब्रह्मणेवायुरूपायरुद्ररूपायवैनमः ॥ १० ॥
दनधेश्वररूपायमोक्षरूपायवैनमः ॥ सोमायसू

श्री
न.
२२

येरूपायहविर्गंधायतेनम ॥ २२ ॥ परमेश्वररूपायनमः
श्रीवत्सधारिणे ॥ विभ्रन्सरस्वतीवक्षो सर्वज्ञोसिन
मोस्तुते ॥ २३ ॥ लक्ष्मीप्रियायैदेवायहेतसीसामह
पिणी ॥ प्रसीदममदीनसिभक्तियुक्तस्यमाधव ॥ २४
गोरवान्नरकानघोरात्पाहिमांभक्तिवत्सल ॥ ऋसिप
भवनात्पाहिमांशंखचक्रगदाधर ॥ २५ ॥ ॐश्रीपाकाम
हादेवपाहिमांकरुणानिधी ॥ ककचेनत्वपाद्यंती

मनुषायत्रव्हत्तवत् ॥२६॥ महाभयात्प्रधूतस्मापाहिमां
क्लेशनाशिन ॥ श्रवैवीकालसत्रावपाहिमांदुःखना
शिन ॥२७॥ सद्मागारादंबरीषपाहिमांमधुसूदन
अहके घ्यास्थिवाहिन्यावैतरण्याचतुर्भुज ॥२८॥ पा
हिमांकमसाद्रित्वंशरण्यागतवत्सल ॥ ग्राहकंठक
संबद्ध शाल्मलियमचूलिन ॥२९॥ पाहिमांदेवदे
वत्वंसर्वपापहराच्युत ॥ इतपीडनकेयंत्रपीयंनेयत्र

मानवः॥२७॥दैत्यान्तस्माज्जगन्नाथपाहिमांमधुसूदन
अनेकनरकाद्घोरायमलोकेप्रतिष्ठिते॥२८॥सारमेया
वद्वारंनेयामीवक्तृनिमानवः॥तेभ्योप्यरक्षमांहे
नमस्तेस्तुसहस्रपाः॥२९॥निर्यन्तोनिगतस्यापिभ
क्तिर्मेनरकेपिच॥अचलास्यात्यथाकृष्णतथाऽऽ
वरप्रदी॥३०॥वज्रबाहूरुपादस्त्वंवज्रकर्णादिशि
षीवान॥सर्वतोरक्षमांदेवसर्वात्मसर्वतोमुख॥३१

श्री
नं
२२

नमस्तेपाहिमांभक्तंवासुदेवप्रसीदमे ॥ इतिस्त
वनरेराजन्सदानारायणंप्रभुं ॥ ३२ ॥ यमलोकंन
पश्येत नरकंच गतः पुनः ॥ श्रृण्वन्नपिसदाम
र्त्यो ध्यायन्नपिवुधिष्ठिरः ॥ ३३ ॥ महापातकजै
र्घोरैः मुच्यते सर्वकिल्बिषैः ॥ आयुरारोग्यमै
श्वर्यंप्राप्नोतिचपरांश्रियं ॥ ३४ ॥ अंतेसायुज्य
माप्नोतितद्विष्णोःपरमंपदं ॥ इतिनरकोद्धारंसं

भा॰
स॰

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ एकदा मुनयः स
र्वेहारिकां द्रष्टुमागताः ॥ वासुदेवं च सोत्कंठाः कृष्ण
दर्शनलालसाः ॥१॥ तेन स भगवान्प्रीतः कृताव
क्रे यथाविधिः ॥ तेषामाशीस्ततो गृह्य वर्द्धमानर
ष्टुरः स्मरं ॥२॥ तैः पृष्टः कथयामास कौमारस्य भ
त्नं च यत् ॥ चरितं भूमिभारघ्नं लोकानंदकरं परं ॥
३॥ मार्कंडेयमुखात्सर्वे माध्याह्निकक्रियान्विताः

कृत्स्नः स्नानमथो चक्रे मृद्दत्तनकूपणादिभिः ॥४॥
त्तत्रैवोपस्थानसंध्याच क्रेनिधर्ममनुस्मरन् ॥ क्षि
वपूजनं ततः कृत्वा गंधपुष्पाक्षतादिभिः ॥५॥ च
कार विधिवद्भक्त्या नमस्कारस्तुतांस्तुभिः ॥ जयशंक
रसोमेश पारदतरतेति चाब्रवीत् ॥६॥ यज्जापपूजिवसा
हसंभक्तिमुक्तिप्रदं विभो ॥ अनन्यमनसा प्रीतप
मासनपरः शुचिः ॥७॥ ततः स विस्मयापन्नो हृष्टा

ह्रासविवेक्तिं ॥ मार्कंडेयोवइत्सलेवऊसोम्नुनिसंम
तं ॥ ८ ॥ मार्कंडेय उवाच ॥ त्वंविष्णुकमलाकांतः पर
मात्मा जगद्गुरुः ॥ नवपुज्यः कथं पांडुरेनत्सर्ववद
स्वमे ॥ ९ ॥ श्रीव्यास उवाच ॥ अथ ते मुनयः सर्वे मा
र्कंडेयं समर्चयन ॥ वचोभिर्वासुदेवस्य ह्रष्टमानु
नयेतिच ॥ १० ॥ श्रीकृष्ण उवाच ॥ साधु साधु मुनेप
ष्टिताय सकलस्य च ॥ अत्ताननवनालेवनपा

पि॰
स॰
२

पिचवदाम्यहं ॥२१॥ देवनं सर्वदेवानां सर्वकारणका
रणं ॥ ज्योतिर्येश्वरमानंदं सावदानमतिः श्रृणु ॥२२॥
विश्वसाधनमीशानं गुणातीतमजं परं ॥ जगतस्त
स्यफषो त्वात्मा समम्मूलं महामने ॥२३॥ योदेवः सर्व
देवानां ध्येयः स एव सदाशिवः ॥ स शिवस्स महादे
वः शंकरश्च निरंजनः ॥२४॥ तस्मान्नान्यः परो देवः
त्रिषुलोकेषु विद्यते ॥ सर्वज्ञः सर्वगः शांतिः सर्वा

त्मा सर्वतोमुखः ॥ १५ ॥ पठ्यते सर्वसिद्धान्तैर्वेदान्ते
यो मुनीश्वरः ॥ तस्मिन्भक्तिर्महादेव ममधात्वस्तु
निर्मला ॥ १६ ॥ महेशः परमं ब्रह्म पुराणः सूक्ष्मः परा
त्परः ॥ सर्वान्तरः सर्वसाक्षी चिन्मयस्तमसः परः ॥ १७
निर्विकल्पो निराभासो निःशंको निरुपद्रवः ॥ नि
र्लेपः सकलाध्यक्षो महापुरुष ईश्वरः ॥ १८ ॥ त
स्यैच्छाभवत्सर्वं जगत्स्थित्यन्तकारिणी ॥ बामाद

शिं॰ स॰ ३

भगवाननंतस्य सोहं विस्नुरिति स्मृतः ॥१९॥ जनयाम्या
त्मधातारं दक्षिणांगात्सदाशिवाः ॥ मध्यतोहरमी
शानं कालात्मा परमेश्वरः ॥२०॥ न पश्यंपंतु भावस्थाः
म्भवीरितिनांक्षिवाः ॥ ततस्ते शिवमात्मानं श्रो
त्रुः संपन्नमानसः ॥२१॥ स्तुत्वा तु विविधैः स्तोत्रैः प्र
णम्य च पुनः पुनः ॥ ब्रह्मा विस्नु महेश्वरा ऊचुर्नपः
केन प्रकारेण कर्तव्यं परमेश्वरः ॥२२॥ ब्रूहि सर्वमशे

षण्णत्वात्मानं वेत्ति नापरः ॥२२॥ श्रीमहादेव उवाच
कायेन मनसा वाचा ध्यानपूजादिभक्तिमात् ॥ का
मक्रोधादिरहितं तपः कुर्वन्ति भास्करः ॥२३॥ देव उ
वाच ॥ त्वया यत्कथितं शंभो दुर्ज्ञेयमजितात्मभिः ॥
सोप्यापापमनोवृत्य नवदकाहल्पवारिधे ॥२४
श्रीमार्कंडेय उवाच सहस्रनामसंहितां तत्र यत्नमम
सद्वनाः ॥ ययासंसारमग्नानां मुक्तिर्भवति पण्ण्ख

शि॰
स॰
४

नि॥२५॥ श्रृएवंव्रतविधानंहिमहापातकनाशनं॥प
यनांश्रृएवंतांसद्योमुक्तिःस्यादनपायिनी॥२६॥ब्रह्म
चारीकृतस्नानःशुक्लवासाजितेंद्रियः॥भस्मधारी
मुनिर्मौनीपद्मासनसमन्वितः॥२७॥ध्यात्वामांस
कलाधीशंनिराकारमनीश्वरं॥पार्वतीसहितसर्व
जटामुकुटमंडितं॥२८॥वसनंचर्मवैयाघ्रंचंद्रार्द्धकृशे
नशेखरं॥त्र्यंबकंवृषभारूढंकृत्तिवाससमुज्ज्वलं॥

२९

स्तार्चितपदद्वंद्वं दिव्यभोगसमुद्रं ॥ विभालंकृ
तमस्त्रं च जठारेणवराभयन ॥ हृदुषेकमलासीनं
नागयज्ञोपवीतिनं ॥ विश्वकायं चिदानंदं शुद्धम
क्षरमव्ययं ॥ २१ ॥ सहस्रशिरसं पादभुसनंनकरसं
युतं ॥ सहस्रचरणं दिव्यं सोमसूर्याग्निलोचनं ॥
२२ ॥ निशाकरकलाकांतं भेषजं भवरोगिणां ॥ पि
नाकिनं विमलालातं सूर्यकोटिसमप्रभं ॥ २३ ॥ ग

शि. स. ५

गद्योनिमव्ययंब्रह्मशिवमाद्यंसनातनं ॥ दंष्ट्राकराल
दुःप्रेक्ष्यपश्यतोप्रतिमीश्वरं ॥३४॥ कालात्मानंकालका
लंदेवदेवंमहेश्वरं ॥ ज्ञानवैराग्यसंपन्नंयोगानंदम
यंपरं ॥३५॥ ज्ञानाश्वनैश्वर्यसंपूर्णंमहायोगीश्वरे
श्वरं ॥ समस्तशक्तिसंयुक्तंपुण्यकायंदुरासदं ॥३६
नारकंब्रह्मसंपूर्णंमणीयांसंमहत्तरं ॥ यतीनां
परमंब्रह्मयतीनांतपसःफलं ॥३७॥ संयमीनस्स

मासीनंनपश्विजनसंहतं ॥ विपीन्द्रविस्नुनमितंम
निसिडनिषेवितं ॥३५॥ महादेवंमहात्मानंदेवाना
धिदैवतं ॥ प्रणतंपविश्वमेंकारज्योतिषांज्योतिरुत्त
मं ॥३६॥ ध्यांकरोमेशिरःपातुललाटंभाललोच
नः ॥ विश्वचक्षुर्हशौपातुहस्तोममश्रवोवपि ॥४०
गंत्रैपातुमहेशानःश्र्कनिरदानुपूर्वजः ॥ कपोलो
मेमहादेवःपातुनासांसदाशिवः ॥४१॥ मुखंपा

शि॰ स॰ ६

नहर्विमोक्ता श्रोत्रे पातु महेश्वरः ॥ दंतान्रक्षतु
देवेंद्रस्तालु सोमकलाधरः ॥४१॥ रसनां परमा
नंदः पातु गलो शिवाप्रियः ॥ चिबुकं पातु मे शं
भुः स्मश्रुन्पातु विनाशनः ॥४३॥ कूंचे पातु भवः
कंठं नीलकंठोवतु ध्रुवं ॥ स्कंधौ स्कंदपतिर्बाऊंब
ऊहस्ताधरः सदा ॥४४॥ उपबाऊ महाविंध्यः करौ
विश्वधसनमः ॥ अंगुली पातु पंचसपर्वणीचसह

स्वपातु ॥४५॥ हृदयं पातु सर्वात्मा स्तनौ पातु पि
नामहः ॥ उदरं कृत्तिवासा पातु मध्यं मे मध्यमेश्वरः ॥
॥४६॥ अंसौ पातु भवानीशः पृष्ठं पातु कुलेश्वरः ॥
प्राणान्मे प्राणदः पातु नाभिं भीमः कटिं विभुः ॥
॥४७॥ सक्थनी पातु मे भर्गो जानुनी जननाधिपः
जंघे चैव पुरारिश्च पातु चरणौ भवनाशनः ॥४८॥ श
रीरं पातु मे सर्वो बाह्यमभ्यंतरं शिवः ॥ इंद्रिया

िगिहरः पातु सर्वत्र जयवर्द्धनः ॥४९॥ पूर्वे पातु

मुरः पातु दक्षिणे यमसूदनः ॥ वारुण्यां सलि

लाधीश उदीच्यां मे महीधरः ॥५०॥ ईशान्यां पातु

भूतेश आग्नेयां रविलोचनः ॥ नैरृत्यां भूतनाथ

स्पातु वायव्यां बलवर्द्धनः ॥५१॥ ऊर्ध्वं पातु सर्वदे

वेश्वरः संसारनाशनः ॥ सर्वदः सर्वदः पातु

ह्यधि पातु सुलोचनः ॥५२॥ एवं न्यासादिकं कृत्वा

मास्तान्कथंमयाभवेत ॥ नमोहिरण्यबाहवे हिरण्य
वर्णाय हिरण्यरूपाय हिरण्यपतये ॥ अंबिकाय
उमापतये पशुपतये नमोनमः ॥ ५३ ॥ सद्योजाता
दिभिर्मंत्रैर्नमस्कुर्यात्सदाशिवं ॥ ततः सहस्रनाम
दं पठितव्यं समस्तभि: ॥ ५४ ॥ सर्वकार्यकरं पुण्यं
एंपमहापातकनाशनं ॥ सर्वं गुह्यतमं दिव्यं स
र्वलोकहितप्रदं ॥ ५५ ॥ मंत्राणां परमं मंत्रं भवदुः

शि० स० १

तषट्टुमिहत ॥ ॐनमः शंवेचेतिषट्भिर्मिश्रैः षडंग
न्यासः ॥ अथन्यासः ॥ ॐनमः शंभवेचअंगुष्ठाभ्यां
नमः ॥ मयोभवेचतर्जनीभ्यांनमः ॥ ॐनमः शं
करायचमध्यमाभ्यांनमः ॥ ॐमयस्करायचअ
नामिकाभ्यांनमः ॥ ॐनमशिवायचकनिष्ठिका
भ्यांनमः ॥ ॐशिवतरायचकरतलकरपृष्ठाभ्यां
नमः ॥ ॐनमः शंभवेचहृदयायनमः ॥ ॐमयो

भवेचशिरसेस्वाहा ॥ ॐनमः शंकरायचशिखायैवषट्
ॐनमः शंभवेच ॥ ॐमयस्करायचकवचायहुं ॥ ॐनम
शिवायचनेत्रत्रयायवौषट् ॥ ॐशिवतरायचअस्त्रा
यफट् ॥ ॐअस्यश्रीवेदसारशिवपरमदिव्यसहस्रना
मस्तोत्रमंत्रस्य ॥ भगवान्नारायणऋषिः ॥ अनुष्
टुप्छंदः ॥ श्रीसदाशिवः परमात्मामहादेवोदेव
तायनमः ॥ इतिबीजं ॥ शिवायेतिशक्तिः ॥ चैतन्यमि

निकीलकं ॥ श्रीउमामहेश्वरौप्रीत्यर्थेजपेपाठेहो
मेविनियोगः ॥ अथध्यानं ॥ कोटिसूर्यप्रतीकाशंत्रि
नेत्रंचंद्रशेखरं ॥ शूलटंकंगदाचक्रकुंतपाशधरंवि
भुं ॥ श्रीमहाशिवरावाच ॥ नमःपरायदेवायएक
ायमहात्मने ॥ कामिनेनीलकंठायनिर्मलाय
कपर्दिने ॥ १ ॥ निर्विकल्पायपूर्णानायनिरहंकारि
णेनमः ॥ अनंतायविशालायशूलहस्तायतेनमः ॥ २

निरंजनायशर्वायशंकरायपरात्मने ॥ नमःशिवा
यभर्गायत्रिगुणातीतायवेधसे ॥ ३ ॥ महादेवायपार्वती
यपार्वतीपतयेनमः ॥ केवलायमहेशायविश्वज्ञा
यशुद्धात्मने ॥ ४ ॥ कैवल्यायह्यध्येयायनिस्पृहाय
स्वरूपिणे ॥ नमःसोमायभूपायकालायामितते
जसे ॥ ५ ॥ अजरायजगत्पित्रेजनकायपिनाकिने ॥
निराधारायसिंहायमायातीतायतेनमः ॥ ६ ॥ विज्ञा

शि॰
सं॰
१०

पतयेनमः॥ उग्रंरगायभस्माय
यसर्पभूषणायपशूनांपतयेनमः॥ कृ
मह्लासंतोषरूपायतानिने
त्रुरुषायमहीयसे॥७॥ महासंतोषरूपायतानिने
शुद्धबुद्धये॥ हृष्टायवरुरूपायनारायणपरमात्मने॥
८॥ एवेजापस्वरेण्णयब्रह्मणेनंनभूर्भवे॥ निरामयायहसायकैलासपतयेनमः॥९॥ निरामया
यकांतायनिराकारायतेनमः॥ निरालंबायवि
श्वायनिर्माणपतयेनमः॥१०॥ आत्मारामायभस्म

यप्रसन्नायपरमेष्ठिने ॥ विकर्त्तनायभीमायधर्मभेदे
विश्वरूपिणे ॥ २१ ॥ हंसायहंसनाथायप्रसिद्धाय
नमोनमः ॥ परात्परायह्रस्वायभवायालक्ष्यलक्ष्मे
ये ॥ २२ ॥ इंद्रहंत्रेनिधीशायकालहंत्रेमनस्विने ॥ वि
श्वमात्रेजगद्धात्रेजगन्नेत्रेनमोनमः ॥ २३ ॥ जटिला
यविरागायपवित्रायमृडायच ॥ निरवद्यायपा
मायनिरातंकायतेनमः ॥ २४ ॥ नादायशर्वविनेत्रा

यव्योमकेशायनेनमः॥ सन्नभोगायषणारायधोगि
नेनेनमायिने॥१५॥ धर्मिष्ठायवरिष्ठायपुरत्रयविघा
तिने॥ गरिष्ठायगिरिषणायवरदायनमोनमः॥१६
व्याघ्रचर्मांबरायाप्यद्विषणावह्नायनेनमः॥ परमा
त्मायमंत्रायप्रथमायसवन्हषे॥१७॥ श्माघायशू
लहस्तायशितिकंठायनेनमः॥ उग्रायवामदेवाय
श्रीकंठायनमोनमः॥१८॥ विश्वेश्वरायसद्ध्याय

गौरीशायपरायच ॥ मन्मंजनाशायवीरायविरभद्राय
तेनमः ॥१९॥ वामनाशायगुरवेमुक्तिनाशायते
नमः ॥ विरूपाक्षयविधयेवह्निनेत्रायतेनमः ॥२०
जालंधरशिरश्छिन्नेहविषेहितकारिणे ॥ महा
कालायवैपायसुब्रह्मण्यायवैनमः ॥२१॥ नमः
ॐकाररूपायसोमनाथायतेनमः ॥ रामेश्वराय
शुचयेभीमेशायनमोनमः ॥२२॥ त्र्यंबकायनि

रीशायकेदारायनमोनमः॥गंगाधरायकवयेना
गनाथायतेनमः॥२३॥भस्मप्रियायमहतेरो
ष्मिपायनमोनमः॥पूर्णायभूतपतयेसर्वज्ञा
यदयार्णवे॥२४॥धर्मायधनदेशायगजचर्माम्ब
रायच॥भालनेत्राययज्ञायश्रीशैलायनतेयनमः
२५॥कृशानुरेतसेनीललोहितायनमोनमः॥
मंथकामारिहंत्रेपावनायबलायच॥२६॥केन

नायपवित्रिणेग्रायरत्नाग्राकरायच॥ नमःसहस्रशि
रसेजपद्रूपायनेनमः॥ २५॥ सहस्रचरणायाप
योगिनलंकंठवासिने॥ सद्योजातायवंघायसर्व
देवमयायच॥ २६॥ आमोदायप्रगल्भायगायत्री
वल्लभायच॥ व्योमाकारायविप्रायनमाविप्र
प्रियायच॥ २७॥ अघोरायसुवेषायश्वेतरूपाय
नेनमः॥ विद्वज्जंसचक्रायविश्वग्रामायनंदि

शि॰
स॰
२३

ने ॥३०॥ अप्रमेराय देवाय डुडुभीमघनाय च ॥

भनायणात्रवेलभंजनगाम्भास्नायते नमः ॥३१॥ न

मो ब्रह्मशिरश्छेत्रे पंचवक्त्राय वह्निने ॥ हरिके

शाय विभवे पंचबाणाय यज्विणे ॥३२॥ नमः प

वांतरायाय गोवर्द्धनगताय च ॥ प्रभवीजनजी

वाय कालकूटविषादिने ॥३३॥ सहस्रमूर्तये

लभं सहस्रवदनाय च ॥ नमः सहस्रहस्ताय स

हसनयनायच ॥२३॥ सिद्धेश्वरायसिद्धाय ।
जितस्वेञिनपाथवे ॥ कावीनाथायगोप्त्रे
नमस्तेविश्वसाक्षिणे ॥२४॥ हे त्वेसर्वजी ।
वानांपालकायनमोनमः ॥ नगात्मजाहा ।
कायत्रिपावस्थायनेनमः ॥२५॥ एकांद
शात्मरूपायनमस्तेवह्निमूर्तये ॥ नरसिंह ।
महादर्पघातिनेपुरभायच ॥२७॥ भस्माभ

क्रायनीर्घायनाक्रवीनंनकायच ॥ देवदानववंदे
मानां गुरवे वेदनमो नमः ॥ ३८ ॥ दलितांजनभासा
य नमो वैवाय्रूपिणे ॥ नमः स्वकारस्वरूपायप्र
सिद्धायनमो नमः ॥ ३९ ॥ वृषध्वजाय गोष्ठाय जग
घंप्रवर्तिने ॥ अनाथायप्रजेशायविश्वगर्भूह
ायच ॥ ४० ॥ हरिविधात्रकलहनाशकानमो
नमः ॥ दण्डहस्ताय वटवेगगनमोनमः ॥ ४१ ॥ के

वल्लपालरा खैते परमात्मने नमो नमः ॥ ज्ञानयज्ञा
नगम्याय चंरात्स्वप्रियाय च ॥ ४२ ॥ धनकालाधि
पतये विषणाप्ताय नेनमः ॥ कुबेरवंधवेजंभं
सोमाय सविने नमः ॥ ४४ ॥ पद्मासनाय स्वाय
निर्वाणाय नमो नमः ॥ अयोनये स्वदेहाय स्वा
नमाय नमो नमः ॥ ४३ ॥ अनंते षणवसोमाय
कौबेराय नमो नमः ॥ प्रियंवदाय दत्ताय धन्वि

पि॰
स॰
१५

नेविभ्रवायच ॥४५॥ गिरिश्रणायगिरित्रायगिरिशं
नायतेनमः ॥ पारिजातनायवृहतेपंचयज्ञायते
नमः ॥४६॥ नहुषायविष्णिष्टायवालरूपधरा
यच ॥ नीवीतेश्रणायपुष्टायपुष्टानांपतयेनमः ॥
४७ ॥ भवहेतवेहिरण्यायकनिष्ठायनमोनमः ॥
मध्यमायविधीन्नेतेश्रुतायूष्मनायच ॥४८॥ श्रा
द्धिमानापनायायपुण्यश्लोकायतेनमः ॥ म

ह्लाद्रादिकस्तायवामनायनमोनमः ॥४९॥ नमस्ते

स्तस्मुरूपायायचर्वंदेहस्थायमायिने ॥ नमोधूर्जि

टयेतुभ्यंजगदीशायतेनमः ॥५०॥ जगन्नाथाय

यमहतेलीलाविग्रहधारिणे ॥ अभयायनम

स्तुभ्यममरायनमोनमः ॥५१॥ नाम्नायनमस्त

भ्यमकृतायायनमोनमः ॥ लोकाध्यक्षायवैतु

भ्यमनादिनिधनायच ॥५२॥ व्यक्तेतरायया

श्रि

सं

२२

क्रायनमस्तेपरमात्मने॥ वेलघवे स्थूलरूपा
यनमः परमधारिणे॥ ३॥ नमः खड्गहस्ता
यनमः परमधारिणे॥ ३॥ नमः खड्गहस्ता
स्तायनागहस्तायतेनमः॥ वरदाभयहस्ता
य वंदाहस्तायतेनमः॥ ४॥ घसगायनमस्ते
भमनिनायनमोनमः॥ अणिमादिगुणेर
णायपंचब्रह्ममयायच॥ ५॥ गुणाननायस्तु
ष्टायबलप्रमथनायच॥ गुणोदयपभाय

विभ्रमायनमोनमः ॥ ५६ ॥ उदारायविचित्राय
विचित्रगनयेनमः ॥ वाग्विशुद्धायचिंतये।
निर्गुणानमोनमः ॥ ५७ ॥ परमेष्ठायपोषा।
यनमपरपरायच ॥ महेंद्रायसुशीलायकर
वीरप्रियायच ॥ ५८ ॥ महत्पराक्रमायायन।
मलेकालहृपिते ॥ विष्टरश्रवसेलोकचू
डरत्नायनेनमः ॥ ५९ ॥ सप्ताजेकल्पवृक्षा

शि॰
सं॰
९३

यवहृतगायचनरायच॥ अनर्घ्यापवर्गैषायचवन्हि
यतेनमः॥१०॥ परमज्योतिषेपद्मगर्भायसलि
लायच॥ नन्त्वाधिकायसर्गायनमोदीर्घाय
स्वग्विले॥११॥ नमस्तेपांडुरंगायघोरायच(
सरूपिणे॥ अलवेनिष्कलापायसामवेदप्रि
यायच॥१२॥ नमोजयायतेजायनमस्तेउग्र
मूर्तये॥ कलाधरायभूतायपंचभूतात्मनेनम

श्रि· स· २२

मः ॥२३॥ अनिवार्यगणायनस्यायययापनाशकरू
यच ॥ विश्वनक्ष्वस्वद्वेषकालयोगिनेनंतरूपिणे
२४ ॥ सिद्धसाधकरूपाय मेदिनीरूपिणेनमः
अगणयमनापायस्तुपाहस्लायनेनमः ॥२५
श्रीवल्लभायनिधयेस्यालवेमपूरायच ॥ ३ पा
पिरहितायाप्यनमःस्तुकनरायने ॥२६॥ नमोऽ
निष्ठगयाप्यपितानंदायनेनमः ॥ शिद्धाय

नमस्तेक्रोधरागायेन्दुनमायच ॥६७॥ वनस्थेनिर्विघ्न
स्यायनमोस्तुतुंडीद्रियात्मने ॥ उपद्रवहरायाय-
प्रियसंहर्षणायच ॥६८॥ भक्तत्राणायभक्तायवी
तरागायतेनमः ॥ नैष्कर्म्यायनिरूपायषड्वक्त्रा
यविश्वरूपिणे ॥६९॥ ऊर्ध्वलेपनायभूतभर्त्रे भुवनेश्वरा
यतेनमः ॥ हिरण्यबाहवेजीवबरदायनमोन-
मः ॥७०॥ ग्रामादिदेवायभार्गपायचंद्रसंजीवना-

शि॰
स॰
२९

घव ॥ सरावय ऊरूपाय प्रसन्नायनमोनमः ॥ ७१ ॥
मानंदभरितायायकूटस्थायनमोनमः ॥ नमो
मोतफलायाय घणाम्बलायाविततिले ॥ ७२ ॥ य
तभोक्तेसुषेण्यायदत्तयज्ञविधानिनेनमः सर्वा
त्मनेतभ्यंविश्वपालायनेनमः ॥ ७३ ॥ विश्वगर्भा
यगर्भायदेवगर्भायूनेनमः ॥ संसारार्णवमग्ना
त्तांदुःखसंहारहेतवे ॥ ७४ ॥ मुनिप्रियायवीता

यमूलप्रकृतयेनमः॥ममसवेधवेनैजोमनैयै
नैनमोनमः॥७५॥म्नाग्रमस्थायकायायवर्णि
णेसंदरायच॥मगवाल्लायेल्लयायपणरदाव
ल्लीभायच॥७६॥विचित्रमापितेलम्पमलंकारि
लवेनमः॥वहिर्मुखमहादर्पमथानायनमो
नमः॥७७॥नमोल्लेमूर्नैयेनम्भंनिष्कलंकायते
नमः॥नमोहव्यायभोन्नाययत्तनाथायतेन

मः ॥७८॥ नमोमेध्यायमन्त्रव्यायविशिष्टायनमोनमः ।
स्थंविकापतयेनभ्यंमहादंतायतेनमः ॥७९॥ सम
प्रियायसत्यायप्रियपन्नगायतेनमः ॥ नित्यलक्ष्माय
वेदिवेमगहस्तायतेनमः ॥८०॥ मईनारीश्वरा
पायत्रठारात्रुनपाणये ॥ वराहभेदिनेनभ्यंवऊ
रूपायतेनमः ॥८१॥ महाघोपहस्तायकीर्ति
संभायतेनमः ॥ नमः कृतागमायायावेदांतप

शि॰
सं॰
२०

हितायच॥१२॥ अक्रोधायस्तुतिमतेवरुणनिधराय
च॥ आत्रसणायनमस्तुभ्यंगंधावग्रहकारिणे॥१३॥
पारहीनप्रबोधायसर्वजगतयेनमः॥ ज्ञानकोशप्र
ननेत्रायनमस्तुभ्यंविरात्मने॥१४॥ रसतत्तायनम
स्तुभ्यंरसनाहितायच॥ अमूर्त्तायाघमूर्त्तायस
रसमतयेनमः॥१५॥ जितेंद्रियायनष्वायपरं
ज्योतिःस्वरूपिणे॥ नमस्तेसर्वमन्त्राणामादिक

वैदयालवे ॥८८॥ सगेस्थितिविनाशानांकर्त्रेनेप्रे
रकायच ॥ नमोतर्ज्जोमिलेसर्वेहरिस्यायनमोन
मः॥८७॥ चक्रभ्रमणकर्त्रेनेग्रुराणायनमोनमः
वामर्द्दतिणपार्श्वायलोकेघातविघातिने ॥८८
नमःसंकल्पाकल्पाणदायिनेप्रसवायच ॥ स्वा
भावोदरधीराधहट्वकारायनेनमः॥८९॥ विघ
यार्णवमग्नानांसमुद्धरणसेतवे ॥ स्वहोहले

शि.
म.
२१

हस्पायवाताानिक्रांतवर्त्तिने ॥ ९० ॥ यज्ञसर्वेय
नःसर्वेसर्वेयज्ञनमोनमः ॥ नमोमहार्णवाया
य भास्करायनमोनमः ॥ ९१ ॥ भक्तिगम्यायभक्ता
नांसुलभायनमोनमः ॥ दुःप्रधर्षायदुष्टानांवि
नयायविवेकिनां ॥ ९२ ॥ अलौकिकायलोका
यस्वल्पेयनमोनमः ॥ एकविंशविशेषायज्ञपा
लायसुभायच ॥ ९३ ॥ नमःकर्णरोगरायसर्पहा

यायतेनमः॥ नमः संसारपारायकमनीयायमे १
नमः॥ १० ॥ वह्निदर्पविघातायवासुदर्पविघाति
ने॥ नरनारिगायवीर्याय विश्वायव्यापिनेनमः॥
१५॥ सूर्यकोटिप्रकाशायनिष्कीयायनमोन
मः॥ वंद्यकोटिसमानायकपिलायनमोनमः
१६॥ नमोगूढस्वरूपायनिग्रायायपराय च॥ न
मः सनकमुनिस्तायनमस्तेमममाधवे॥ १७॥ ए

शि-
म
२२

कद्रूपायश्रून्यायविश्वनाभिहृदायच॥ सर्वोन्नमा
यकोलायप्राणायसहृदयेनमः॥ नमः परायण
पायचिन्मात्रायनमोनमः॥ ध्यानगम्यायध्येया
यध्यानरूपायतेनमः॥ ९८९॥ नमस्तेप्राण्वनेश्व
र्येविभवायनमोनमः॥ प्रतिष्टायैधर्मगोप्त्रेनिध
नायाग्रजायच॥ ९००॥ योगेश्वराययोगाययोग
म्यायतेनमः॥ नमः प्राणेश्वरायाद्यसर्वपालि

ग

धरायच ॥ १ ॥ धर्माधारायधन्यायपुष्कलायनमोनमः
महेंद्रोपेंद्रचंद्रार्केनमितायनमोनमः ॥ २ ॥ महर्षि
वंदितायाघप्रकाशनायस्वधर्मिणे ॥ नमोहिरण्य
गर्भायनमोहिरण्यमयायच ॥ ३ ॥ जगद्बीजायहरा
यसेव्याकल्पवेनमः ॥ अधियज्ञायकामायस्वरा
यपणसेनमः ॥ ४ ॥ नमःप्रचेतसेब्रह्ममयायस
कलायच ॥ नमस्तेहकम्पवर्णायनमस्तेब्र[illegible]

शि॰
स॰
२३

योनये:॥५॥योगात्मनेचिंतितायरिक्वन्नायते
नमः॥जगतामेकवीनायमायावीनायतेनमः
६॥सर्वेत्सन्नाम्निविष्टायब्रह्मचक्रभ्रमायचः॥व
स्थानेशायभवनेब्रह्मण्यायनमोनमः॥७॥भूमि
भागानिसंहर्त्रेभवसारथयेनमः॥हिरण्यगर्भ
पृथ्व्यांप्राणसंरक्षणायच॥८॥दुर्वासमेषाद्रि
कारसहितायनमोनमः॥नमोदेहार्द्धकांताय

षडुर्मिरहितायच ॥ ९ ॥ अकृतेभवनाथायनाम्नाय
परमेष्ठिने ॥ अनंतकोटिब्रह्मांडनायकायनमोन
मः ॥ १० ॥ एकाकिनेनिर्मलायद्भविलायद्रुमाय
च ॥ नमस्त्रिलोचनायायाक्षिविष्टायवंधवे ॥ ११
त्रिविष्टपेश्वरायायाद्यनमोव्याघ्रेश्वरायच ॥ वीरे
श्वरायवीरेनेनमश्चंद्रेश्वरायच ॥ १२ ॥ व्यासेश्वराय
क्षपिनेकाडकेपणायनेनमः ॥ जैगीषव्येश्वरायाय

रिवोरामेश्वरायच॥२३॥नागेश्वरायनमो यायनमो
यनिर्वाहकायच॥पूर्णाय स्वपापायकालच
श्रप्रवर्त्तिने॥२४॥विचक्षणायदंष्ट्रायश्वेताश्वा
यनमोनमः॥नीलजीमूतदेहाय परात्मज्योति
षेनमः॥२५॥पूर्णगणपालाय महावलप
रायच॥सर्वपापहरायाघमहानादायतेनमः
२६॥रामस्यजगदाधारेनेविल्वकेष्टायतेनमः

दिव्यभोगायहुंडायकौकिदायनमोनमः॥१७॥
कामपालायचित्रायविचित्रगतयेनमः॥नमो
मातामहायपाथ्यनमस्तेमातरिश्वने॥१८॥नि
संगायभिनेत्रायविधेयाप्युज्ज्यायच॥व्याजस
मर्दनायाद्यमध्यस्थायनमोनमः॥१९॥सर्वग
छभिरसालंकानाथ्यदर्पहरायच॥व्याघ्रपुर
निवासायनमस्सर्वेश्वरायच॥२०॥नमःपरावरे

शि॰
सं॰
२५

णाय जगत्स्थावरमूर्त्तये ॥ नमोऽप्रमेयाय
णाड्ढिलेविश्वमूर्त्तये ॥ २१ ॥ नागायणायवामाय
सुदेशायनमोनमः ॥ नमोब्रह्मांडमालायगो
धरायवहुरूपिणे ॥ २२ ॥ घटानादायसूक्ष्मायनमः
पातालवासिनी ॥ नमस्ताराधिनाथायवागि
शायनमोनमः ॥ २३ ॥ सदाचारायगौरायप्रत्या
लयघटघायच ॥ अनर्कायप्रमेयायप्रमाल्य

यनमोनमः ॥२४॥ कलिग्रासायभक्तानां भक्ति
मुक्तिप्रदायिने ॥ संसारमोचकायाघवर्जिने
ल्लिंगरूपिणे ॥२५॥ सच्चिदानंदरूपायपापघ्नाधि
हरायच ॥ गजारयेविदेहायत्रिलिंगरहितायच
२६॥ अचिंत्यशक्तयेलंघ्यशासनायाच्युतायच
नमोराजाधिराजायचैतन्यविषयायच ॥२७॥ न
मः शुद्धात्मनेप्रज्ञज्योतिषेसल्लिदायच ॥ नमो

त्रि॰ स॰ २६

भवविदुर्न्नायसमर्थपिचवब्विने ॥२८॥ वकेश्वर

णायहचयेनमोनक्षत्रमालिने ॥ अनर्घनाघा

नायायभ्रस्मालेयकरायच ॥२९॥ सदानंदाय

विडुषेस्नुगल्लायविरोधिने ॥ दुर्गमायशुभाया

यम्हगवाधायतेनमः ॥३०॥ प्रियायधर्मधाम्ने

नेप्रयोगायविभागिने ॥ अघायामृतपाया

यसोमपायनपस्विने ॥३१॥ नमोविचित्रवेषा

यज्ञेष्टिसंवर्द्धनायच॥ चिरंतनायपन्नेषे स्थविरा
यध्रवायच॥३२॥निर्मोघायाघाग्रगण्यायव्योमा
तीतेतायतेनमः॥संवत्सरायलोप्यायस्यानश
यस्थविलवे॥३३॥व्यवस्थायफलांनायमहाक
र्मस्रियायच॥ग्रगण्यायसहूपायनमःसिद्धिसद्
पिणे॥३४॥नमोनमःस्वरूपायस्वच्छायपुरु
षायच॥कालात्मरायवेदायनमोब्रह्मांडरू(

शि॰
स॰
२०

बा

षिणे ॥३५॥ अनित्यानित्यरूपाय सदसद्व्यक्तिने नमः नमस्तीर्थ्याय पर्णाय पर्णायवरवे नमः ॥३६
पंचतन्मात्ररूपाय पंचकर्मेन्द्रियात्मने ॥ विश्वंभराय दर्पाय नमस्ते विषयात्मने ॥३७॥ अनवद्याय पूर्णाय स्वतंत्राय अस्मनाय च ॥ विश्वावासाय दत्ताय वेदनिश्वासिनाय च ॥३८॥ यज्ञांगाय यज्ञवीराय नागद्वाराय ते नमः ॥ व्याघ्राय वालहस्ता

नमः श्रोत्राय मार्जाराय योगानुरूढाय ते नमः ॥३९॥ मंत्रज्ञाय प्रभावाय प्रदीप विश्वाय च

शि॰
सं॰
२८

यस्कंदायपत्रिणेनमः ॥८१॥ देवज्ञायरहस्यायसू
क्ष्मायचवरीयसे ॥ गहनायविरामाय सिद्धांताय
नमोनमः ॥८२॥ महीधरायहोत्रेनेवरं हृद्याय नमः
ज्ञानदीपायदुर्गायसिद्धांतैनिश्चितायच ॥८२॥
श्रीमतेमुक्तिबीजायउग्रबलायविलासिने ॥ प्रे
रकायविशोकायहविधानायतेनमः ॥८३॥ गं
भीरायसहायायभोजनायसुभोगिने ॥ महाय

हायनीस्त्रायनमस्तेस्थूलचारिणे ॥८४॥ नमः
प्रतिष्ठितायाप्रमत्तोन्मोहायनेनमः ॥ परमार्था
यशिखाप्रावेप्रांशुवेचकपालिने ॥८५॥ सहजाय
गृहस्थायसंध्यानाध्यायविस्मये ॥ खड्गिःसंपूजि
तायाध्यविमलाम्बरधातिने ॥८६॥ कामपालाय
योग्यायकामिप्रणयकिरिटिने ॥ अमोघविक्रमा
याथनमायहलपाणिने ॥८७॥ संग्रामायनरेशा

यज्ञविहारस्थायनेनमः॥ भूनिप्रियायवृक्षेनेयो
नायचक्लृप्तायच॥ ७८॥ मन्त्रध्यवात्म्यानयेकृतज्ञा
यपिपीलिंडिने॥ निर्लेपायजरादोयमहत्काला
यतेनमः॥ ७९॥ नमोविहूपरूपायभक्तिगम्या
यतेनमः॥ नमःसर्वायसदसन्परायसुवनायच
८०॥ नमोभक्तिप्रियायायप्वरनरवापरायच
हिक्रमारमहापायहरायरत्यिनेनमः॥ ८१॥ नम

श्री॰
म॰
२५

लेपमित्राजायपनायुत्तायसिद्धये॥ महाभूता
यकेल्याय कल्पनारहितायच॥५२॥ ध्यानापति
नविघ्नायनोकर्णायसुस्वरवे॥ आश्रियायवदा
न्यायदुर्लभायजडुंविने॥५३॥ विरजायसंगं
धायनमोविश्वंभरायच॥ भवानीनायषष्ठायन
मस्तेसामगायच॥५४॥ चिन्मयायनमः स्थूल
न्यानिषेविताग्रगायच॥ मृद्भूनायहिनीयायकल्प

एग्रायभोगिने ॥ ५५ ॥ सर्वभोगसमृद्धाय घंवृशायनमो
नमः ॥ नमस्तेस्वभक्ताग्राय स्वकंदाय स्तैनेनवे ॥ ५६ ॥
सर्वतत्वमूर्तयेनभ्यं हिरण्यरेतसेनमः ॥ धनारदायस
शीलाय कौशिकाय धनायच ॥ ५७ ॥ अमिताभाय
नमाय व्यालकल्पायनेनमः ॥ अरिष्टमथनाया
यसूक्ष्मनीकायनेनमः ॥ ५८ ॥ आघावे ब्रह्मगर्भाय
ब्रह्मण्यायादर्येनमः ॥ नमः कालाग्निरुद्रायधरा

शि॰ सं॰
३०

मायमहाननायच ॥ ८९ ॥ अहिर्बुध्न्यायाजरायपञ्जये
शायमहशांतये ॥ नमः समयनाथायसमया
यगुह्यायच ॥ ९० ॥ निर्लेपायनमस्तुभ्यंकंदः॥१
मारायरुद्रहिलो ॥ ज्योतिर्लिंगायमिश्रायनगन्ने
हिनकारिणे ॥ ९१ ॥ नमः कालरूपनिधयेलोका
यजयपालिने ॥ ज्ञानोदयायवीमायजनविश्रा
महेनवे ॥ ९२ ॥ अवधूतायशिष्टायकंदसांप्रम

येनमः ॥ नमः फेन्यायगुह्यायसर्ववंधविमोचिनी
६३ ॥ उदारकीर्तयेघ्राग्न्यसन्नवदनायच ॥ वसर
वेवेदकारायनमोध्यानिमग्निमवे ॥ ६४ ॥ चक्रि
णेदेवदेवायगदाहस्तायपुत्रिणे ॥ नमस्तेपा
रिजातायगणाधिपतयेनमः ॥ ६५ ॥ सर्वगणा
धिपतयेभजनेष्टायतेनमः ॥ स्वात्मप्रमा
णभूतायस्वरपार्श्वगतायच ॥ ६६ ॥ अघमोरा

पि॰
सं॰
३१

यज्ञकायसर्वीतयोमित्रेनमः ॥ सुकेषणयसुद
ध्यायश्रुतयेउ्घमालिने ॥ ६७ ॥ मुनिध्येयायमु
नयेवीतस्यायमरीचये ॥ वामुंउतनकापाथन
मस्तेकनिवाससे ॥ ६८ ॥ सुभ्रकेषणयथोग्यायधर्म
पीठायतेनमः ॥ महावीर्यायसदीप्तायउझायाय
यनेनमः ॥ ६९ ॥ पिशेषायमघवत्केतवेकरुण
यच ॥ कारणायभगवतेबाणदर्पहरायच ७०

अनींद्रियायरम्यायजनानंदकरायच ॥ सदाशिवा
यसौम्यायचिन्मायचंद्रमौलिने ॥ ७१ ॥ नमस्तेजा
नकारणायसूर्याध्यस्तायतेनमः ॥ ज्योतिषेखंड
लीलायवरदायाभयायच ॥ ७२ ॥ वृसनायसुरभे
यजयारिमथनायच ॥ प्रेतःश्रवंजनायायपूर्व
रुक्षायतेनमः ॥ ७३ ॥ नाजिसर्वेश्वरजितेसेनपी
नायतेनमः ॥ नमस्तेचंचरीकायनमिस्तमय।

शि॰
स॰
३२

नायच॥७४॥ प्रमाथिनेनिदाघायचित्रगर्भाय
तेनमः॥ शिवालयायस्कन्दायनीर्थदेवायतेन
मः॥७५॥ सर्वदाशन्नशीलायहेमसूत्रायनमो
नमः॥ निरवद्यायरानायविचित्राङ्कयेनमः॥
७६॥ नमोस्वल्पायमहसेविज्ञायतपसेनमः॥ १
विक्रमायस्वतंत्रायस्वतंत्रगाननयेनमः॥७७॥ स्व
पातायनन्तदेविदिक्तवीरायनेनमः॥ पंचास्याय
श्रहंकारस्वरूपायमेधाधिपतयेनमः

शि॰
सं॰
२२

यरान्नाय विस्नुप्रालोच्युराय च ॥ ७८ ॥ अगोचराय
स्नानाय यज्ञेयाय वडवाग्नये ॥ स्वल्पाय याग्निगर्भा
य नमस्ते जमरनाग्नये ॥ ७९ ॥ अनाहूताय स्वकायमा
नकापतये नमः ॥ नमस्ते वीजकोपाय नीक्षांतं
दाय स्वक्रये ॥ ८० ॥ नमस्ते विश्वदेवाय पूर्णनगागार
यतेनमः ॥ विलोचनाय नोयाय हेमगर्भाय ते
नमः ॥ ८१ ॥ मानाघनाय चंडाय मनोनाथाय तेन

मः॥ ज्ञानस्कंदायतत्त्वज्ञायकपिलायमहर्षये॥
८२॥ नमस्त्रीकाग्निकालायदेवसिंहायतेनमः
नमस्तेमरूपायचतुर्वेदायतेनमः॥८३॥ स्वभा
वायसत्वासायत्वंतर्योगायतेनमः॥ नमस्ते
शिवधर्मायमहाधर्मायतेनमः॥८४॥ प्रसन्ना
यनमस्तुभ्यंसर्वानंज्योतिषेनमः॥ स्वयंभुवे
कालेपणायसनातनायमनम्महे॥८५॥ श्रीमदासि

व ३ वा ॥ नयंत्वममनांदेवानाम्नांदससनिमिमां
ममचानिश्रियकरीमहामोक्षप्रदायिनी ॥ १६ ॥
संग्रामजयदाचैवसर्वसिद्धिमयांबुभां ॥ यःप
ठेत्कृत्स्नयाद्वापिसर्वपापैप्रमुच्यते ॥ १७ ॥ पुत्रका
मोलभेत्पुत्रंराज्यकामाल्लभेज्जना ॥ प्राप्नुयात्पर
याभक्त्याधनधान्यादिकंबहुः ॥ १८ ॥ शिवाल
येनदीतीरेश्वत्थमूलेविशेषतः ॥ प्रजपेत्सि

श्रि॰
स॰
२८

ह्रिदंरेवाश्रुचौदंप्रोसमीनले ॥९६॥ धनकामे
नन्द्रऊयाम्रहूतोकैर्बिल्वपत्रकैः ॥ मोक्षकामेन
गव्येनहूतेनप्रतिनामनः ॥९०॥ पुत्रकामेनऊ
ऊयातिलाज्येननन्यांधसा ॥ म्राभुकामेनऊ
ऊयाहाज्येनमधुनालतथा ॥९९॥ मन्त्रमीपेप्रदो
षेचस्त्रप्राभनसाद्ययंत्रतथा ॥ जीवन्मत्युपनांप्रा
प्यब्रामात्मापुन्पमाम्रमाम्रयान ॥९२॥ कालो

पितृन धर्मात्माहिमम मभक्तं नपधर्मानि ॥ अहं स्वा
मी सुरास्तस्य पयर्णामिग मनस्यलं ॥ ८७ ॥ वि
संधं एनयेक्षयावत्सरनियमान्वितः ॥ माघि
को मन्मना हत्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ८८ ॥ रु
द्रपाठेन यत्पुण्यं यत्पुण्यं वेदपाठनः ॥ तत्सर्वं
प्राप्यते भिरेकाग्रमनसा परः ॥ ८९ ॥ कन्या
कोटिप्रदानस्य यत्फलं लभते नरः ॥ तत्फल

पि॰
सं॰
३५

लंलभनेसम्यक्नामार्द्धमासनीमिमां ॥ ८६ ॥
अश्वमेधसहस्रस्यनफलंलभतेनरः ॥ कपि
लाघ्रातदानस्यनफलंपठनाद्भवेत ॥ ८७ ॥
घः श्रृणोतिमहाविद्यांश्रावयेद्वापिभक्तितः
सोपिमुक्तिमवाप्नोति यत्रगत्वानशोचति
॥ ८८ ॥ यस्यसात्समवेमालयहकृष्णांडभैरवाः
पठनान्नपूर्वंनितस्यजीवेत्प्रशारदाशतं ॥ ८९ ॥

ब्रह्महत्यादिपापानां नाशः स्यात्कुवेशनच ॥ किं
पुनः पठनात्सम्यङ्मुक्तिः स्यादनपायिनी ॥ २० ॥
इत्युक्त्वा पुनरप्याह भगवान्कृपया पुनः ॥ दीय
तां मम भक्तेभ्यो मद्भक्तं भवचानघ ॥ २ ॥ इत्युक्त्वां
तर्दधे देवः परमानंदरूपवान् ॥ श्री ह स उ वा
च ॥ एवं देवशरारामो लक्ष्मणान्कं भमसं भवान् ॥
स्मरणपरं डकाव्येनच प्रजयेन्नरघुद्वह ॥ निमं

पि॰
म॰
२६

त्रिषावनस्नायी त्रिसंध्यास्तु स्मरन्शिवं ॥ २ ॥

नरास्तु देवदेवोपि ममसंप्राह प्राह राघवं ॥ ३ रं

पास्तु यतं दिव्यं जयमहानरवुद्धुहः ॥ ४ ॥ वनदा

साघपेलत्स्यं यहि मासोक महेशि ॥ नरा

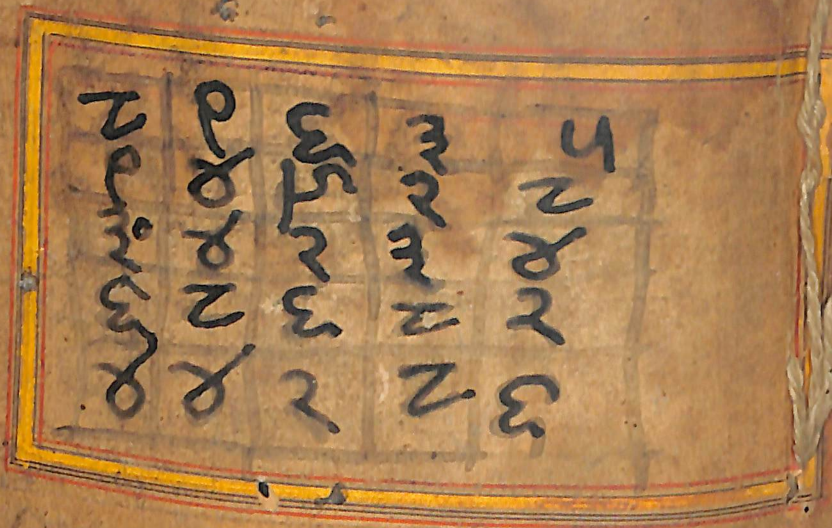
प्रभृतिभोदेवाः एतया सिद्धभक्तिनः ॥ ५ ॥

रसंत परयाभक्त्याभवतः सर्वएवहि ॥ ६ ॥ श्री

व्यास उवाच ॥ ततस्तेऋषयः सर्वेजगरुन्ध

निपुंगवः॥ सहस्त्रनामससिद्धिंयो भक्तियुक्तेन
चेतसा॥७॥ एतद्वःकथितंसर्वंहितार्थेमुनि
सत्तमाः॥ गृह्णंममवाक्येनमुक्तिमाप्स्यथ
निश्चितं॥८॥ भवद्भिरात्मशिष्येभ्योदीयता
मिदमादरात्॥ श्रीनाम्नांसहस्रमेतद्धिलि
खितंयत्रकेतने॥९॥ अविमुक्तानन्ददंतंति॰
स्यतिएतन्निधीकर॥ अनेनमंत्रितंभस्मखल्ल

दुष्टविद्रानकं ॥१०॥ पिशाचस्य विनाशनाय
नम्रव्याभिरक्षनं ॥ नाम्नांशतकेणानेन सम
किंचिन्नविद्यते ॥११॥ इति श्री पद्मपुराणे नारदे
श्रीकृष्णमार्कंडेय वा द वीनविघात्र मोध
यः शिव ह ना स्तो स पं श्रुभ स्तु

३	८१	७	२
०	॥	७	५
७	६	२	८७
२।	६०	६०	५

८	१३	१४	२
११	३	६	१२
३	१६	७७	६
१०	५	१५	४

वुफ्तठीचमारेसतगठे

साटेमारित्रकदिघाढं

दिघामारिमरवानोधा

रेवानोलुफ्तरवमोसरवनो

लुफ्तरकिमरनिफलवनो

पारचुकरवोतोचारग्रंग

रवोलोदमाभजनुगरु